

KNIHA O
WOODCRAFTU

KNIHA O WOODCRAFTU
(The Book on Woodcraft)

Sborník článků a úvah kolektivu autorů o vzniku,
významu a perspektivách woodcraftu - lesní moudrosti

Redakce: Milan Klimánek a František Kožíšek
Obálka a titulní list: Jan Rozwadowski
Kresby v textu: Ernest Thompson Seton

Tiskem podniku typografické techniky
"Nashua" mgr Wiesław Stopyra,
40-035 Katowice, ul. Plebiscytowa 10
Tisk obálky a vazba: Archidiecezні tiskárna,
40-042 Katowice, ul. Wita Stwosza 11

Vydala Biblioteczka Walden,
40-045 Katowice, ul. Różana 1/2
jako svou 6. publikaci

Vydání první, 1995
Náklad: 200 výtisků
Copyright © Biblioteczka Walden 1995
Printed in Poland

KNIHA O WOODCRAFTU

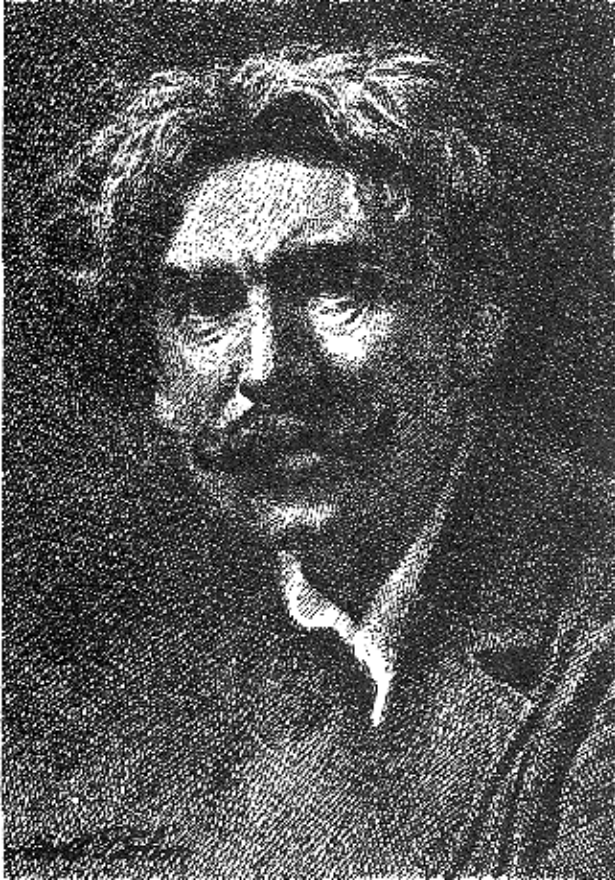

BIBLIOTECZKA WALDEN

O b s a h

- Úvodem	5
- Idea woodcraftu	7
- Předchůdci woodcraftu - lesní moudrosti	17
- Ernest Thompson Seton	25
- SEVERNÍ AMERIKA - KOLÉŠKA NOVODOBÉHO WOODCRAFTU	27
- Woodcraft Indians	28
- The Woodcraft League of America	30
- Woodcrafterské hnutí v USA v letech 1952-1995 ..	32
- Woodcraft Rangers	33
- Dívky táborového ohně - naše sestry ze zámoří	35
- Kanadské snahy o woodcrafterskou organizaci	40
- Vztah E.T.Setona ke skautingu	42
- Uplatnění myšlenky woodcraftu ve skautingu	49
- WOODCRAFT V ČESKÝCH ZEMÍCH	52
- Počátky: léta 1912-1922	52
- Založení Ligy	55
- Liga pro výchovu přírodou	57
- 20. a 30.léta: woodcrafterský "vedlejší" proud ..	58
- Liga československých woodcrafterů	62
- Návštěva E.T.Setona v Praze	64
- Za války a po válce	64
- Nepřející doba (1948-1989)	65
- Obnovená Liga lesní moudrosti	67
- Ostravský Woodcrafter	68
- Projevy lesní moudrosti v české literatuře	70
- Slovensko	74
- VELKÁ BRITÁNIE A IRSKO	84
- Anglický řád lesního rytířstva	84
- Forest School Camps	91
- Kibbo Kift Kindred	93
- Woodcraft Folk - woodcraft britský a socialistický ..	101
- Irsko	105
- Belgická epizoda woodcraftu.....	106
- Volné harcerstvo - polský pokus o woodcraft	109
- Zjednoczenie Wolnego Harcerstwa	113
- Lesní škola ZHP ve Vigrách	114
- Vratislavské lesní harcerstvo	115

- Woodcrafterské hnutí v Jugoslávii - ve Slovínku	117
- Německo	120
- Úvaha o německých stěhovavých ptácích	120
- Němečtí noví skauti - německá cesta k woodcraftu	..	122
- Deutsche Freischar - německé volné sbory	126
- Soumrak a příčiny zániku německého mládežnického hnutí	128
- Ostatní země (Francie, Rusko ad.)	133
- Mezinárodní spolupráce ve woodcrafterském hnutí	137
- Indianismus jako výchovný element ve woodcraftu	140
- Vzor pro primitivní život - užití prvků slovanských	145
- Perspektivy woodcrafterského hnutí	149
- Obrazová příloha	155
- Závěrem	165
- Přehled autorů	166
- English summary	167
- Contents	168
- Bibliografie (citovaná a doporučená literatura)	170

The
Child
Spirit
of
Woodcraft

Tato kniha, jak ostatně říká sám její název, pojednává o woodcraftu. O "řece", u jejíhož pramene stál na počátku tohoto století Ernest Thompson Seton a která se od té doby rozlila do různých stran, často se smísila s jinými proudy a zmožutněla, nabrala různou hloubku a přinesla osvěžení mnohým krajům a lidem v nich. Dále se dočtete převážně o historii - kudy a kdy "řeka" tekla, co přinesla a odnesla, jak ji lidé nazývali, kde se ztratila. Dočtete se však též o jiných věcech - třeba o tom, jaká v ní voda proudila nebo by mohla plynout. Ta "řeka" totiž má jednu podivuhodnou vlastnost: lidé nejsou závislí na tom, jakou vodu jim "řeka" přinese. Mohou do "řeky" vstupovat, nechat vodu plynout mezi prsty své myslící ruky a přetvářet ji k obrazu svému, k obrazu lepšího světa.

Tato kniha je svým způsobem jedinečná. Nemá to být vychloubání. Prací o historii hnutí woodcraft, nebo jak česky s láskou říkáme: lesní moudrosti, existuje již celá řada. Ještě více je článků, studií, ano i celých knih, které se věnují myšlence woodcraftu v teorii i praxi. Tato kniha není ve všem ani nejpodrobnější a možná že ani ne-nejdokonalejší. Přesto si troufáme říci, že je jedinečná.

Jedinečná proto, že je neopakovatelná. Ke vzniku přispělo třináct autorů z osmi zemí světa. Jsou to lidé různého věku a zaměření, různého vztahu k lesní moudrosti, woodcraftu i skauti. Svým dílem přispěli k vytvoření pestré mozaiky informací, názorů a zkušeností. Přes drobné zásahy jsme se maximálně snažili zachovat původní význam textů a to i přesto, že na některé věci máme odlišný názor. Tuto ideovou různost však nepovažujeme za nedostatek, spíše za přednost knihy. Odráží možnou variabilitu přístupů, která woodcraft nepoškozuje (byť zastánci úzce definovaného pojetí woodcraftu zde nebudou souhlasit), ale obohacuje, protože naplňuje setonovu myšlenku "*Woodcraft is Lifecraft*", čili "*Lesní moudrost je životní moudrost*". Různost forem přírody a života je znakem přirozeného zdravého rozvoje. Úbytek forem - ať už ubývání rostlinných a živočišných druhů, nebo přeneseně ubývání a omezování tvořivého myšlení a tolerance - bývá znakem úpadku, degenerace.

Autoři knihy - sborníku se v tomto složení napříště už těžko sejdou a i kdyby, výsledek by rozhodně nebyl shodný. Přibývají nové poznatky a zkušenosti, dostáváme se do nových podmínek. Všechno se vyvíjí a proto ani woodcraft by neměl ustárnout. S původními principy je možné (a nutné) pracovat stále tvůrčím způsobem, jinak se woodcraft stane anachronismem a nikoli pomocnou rukou pomalu tonoucí civilizaci, stmelujícím prvkem stále více se rozpadající světové lidské společenosti.

Podnětem ke vzniku a vydání *Knihy o woodcraftu* byla studie dr. Tadeaše Wyrwalského *Rozwoj idei puszczarskiej w skautingu 1902-1939*, kterou M. Klimánek náhodně objevil v roce 1993, navázal s autorem kontakt a rozhodl se dosud asi nejuče-

lenější historii světového woodcrafterského hnutí přeložit do češtiny. Během této práce se však ukázala potřeba některé věci změnit, opravit a hlavně doplnit, až jsme se nakonec rozhodli poněkud překročit úzce historizující pojetí studie a nabídnout čtenáři další související témata a tak knihu více přenést do současnosti a středu woodcrafterského dění. Nicméně podstata původní studie byla stálým vodítkem při zpracování některých částí i celkové fabule naší knihy.

Naším záměrem bylo shromáždit informace dosud roztříštěné po mnoha člancích, knihách a rukopisech v různých jazycích, podat svědectví o kořenech a růstu woodcrafterské myšlenky v různých končinách světa. Přispět do přirozeně nikdy nekonečné diskuse o vhodném pojetí woodcraftu "tady a teď". Informovat zájemce z řad woodcrafterů a skautů v českých zemích a na Slovensku. Zdůrazňujeme slovo "informovat", nikoliv nabádat či něco vnucovat. Neupíráme jiným právo na jiné představy a třeba i jiné zpracování stejného tématu. Jiný pohled, jak řečeno výše, považujeme - samozřejmě - za předpokladu vzájemné tolerance - za obohacující, nikoliv za woodcraft deformující.

Přes snahu všech autorů i nás, redaktorů, o maximální serióznost, předesíláme, že kniha není ani vyčerpávající historickou studií, ani nepostihuje problematiku woodcraftu v celé šíři. Jde o slova "tady a teď" (proto ta neopakovatelnost), vyřčená několika lidmi, kterým není woodcraft lhostejný. Jde o slova nistý rozvleklejší, ale celkově - vzhledem k obsáhlosti tématu - spíše stručnější - a doufáme, že tím i čtivější pro širší okruh zájemců. Pro vážné zájemce je pak na konci knihy ke každé kapitole připojen seznam citované a doporučené hlavní literatury.

Zvláštnost naší knihy spočívá nejen ve zmíněném jejím zpracování různými autory z různých zemí, ale též v okolnosti jejího vzniku materiálního: byla připravena do tisku v Praze, vytištěna a vydána edicí *Biblioteczka Walden* v polských Katovicích a její distribuce se uskutečnila na území České republiky.

Vracíme se ještě k našim úvodním slovům o jedinečnosti naší knihy. Domníváme se, že je nerozhodné, zda kniha bude považována za jedinečnou sui generis či nikoliv, stejně tak, jak vysoce bude oceňována. Bude-li některým čtenářům k užitku, pak splnila dobře svůj účel.

Michal Kliránek
František Koříšek

Píšeme-li o historii NĚČEHO, nelze se aspoň stručně nezmi-
nit, co TO vlastně je, co TÍM myslíme. A tu vyvstává potřeba
definice, protože podrobný popis by se nemusel vměstnat ani
do zvláštního svazku. Na druhou stranu - "spoutat" woodcraft
do jedné věty či odstavce, byť se o to Seton z propagačních
důvodů snažil ("Woodcraft je schéma, jak uvážit člověka na po-
zadí modré oblohy.") není dost dobře možné a výsledkem může
být nic neříkající slogan nebo hrubá deformace.

Východiskem musí být střední cesta. Ano, cesta, je dokon-
ce to samo příhodné slovo pro definici. Woodcraft jako cesta,
jejíž viditelné zrození leží na počátku tohoto století v Ame-
rice. Woodcraft jako cesta, která někam vede a tím se sama mě-
ní a vyvíjí se. Woodcraft jako cesta, která vede toho, kdo na
ni vstoupí. Důraz na pohyb, ne strnulost; důraz na vývoj
- stoupání...

Proto je definice woodcraftu tak obtížná. Kdyby jeho po-
doba utkvěla na podobě Svítku březové kůry z roku 1906, byla
by to již dávno neživotná věc. Avšak Setonova podoba woodcraf-
tu z roku 1903 je poněkud i podstatně odlišná od předoby z kon-
ce 20.let. Liší se zcela zákon, organizace, systém hodnot, po-
doba a počet činů apod. A přece je to v zásadě totéž a jak
říká Errol Bredin, současný předseda poradního sboru Institutu
E.T.Setona, přece je to v zásadě "pouze" uvedení dítěte na
hlubší celoživotní cestu životní-lesní moudrosti.

Je dobré si neustálý vývoj woodcraftu uvědomovat a nepo-
važovat ho za "zjevené náboženství", které za pomoci (napří-
klad v roce 1930) předepsaných úkonů a dosažením titulu "Velký
orlí sachem Ipawa" přivede někoho k osvícení. Kdo dnes napří-
klad ví, že až do druhé poloviny 20.let nebyly tituly vyšší
než "Velký sachem" vůbec zavedeny a že sám Seton dosáhl za
svého života jako nejvyššího titulu právě "Velkého sachema"
(1926)? Kdo dnes ví, že původně založil Seton Woodcrafterské
Indiány pouze pro chlapce a až po 15 letech, při zakládání
Americké Ligy lesní moudrosti vzal dívky také "na milost"
a stanovil jim program? Seton se postupným budováním woodcraf-
terského programu netajil a považoval to za přirozený jev.
Snažil se tak co nejlépe v dané době a daném prostředí převést
do praxe svou ideu výchovy člověka, jak ji například vyjádřil
v jednom ze svých posledních publikovaných článků ze 30.let,
který zde v českém překladu poprvé uvádíme:

Po 40 letech se mi splnila má touha. Můj životní sen se
stal pravdou. Před mnoha a mnoha lety, ještě v době, kdy jsem
poprvé formuloval myšlenku woodcraftu, jsem věděl, že tato
myšlenka nebude úplná, dokud ji viditelně nepředvedu v Santa
Pé - duchovním středisku Ameriky. Bohové mi byli příznivě na-
kloněni. Jsem tu, silný, plný energie, ostražitý a stále věrný
snu svého mládí, ale navíc, i z materiálního hlediska jsem
schopný ho prosadit bez strachu, že bych ohrozil své živobytí.

Nyní se splnila má představa, což ospravedlňuje to, že jí věnuji život - v minulosti, přítomnosti i v budoucnosti. Zde, 5 mil od Santa Fe, jsem koupil asi 3 000 akrů nejkrásnější země na světě. Procestoval jsem mnoho mil a mnoho let, než jsem se usadil na tomto místě.

Ale vím, že je to správné. Hory okolo mne, plně u nohou, leas hned za mnou, to vše mi říká, že to je to pravé místo. Mám asi tucet menších budov. Jsou malebné, jak vyžaduje tato krajina, připravená k bydlení pro ty, kteří propadli mé myšlence. Mámo větší možnosti než pouhé ubytování. Ti, kteří se mnou sdíli stejné myšlenky, poznávají vnuknutí místa a poselství. Doufám, že zde budu po zbývajících léta učit vedoucí organizaci, které se zabývají životem ve volné přírodě. Učit ty, kteří se snaží vysvětlovat světu zákon modré oblohy, myšlenku lidství, poselství rudého muže.

Vize

Mám pro své lidi představu. Je to postava dokonalého člověka, fyzicky silného, atleta, člověka, který umí žít v přírodě, je zvyklý na přival povodní, vítr, sluncem rozpálenou cestu a otevřené prostory - člověk znalý lesa, moudrý v poradním shromáždění, důstojný, zdvořilý, ohleduplný a laskavý ke všem. Člověk, jehož život je čistý, malebný, hrdinský, bohatý, člověk odvážný, který si ví rady v nouzi, nikdy neztrácí svého ducha, je naplněný vírou. Jeho víra nespočívá v občasných obřadech ani v nejasných skutečích, ukládaných na nebesích, ale v silném duchu, pro který je tento člověk dnes žádaný a prospěšný.

Toto byl můj sen. Hledal jsem marně mezi našimi církvemi, školami nebo národy někoho, kdo by představoval tuto postavu. Nikde jsem nenašel žádný obraz, podklad nebo vzor, který by potvrdil mé přesvědčení. Každý nabízel jen postavu neúplnou, úzkou či nějak pokřivenou.

Dějiny, logika a instinkt, to vše mi ukázalo jednu cestu - ideální indián byl nejčistší, nejsilnější, nejmužnější a nejbohatší typ, který jsem mohl nalézt. Nezamýšlel jsem ideál jen pro oči. Avšak vybrat vysněný ideál, to ještě neodpovídalo mé představě. Chtěl jsem osobnost. Bez dalšího váhání jsem se obrátil k Tekumsehovi, slavnému indiánovi, zosobnění všeho dobrého v rudé rase, k člověku bez bázně a hany, nejušlechtlejší postavě na stránkách amerických dějin.

Proto jsem se obrátil k dějinám lidstva a našel jsem v cestě woodcraftu odpověď, čeho již lidstvo dosáhlo. V tom dnes nejsem na pochybách. A protože cesta ještě nekončí, vede pravděpodobně k nejvyššímu vrcholu.

Potřeba myšlenky woodcraftu

Před delší dobou se mne jeden významný vychovatel zeptal: "Co je to myšlenka woodcraftu, na které stále tolik pracujete?"

Odpověděl jsem: "Chcete, abych vám to řekl dlouze nebo krátce?"

Odvětil: "Tak krátce, jak můžete."

"Pak je to schema, jak utvářet člověka na pozadí modré oblohy."

"To zní správně, ale nedává představu o jejích metodách nebo rozlišujících rysech. Řekněte mi o vaší myšlence něco více."

"Je to něco k činnosti, k přemýšlení, k zapamatování v lesích, přičemž stále zdůrazňuje, že nejvyšším cílem výchovy

je lidství, ne odbornost. V dnešní Americe je nejdůležitější věcí charakter mladých lidí."

Udává se, že charakter se vytváří již před desátým rokem věku. Přesněji bychom měli říci, že hlavně v dětství. Pak se stále rozvíjí, ale již se v podstatě nemění. Proto dětství a jemu vlastní činnosti jsou nejdůležitější. Určují budoucnost národa.

Musíme přiznat, že naše země dnes trpí kriminalitou mladých. Vysvětlovat její příčiny nebo rozsah je méně prospěšné než nalézt lék. Jestliže střechou teče, nenalepíme papír na strop místnosti. Jestliže je ulice zaplavená vodou z potrubí, nepůjdeme na to se smetákem. Pokud jsme moudří, začneme od zdroje: opravíme střechu, zavřeme hydrant. Toto je náš plán, jak čelit špatnému chování mladých. Vězení a tresty jsou jen o málo lepší než smeták na povodeň. Jdeme ke zdroji, kterým je téměř vždy nadměrná energie a láska ke hře, správně vedená v dětství, v době, kdy se tvoří charakter. Naším úkolem je usměrnit tuto hru.

Síla instinktů

Byl jsem vychován ve velmi staré teologické škole, ve které se učilo, že každé lidské hnutí musí být přímým podnětem ďábla a jako lidská hříšnost musí být potlačeno. Musel jsem v životě mnohé vidět, daleko cestovat, získat rozsáhlé zkušenosti v biologii, než jsem se začal dívat na instinkty jinak - jako na neocenitelné, nejlepší dědictví, na skrytou moudrost našeho druhu, předávané pobídky, které z citlivého materiálu tvoří nás, lidi.

Takto jsem o věci přemýšlel a poznal jsem, že každý významný lidský instinkt je síla, se kterou se musí počítat, zvláště u mládeže. Je to síla, která se musí využívat, ne potlačovat či ničit. Úkolem vedoucího je tvořivě usměrnit každý instinkt dítěte.

Instinkty se podobají životní síle stromu, síle, která k růstu nutí i růst podporuje, žene strom nahoru a za světlem. Přesný tvar a směr růstu může být pozměněn zvenci. V působnosti učitele je toto vnější ovlivňování.

Myšlenka woodcraftu

Jak již bylo řečeno, charakter mladých lidí je nejdůležitější záležitostí dnešní Ameriky. Tvoří se především v dětství. Hlavním zaměstnáním dětí je hrát si - nikoliv učit se pracovat, nikoliv učit se být vojákem, občanem nebo vědcem - ale hrát si.

Formování charakteru se účastní čtyři základní činitelé. Církev, rodina, škola a hřiště (vynechávám dědičnost, protože v dnešní době nemůže být ani vysvětlena ani kontrolována). Z důvodů politováníhodných, ale ne zcela pochopitelných, první dva hodně ztratily vliv. Třetí získal větší význam i moc, ale poslední se stal nejdůležitějším. Hoši se příliš nestarají o to, co si myslí učitel a "tátové jim nerozumějí". Naopak hledí na to, co si myslí kamarádi. Názor party je vším. Instinkt party je skutečnou vírou normálního hochy.

Jaký bychom měli užitek z toho, kdybychom tuto skutečnost přehlíželi? Proč ji nepřijmout a nevyužít? Děti jednoduše procházejí zkušenostmi po předcích. Právě skrze uskutečňování a zkušenosti woodcraftu a společné vedení jsme jako rasa dosáhli lidství a naše děti procházejí stejnými zkušenostmi.

To je právě to, co woodcraft dělá. Je to plán, který naznačuje, jak využít normální stupně vývoje v jejich přirozeném

sledu. Je to organizovaná hra v přírodě s příslušným tvořením charakteru. Rozvíjí tělo, myšlení, ducha a službu. Žádný program, který má vychovávat člověka, nemůže být dokonalý, pokud tyto směry v uvedeném pořadí nebere v úvahu. Jsou symbolizovány v naší pískové kresbě kolem ohně, přičemž oheň je symbolem Velkého ducha. Všechna našich dvanáct zákonů je seskupeno kolem něho a našich tisíc činností se vztahuje k těmto zákonům.

Woodcraft první směřuje k tomu, aby vytvořil člověka. Potom když už je člověk blízko lidství, národ z něho může učinit vojáka, ševce nebo učitele, podle nadání a současných potřeb.

Sled instinktů

Woodcraft využívá každého lidského instinktu. Považuje je za vzácnou a pohotovou sílu a jako takové je řídí. Instinkty mají určitou posloupnost, poznamenávají růst lidské bytosti a napomáhají mu. Jsou příliš složité na to, aby se daly seřadit do seznamu a příliš různorodé, abychom pro ně mohli vytvořit nějaké přesné pravidlo. Nicméně je můžeme rozlišit takto:

V dětství se nejdříve objevuje instinkt hry a je v tomto období dominantní. Děti žijí v říši snů, těší se ze zvířátek, která mluví a s panenkami, které přemýšlejí. Z literatury dávají přednost pohádkám.

V sedmi nebo osmi letech se objevuje instinkt party, který se asi v deseti letech zcela stává virou přinejmenším pro hochy. Můžeme je naučit odříkávat katechismus - verše z Písma svatého - ale ve skutečnosti jsou věrní partě a uznávají její měřítka.

Podle mnoha odborníků asi polovina našich chlapců sejde na špatnou cestu, udělají nějakou životní chybu, jsou více či méně břemenem pro společnost a z velké části se stanou zločinci. Někteří sociologové tento počet odhadují na více než polovinu, jiní na méně než polovinu. Ale jakkoli už to je, znamená to velkou a politováníhodnou ztrátu. Proč? Rodí se 50% chlapců špatnými? Určitě ne! Moderní věda udává, že asi jeden chlapec ze dvou tisíc se rodí špatný, to znamená slabomyslný, zvrácený, předurčený být na obtíž veřejnosti, ale to je patologický případ, který potřebuje léčení, no věznění.

Jak je tedy možné, že 50% chlapců se stane špatnými? Odpověď je jednoduchá: nesprávné metody výchovy a především špatná zábava. První chybný krok se téměř vždy udělá kvůli bezmyšlenkovitému přání mít nějakou legraci, kvůli touze vybit přebytečnou živočišnou energii. Potom, když neví jak dál, chlapec propadne zlu. Spíše než špatné kázání svede nesprávné hochy špatná hra.

Dětství není však jen doba her, je to také doba, ve které se vytváří charakter. Velice známé církevní úsloví říká: "Ještěže je získáme do věku desíti let, pak se nemusíme starat o to, kdo na ně bude působit potom." Nemusí to být zcela pravda, ale něco pravdy v něm je. Dětství je tedy ohromně důležité, proto si hrajme.

Asi v desíti až dvanácti letech je instinkt party ještě silnější. Období snů je nahrazeno obdobím jeskynního člověka a lovce. Proto jsou v tomto věku povídky z přírody tak všemocné. Každý chlapec chce být lovcem. Sbírá ptáčí vajíčka a je zblázněný do pušek. Ve stejné době přichází obrovský a stále rostoucí zájem o atletiku. Dívky opouštějí panenky a touží spíše po skutečných příbězích ze života než po pohádkách.

S pubertou se objevuje mnoho velkých změn. Z ne zcela

nových důvodů se prohlavni i náboženský instinkt vyvíjejí společně. Je to okamžik, který si církve vybraly k upevňování víry. Chlapci v tomto období přemýšlejí především o své síle a dívky o kráse.

Nyní se poprvé mládí začíná zcela uplatňovat. Ale jeho zdjmy se ještě soustřeďují na hrdinné a historické postavy, zvláště na dobyvatele a sportovce. Je to věk uctívání hrdinů.

Čtvrté období nastává v 16 až 18 letech. Je obdobím velkých změn v osobnosti. Nyní je v dohledu mužskost a ženskost. Mladé ovládá myšlenka odpovědnosti a služby. Nyní chlapci chtějí být vojáky, dívky zdravotními sestrami a učitelkami. Přijímají vlastenectví jako stálý vztah k vlastní zemi. Totéž je ta pravá a nejranější doba, kdy je možné naočkovat a podporovat zájem ve vojenství, kdy se občanské vztahy stávají skutečností. Je to nejranější období, kdy může do života mladého člověka vstoupit představa o nesobecké službě a stát se tvořivou a stálou silou.

Takto jdou po sobě instinkty v každé normální lidské bytosti. Moudrý vychovatel, který má jako cíl vychovat muže a ženu, je přijme a v tomto sledu. S tak pohotovou silou, tak sympatickou aktivitou a materiálem, má vychovatel úkol snadný a příjemný.

Nicméně jsou vedoucí, kteří v dobrém úmyslu u svých skupin změnili tento pořádek. Tyto změny dávaly pod dobrým vedením v mnoha případech celkem potěšitelné výsledky a moje původní a instinktivní nedůvěra je ospravedlněna konečný výsledkem. Je to stejné, jako nutit orchidej kvést dvě roční období před její dobou květu za použití umělého osvětlení, modrého skla a chemikálií. Ano, pak kvete, má velmi pěkný květ, ale odkvétá dříve a nikdy nemá semena. Je to nevyhnutelný výsledek toho, když se obrátí přirozený vývojový plán Přírody.

Z těchto důvodů se woodcraft přiklání k přirozenému pořadí.

Charakteristika woodcraftu

Woodcraft si vybírá jako základ primitivní kulturu každé země, vytříbí si ji a upraví tak, aby ji mohl v současnosti použít. V Americe je vzorem ideální indián. Woodcraft slouží především k rekreaci a uči zábavě, která se nekupuje za peníze. Otevřeně nabízí vedení čtyřmi cestami - těla, mysli, ducha a služby. Woodcraft je jediný pro obě pohlaví a pro každý věk. Pracuje s dětmi, dospívajícími a s rodinou jako celkem, nepřekrývá pole působnosti jiné organizace. Woodcraft spojuje rodinu dohromady místo toho, aby ji rozděloval. Woodcraft by potlačil vlnu kriminality u jejího počátku v dětství. Woodcraft nemá žádné vojenské rysy jako výcvik, pozdravy, trubky, vojenskou uniformu, důstojnické tituly, vojenské metody a ideály. Místo toho užívá indiánské tituly, organizaci a barvy. Woodcraft poskytuje neustále svým členům možnost výběru cesty a vyhýbá se tak ztrnuté standardizaci. Woodcraft jasně rozpoznává vývoj instinktů v celém období růstu a využívá ho. Ukazuje, jak ovládat svoji osobu v kmeni a pod vedením dospělého. Woodcraft se snaží o úsporné oblečení. Zdůrazňuje pravidelné a rozumné opalování, denní kontakt se září na obloze. Úspěšně využívá kouzla táborového ohně, důstojnosti sněmovního kruhu, půvu prostředí a drobných zvyků, indiánských barev a myšlenek. Woodcraft lpí na udělování poct za dosažené výkony, nikoliv za vítězství v soutěžích. Zdůrazňuje malebnost ve všem, krásu a romantiku v bydlení, v táboře, v oblečení, ve znacích, obřadech a představách. Jediné ve woodcraftu se dospělí podří-

zuji dětem, zatímco jinde se děti musí podřizovat dospělým. Woodcraft byl založen v roce 1902 a je tak nejstarší americkou organizací, zabývající se životem v přírodě.

Souhrn

Toto je ve stručnosti můj sen. Naše děti nejsou potomky dábla, ale přicházejí k nám přímo od Boha. Jsou urozenými dědici čistého, jednoduchého a ušlechtilého života. Nepotřebují nápravu, ale spíše ochranu před deformací.

Právě jako je strom neustále puzen zevnitř a zvenčí potřebuje jen prostor, déšť, slunce a potravu, tak jsou naše děti zcela ovládnuty a motivovány zděděnými instinkty. To jsou po sobě následující síly růstu a vývoje. Jsou vloženy Bohem a nepotřebují žádný náš zásah. Jediné, co potřebují, je příležitost, aktivitu a směr. A to jsou věci, s kterými woodcraft počítá a poskytuje je.

Přesto, že se v našem programu počítá s jakýmkoliv věkem, víme, že dětství je hlavní období pro vytváření charakteru. Právě na to soustředíme své myšlenky a síly. Protože v tomto období a těmito činnostmi se mění charakter našich mladých lidí.

Jestliže budeme vychovávat naši mládež cestou woodcraftu, nemusíme s obávat vlny kriminality, nebude žádná. Postaráme-li se o charakter našich mladých lidí, všechny ostatní záležitosti se postarají o sebe samy.

[Ernest Thompson Seton: The Woodcraft League or College of Indian Wisdom (Woodcrafterská liga aneb Vysoká škola indiánské moudrosti). Homiletic Review, June 1931, str. 434-439; přeložila Veronika Fiegerová.]

Na těchto základech nechal Seton "chlapce a dívky od 4 do 94 let" stavět jejich hrad woodcraftu. Seton radil ke stavbě svými knihami a články, stanovoval zásady a pravidla, dával návody... - ale stavět musel každý sám, nelze za sebe na Horu poslat někoho jiného.

A protože lidé jsou přirozeně různí, i jejich cesty woodcraftu se přirozeně různí. Někdo si bere z nabízeného více, jiný méně, někdo vidí ve woodcraftu nejvyšší prostředek mravní obrody národa, jiný chvilkovou zábavu a polehávání kolem ohně, někdo se drží úzkostlivě Setonovy litery, jiný se nebojí nazznačenou cestu rozvíjet a vést k novým výšinám. Každý trhá plody jen z těch větví, ke kterým dorostl. A tak to má být.

Proto tolik podob a úrovní woodcraftu. Proto tolik krizí a konfliktů, když lidé zapomínají na woodcrafterský zákon a toleranci a snaží se navzájem si nutit své pojetí woodcraftu. Proto nелеhko "objektivně" rozhodnout, kdo ještě woodcraftem je a kdo ne. Ale je potřeba vymezovat tuto přísnou hranici, když sám Seton říká, že woodcraft je hnutím, které dává náplň mnoha stávajícím organizacím, spíše než organizací samotnou?

Rozvoj a podoby Setonovy myšlenky woodcraftu lze sledovat ve 30 vydáních Svítku březové kůry (Birch Bark Roll), v Kniže lesní moudrosti (The Book of Woodcraft), v článcích, v knihách Dva divoši a Rolf zálesák a také v povídkových knihách o zvířátech.

V různých koutech světa bychom pak našli i originální rozvíjení těchto původních zásad. Zůstaňme doma, ve Střední Evropě.

"Nesmíme si myslet, že jde jen o táboření. Řekli bych spíše, že woodcraft znamená probuzení nové lásky k přírodě, jež není lyrickým vzrušením pouze, ale praktickým zasáhnutím do svého vlastního života (očištění a rozjasnění), do sociálních poměrů, do bludů civilisace, nejúspěšnějším úsilím pro mír nejen mezi lidmi, ale mezi lidmi a přírodou též..."¹⁾ - to Miloš Seifert - Woowotanna eticky prohluboval studnu černého vlka, takže například Ladislav Rusek je toho názoru, že mluvíme-li o setonově woodcraftu a Seifertově lesní moudrosti, není to totéž. Důvodem má být Setonovo povětšinou praktické zaměření podle samotného významu slova -craft = dovednost,... A přece i Seton ke konci života píše: "Woodcraft, to jest moudrost lesa (wisdom of the woods), to byl, který utvářel člověka z hrubého materiálu, a dnes je nám při ruce, aby nás vedl k nejvyšším metám..."²⁾

"Woodcraft uvádá v život světový názor mudrcův všech zemí a veků, že totiž mezi člověkem a Přírodou je dokonale harmonia - "súzvuk s nekonečnom". Dosiahnuť súladu medzi ľudským duchom a duchom vesmíru je snažením všetkých priekopníkov ľudstva s vidúcim okom: Kristus, Budha, Hiavata, a j. Ideál, ktorý prináša, je túhou po dokonalosti, ktorá je zaisté najvyšší prejav ľudskej túhy: pochopiť Nekonečno. Sem obracia našu pozornosť symbol ohňa štvoramenného, symbol Všetduše-Boha, Pomer woodcraftera k vesmíru je hlboký cit zbožnej úcty..."³⁾ - to Viliam Valovič - Manoki prohluboval svetonázorový a duchovní aspekt woodcraftu, aby jasně vyslovenou ideou překonal v tomto směru nezfetelné učení černého vlka a pomohl hledajícím na cestě.

A byli a jsou tu ještě další, kteří také mají co říci. Kéž by všem moudrým bylo dopřáno sluchů!

Jedna z nejmodernějších (ač paradoxně více než čtvrtstoletí stará) definic woodcrafterského programu, která kdy vznikla, ale neprávem upadla v zapomnění, pochází ostatně ze Střední Evropy také. Pro inspiraci a jako ukázkou tvořivého rozvíjení Setonovy myšlenky ji zde na závěr kapitoly uvádíme v celém rozsahu:

Předmětem naší činnosti a snah je volný čas člověka, to, co nabízíme má být druhem rekreace, hry v tom nejlepší smyslu. Pojem hra při tom chápeme zcela bez pejorativního zabarvení, jako veškerou činnost, která bezprostředně neslouží zaměstnání nebo hájení existence. Považujeme tuto životní oblast za mimořádně významnou, zejména v dnešní technizující se společnosti; zastáváme názor, že se má naplnit činností, která je pro člověka maximálně smysluplná a hodnotná. Jestliže hra neslouží přímému hájení existence, není tím řečeno nic o její lidské hodnotě ve srovnání s hlavním povoláním; zde neplatí žádná podřízenost.

Konkrétní program, který nabízíme mužům i ženám a všem věkovým stupňům, zahrnuje činnost, která bývá jinak rozptýlena v řadě zájmových organizací nebo i profesionálních institucí. Je to umění, filosofie, folklor, umění společenské zábavy, přírodověda, sport, rukodělné dovednosti - a táboření, které má v tomto souboru mimořádný, klíčový význam. Všechny tyto činnosti mají totiž společného jmenovatele; jsou to obory, které musí nebo má ovládat jedinec, který chce žít plným životem v původním lidském prostředí, ve volné přírodě. Jádrem hry, kterou nabízíme, je woodcraft, lesní moudrost, "nejstarší lidská věda" (Seton), základním pravidlem je přijetí podmínek,

těré na úsvitu dějin byly podmínkami holé existence, nikoli hry, podmínek neporušeného přírodního prostředí.

Tento zorný úhel dává určité zaměření veškerým dílčím činností kterým se chceme věnovat; nabývají totiž nového významu teprve ve svém souhrnu. Naše představa člověka je renesanční - podle nás - má znát Kantovu filosofii a umět postavit srub sekerou, má znát písne primitivních národů a eskymácký obrat na kajaku, má rozeznat v lese ptáky po hlase a dokázat průstup severní stěnou Ganku, má umět přežít ve sněhové vichřici ve velehorách a rozumět umění starého Řeka. To vyplývá z principu naší hry; v primitivních podmínkách musel být jedinec všestranný, aby uhájil existenci.

Všechna tato činnost, celá tato hra má mít především smysl sama v sobě, má dát jedinci radost a štěstí, má to být život sám; má však i smysl prostředecný, má člověka utvářet a vychovávat, tentokrát nejen pro hru, pro volný čas, ale i pro zaměstnání, pro celý život. V tom je společenský význam našeho hnutí - vrací společnosti výrazně zformované jedince. Jako je renesanční naše představa o znalostech a dovednostech člověka, je harmoničnost všech důležitých charakterových vlastností základem i našeho mravního ideálu. Věříme v statečnost, věrnost, nesmlouvavou pravdomluvnost, poctivou hru, skromnost, hledání pravdy, laskavost, nezištnost a obětavost; neděláme si však nárok na uzavřený filosofický systém a nepovažujeme své hnutí za světónázor, spíše za cestu k jeho hledání. Věříme, že naše všestranná činnost a život v přírodě rovnováhu povahových vlastností, které jsou znakem mravně zdravého jedince, pěstuje a podněcuje.

Návrat k prostému životu, který je základem naší hry, není omezeným primitivismem, nemá antisociální charakter ani není protiintelektuální; chceme vychovat jedince, kteří žijí plně dvacátým stoletím a jdou s veškerou energií za svým povoláním. Jsme přesvědčeni, že je od takového životního zaměření nejen neodvídáme, ale naopak, že je pro nás vyzbrojujeme a to nejen posilováním potřebných charakterových vlastností, ale též intelektuálně, především pěstováním pozorovací a usuzovací schopnosti.

Woodcraft je nejdůslednějším pokusem o změnu věcného prostředí, byť i krátkodobě a formou hry. Věcné prostředí nás svírá a determinuje více, než jsme ochotni si uvědomit, má naše úsudky a otupuje hodnotící schopnost, imputuje nám jako samozřejmost jevy, které jsou problematické, jejichž smysl, význam a užitečnost je třeba teprve hledat. Woodcraft umožňuje pohled z druhého břehu - otázka po smyslu jevů technické civilizace pak teprve vyvstává v plné palčivosti. Jsme přesvědčeni, že tento nezastřený pohled je východním předpokladem k humanisaci civilizace a užitečnou devisou pro občany všech profesí.

Premisy, které se zde snažíme definovat, ovlivňují konkrétní charakter naší činnosti. Stále máme na mysli, že vše, co děláme, má dávat radost a formovat člověka; nikoli tedy souhrn znalostí a dovedností sám o sobě, ale lidskost je naším cílem. Nemůžeme proto naši činnost provozovat se sebejistou profesionalitou jako některé jednosměrně zaměřené organizace a instituce, protože nechceme, aby se stalo samoučelem. Nechceme a nemůžeme ji ani omezovat v jejím rozsahu, protože je to proti základnímu pravidlu naší hry. V praxi naopak pokračujeme rámcem, vymezený příliš úzce chápaným životem v přírodě, hlavně ve všech oblastech kultury a vzdělanosti.

Typická pro naši metodu je demokracičnost, i mládež vede-

ke tomu, aby si sama vyvířala zájmovou činnost a úkolem vedoucích je obrátit a taktně ji vést k ideálu všestrannosti.

V oboru umění se snažíme vychovávat k zasvěcenému vnímání všech jeho složek; kde to umožňuje talent, i k jeho aktivnímu provozování. Usilujeme aspoň o základní poznání nejdůležitějších myšlenkových proudů a filosofických systémů, starších i současných, poněvadž je považujeme za východisko pro hledání a vytváření vlastního názoru.

Máme aktivní vztah k folkloru - to úzce souvisí s pravidly naší hry - snažíme se oživovat a pěstovat lidové písně i tance, naše i primitivních národů. Nijak se ale neuzavíráme před současnou písňovou tvorbou a společenským tancem. Víme, že písně mohou být zvláště pro mládež mimořádně sugestivní a spoluvytvářejí charakter a kouzlo určitého prostředí nebo společenství.

Náš vztah k přírodě je pro nás prvořadě důležitostí a je pro naše hnutí typický. Příroda je naším základním prostředím, snažíme se ji poznávat do značné hloubky, způsobem, který je u většiny lidí výjimečný a neobvyklý. V přírodě vidíme zdroj nejčistší radosti, nejsilnější pramen inspirace a svět nejsvobodnější svobody. Vyhledáváme především místa, která jsou nejméně dotčena civilisací a všemožně podporujeme ochranu přírody.

Přijímáme všechny dobré sporty, ale dáváme přednost těm, které vedou člověka do přírody a nevyžadují preparované prostředí. Vedle lehké atletiky, ke které vedeme hlavně mládež, je to vodáctví, horolezectví, turistika, lyžování, jezdectví a lukostřelba. Máme určité námitky proti honbě za rekordy, dáváme přednost stupnici před soutěží. Uznáváme i těžkou práci, především dřevorubeckou, která se koná v prostředí pro nás ideálním a zapadá do pravidel hry. Chápeme ji jako radostné vydávání síly a projev fyzické zdatnosti a obratnosti - tedy vlastně jako sport.

Pěstujeme v široké míře rukodělné dovednosti; v duchu pravidel hry především ty, které se vztahují k přírodním materiálům. Je třeba říci, že nezdůrazňujeme úzce praktickou využitelnost zručnosti; i zde jde především o vnitřní radost a vlastní výtvarný projev nebo aspoň pokus o něj.

Táboření - život v přírodě - je úhelným kamenem našeho programu. Jak již řečeno, vše, co děláme, lze chápat jako součást života v přírodě, jako táboření v širším slova smyslu.

Přijímáme a rozvíjíme všechnu tábornickou techniku - specialisované táboření vodácké, horolezecké, táboření v extrémních podmínkách s náročnou výstrojí, ale i autokemping, a na druhé straně putovní táboření s minimální výstrojí, kde jde o to, co nejvíce využít přírodních možností. Naši nejvlastnější doménou a specialitou jsou však stále tábory, vycházející z tábornického umění přírodních národů - především severoamerických indiánů. Jedná se o táboření v typích, s vědomě omezenou výstrojí, kde je třeba naplno používat zálesáckou techniku a dovednosti. Jsou to tábory, které mají představovat dokonalý krátkodobý domov uprostřed lesů, ideální estetické prostředí, sledené v nejvyšší možné míře s přírodním okolím a co nejméně přírodu zraňující. Tábory s výrazným koloritem, rytmem a zvyklostmi, které tvoří ideální rámec pro všechnu naši ostatní činnost a jimiž se tato činnost završuje, nabývá vnitřních souvislostí a smyslu.

Toto je v hrubých rysech náš program. Důvodem, proč chce-

me založit vlastní organizaci, pak je to, že nenacházíme vhodnou instituci, ve které bychom mohli tento program plně rozvinout a při tom nám nehrozila denaturace myšlenek.

V rámci Ligy lesní moudrosti chceme vytvářet především předpoklady k činnosti pro všechny naše příslušníky, kteří se hlásí k myšlenkám woodcraftu již delší dobu.

Dále si chceme vychovat generaci vůdců, kteří by mohli vést děti a mládež.

Současně s tímto krokem chceme zahájit vlastní intenzivní činnost s mládeží, poněvadž víme, že velká hra na život, kterou jim můžeme nabídnout, je především pro ně mimořádně sugestivní a přitažlivá.

Konečně chceme šířit myšlenky woodcraftu i za hranice Ligy. Víme, že LLM nikdy nebude masovou organizací a nemáme v tomto směru ani žádnou ctižádost. Je však celá řada institucí, které nám jsou a zůstanou blízké; chceme našimi myšlenkami ovlivňovat a stimulovat celé rodící se tábornické hnutí. Víme, že každá hra má svou vnitřní logiku a řád, a že její pravidla nelze formulovat libovolně. Věříme, že známe pravidla návratu člověka k pramenům civilizace a rádi bychom jejich znalost předávali a šířili dál.

[Programové prohlášení Přípravného výboru Ligy lesní moudrosti, 1968]

Předchůdci woodcraftu - lesní moudrosti

Ladislav Rusek, Milan Klímánek

Zajímáme-li se o předchůdce, ideové i praktické, woodcrafterského hnutí, zjistíme první nesnáz už v tom, že hnutí lze vymezit jen ve velmi volných obrysech. V dějinách filosofie, literatury, etických systémů či pedagogiky najdeme zajisté řadu osobností či směrů, z nichž lze vždy aspoň dílčí rysy chápat jako pravzor či inspiraci novodobého woodcraftu. Nikde však neobjevíme osobnost či pedagogický, filosofický, etický směr zcela podobný. Prvenství při ustavení a formulaci woodcraftu patří E.T.Setonovi, přičemž je možno ihned dodat, že název "Lesní moudrost", jak slovo woodcraft velmi odvážným, ale i šťastným způsobem přeložil M.Seifert, je názvem systému značně rozšířeného a prohloubeného, kde - bez jakékoli národní předpojatosti - můžeme mluvit o českém přínosu, právě zásluhou M.Seiferta.

V historii lidstva jsou celá období, rané epochy, kdy lidé žili způsobem blízkým ideálům, jako vytyčuje nebo snad i naplňuje woodcraft. Žili tak ovšem z praktických důvodů, byli blízko přírodě, se kterou žili v poměrném (nikdy však úplném!) souladu, byli nuceni naučit se praktikám, jak v ní žít i přežít. Vědomý etický aspekt - ochrana přírody a citlivý, bratrský poměr ke všemu živému i neživému, jak to chápeme dnes my, v době, kdy veškerý život je již katastrofálně ohrožen, - tenkrát ovšem chyběl. Nelze tedy naprosto chápat přírodní národy kultur loveckých, pastýřských či pozdějších rolnických jako jakési prawoodcraftery; to by bylo nesmyslné. Bereze však mnohé z praxe, ba i z přírodní filosofie a etiky těchto národů a kultur za inspirující vzor či příklad, nikoliv jako dogmatický ideál. Na americké pevnině to byl indián severních plání, préríí a lesů, kterého Seton ještě zastihl v posledních žijících příkladech a kterého právem vybral za vzor pro první skupiny svých dětských a jinošských *Woodcrafterských Indiánů*, a tím i rodící se *The Woodcraft League of America*. Většina krásných vlastností indiána ze severních plání, například Dakotů, nebo i severních amerických lesů - např. Irokézů, je dobře akceptovatelná jako jeden ze vzorů i naší české mládeže, už i pro romantickou zář, která je obklopuje. Zde však musí být přihlíženo i k domácím tradicím i širším evropským vzorům, které jsou nám bližší. Na to správně poukazoval již Miloš Seifert a jen nedostatek času a síl jeho pohnutého, nedlouhého života mu zabránil zpracovat obraz domácích tradic a vzorů aspoň do té míry, jak to pro americkou mládež učinil Seton ve svém *Poselství Rudého muže*. Tento úkol na opravdové stoupence české Lesní moudrosti ještě čeká.

Z velkých jmen světových výchovných a eticko-filosofických proudů bývají právem jmenovány některé osobnosti, značně ovšem rozdílné dobou svého působení, zemí, v níž žili, i formou svého učení. Řekněme hned, že žádná nenaplňuje ideály woodcraftu zcela; nejbližší mu byl z předchůdců Setonových zoe-

la jistě Henry David Thoreau, který ho dokonce filosofickou výší a hloubkou osobní etiky i předčil.

Uvedme zde tedy alespoň tato jména:

Svatý František z Assisi (narozen 1182 v Assisi, zemřel 1226 v Portiuncule v Itálii),

Jan Amos Komenský (* 1592 pravděpodobně v Nivnici, zemřel 1670 v Amsterdamu),

Jean-Jacques Rousseau (* 1712 v Ženevě, zemřel 1778 v Ermenonville u Paříže).

Henry David Thoreau (* 1817 v Concordu ve státě Massachusetts, zemřel 1862 tamtéž),

John Ruskin (* 1819 v Londýně, zemřel 1900 tamtéž).

Podtrhuji, že mnoho dalších osobností, z nichž by aspoň část díla bylo možno přijmout jako pravzor woodcraftu, lze najít v literaturách či filosofických věch dob i kultur (například Lao-c : *Tao-te-ťing*); vždy jde o dílčí obsah jejich díla či působení. Často bývá například zmiňován francouzský lékař a spisovatel François Rabelais (1495-1553), který při výchově dětí kladl důraz nejen na rozvoj rozumu, ale i na výchovu těla a vkusu a své představy skutečné se skupinou mládeže experimentálně ověřoval. Nebo německý zastánce moderní výchovy mládeže a návratu k přírodě, pedagog Johan Bernhard Basedow (1724-1790), který prováděl praktické pokusy o prosazení těchto myšlenek ve svém výchovném ústavě *Filantropinum* a bývá označován za prvního táborníka v Evropě, neboť se svými žáky dva měsíce v létě tábořil ve volné přírodě. Tato práce se však musí nutně omezit jen na nejvýraznější příklady.

Kromě uvedených jmen je nutno zde vyslovit i pojem "romantismus 19. století", který sám o sobě byl tak trochu hnutím, vytvářeje nejen umělecký sloh, zasahující všechny druhy umění, ale ovlivňující myšlení, citění ba i konání širokých vrstev způsobem, který nese mnohé z postojů k přírodě, jaké jsou ideálem Lesní moudrosti. Např. romantické obrazy, znázorňující hojně přírodu s malebnými zákoutími a vyjadřující touhu po dávných časech, kdy vše bylo ještě původní, nepokažené městskou civilizací, touhu po barvitě, někdy až dobrodružném "romantickém" životě (odtud záliba i v rytířských a jiných historických vzorech) - to vše vedlo i v reálném životě k hledání a hlavně docenování čisté, krásné přírody a k souladnému vztahu k ní. Nechyběl ani rys jistého mysticismu, vedoucí až ke zbožnění přírody a idylického života v ní. Romantismus v malířství a literatuře přerostl do obecné povědomí, které vedlo lidi - nejdříve šlechtu, ale později i širší městské obyvatelstvo - více do přírody, dál od umělého, městského nebo zámeckého života, byť pod poněkud jednostrannou zámlinkou hledání historických reminiscencí (v oblibě byly staré hrady, zámky a kláštery, takže šlechta je někdy dávala imitovat umělými zříceninami ve svých parcích - nechyběly umělé jeskyně, jezírka s ostrůvky, umělé vodopády atd.)

Z malířů romantické epochy jmenujme alespoň Němce Caspara Davida Friedricha (1774-1840) s jeho proslulým obrazem *Dva muži pozorující měsíc*, který je skvostem romantických námětů a ztělesňuje meditativní postoj člověka k přírodě, Francouze Eugena Delacroixe s jeho obrazy lovů v divočině a našeho Josefa Navrátila (1798-1865), jehož *Vodopád v horách, Hon na lišku*

a desítky dalších romantických výjevů ovlivňovaly účinně myšlení městských lidí ve prospěch lepších postojů k přírodě a k zálibě pobytu v ní.

Tato kapitola, tj. význam romantismu v umění pro vztah moderního člověka k přírodě a tím i pro hnutí woodcraftu, nebyla dosud nikde zpracována. Není však pochyb o tom, že i Seton, zabývající se od mládí o malířství, setkával se s romantickými obrazy jak v Americe, tak při studiích v Evropě, neboť právě v době jeho mládí romantismus v Evropě dozníval a v Americe byl ještě živý. A jakkoliv Seton - malíř je ve svých ilustracích už realista (někde s náznakem impresionistického postřehu), v řadě svých větších, podrobně promalovaných obrazů nezapře romantický vliv (např. obraz s námětem vlků, malovaný pro výstavu v Paříži r. 1892).

Obrátme se nyní k těm několika málo jménům, která akceptujeme jako zřetelné a podnětné vzory či spíše předchůdce woodcrafterského chápání života, nebo aspoň podstatných částí woodcrafterské výchovy.

SVATÝ FRANTIŠEK Z ASSISI je příkladem skromného, odřikavého života, naplněného nejen láskou k trpícím bližním, ale ke všemu v přírodě. Jeho skvostná báseň *Cantico del Sole*, "*Píseň bratra Slunce*", v níž oslovuje přírodní jevy i tvorstvo jako bratry a sestry (zkrácený text je publikován například v časopise *WAMPUM* č.5/1993), je výrazem skutečně vroucího vztahu člověka, který se cítí být skromnou i vděčnou součástí všeho stvořeného. František, původně Francesco Bernardone z bohaté obchodnické rodiny, vedl v mládí rozmařilý městský život, až ho zcela změnila nemoc a různé strasti války v zemi. Od roku 1210, poté, co odešel z domova bez peněz a téměř nahý, žil spolu s jedenácti podobně zaměřenými druhy v naprosté chudobě a dal základ nejchudšímu a nejpokornějšímu řeholnímu řádu, tzv. minoritů čili "Menších bratří".

My v jeho životním způsobu můžeme dnes vidět snad extrémní, až neuvěřitelný příklad altruismu a sebecbětování, který se časem stal i námětem četných legend a záhy vedl i k jeho svatořečení (už dva roky po smrti!). V jeho uskrovnování, v jeho adoraci přírody i v jeho způsobu života v ní, můžeme vidět předobraz ekologicko-etických postojů dneška. Žil velmi často bez střechy nad hlavou nebo ve skromných přístřešcích; spokojoval se nejprostší stravou, kterou někdy musel spolu s ostatními řeholníky i vyžebrať; neponechával si naprosto žádný majetek. Pokora, chudoba, pracovitost a zbožnost charakterizují jeho nedlouhý život (zemřel asi 45letý, vyčerpan nemocí a trpící stigmaty - otevřenými ranami, podobnými ranám Kristovým). Způsobem, který sotva lze dnes napodobit, uskutečnil mnohé z pozdějšího setonovského kodexu čtyřnásobného Ohně, s jeho příkazy Lásky, Pravdy, Síly a Krásy. Je politováníhodné, že právě toto etické jádro woodcraftu bývá opomíjeno a zatlačováno povrchním napodobováním bizarních rituálů.

Pro dívky a ženy v hnutí Lesní moudrosti nebude bez zajímavosti příklad mladší Františkovy vrstevnice, svaté KLÁRY z Assisi (žila 1194 až 1253). Ač pocházela ze vznešené rodiny, silně ovlivněna Františkovým příkladem tajně opustila ve svých 18 letech domov a začala žít obdobně chudým, skromným a zbožným způsobem. Stala se zakladatelkou chudobného řádu "klarišek", který žil jen z almužny a ze skromných výdělků, bez jakéhokoli majetku, kromě hrubého šatu. Pro nás v českých zemích je dobré vědět i to, že si dopisovala s pražskou zakladatelkou řádu klarisek, sv. Anežkou Českou. Sv. Klára tedy může být pro

divky zale ale nejen pro ně - obdobným světlym vzorem, jako sv. František z Assisi.

JAN AMOS KOMENSKÝ je svým pohnutým životem a svým rozsáhlým dílem dalším možným předchůdcem hnutí Lesní moudrosti.

Málokdo prožil tolik osobního i rodinného utrpení a neštěstí, jako on. To, že se nevzdal po tolika ranách i prohrách, při nichž ztratil členy rodiny i pracně sestavená díla, že musel prchat, skrývat se, emigrovat, bloudit Evropou a dožít v daleké cizině (je pohřben v holandském Naardenu), dělá z něj příklad člověka, který se nevzdává.

Hluboké vzdělání, široký rozhled a příkladná pracovitost daly vzniknout světově uznávanému pedagogickému dílu. Jeho "škola hrou" je dokonale akceptovatelná právě ve skautské i woodcrafterské výchově, jeho pedagogické a didaktické zásady, např. postup od jednotlivin ve výuce k systetickému celku, je plně v souladu s těmi principy poznávání přírody, jak tomu učí Lesní moudrost: poznací rostlinu, kámen, jednotlivý přírodní jev a odtud postupuj k chápání celku a pochopení smyslu všeho - v přírodě i v životě.

Zde není místo k vyličení složitého a dlouhého života J.A.Komenského. To vše lze najít v četných knihách odborných i v beletrii; zde uvedme alespoň názvy některých jeho důležitých spisů: *Česká didaktika*, *Didaktika velká*, *Informatorium školy mateřské*, *Brána jazyků otevřená* (na svou dobu neuvěřitelně "moderní" učebnice), *Svět v obrazech*, *Labyrint světa a ráj srdce* (kritika doby a mravů společnosti) a jiné.

Komenský položil základy moderních vyučovacích metod; sám vedl své žáky (například v Přerově a ve Fulneku) do přírody, kde je učil poznávat názorné byliny, stromy i zvířata - do jeho doby to bylo sotva kde obvyklé. Sám putoval tisíce mil povětšinou pěšky, překonal nesčetné překážky a strádání fyzické i psychické, nevzdával se ani po smrti svých nejbližších.

Jeho pedagogický přínos je tak obrovský, že ho skutečně zde nelze ani zkrátkovitě uvést, natož docenit. Nás, kteří hledáme v minulosti vzory junáckých hnutí, zaujme jistě i fakt, že Komenský se zabýval i kartografií, a že jeho mapa Moravy patřila ve své době k nejlepším. Oceňoval i význam kreslení pro celistvost výchovy člověka; pokládal práci za rovnocenného činitele vedle rozumu a řeči; doporučoval pohyb na zdravém vzduchu a denní dobu radil dělit na třetiny: 8 hodin práce, 8 hodin odpočinku, 8 hodin péče o zdraví, tělesných cviků, her a zájmů. Byl to muž práce, víry a touhy, jenž daleko předstihl nejen svou dobu, ale dokonce i dobu naši. Lze říci, že ztělesňuje daleko všestranněji než sv. František z Assisi ideály Lesní moudrosti a její zásady čtyřnásobného ohně. Nesmí chybět mezi našimi životními vzory. Už proto, že stejně jako sv. František může i Komenský být vzorem nejen pedagogickým a mravním, ale i duchovním.

JEAN-JACQUES ROUSSEAU, francouzsko-švýcarský filosof a výchovný reformátor, hlásal osvobození člověka návratem k přírodě. Řekněme však hned, že na rozdíl od sv. Františka z Assisi i našeho Komenského byl více mužem teorie, který ve vlastním životě uskutečnil přamálo z toho, co sám hlásal ve svých spisech.

Žádal přirozenou individuální výchovu i osvobození člověka co největším návratem k přírodě (zvláště v pedagogickém románu *Emil*). Sám žil v mládí pohodlně na zámku Mme de Waren, která se ho ujala poté, co ho opustil otec - matka zemřela

narození J.J.Rousseaua. V řadě spisů, například *O původu nerovnosti mezi lidmi*, *O společenské smlouvě* nebo ve svých *Konfesích* vyslovil Rousseau zajímavé i revoluční myšlenky, z nichž některé přispěly k novému oceňování života v přírodě, k návratu lidí k přirozenějšímu životu; jeho dílo obsahuje tedy některé podněty i pro pozdější woodcraft. Sám tak nežil. Jeho bouřlivý a ne vždy mravný život je důvodem, proč ho nelze akceptovat jako vzor plnější: všech svých pět dětí ihned po jejich narození odevzdal do nalezinců, vystřídala řadu milostných vztahů, po vydání rozpravy *Emil* mu hrozilo zatčení, jemuž unikl útekem do Švýcarska, v osobním náboženském životě dvakrát konvertoval. Jako krajní egoista a autor *Společenské smlouvy*, v níž vystoupil jako přítel lidstva, nebyl ve skutečnosti ani trochu přítelem lidí. Rozprava *Emil* sice přináší řadu podnětů k výchově dětí v přírodě - jako autor tohoto díla však sám žádný příklad nedal. Rousseau se řadí k tvůrcům, kteří obšťastňují jako svědci lidské masy a celé národy nejružnějšími populistickými hesly a tezími a přitom jejich záměry a pravdivá tvář svědčí o jejich arbitrálně vyhlášeném morálním právu oslovovat si poučováním lidského rodu. Zůstane tedy jen doplňujícím literárním vzorem: ocenit lze jistě i odvalu, s níž ve své době publikoval revoluční myšlenky, kterými předznamenal francouzskou revoluci roku 1789 a svými díly podnítil sociální myšlení v pozdějším 19. století.

HENRY DAVID THOREAU patří bezesporu k nejvýznamnějším předchůdcům i vzorům woodcraftu. Pro nás má základní důležitost i fakt, že Miloš Seifert sám znovu pečlivě přeložil Thoreauovu stěžejní knihu *WALDEN, aneb život v lesích* z roku 1854, jakkoliv už existoval starší český překlad Zdenka Franty z roku 1902 (a dodejme hned, že *Walden* má v české překladové literatuře ojedinělé místo - dočkal se ještě třetího moderního převodu Josefa Schwarze v celkové pátém vydání v roce 1991).

Jakkoliv ho Seton ve svém díle nikde nezmiňuje, je jisté, že Thoreau ztělesňuje přímo mistrovství života, naplněného Lesní moudrostí jak svým dílem, tak nedlouhým životem (zemřel na tehdy velmi rozšířenou tuberkulózu ve svých 45 letech).

O Thoreauovi máme velmi dobrou esej přímo od Miloše Seiferta, napsanou jako úvod pro jeho překlad knihy *Walden*, vydaný roku 1924. Tamtéž najdeme i dobovou studii o Thoreauovi, sepsanou krátce po jeho smrti jeho starším přítelem Emersonem, rovněž filosofem ze skupiny tzv. transcendentalistů, žijících vesměs v Concordu v severoamerickém státě Massachusetts. Tato zajímavá literární filosofická společnost hlásala nutnost zduchovnění lidského života a sám Ralph Waldo Emerson, jehož otec byl unitářským duchovním, byl po určité době pastorem, než přešel k volnějšímu pojetí křesťanství. Transcendentalisté se pokoušeli spojit aspekty sociální a křesťanské a doporučovali i návrat k přírodě, což našlo právě v Thoreauovi jediného proroka. Sám realizoval víc než dvouletý osamělý život ve vlastnoručně zbudované skromné chatce na břehu jezera Walden na pozemcích, patřících příteli Emersonovi. Kniha zápisů a úvah, kterou vydal po skončení dvouletého experimentu, přinášela dokázal žít spokojeně s minimálním vydáním i s nepatrnou námahou při obdělávání malého políčka, které ho stačilo obživit, stala se světově proslulou, ačkoliv mnohé její pasáže jsou filosoficky velmi náročné a nejsou určeny příliš prostému, nebo málo hloubavému čtenáři. Také Thoreauova esej *Toulky přírodou* je dodnes živá, stejně jako podnětná *Občanská nepo-*

slušnost. Svou osobní statečnost prokázal Thoreau veřejnými vystoupeními na obranu kapitána Johna Browna, později popraveného za občanské války Severu proti Jihu, i osobním bojem proti otrokářství.

V Thoreauovi vidíme dokonalý vzor čistého, spravedlivého člověka, plného soucitu ke všemu živému v přírodě, člověka, který přírodu znal i miloval jako málokdo, a který dovedl v ní žít. Jeho *Walden* vždy zůstane stěžejní knihou Lesní moudrosti; jeho myšlenky nejen dosud platí, ale s katastrofickým zhoršováním životního prostředí ještě nabývají na závažnosti.

JOHN RUSKIN - apoštol pravdy a krásy. Tak ho nazval ve své esejí Miloš Seifert, kde zachytil úvahy o myšlenkách a díle tohoto spisovatele, uměleckého kritika a sociálního reformátora. Z jedenácti jeho literárních prací, přeložených do češtiny, byl to právě M. Seifert, který nám představil v této své esejí celou osobnost Ruskinovu a jeho rozsáhlou literární tvorbu.

Ruskin prožil šťastné dětství ve vzorné anglické rodině a když zdědil po svém otci, jenž byl zámožným obchodníkem, značné jmění, byl si plně vědom doma vštěpované zásady skromnosti a ze svého nadbytku rozdával štědrou rukou.

Proslul nejen pětisvazkovými *Moderními malíři*, ale zejména esejemi *Tomu poslednímu* (přeložil M. Seifert v roce 1910). V těchto úvahách a v díle *Munera Pulveris* hlásal program společenských reforem, obsahující zavedení všeobecné národní výuky, novou organizaci světa práce a odpovědnost státu za šťastný úděl lidské společnosti. Z dlouhé řady uměleckých, vědních a beletristických prací jsou nejznámější *Sezam a lilie* (přeložil F.X. Šalda v roce 1901), *Koruna z plané olivy* a *Mramrost prachu*, jakož i ve 4 svazcích *Fors Clavigera* uveřejněné listy, které jsou sociálním plánem realizace lepšího lidství.

Proč právě Ruskin se nám připomíná jako myšlenkový precursor woodcraftu? M. Seifert to vyjádřil tím, že veškerá Ruskinova síla a všechno tajemství jeho úspěchu spočívaly v jeho vášnivě lásce k přírodě. Neporozumíme mu ani jako spisovateli, ani jako reformátorovi, jestliže si neuvědomíme, jakou moudrost čerpal z poznání přírody.

Ruskin sám o sobě říká, že nebyl spisovatelem, aby se četly jeho knihy: jemu šlo o život, který měl být zlepšen a zúšlechtěn. Předpokladem pro úspěch jeho sociálních plánů je morální kultura. V nejpopulárnější své knize *Sezam a lilie* jsou skryty nejkrásnější stránky jeho umění pera a mnohé z jeho nejvznešenějších myšlenek. V českém vydání *Svítku březové kůry* (1925) uvádí M. Seifert ruskinovu hlubokou myšlenku: aby každý náš den byl svátkem. Seifert v této tézi vidí úkol hnutí lesní moudrosti: Ruskin nám ukázal, že svátkem je každý náš den, kdy něco konáme s radostí, kdy poznáváme něco velkého a povznášíme sami sebe hrdinným skutkem. O tom, co máme dělat, jaká má být naše práce, vyjádřil se Ruskin v *Koruně z plané olivy* takto: život bez práce je zločinem a práce bez umění zvířecostí. Naše práce má být především rukodělného charakteru. Když při jednom ze svých švýcarských pobytů Ruskin ušel sám schody v hotelu, kde bydlel, dal tím najevo, že nepodceňuje žádnou, ani tu nejhrubší práci. V rolnictví, konaném vlastníma rukama, v pastevectví a v chovu dobytka spatřuje Ruskin cestu k opravdovému ozdravení života pro její snadnost, přirozenost a potřebnost. Až budeme v této knize pročítat kapitulu o anglickém *Řádu lesního rytířstva* (*Order of Woodcraft Chivalry*), který se od roku 1916 stal prvním anglickým hnutím wood-

crafterského typu, ne náhodou se dočteme o názorech jeho zakladatele Ernsta Westlakea, týkajících se ideálu výchovy, přibližnému podmínkám života prvotních lidí. Tato shodnost názorů jistě není náhodná, protože rysy Ruskinových etických a humanistických snah problemují ve výchovných a organizačních řádech tohoto woodcrafterského hnutí.

Zároveň s Tolstým a jeho jasnopoljanskou školou nevidí Ruskin žádný kulturní přínos v tom, že se děti naučí číst a psát a že je základní škola omezuje jen na tyto činnosti. Záleží přece na tom, co čtou a píší jako lidé dospělí: dětství nutno ponechat jeho přirozenému vývoji a tím i kladnému rozvoji jeho průběhu nabývání vlastností člověka, který ještě neznal civilizaci.

Po roce 1863, kdy překonal vnitřní uměleckou krizi, nemohl být nadále pouhým spisovatelem. V jeho knihách více se v pozadí myšlenka obchatit život, učinit jej krásný a cenný. Za ostátem Ruskinem všude stojí pak Ruskin moralista a náboženský člověk. Tato změna a obrácení byla shodná s Tolstým. Přestal být pouhým umělcem, aby se stal náboženským učitelem a velkým reformátorem.

Vědění samo přestávalo pro něho mít cenu, jestliže nesloužilo zároveň potřebám srdce. Tajemství jeho poznání spočívalo v jeho výroku: Více vidět než vědět. Najít subtilní vztahy k věcem a k životu, kouzlo a půvab v nich - to je postatou Ruskinova učení. Proto říká, že jenom život je bohatstvím, život se všemi silami lásky, radosti a podivu.

V *Kravnosti prachu*, který je dialogem mezi učitelem a žáky, užívá Ruskin celou škálu rozličných oberů a otázek, aby vstúpil nové formy vědění do dětské mysli. Vychovatelům kladl na srdce: Právě těžiště výchovy normálního člověka spočívá v tom, aby vyrůstal v úzkém společenství s koněm, psem a oslem. Bouřil proti vandalismu a ničení volné přírody a odsuzoval negativní působení civilizace. V Ruskinově poměru ke zvířatům bylo něco, co připomínalo Františka z Assisi. Se surovým světem moderní civilizace se nemohl nikdy smířit. Byl proti honitbám, během nichž hynou zbytečně tisíce zvířat a lidé, účastníci honů, se stali řezníky. Na protest proti vivisekcím, prováděným v laboratořích, opustil demonstrativně místo profesora krásných umění oxfordské university.

Tajemství přírody, které má být člověku odhaleno, je její krása. Oči a srdce otvírají člověku brány přírody. Člověku musí jít především o to, co se ho dotýká, co ho tvoří, pozvedá. Ruskin nestaví žádný filosofický systém, nesáhá do teorie poznání, ale umožňuje nám poznání svojí hlubokou analýzou věcí. Je z těch moderních duchů, kteří uprostřed těžkého materialismu minulého století byli proniknuti čistým idealismem, když učili jako Emerson, že každá věc má nejen svojí hmotnou, ale i duchovní stránku. Naučil nás hledět na přírodu tak, že i dítě může být badatelem. Dejme mu poznat tvary listů v přírodě, studovat dějiny růstu větvičky, jak to ukázal v *Moderních malířích*: to bude pak pravdivá škola přírody. Ruskinova metoda poznání přírody je zdrojem veškeré jeho moudrosti. Tato "moudrost lesa" měla by být ohniskem všeho vyučování a výchovy ve škole základní i střední, protože tam jsou děti a mládež ve věku, kdy z této moudrosti mohou svojí čistou duší a srdcem nejvíce chápat a čerpat. Ruskinovo poznání přírody je naplněno citem, porozuměním. Nikdo nemůže dokonale pochopit něco, pokud to nemiluje, tím méně člověka. Je nám zapotřebí citlivosti, něhy, vřoucnosti - bez těchto vlastností nelze být celým člověkem.

Řadou myšlenek z mohutného proudu Ruskinova literárního a uměleckého odkazu obchatil M. Seifert Setonův woodcraft a vytvořil jeho hlubší duchovní, etický a humanistický zdroj, známý a živoucí český přínos k ideovému základu woodcraftu - naše dnešní hnutí lesní moudrosti.

A tak tedy můžeme uzavřít naše hledání předchůdců hnutí Lesní moudrosti konstatováním: dodnes se můžeme mnohému učit od bosého chudého řeholníka z Assisi, od našeho vzdělaného Komenského, leccos i od bouřliváka J.J.Rousseaua, též od J.Ruskina, uměleckého kritika a sociálního reformátora a jistě nejvíc od Thoreaua. Také myšlenkový obzor romantiků z prvních dvou třetin minulého století je nám blízký svým obdivem přírody i svou touhou po ušlechtilosti a krásném dobrodružství.

Mějme však na paměti, že woodcraft - Lesní moudrost - není dogmatické, uzavřené hnutí. Stále dorůstá, prohlubuje se, nachází podněty v dalších objevných dílech umělců, myslitelů, pedagogů i praktiků, kteří našli svou cestu přírodou a životem k čistému, vznešenému lidství.

Ernest Thompson Seton

František Rožíšek

Život a dílo zakladatele woodcrafterského hnutí se stále těší velké pozornosti - existují desítky knih a studií a stovky článků na toto téma a nové se stále objevují. Na nejdůležitější upozorňuje bibliografická část naší knihy. Nemalá část pak vyšla i česky, takže opakovat základní události Setonova života může být nošení sov do Atén. Přesto se jen letmo zmiňme o životním běhu, aby v příštích kapitolách popisované události byly zasazovány do určitého rámce.

Narozen (jako Ernest Evan Thompson - rodové jméno Seton přijal ke svému jménu až ve dvaadvaceti letech) 14. srpna 1860 v South Shields v severovýchodní Anglii. O pět let později se rodina přestěhovala do Kanady. Zde v nedotčené přírodě začaly jemné síly tkát budoucí slavný obraz Setona - přírodovědce, spisovatele, pedagoga, zakladatele hnutí Woodcraft - lesní moudrosti.

V roce 1879 si začíná psát své deníky, které pak soustavně psal po celý život a které obsáhly 36 svazků. Poslední zápis učinil šest týdnů před svou smrtí v říjnu 1946. Originály deníků jsou uloženy v *American Museum of Natural History* v New Yorku, kopie v Setonově muzeu ve Philmontu.

Po malířských studiích v Londýně a Paříži a opakovaných návratech do kanadských lesů a préríí, se živil jako malíř zvířat (ilustrátor), začíná uplatňovat i své odborné přírodovědecké schopnosti a především zahajuje kariéru slavného spisovatele. V roce 1894 publikoval svou slavnou a úspěšnou povídku o vlku Lobovi. Plné uznání pak završila sbírka povídek *Wild Animals I Have Known* (1898).

V roce 1896 si bere za manželku Grace Gallatinovou, později známou spisovatelku, cestovatelku a feministku. V roce 1904 se jim narodila dcera Ann, známá také jako spisovatelka Anya Seton.

Roku 1901 se vypořádal s tlupou mladých uličníků, ničících jeho farmu, tím, že jim nabídl woodcrafterský program. Sérií článků v časopise *Ladies' Home Journal* o rok později pak vešlo v život masové hnutí *Woodcraft Indians*, od té doby každoročně "živené" novým vydáním *Svitku březové kůry* a dalšími Setonovými knihami. Inspirován woodcrafterskou myšlenkou zakládá v Anglii generál Robert Baden-Powell skautské hnutí (1907).

V letech 1910 až 1915 stál E.T. Seton zároveň v čele *the Boy Scouts of America*. Důvodem k odchodu z této funkce byly především prohlubující se ideové rozdíly mezi *Woodcraft Indians* a *Boy Scouts*.

Aby upevnil pozici woodcraftu, přetváří Seton své hnutí v letech 1915 až 1916 v řádnou organizaci - *The Woodcraft League of America* (*Americkou ligu lesní moudrosti*). Woodcraft se šíří za hranice.

V letech 1925 až 1928 vychází nejrozsáhlejší přírodovědecká Setonova práce, čtyřsvazková *Životy lovné zvěře* (*Lives*

of Game Animals) - přísné vědecké dílo o všech zvířatech, žijících na území USA a Kanady, za které dostává nejvyšší uznání, jaká může přírodovědec v Americe dosáhnout ve svém oboru.

V roce 1930 opouští Seton civilizaci přesycené atlantické pobřeží USA a buduje nový domov poblíž Santa Fe v Novém Mexiku. Vedle unikátní obytné stavby vzniká v Seton Village také Seton Institute (College of Indian Wisdom). A nadále pořádá přednášková turné, při kterých často zavítal i do Evropy (Anglie, občas Francie, Holandsko). Během svého života přednesl E.T.Seton přes šest tisíc přednášek! Dvě z nich pak i ve starobylém městě nad Vltavou.

V roce 1935, po letech odloučení, se E.T.Seton rozvádí se svou ženou Grace Gallatinovou. Brzy si však bere za manželku svou dlouhodobou přítelkyni, sekretářku a spolupracovnici, odbornici v oboru indiánské kultury, Julii Moses Buttrée (1889-1975). V roce 1938 adoptují dceru Dee, která dodnes žije v Setonově "hlíněném hraedu" v Seton Village a vítá zde poutníky z celého světa.

23.října 1946 se končí dlouhý a plodný život Ernesta Thompsona Setona. V kruzích svých příznivců byl a dodnes je důvěrně znám také pod svým indiánským jménem Black Wolf (Shunka Sapa, čili česky Černý vlk), které prý dostal od Siouxů, "protože jeho vlasy byly černější než jejich". Ke svému podpisu od té doby připojoval kresbu vlčí stopy.

"Ve všem díle a studiu woodcraftu nenaleznete radosti a štěstí, jestliže si toho nezasloužíte svým životem a svou vírou; každý se musí svým životem přičiníti o to, co má."
(E.T.Seton)

Severní Amerika - kolébka novodobého woodcraftu

František Kožíšek, Dee Seton Barber

"Myšlenka woodcraftu mě naplňovala a ovládala po celý život," uvádí Ernest Thompson Seton v úvodu *Svitku březové kůry* a my nemáme důvod mu nevěřit. On sám nejlépe věděl, co nosí uvnitř, co ho podněcuje a pobízí vpřed.

Můžeme si jen položit otázku, kde se v člověku taková náklonnost k něčemu (zde k přírodě) bere už od narození. Co je toho příčinou? Známe-li Setonovo setkání s tajemnou prorokyní v Kalifornii, která mu vmetla do tváře svou vizi o převtěleném indiánském náčelníkovi, můžeme pomýšlet na vlivy inkarnační. Vzpomeneme-li na ušlechtilé snahy jeho matky, která se během těhotenství snažila své očekávané dítě formovat krásně nejen fyzicky, ale i duchovně, můžeme uvažovat o vlivu dědičném ("Krev promluví...", jak Ernestovi řekl rodinný historik, pozdější arcibiskup Robert Seton). Mohli bychom uvažovat ještě o jiných příčinách, ale to není smyslem této kapitoly.

Jisté je, že ono semínko náklonnosti padlo na úrodnou půdu, když prostředí, ve kterém malý Ernest Evan po přestěhování rodiny do Kanady vyrůstal, poskytovalo intenzivní styk s neporušenou přírodou. Jeden vliv se mohl zdát krajně nepříznivým, ale paradoxně i on přispěl významně k Setonovu pozdějšímu rozhodnutí vytvořit ozdravné hnutí mládeže. Byl to presbyteriánský způsob náboženské výchovy, který přirozené sklony dítěte všemožně potlačoval a prohlašoval za hřích a dábelké zlo. V Setonovi postupně rostl podvědomý odpor, který nakonec vyvrcholil v osvobozující poznání, že instinkty, Bohem vstřípené popudy, nejsou hříšné, ale jsou mocnou tvořivou silou, kterou je nutné správným způsobem využít k rozvoji člověka. Byl to návrat k přirozenému, zdravému způsobu života těla i ducha.

Aby pomohl předejít dalším deformacím duše tisíců chlapců a dívek a překonat tíživé důsledky prudké změny sociálních podmínek na přelomu století (prudký růst měst a specializovaných farem, které odcizují člověka přírodě) a inspiroval mládež k novému zájmu o přírodu jako zdroj života, rozhodl se Seton uvést svou představu o woodcraftu v život.

Prvním "soukromým a spontánním" pokusem, jak Seton uvádí, bylo založení *Klubu Robina Hooda* s kamarády v Torontu v roce 1874. Klub netrval dlouho, ale myšlenka woodcraftu přetrvávala a Seton se ji snažil čas od času během 80. a 90. let oživit, například svými články v časopisech *Forest & Stream*, *St. Nicholas*, *Scribner's*, *Animal Friends* a dalších.

V roce 1897, poté, co díky úspěšnému prodeji svých knih získal finanční zajištění a usadil se v Greenwichi (Cos Cob) nedaleko New Yorku, rozhodl se definitivně realizovat svůj dávný sen: woodcrafterské aktivity ve volné přírodě jako nejlepší školu lidství.

Nejprve, v roce 1898, zamýšlel Seton sepsat a vydat slovník woodcraftu, ale Rudyard Kipling, nadšen a prý i inspirován jeho výchovnou myšlenkou, mu to při náhodném setkání vymluvil a vyběhl ho k sepsání díla čtivějšího - románu. Také Setonův

nakladatel Frank Doubleday nebyl představou slovníku nadšen. Seton proto přijal nabídku Edwarda Boka, aby v časopise *Ladies' Home Journal* pravidelně vedl "chlapecký sloupek", kterým by probouzel zájem o woodcraft a podnítil vznik nového hnutí či organizace mládeže. Smlouva byla podepsána v létě 1901 a od května 1902 začala vycházet pravidelná měsíční rubrika "Ernest Thompson Seton's Boys".

Ještě předtím však měl Seton možnost vyzkoušet si svou teorii v praxi, když pomocí svých metod zvládl na jaře roku 1901 tlupu místních uličníků, kteří systematicky ničili jeho majetek, a vytvořil z nich indiánský kmen *Sinaway*. Přestože z poněkud rozporných údajů v Setonově díle není zcela jasné ani přesné datum, ani zda šlo skutečně o jeho farmu v Cos Cob nebo o farmu jeho přítele Johna Moalea poblíž Bostonu⁵⁾, událost se díky literárnímu zpracování stala proslulou⁶⁾ a je považována za vzorový počátek woodcrafterského hnutí. Kmen sloužil Setonovi jako "pokusná laboratoř" k ověřování nového modelu výchovy.

Woodcraft Indians

V sedmi článcích v časopise *Ladies' Home Journal*, které vyšly od května do listopadu 1902 (jednotlivé části: Putování a stopování, Druhá kapitola o stopách, Hraní si na indiány, Lukostřelba, Týpí, Woodcraftersští Indiáni a orientace, V zíně) a které jsou považovány za 1. vydání základní woodcrafterské příručky *Svítek březové kůry*, položil Seton základy hnutí, které vešlo ve známost jako *Woodcraft Indians* (*Woodcraftersští Indiáni*) nebo také *Seton Indians* (*Setonovi Indiáni*). Bylo to první a do roku 1910 největší hnutí americké mládeže, které vzniklo v USA v období velkých změn, později nazvaném jako "Progressive Era" (období pokroku).

K základním aktivitám patřily první pomoc, táboření a společné výpravy, stopování, znalost hvězd, stavba člunů, kanoistika, signalizace, vázání uzlů, rybolov, jízda na koni, lukostřelba, horolezectví a sport v přírodě - chůze, běh, plavání, bruslení; dále studium přírody včetně fotografování a podobné obory. Původní woodcrafterský zákon zakazoval vzpouru, zakládání riskantních ohňů, zabíjení zpěvného ptactva, znečišťování lesa, střelné zbraně, porušování zákonů o lovu, kouření a požívání alkoholu a naopak vyzdvihoval poctivou hru a čestné slovo. Za vzor byl dán ideální indián Penimora Coopera. "To nejlepší od nejlepších indiánů" bylo Setonovo heslo a proto se v programu objevovaly smíšené prvky od nejrůznějších kmenů. Seton od indiánského vzoru (pro Ameriku) nikdy neustoupil, i když ho mnozí lidé k tomu přemlouvali a nepochybně by tím dal svému hnutí větší šanci na rozšíření. Trval na svém, i když viděl a později přiznával, že dospělé Američany tím pro woodcrafterský program nikdy nezíská: "...ideální rudý muž. On je, nade všemi, vůdce modré oblohy pro Ameriku. Jeho jsem proto stanovil jako náš vzor v této zemi. V jiných zemích bych použil ideální vzor, založený na původním primitivním obyvateli té které země..."⁷⁾

První kmen *Woodcrafterských Indiánů*, který Seton podle nového schématu v červenci 1902 založil a vedl, byl kmen v Summitu ve státě New Jersey.

Články měly velký úspěch (časopis *Ladies' Home Journal* navíc vycházel v nákladu 800 tisíc výtisků) a hnutí rychle rostlo, takže si vyžadovalo nové a nové Setonovy podněty a ú-

V roce 1903 vychází román *Dva divoši* a o osm let později *Rolf zálesák*, mezi tím také nové povídky o zvířatech a různé články. Hlavně však každým rokem vychází nové vydání základní příručky - *Svítku březové kůry*, k jehož tvorbě jsou přizváni různí odborníci z Ymky i jiných organizací: na tělovýchovu, první pomoc, táboření a další obory, především pak odborníci na indiánskou kulturu: F.Densmore, J.O.Dorsey, F.W.Hodge, Ch.L.Lummis, N.Curtis, A.Fletcher, známý Ch.A.Eastman - Ohiyasa a další. Název *Svítek březové kůry* se však poprvé objevuje až u 6.vydání v roce 1906, předtím se příručka jmenovala *How to Play Indian (Jak si hrát na indiány, 1903)*, *The Red Book (Rudá kniha, 1904)* a *Laws of the Seton Indians (Zákony Setonových indiánů, 1905)*. Také později se ještě některá vydání *Svítku* objevují pod jinými názvy: například 10.vydání z roku 1910, společné pro woodcraftery a skauty, se jmenovalo *Boy Scouts of America*; 11.vydání neslo známý název *The Book of Woodcraft and Indian Lore (Kniha lesní moudrosti a indiánských dovedností, 1912)* apod. Poslední, 30. vydání vyšlo v roce 1932 jako malá knížečka (obsahovala pouze organizační část) už v novém Setonově působišti - v Novém Mexiku.

Charakter programu, jehož úhelným kamenem bylo táboření a táborové činnosti, zpočátku způsobil, že činnost kmenů byla víceméně sezónní a omezovala se jen na léto, případně zabíral v části chlapců z center velkých měst, kteří neměli volnou přírodu v dosahu.

Proto v roce 1909 přistoupil Seton se svými spolupracovníky k doplnění programu o činnosti, vhodné ve městě - ať už šlo přímo o městské aktivity nebo aktivity "přírodní", upravené pro město (zakládání zahrádek na střechách domů, vyvěšování budek pro ptáky tamtéž nebo v parcích, sledování divokých zvířat ve městě apod.) a pro tyto městské woodcrafterské kmeny navrhuje označení "Indian Scouts".

Ve stejné době, aby vytvořil fórum pro ostatní dospělé vůdce, kteří používali woodcrafterské metody a aktivně se chtěli zapojit do tvorby programu, Seton uvažuje o koncepci *Konfederace*, nebo též *Národa Woodcrafterských Indiánů*. Navrhuje vytvořit "*Ligu Setonových indiánů*", jejíž zástupci by se jednou ročně scházeli na velkém sněmu a volili by několik nejvyšších představitelů. Námět však zřejmě nebyl tehdy realizován, do "hry" vstoupilo skautské hnutí a myšlenka ligy povstala opět až po roce 1915, kdy Seton skautskou organizací opouští.

V roce 1910 Seton odhaduje, že hnutí *Woodcrafterských Indiánů* čítá v USA okolo 100 000 chlapců³⁾ (jiný pramen⁴⁾ udává dokonce 200 000, ale jde zřejmě o omyl). Bylo to těsně před nástupem skautingu v Americe a hnutí bylo početné na vrcholu. Později je udáván počet vždy nižší. Těsně před začátkem druhé světové války měla Americká liga asi 13 tisíc členů.

Povzbuzen rychlým úspěchem v Americe, snažil se Seton o rozšíření myšlenky woodcraftu do zahraničí. Na podzim 1904 se vydává na přednáškové turné do Anglie. Téma přednášek "Indiáni, jak je znám" však nemá valný úspěch (nepočítáme-li založení *Setonovy přírodní a atletické asociace* v Eccles, která však měla jen místní význam a krátké trvání). Seton poznává, že bez specifických úprav programu a spolupracovníků se v Anglii neprosadí. Proto přijímá návrh na spolupráci s Robertem Baden-Powellem. O ní i o následném Setonově působení v čele americké skautské organizace je více pojednáno v kapitole této knihy "Vztah E.T.Setona ke skautingu". Důležité je, že

Baden-Powell, nepochoybě se Setonovou pomocí, zakládá nové hnutí - *Boy Scouts* - které má okamžité široký ohlas a úspěch a namísto uvedení woodcrafterského hnutí do Anglie přichází skautské hnutí v roce 1910 do USA, aby zde konkurovalo *Woodcrafterským Indiánům*.

Klíčem úspěchu Baden-Powellova programu v Americe bylo, že skauting umožňoval větší kontrolu a ovlivňování chlapců ze strany dospělých a především, že byl více konformní s životními hodnotami středních vrstev, než tomu bylo u woodcraftu.

Z počátku se samozřejmě o konkurenci woodcraftu a skautingu nehovořilo a sám Seton, přestože viděl pro něho nepřijatelné rozdíly, se od počátku dal do služeb amerického skautského hnutí, protože jednak oceňoval některé jeho přednosti pro věkovou kategorii chlapců 12 až 18 let a jednak (a to především) věřil, že se mu povede program upravit podle svých woodcrafterských představ. Doufal ve splnění obou hnutí a podnikal v tom zpočátku různé kroky. Konečně jako nejvyšší představitel v červnu 1910 založené organizace *Boy Scouts of America* (BSA) nemohl ani jinak.

Ve stejnou dobu je na popud několika Setonových přátel založena obdoba *Woodcrafterských Indiánů* pro dívky - *Camp Fire Girls* - viz samostatná kapitola této knihy.

Seton však brzy poznal, že jeho plány formovat BSA k obrazu *Woodcrafterských Indiánů* jsou nereálné. Opozice ve vedení BSA, kterému zcela vyhovoval Baden-Powellův model, byla příliš silná a Seton zůstal osamocen. Konečně i víceméně čestná a pro osobu Setona speciálně zavedená funkce "Chief Scout", která znamenala prakticky žádný vliv na řízení a tvorbu programu BSA a které předcházelo odstranění Setona z výkonného výboru a redakční rady základní skautské příručky, byla jen úspěšnou intrikou opozice.

Následovaly spory o podobu a autorství základní skautské příručky, o náplň vůdcovských kursů i samotné zaměření skautské praxe i o definici cílů organizace. Už v září 1910 výkonný výbor BSA rozhodl na své schůzi, že "Baden-Powellův přístup je nadřazený Setonovu indiánskému modelu"⁴). A černý vlk na indiánském modelu tvrdošíjně trval.

Po vzrůstající kritice ze strany BSA a konfliktech s jeho ústředím je v únoru 1915 Seton - pod záminkou, že není americkým občanem (později byl ještě nařčen z propagace anarchismu a socialismu) - v nepřítomnosti odstraněn z funkce hlavního náčelníka. Na podzim téhož roku definitivně opouští skautskou organizaci.

The Woodcraft League of America

Zklamáný Seton se rozhoduje nadále věnovat se celé pouze svému woodcrafterskému hnutí. Aby posílil jeho pozice, přetváří v letech 1916 až 1917 hnutí na organizaci. Vzniká *Woodcraft League of America* (WLA) se sídlem v New Yorku. Ústředí tvoří dvacetičlenný National Council of Guidance a Seton se přirozeně stává prezidentem (náčelníkem). Poprvé je zaveden oficiální program pro dívky a objevují se snahy o zavedení programu pro všechny věkové skupiny.

Na jaře 1917 začíná vycházet oficiální tiskový orgán *Ligy*, měsíčník *Totem Board* (Totemová deska). S určitou přestávkou ve druhé polovině 20. let, kdy bylo z finančních důvodů vydávání zastaveno, vycházel až do roku 1934, kdy definitivně zanikl.

V porovnání s růstem jiných organizací (Boy Scouts, Girl Scouts, Camp Fire Girls), které lépe reagovaly na měnící se životní podmínky, je nárůst členů Ligy zanedbatelný. Přesto počátkem 20. let není již možné řídit všechny kmeny z jednoho centra a tak vznikají pobočky: "Southwestern Field Council" (Jihozápadní územní rada) pro pacifický jihozápad (1922) a "Northeastern Field Council" (Severovýchodní územní rada) pro severovýchod USA (1924).

Seton se stále snaží woodcraft propagovat jak novými knihami, tak pomocí dlouhých přednáškových turné, které uskutečňuje od roku 1918 se svou novou sekretářkou a budoucí druhou manželkou Julií M. Buttree.

Výroční sněmy WLA a tábory pro školení vůdců se stále konají na tábořišti Setonovy farmy De Winton u Greenwichu ve státě Connecticut, zakoupené Setonem v roce 1915. V první polovině 20. let zde sídlilo i ústředí WLA, které se pak koncem 20. let na krátko přestěhovalo do Los Angeles.

To je však již Seton rozhodnut opustit svůj domov na atlantickém pobřeží USA a najít si novou vyvolenou zemi v Novém Mexiku, v zemi posledních "nezkažených" severoamerických praobytel - pueblanských indiánů. V roce 1930 kupuje pozemky nedaleko Santa Fe a prodává původní usedlost v Greenwichu. V novém působišti chce vybudovat nejen nový domov (stává se jím mohutný "zámek", vybudovaný podle Setonova návrhu ve španělsko-pueblanském stylu; dnes má několik desítek pokojů), ale i nové centrum WLA, které by vychovávalo vůdce. V novém působišti - Seton Village - skutečně vzniká *College of Indian Wisdom* (Vysoká škola indiánské moudrosti), na které skuteční indiáni vyučují původní indiánské řemesla. Ovšem spíše než woodcraftští vůdci (kterých je jednak málo, jednak ne všichni si mohou zdejší poměrně drahý pobyt dovolit) se zde školí mladí indiáni. College, stejně jako sám Seton, se v prvé řadě dává do služeb obrodného hnutí amerických indiánů. Tábory se v Seton Village konaly každé léto v letech 1931 až 1941.

Ani během 30. a na počátku 40. let neustal Seton ve svém náročném cestování (hlavně v zimním období). Část jeho turné vždy tvořily návštěvy a přednášky pro skupiny dospělých woodcraftérů a pro vůdce kmenů dětských kmenů.

Na začátku druhé světové války byl woodcraft v USA ještě poměrně rozšířen. Kmeny Malé i Velké lóže aktivně pracují na většině území USA, pořádají tábory a další akce. Druhá světová válka však i v USA přinesla omezení cestování. Setonův Institut byl uzavřen, byla omezena vydavatelská činnost. Setonovi bylo přes 80 let. Za války si nebylo možné najmout žádného správce a tak Seton musel ke svým úkolům a povinnostem přidat ještě fyzickou údržbu Seton Village. Během této doby začalo táborové zařízení chátrat, svou daň si později vybralo nejen zanedbávání údržby, ale i vandalismus.

Po skončení války bylo Setonovi 85 let, přestože se opět vrhá do veřejné práce (poslední přednášku měl ještě v den svých 86. narozenin), pokus opět otevřít Seton Institut nebyl již uskutečněn. 23. října 1946 Seton umírá.

V roce 1948 je sice vydáno ještě jedno revidované vydání *Svítku březové kůry*, ale to se WLA již pomalu rozpadá. Bez Setona chybělo dospělým v Lize vedení i místo dalšího vzdělávání vůdců. Roztroušené skupiny na Středozápadě a Východě USA pokračovaly ještě v 50. letech ve woodcrafterském programu, ale především účast dospělých byla stále menší. V roce 1953 byla *The Woodcraft League of America* oficiálně rozpuštěna.

Po rozpadu Ligy pokračovali pouze kalifornští *Woodcraft Rangers* (viz samostatná kapitola této knihy) v organizované činnosti, jinak woodcrafterské hnutí ve své původní podobě přežívalo mezi jednotlivci a malými skupinami (woodcrafterské prvky se staly základem táborové činnosti mnoha amerických mládežnických organizací a na některých je znát tato orientace dodnes - aniž by měly často tušení o původním prameni).

Po smrti Setona se do Seton Village během dovolených nebo po odchodu do důchodu vracelo mnoho dospělých woodcrafterů. Ne už s organizovaným programem, ale jenom si zatábořit v chátarajícím kempu a navštívit Seton Castle. Setonové dceři, Dee Seton Barber vyprávěli, co pro ně woodcraft v životě znamenal. Přijížděla i řada ještě existujících samostatných woodcrafterských skupin, například tehdy, když měl některý člen obdržet woodcrafterské jméno. Stále používaly táborovou skálu bdění a sněmovní kruh, jako za starých časů.

Táborové zařízení pozvolna chátralo. Julie M. Setonová byla nucena se postupně vzdát řady budov, některé byly dokonce strženy, protože hrozily zřícením. K roku 1980 zůstaly mimo obývaný Seton Village už jen hogan (se sněmovním kruhem) a kultovní objekt kiva.

Seton Castle nebyl nikdy pro návštěvníky uzavřen. Přijížděli nejenom staří pamětníci, ale i mladí lidé se zájmem o Setona a jeho dílo, přijížděli badatelé, spisovatelé i filmaři, sbírající materiály pro svou práci o Setonovi - všem se vyšlo maximálně vstříc, mohli zde dlouhodobě žít a měli volný přístup ke všem dokumentům. Nikde však nebylo také zveřejňováno, že Seton Castle je přístupný. Po velmi otevřené atmosféře Seton Castle v období jejího dětství, dávala v 60. a 70. letech paní Dee Seton Barber přednost soukromí pro vlastní rodinu i pro péči o nemocnou matku (vdova po E.T. Setonovi, paní Julie, zemřela v roce 1975).

V roce 1980 se po mnoha letech konal v Seton Village velký sněm. Paní Dee sezvala všechny žijící woodcraftery, s kterými byla v kontaktu, a ti to oznámili dalším. 14. srpna 1980, v den nedožitých 120. narozenin E.T. Setona, se do Seton Village sjela více než stovka osob. Uspořádali společný oběd a sněm v hoganu, vzpomínalo se a vyprávělo.

Nová iniciativa se rodí v Seton Village počátkem 90. let. Jisté k tomu přispívá i obnovený zájem o woodcraft v Československu a Kanadě. Díky paní Dee Seton Barber se Seton Castle stává opět centrem světového woodcrafterského dění. Od roku 1992 zde vychází mezinárodní woodcrafterská ročenka. Na podporu a propagaci díla E.T. Setona je zde v roce 1993 založena Setonova nadace (*Ernest Thompson Seton Foundation*), po roce přejmenovaná na *Ernest Thompson Seton Institute*. Jeho poradní sbor zahrnuje řadu znalců Setonova díla a woodcraftu z celého světa. K prvořadým úkolům patří jednak záchrana těžce poškozených kultovních objektů v Seton Village, jednak, a to hlavně, obnova woodcrafterského hnutí v Severní Americe. Institut je ve spojení s řadou menších woodcrafterských skupin z Kanady a USA, pro které - jako místo pro společnou diskusi o novodobou podobu woodcraftu - od ledna 1994 vydává dvouměsíčník *Green Leaves (Zelené listy)*.

Organizace *Woodcraft Rangers* (dále W.R.) byla založena v roce 1922 v Los Angeles poté, co zde E.T.Seton podnítil zájem o woodcraft svou přednáškou na kalifornské univerzitě. Přestože W.R. byli registrováni jako "západní divize *Woodcraft League of America*", spojení bylo velmi volné a v podstatě lze říci, že se jednalo o samostatnou organizaci. Působnost zahrnovala přibližně oblast jižní Kalifornie, s největší koncentrací členů v Los Angeles a San Diegu. I když W.R. vždy nabízeli woodcrafterský program pro všechny věkové skupiny, zvláštní úsilí od počátku věnovali dětem, což se stalo základem úspěšného růstu organizace. Ve 30. letech to již byla daleko nejpočetnější a nejaktivnější složka Americké Ligy a není náhodné, že jako jediní a bez problémů přežili rozpad Ligy v 50. letech a existují, i když v "americky modernizované podobě", dodnes. V roce 1940 bylo v Los Angeles 105 kmenů a přes 3200 členů, v San Diegu bylo asi 17 kmenů. O činnosti W.R. ve 40. letech se dozvídáme z líčení bratra S.Kříže-Šípa, který tehdy v USA dlouhodobě studoval a pracoval:

"Činnost mimo období tábora mi připomíná činnost Vavřdovu před lety u nás. Scházejí se ve školách, snaží se získat členy mezi nejmladšími, kooperují s učitelstvem, dělají propagaci v novinách, lidové tance, indian lore atd. Přes víkendy a v létě mají tábor, ale zase je účelem získati a na woodcraft přeorientovali co nejvíce mládeže, a nevybírají ty co nejlepší pro woodcraft, jako jsme to dělali my... naše woodcrafterská úroveň byla vyšší nežli *Woodcraft Rangers*, ale W.R. mají více mladých lidí, z nichž se teprve snaží woodcraftery udělat. Ježto se zde vše točí kolem dolaru, je také snahou W.R. dostat do tábora i ty nejchudší, kteří si jiné táboření dovolit nemohou.

Tábory mají dva, Ah-da-hi v San Bernardino Mountains a druhý v San Gabriele. Před několika lety jim někdo odkázal ranch blízko Castaia (dnešní Stanley Ranch Camp) v Los Angeles County. Hoši se tam učí chovat drůbež, dobytek atd. Ubytování je většinou v chatách, kuchaři připravují pokrmy v kuchyni. Pro naše Waldeňáky by to bylo nic moc. Ale zato je zde hodně indiánské zručnosti, studium přírody, ruční práce s kůží, stříbrem atd..." (HLASATEL LCSW, roč.1946/1947, str. 165-7).

Stagnace a ústup hnutí po Setonově smrti se W.R. naštěstí vyhýbaly. V roce 1953 se rozpadá a zaniká *Woodcraft League of America*, ale W.R. pokračují v činnosti a svým způsobem přebírají některé funkce Ligy: poskytují literaturu, informace a zkušenosti zájemcům o woodcraft z celých Spojených států, na své tábory zvou jako dobrovolné vedoucí i mladé hosty ze zahraničí. Činnost je však již omezena na malou loži čili děti školního věku; podle programu pro dospělé pracuje jen několik málo jednotlivců.

V roce 1974 W.R. vydali jako reprint *Svítek březové kůry*

(Birch Bark Roll - Acitivity Section) z roku 1931. Organizace měla a má několik stálých táborů, z nichž nejznámější je Stanley Ranch Camp (v roce 1995 oslaví 50 let trvání). Je v provozu téměř po celý rok a k nejdůležitějším současným úkolům W.R. patří jeho renovace.

Oficiální příručky W.R. stále obsahují čtyřnásobný zákon, zasvěcovací stezku, sněmování, systém poct a jiná organizační specifika, vycházející z klasického Setonova modelu woodcraftu - nic z toho však netvoří základ dnešní činnosti organizace. Ta je zaměřena na široké vrstvy školní mládeže. W.R. jednak provádějí osvětu (například zdravotní rizika kouření a drog) přímo na školách v rámci vyučování, jednak dávají šanci tisícům dětí, převážně ze sociálně slabých rodin, strávit volný čas jinde než na ulici - to se děje formou jednodenních výletů nebo tří- a šestidenních táborových pobytů, kde mají děti zajištěn zábavný a částečně i vzdělávací program. V letech 1993 až 1994 se těchto pobytů zúčastnilo na 25 000 dětí.

Další programy jsou určeny pro mládež ze středních, ale i základních škol, opět pro smysluplné využití volného času, tentokrát mezi vyučováním. Tzv. "klubový program" (obdobu našich školních družin) umožňuje provozovat specifickou zájmovou činnost v malých skupinách. Podobné zaměření má i program nazvaný "Future Stars" (budoucí hvězdy), který umožňuje nadaným žákům a studentům rozvíjet své zájmy v oblasti vědy, umění, počítačů apod.

Všechny tyto aktivity by samozřejmě nebyly možné bez finanční podpory od vlády i různých nadací. Výše příspěvků určuje i množství dětí, které je možné zahrnout do programů...

Asi 600 až 1000 dětí se mimo to průběžně účastňuje práce ve kmenech, které existují při různých školách a jejichž náplň má k woodcraftu nejbližší tím, že je zaměřena na rukodělné práce, plnění činů apod. Úroveň oproti například českým dětským kmenům je však nesrovnatelně nižší, už proto, že činnost je omezena pouze na městské prostředí. Většímu rozšíření zřejmě brání nedostatek dobrovolných vůdců.

Na schůzi náčelnictva W.R. dne 24.9.1992 byla čestnému náčelníkovi, třiaosmdesátiletému Daleovi B.Trowbridgeovi udělena woodcrafterská hodnost Velký Sachem Ipawa. Dale B.Trowbridge jako jeden z mála amerických woodcrafterů se stezce orlich per věnoval po celý život a tato vysoká hodnost, pravděpodobně nejvyšší, jaká kdy byla v Americe (možná na světě vůbec) udělena, je výsledkem jeho šedesátipětileté woodcrafterské činnosti.

V letech 1991 až 1993 vypomáhali ve Stanley Ranch Campu dva členové české Ligy lesní moudrosti.

LIBERTE

Dívky táborového ohně - naše sestry ze zámoří

Milan Klímánek

Při pojednání o historii woodcrafterského hnutí nelze pomínout dnes už méně známou, a přece kdysi slavnou organizaci *Dívek táborového ohně* - správně tedy *Camp Fire Girls* (dále CFG). Přestože tvůrci CFG zdůrazňovali, že nejde o žádnou dívčí variantu skautingu či woodcraftu, příbuznost zde byla velká. Už proto, že i podíl E.T.Setona na vzniku, tvorbě programu a výchově vůdců CFG byl značný.

U kolébky CFG stála skupina významných amerických mužů a žen, předních odborníků v oblasti výchovy, umění a péče o zdraví, kteří s rychle se měnícími sociálními poměry na počátku století pocítovali nutnost zvýšené péče o mládež; nutnost hledání nových, mládež oslovujících a její rozvoj nejlépe podporujících forem. Dosavadní formy, které nebraly v úvahu zvláštnosti a přirozené potřeby dítěte, nemohly být nadějí pro budoucnost.

Potřeba něčeho nového visela ve vzduchu - troudu byl připraven, stačilo vykřesat jiskru. Proto měl z Anglie importovaný skauting v Americe takové příznivé přijetí a takový rychlý start (*Boy Scouts of America* byli řádně registrováni úřady v únoru 1910), i když zde už od r. 1902 existují Setonovi *Woodcraft Indians*, od r. 1905 *Society of the Sons of Daniel Boone* a jiné organizace. O chlapce tím bylo "postaráno", ale - byla tu ještě děvčata! A nechtěla stát stranou. Byla tu sice YWCA, ale ta pracovala hlavně s protestantskými dívkami, také některé církve měly vlastní programy pro dívky. Ale nikde v USA nebyla organizace pro všechny dívky - bez rozdílu náboženského vyznání, národnosti, rasy, přesvědčení či sociálně-ekonomického stavu.

A tak nezávisle na sobě se okolo roku 1910 snaží několik průkopníků (mužů i žen) připravit letní tábornický program také pro dívky. Dva z těchto pokusů se nakonec ukázaly jako nejšťastnější a vedly až ke vzniku nové organizace.

První pokus pochází ze státu Vermont. Městečko Thetford se chystá oslavit 150. výročí svého založení. Organizací oslav je pověřen William Ch.Langdon, který se také angažoval při vzniku amerických skautů. Pro oslavy navrhl mimo jiné různé hrané scénky z historie regionu. V závěru se pak měl se svou činností představit oddíl skautů, nedávno založený místními chlapci. Ovšem také dívky se dožadovaly podobné účasti a Langdon jim přislíbil, že něco zařídí. Nebyla tu však tehdy žádná dívčí organizace obdobná skautům. Proto se Langdon obrátil s prosbou o pomoc na několik přátel, mezi nimi také na dr. Gulicka.

Lékař a psycholog Luther Halsey Gulick (1865-1918) byl v té době již známou osobností a vůdčí postavou mezi těmi, kdo usilovali o novou výchovu mládeže. Muž mnoha vznešených idejí, stále plný elánu a nadšení, výtečný řečník, publicista a organizátor, předseda řady komisí a výborů. Jeho koncepce "celist-

ve" osobnosti - jako harmonizující stránky fyzické, duševní a duchovní v člověku - našla vyjádření v trojúhelníku (obráceném špičkou dolů), který navrhl jako symbol (znak) YMCA a který se dochoval dodnes. Stál u zrodu *American School Hygiene Association*, *Playground Association of America* a řady dalších organizací, včetně *Boy Scouts of America*.

Gulick Langdonovu prosbu, aby mu pomohl založit novou organizaci pro dívky, nejprve odmítl a váhal. Ne, že by neviděl potřebu takové organizace (od samého počátku existence organizace amerických skautů se z mnoha stran objevoval požadavek obdoby pro dívky), ale byl zaneprázdněn jinými povinnostmi.

Přesto však poradil a dal myšlenku své "požehnání". Langdon zorganizoval skupinu thetfordských dívek a dal jim šťastný název *Camp Fire Girls*. Stanovil tři stupně hodností, kterých mohly dívky dosáhnout - *Wood Gatherers*, *Fire Makers* a *Torch Bearers*. Nevíme, zda hodnosti byly převzaty od Setonových *Woodcraft Indians* anebo tyto názvy hodností Seton později pro malé woodcraftery převzal. Vedoucí skupiny byla nazývána Strážkyně ohně. Langdon také vymyslel jednoduché, ale malebné obřady a společný kroj. Činnost zahrnovala péči o oheň, vaření, péči o nocleh, šití - jak v domácnosti, tak v táborových podmínkách - dále zpěv a lidové tance.

Za druhým pokusem pak stál sám dr. Gulick s manželkou. Již několik let pořádali letní rodinné tábory a zvláště pak tábory pro své čtyři dcery a dcery známých. Každý rok byl tábor zaměřen na určité téma. Na jaře 1910 se paní Gulicková, po konzultaci s E.T.Setonem, rozhodla, že letní tábor bude ve znamení indiánských dovedností a obřadů. Tábor nazvala *Wo-He-Lo*, což byla zkratka slov *Work* (práce), *Health* (zdraví) a *Love* (láska). Na těchto třech zásadách, vyjádřených graficky trojúhelníkem, ale na rozdíl od znaku YMCA postaveným jedním vrcholem vzhůru, měla být založena veškerá činnost dívek. "*Wo-He-Lo*" se později stalo heslem CFG.

Tábora se zúčastnilo 17 dívek a novým programem bylo nadšeno. Indiánská jména, obřady a obřadní roucha. Za splnění různých zkoušek byly dívky u večerního ohně odměňovány počtami (*coups*) a velkými počty (*grand coups*), představovanými mušlemi, později barevnými korálky, které se navlékaly na řemínek). Některé obřady a prvky programu se později staly nedílnou součástí programu táborů CFG.

Po skončení léta a návratu do Nového Jorku se diskuse o potřebě nové dívčí organizace rozvířily nanovo a s větší intenzitou, až dr. Gulick svolal 22.3.1911 početnou schůzku, aby "uvážili způsoby a prostředky, které by všem dívkám umožnily to, co hnutí *Boy Scouts* nabízí chlapcům". Přítomni byli Langdon, paní Grace Setonová, zástupci YMCA a skautů. Po plameném proslovu dr. Gulicka, v němž nastínil novou vizi dívčí výchovy, bylo o založení nové organizace rozhodnuto, zvolen přípravný výbor a vybrán název. Mezi desítkami návrhů jako "*The Daughters of the Open Air*", "*Hiawatha's Sisters*", "*The Minnehahas*", "*Girl Scouts*", "*Girl Guides*" nakonec zvítězil název *Camp Fire Girls*. Správně tedy *Camp Fire Girls of America*, ale koncovka "*of America*" byla později vypuštěna, aby se dívkám táborového ohně otevřel prostor i mimo hranice USA.

(Jestlipak se americké dívky táborového ohně někdy dozvědí, že měly své následovnice i v dalekém Československu? Pražské skautské středisko *Tekumtha*, které vzniklo v roce 1969 ze

slavných Pschlavců a které sdružovalo na lesní moudrost orientované oddíly (Neskenon a další), mělo ve svém středu také jeden dívčí oddíl - "Sedmičku", která z inspirace neskenonského náčelníka Ivana Makáska přijala právě název "Dívky táborového ohně".)

V čele CFG stály pochopitelně ženy (předsedkyní byla paní Woolmanová), ale v poradním sboru se na přípravě programu podíleli spadá všichni, kdo pomáhali zakládat i *Boy Scouts of America*, včetně dr. Gulicka, J.E.Westa, E.T.Setona, D.C.Bearda a dalších.

10. dubna 1911 vydalo náčelnictvo skautů v Novém Jorku zprávu o založení CFG, nové národní organizace pro dívky, obdobné Boy Scouts - což mělo velký ohlas. Po počátečních obtížích, způsobených jednak tím, že nebyl dosud přijat definitivní program činnosti, jednak nevydařeným pokusem o spojení s nově vzniklými konkurenčními skupinami *Girl Guides* a *Girl Scouts*, což mělo za následek mimo jiné dočasné přejmenování CFG na *Girl Pioneers of America*, se na podzim 1911 činnost (nyní už opět) *Camp Fire Girls* rozběhla naplno a úspěšně. Charakter CFG nebyl díky dr. Gulickovi prostou dívčí kopii *Boy Scouts*, ale měl specifické rysy. Proto později, v roce 1912 vzniká další dívčí organizace, tentokrát čistě skautská, *Girl Scouts of the U.S.A.*, ale ta již existenci CFG nijak neohrožila.

Podívejme se blíže na původní charakter činnosti CFG. Vůdčí myšlenkou při jejím vzniku byla snaha pěstovat zálibu v kráse života, přičemž péče o duchovní rozvoj jde ruku v ruce s rovnoměrným utvářením tělesných schopností. Jako cestu k dosažení tohoto cíle zvoleny byly romantické a symbolické prvky ze života indiánské ženy a dívky. Znakem organizace stal se obraz planoucího táborového ohně: jeho smyslem je proměnit dřívější ohně v domácích krbích a ohništích, značící středisko a srdce rodinného života, v symbol široké rodiny - celého lidstva.

Protože organizace měla od svých počátků jednoznačný woodcrafterský charakter, je samozřejmé, že je jí zcela vlastní důraz na život v přírodě s užitím bohaté škály indiánského folkloru, zejména obřadů, zpěvu a tance. Zdůraznění těchto prvků při pobytu a životě v přírodě dosahuje se žádoucí oblíbenosti u dívek: zdánlivě jednoduché a jinak zcela běžné jevy denního života jsou u dívek táborového ohně umocňovány určitou dávkou symboliky a zejména jsou zpoetizovány, což nejlépe charakterizuje celou činnost. Všechno, co dívky během jejich schůzek a táboření obklopuje, je vědomé a důsledně připraveno tak, aby byly co nejvíce upevňovány morální a duchovní hodnoty a tím dosahováno budování pevného, čistého charakteru.

Hlavními úkoly organizace bylo: zdůraznění organizačních schopností dívek, přizpůsobení jejich práce pro dobro lidské společnosti, prohlubování pocitu odpovědnosti za konanou práci a za její poměr k celku, výchova k hospodárnosti, aby se dívky dovedly dobře orientovat ve finančních věcech jako samostatné hospodyně v domácnosti nebo v jiném zaměstnání.

Přihlédneme k činnosti dívek v této organizaci. Dívky táborového ohně byly činné zejména na poli fyzického rozvoje prostřednictvím života uprostřed přírody a tedy cestami, kterými se ubírají woodcrafteri a skauti. Spojení skupin chlapců a dívek do téže organizace se ukázalo z několika příčin jako nevhodné: aby si dívky oblíbily život uprostřed lesa, polí a hor, je nutno dát jim patřičně větší míru romantismu než

chlapcům, přitom dbát na to, aby i ty nejvšednější činnosti byly uskutečňovány poetizujícími formami, u nichž významnou roli sehraávají symbolické a mystické prvky v oblékání dívek, kde převládá vliv kultury indiánských národů.

Již sama okolnost, že dívky byly odvedeny z těsných městských domovů, školních síní, dílen, obchodních místností a kanceláří, vyvolávalo u nich zaujetí: na pozadí života v přírodě a za pomoci prostých prostředků tvoří se v dívčí duši obrysy pevného charakteru.

Skupiny dívek konaly jednou měsíčně poradní sněm u táborového ohně. Zaznívaly indiánské písně, dívky byly oblečeny do symbolicky navržených šatů s doplňky, jejichž ráz byl odvozen z materiálního dědictví praobyvatel Ameriky. Byly pronášeny alegorické promluvy a poutavá vyprávění, je dodržován kult ohně s pořadem jeho zapalování třením dřev, a to všechno, hluboce pojaté, přijímané a chápané, zaujímal silně duši dívek. Všechny obřady, uskutečňované v době trvání sněmu, symbolizovaly počtu a oddanost, jaké dívky táborového ohně chovaly k matce - přírodě a měly jim současně připomínat dlouhou a obtížnou cestu civilizace.

Každá z dívek procházela třemi stupni zdatnosti a způsobilosti. Z nižšího do vyššího stupně mohla přejít dívka, která se vykazala pokrokem v domácích pracích, ve fyzickém a duševním rozvoji a v zručnosti v poetizování činnosti všedního života.

Prvním stupněm zdatnosti a způsobilosti bylo dosažení titulu "sběračky dříví" (Wood Gatherer). Tohoto stupně dosáhla dívka, která prokázala patřičné porozumění pro zákony táborového ohně, jimiž jsou:

1. Ve všem a vždy hledej krásu.
2. Poskytuj pomoc a službu.
3. Prohlubuj své znalosti a dovednosti.
4. Žij poctivě a požívej důvěry jiných.
5. Dbej o dobrý stav svého zdraví.
6. Zachovávej úctu ke každé práci a nalézej její oduševnění.
7. Žij radostně, buď veselé mysli.

Obtížnější bylo dosáhnout stupně "rozžehačky ohně" (Fire Maker). K jeho dosažení bylo nutné, aby dívka byla činná po tři měsíce jako "sběračka dříví" a vykazala v značné míře vědomosti a dovednosti: tak například opravi roztrženou sukni, vyšije monogram, vede úspěšné účetnictví příjmů a výdajů v táboře po celý měsíc, dokáže po stejnou dobu nejist cukrovinky a zmrzlinu, zná příčiny úmrtnosti kojenců v letním období a způsoby jejich omezování, zná životopis některé významné a zasloužilé ženy v místě bydliště nebo ve státě. Vykáže znalost dvaceti různých činností, hlavně v domácnosti, v ručních pracích, základech přírodních věd, účetnictví. Vnější znakem po získání tohoto stupně zdatnosti a způsobilosti byly barevné stužky - každá barva stužky označovala jednu z dovedností. Stužky byly spleteny v pás, kterým dívka zdobí svůj oděv při táborovém ohni.

Kandidátka na dosažení třetího stupně zdatnosti a dovednosti, opravňujícího nosit titul "nositelka pochodně" (Torch Bearer), byla zavázána osvědčit se v patnácti dalších dovednostech a kromě toho naučit tři nově přistouplivší dívky něčemu účelnému.

Jak již bylo zmíněno, v činnosti organizace zaujímaly čelné místo domácí práce a znalost péče o dítě a všechno bylo zaměřeno k tomu, aby si dívky tuto činnost oblíbily a konaly všechny povinnosti s pocitem radosti a zadostiučinění. Nejvšednější práce a činnosti se pak mohou stát užitečnými a malbnými.

Tělesná i duševní výchova dívek táborového ohně byla založena na zásadách hygieny a rozumné životosprávy. Kládli se na ně obzvláště velký důraz a k vyvolání zájmu děvčat byly zvoleny různé pochvaly a vyznamenání. Symbolika táborového ohně postavená na vůdčí místo v ideovém programu CFG nebyla jen oceněním krásy a praktického významu živého ohně při táboření, ale především přenesená směřovala dívky k poznání, že udržování "domácího krbu" je nejdůležitějším základem pro harmonický život v rodině a tedy v celé společnosti.

Nejenom z pohledu českých očí, ale i podle názoru amerických historiků měly Dívky táborového ohně ze všech amerických mládežnických organizací k woodcrafterskému programu nejbližší. A konečně pro úplnost mělo by být poznamenáno, že dívky se zapojovaly do činnosti *Woodcraft Indians* již dlouho před rokem 1910, ale protože neměly pevnou organizaci, nebylo jim v Americe přičteno prvenství.

S rozvojem moderní americké civilizace se měnil i charakter činnosti CFG. Stejně jako život se stával více uniformním, stávaly se uniformními nejen cíle, ale i prostředky různých dětských a mládežnických organizací; takže název, pár prvků tradice a někde přežívající kroj je dnes často tím jediným, co je odlišuje.

Nejinak, další vývoj CFG by nestál za zvláštní zmínku, nebýt události z roku 1979, kdy se organizace stala otevřenou i pro chlapce a stala se koedukovanou. Dnešní název tedy zní Camp Fire Boys and Girls (Chlapci a dívky táborového ohně) a náplň je charakterizována takto:

"Sdružuje dívky a chlapce do 21 let. S pomocí neformální výchovy poskytuje mladému člověku příležitost uplatnit své vlohy a žít jako odpovědný, sebeovládající a soběstačný jedinec. Snaží se zlepšit ty podmínky společnosti, které ovlivňují mládež. Učí tvořivé činnosti, spolupráci s druhými, zdokonalení vlastního image" atd.

Romantika opravdového táborového ohně byla prakticky zapomenuta, i když se na letních táborech "táboráky" údajně občas vyskytují...

V roce 1994 působila organizace CFGBG na více než 230 místech Spojených států a měla okolo 600 tisíc členů. CFGBG vydává řadu vlastních neperiodických i periodických publikací a tiskovin (*Teens in Action*, *Camp Fire Digest*, atd.). Ústředí sídlí v Kansas City ve státě Missouri.

Kanadské snahy o woodcrafterskou organizaci

František Kožíšek

Kanada, či lépe řečeno roky Setonova života, prožité v Kanadě, měly klíčový význam na formování woodcrafterské myšlenky a pozdější založení woodcrafterského hnutí. Vždyť to, co čteme ve *Dvou divoších* a jiných Setonových knihách, se v převážné míře odehrálo právě v kanadské přírodě. Vždyť právě na kanadských prériích došlo k prvnímu setkání Setona s tradičními indiány a právě Tito Kríové a Saulteauové daly základ k celoživotní Setonově lásce a obdivu k rudé rase. Lásce, která se hmatatelně a nepřehlédnutelně přenesla i do woodcrafterské organizace. A také jak později nikde Seton neopomenul poznamenat, první woodcrafterskou "organizaci" - klub Robina Hooda - založil už v roce 1874 v Torontu. Pátráme-li však po následovnicích, po kanadských stoupencích Setonovy myšlenky, musíme konstatovat, že nikterak slavná současnost je ještě slavnější než minulost...

Na rozdíl od Spojených států, v Kanadě nikdy žádná woodcrafterská organizace nevznikla a hnutí zde tvořilo nemnoho jednotlivců a skupin. Proč, když přírodní podmínky byly snad nejvhodnější na světě? Právě proto! Malé osídlení, obrovská rozloha, venkovský charakter většiny sídel a to téměř vše उपrostřed opravdové divočiny - znamenalo, že zde se woodcraft žil a nebylo potřeba si na něj podle příruček hrát.

Snad jen ve velkých městech, kam ostatně Seton často zájezděl přednášet, se našlo několik desítek, možná (maximálně) stovek zájemců o Setonovu lesní moudrost, o kterých se pak Seton zmiňuje ve 20. a 30. letech jako na okraji mezi zahraničními woodcrafterskými organizacemi a skupinami. Existovalo také několik na profesionální bázi organizovaných táborů pro děti a mládež, které woodcraft přijaly jako základ svého programu. Příkladem mohou být tábory *The Taylor Statten Camps*, které vznikly už v roce 1921. A samozřejmě, zvláště po druhé světové válce, existovala řada neprofesionálních táborů různých zájmových organizací i rodinných, které byly pořádány ve woodcrafterském duchu. Zvláštním, ale vzorovým příkladem mohou být letní woodcrafterské typiové tábory, které pro děti československých exulantů ve Skalistých horách každoročně pořádalo a pořádá *Československé sdružení v Kanadě*, jmenovitě bývalý člen *Ligy čs. woodcrafterů* Zdeněk Pišera - Klen.

První známé pokusy o založení řádné kanadské woodcrafterské organizace se datují až do doby zcela nedávné, do počátku 90. let. Skupinka nadšenců ze Saskatoonu ve státě Saskatchewan, v čele s agilním Wylie Simmondsem, se ustavila jako "Přípravný výbor Kanadské Ligy lesní moudrosti E.T. Setona" (*The Ernest Thompson Seton Woodcraft League in Canada Founding Circle*). S pomocí Setonovy dcery, paní Dee Seton Barber, vydali v březnu 1991 první a jediné číslo woodcrafterského bulletinu a na podzim téhož roku obsáhlou příručku (*The Founder's Manual of Woodcraft in Canada*). Zahájili rozsáhlou propagační a náborovou akci po celé Kanadě, dokonce začali s předstihem vystavo-

vat ligové legitimace. Byla naplánována a z části uskutečněna řada společných akcí, které měly vyvrcholit společným táborem na počátku července 1992 poblíž Carberry, na němž měla být slavnostně založena *Kanadská Liga lesní moudrosti*. K tomu ale nedošlo. Po špatných zkušenostech ze spolupráce odstoupila Dee Seton Barber na jaře 1992 od projektu a odřála autorský souhlas s využitím Setonových děl. Na to W.Simmonds zřejmě svérázným způsobem naložil se svěřenými finančními prostředky a tak namísto posvěcené Setonovy ruky se o něj začala zajímat ruka zákona.

Impuls však byl už dán a na různých místech Kanady vzniklo několik skupin ("kruhů") se zájmem o woodcraft. Novým centrem aktivity se stává manitobské městečko Carberry, v jehož okolí Seton v 80. letech minulého století dlouho pobýval a prožíval "svě zlaté dny". V červenci 1992 je zde slavnostně otevřeno *Setonovo centrum* (*The Seton Centre*), které má za úkol shromažďovat dostupné materiály o E.T.Setonovi a za pomoci přednášek, vzdělávacích programů, výstav i vlastní publikační činnosti propagovat jeho dílo. Pro přesnost dodejme, že jde především o dílo přírodovědné a spisovatelské; woodcrafterský program současné zaměstnance příliš neinspiruje. V červenci 1992 a 1993 centrum uspořádalo propagační "Setonovy dny". Každý rok je připravena nová velká výstava, která poté putuje po různých městech Kanady. Pravidelně je vydáván zpravodaj centra.

V čele *Setonova centra* stál z počátku pan Errol Bredin, dnes asi nejznámější a nejvýraznější postava kanadského woodcrafterského hnutí. Na protest proti příliš akademickému a ne-woodcrafterskému zaměření centra z místa předsedy odešel. Dnes stojí v čele místního woodcrafterského kruhu (kmene) *Carberry Communications Circle*, od ledna 1994 pomáhá vydávat nový dvouměsíčník severoamerických woodcrafterů *Green Leaves - Woodcraft Today* a zároveň působí jako koordinátor hnutí v Kanadě i jako předseda mezinárodního poradního sboru Institutu E.T.Setona (*Ernest Thompson Seton Institute, Inc.*), který má sídlo v Santa Fe.

V současné době se v Kanadě neusiluje o založení formální woodcrafterské organizace, spíše se klade důraz na vytvoření silného hnutí na bázi samostatných kmenů ("circles" - kruhů) spojených prostřednictvím časopisu a informačního centra. Probíhá diskuse k formulaci moderního woodcrafterského programu, který by vycházel z původních Setonových zásad a mohl by být vydán formou základní příručky, společné pro kanadské i americké woodcraftery.

Vztah E.T.Setona ke skautingu

František Kožíšek

Když se organizace amerických skautů (*Boy Scouts of America* - BSA) v roce 1926 rozhodla, že zavede nové zvláštní vysoké vyznamenání - Cenu stříbrného bizona - a že u příležitosti svého 16.výročního sněmu (30.4.1926) jím ocení 26 mužů nejvíce se zaslouživších o rozvoj amerického skautingu, byl mezi poctěnými vedle R.Baden-Powella, J.E.Westa, D.C.Bearda a dalších i Ernest Thompson Seton. V průvodním zdůvodnění bylo o Setonovi řečeno:

"Přírodovědec, zálesák, který pomáhal organizovat BSA a po pět let, jsa jejích náčelníkem, poskytoval jím šlechtěné ze svých zkušeností, ideí a inspirací a který jako zakladatel *Woodcraft League* se snažil vstřípnit do povah mladých Američanů lásku k přírodě a úctu k přísným otnostem, jak v nich byli příkladem severoameričtí Indiáni."¹⁾

Na první a nezasvěcený pohled by se zdálo, že ze strany skautů jde o gesto dobré vůle, podání ruky na usmířenou po neharmonickém rozchodu v roce 1915 a o upřímné ocenění Setonovy práce. Nejlepší předpoklad urovnání napjatých vztahů. Zdání se však rozplývá, podíváme-li se na pravý důvod Setonova ocenění, stejně jako na další vývoj vzájemných vztahů. Seton se sice asi cítil skutečně poctěn, ale zároveň v něm oživil letitý pocit příkoří a jeho naděje i jím následně podniknuté kroky ku sbližení (ovšem podle jeho vlastních představ, jejichž ústřední ideou byla hluboká satisfakce) se vníveč rozplývají. Jdeme však popořádku.

Po nečekaném obrovském ohlasu *Woodcrafterských Indiánů* v Americe, podniká Seton v roce 1904 přednáškové turné do Anglie, aby i sem rozšířil svou ideu. Po nevalném ohlasu poznává, že jím navržený konkrétní model není univerzální, ale že základní principy nutno uzpůsobit specifickým kulturním a přírodním podmínkám té které země. Proto během svého dalšího anglického turné v březnu 1906 ochotně přijímá nabídku lorda Roberta se seznámení s vhodným spolupracovníkem, kterým není nikdo jiný než vojenský hrdina od Mafekingu, generál Robert Baden-Powell, který se již určitou dobu zabýval myšlenkou vhodného výcviku chlapců. Seton brzy posílá Baden-Powellovi nejnovější vydání *Svítku březové kúry*, ten 1.8.1906 děkuje a posílá mu koncept svého projektu, o němž tvrdí, "že je překvapivě skoro stejný...".

Podle některých pramenů se Baden-Powell o woodcrafterské myšlenke poprvé doslechl už během Setonova pobytu v Anglii 1904. Velmi ho zaujala a proto údajně jako host *Camp Fire Clubu* navštívil Setonův letní tábor na jeho farmě ve Wyndygoulu. Nicméně jistě prokázané je až jejich setkání v Londýně 30.10.1906, kdy si při pracovním obědě v hotelu Savoy vzájemně objasnili své představy. Zatímco Seton měl již schéma své organizace (hnutí) hotové a od Baden-Powella očekával pouze pomoc při zavádění woodcraftu v Anglii, generál měl svou vlastní představu o chlapecké výchově. Přesněji řečeno: měl konkrétní

představu o cílech této výchovy, ale jen neurčitou představu o prostředcích a formě.

Svítek březové kůry byl pro něj proto vítaným impulsem, který mu v mnohém učinil jasno. Na oplátku věnoval Setonovi svou knihu *Aids to Scouting for NCO's and Men* (1899), která, jak říkal, měla být základem jeho modelu výchovy. Seton byl knihou nejprve nadšen, ale po přečtení ji odmítl a znechuceně konstatoval, že navržený program je "pouhé vojákování, od vojáka a pro vojáky"²⁾ (pouhý "krmič armády", jak se podle Setona údajně Baden-Powell opakovaně vyjádřil), ale žádný woodcraft, žádná výchova k charakteru atd. Program také nebyl zamýšlen pro samostatnou organizaci, ale pro využití v již existujících britských chlapeckých organizacích *Boy Brigades* a *Church Lads*.

Oba muži se dohodli na spolupráci, následovala čilá korespondence. Baden-Powell slíbil pro další vydání *Svítku březové kůry* napsat kapitolu o vyzvědačství (scoutingu) v jeho pojetí. Seton zase pro Baden-Powella napsal delší články o stopování, lukostřelbě, indiánských zvědech, týpí a další a také souhlasil s otištěním některých jeho her v připravované Baden-Powellově knize.

Baden-Powell ve všech dopisech vděčně děkuje za nové náměty. Tvrdí-li však, že pracuje podle schématu podobného *Woodcraft Indians*, pak to rozhodně nevyjadřuje Setonovy představy, i když od Setona přebírá většinu woodcrafterských aktivit, s malými úpravami i systém činů (odborných zkoušek) a poct, pod novým označením přebírá část symboliky a uvědomuje si potřebu budování charakteru a samostatné skautské organizace. Podle Setona však v jeho programu provádí nepřijatelné úpravy, když zavádí model vojenské organizace (organizační i vnější prvky - uniformy, nástupy atd.), zavádí bezpodmínečnou poslušnost nadřízených, vypouští všechnu indiánskou terminologii, indiánský vzor a kmenové zřízení, okleštuje romantické pojetí, vypouští program pro nejmenší chlapce (Malou loži) a chlapce nad 18 let a především ignoruje duchovní prvky (Seton si pod slovem "duchovní" nepředstavoval "náboženský" či "církvní").

Toto vše ale Seton netuší dříve, než mu Baden-Powell 13.2.1908 zasílá svou příručku *Scouting for Boys* a oznamuje založení nové organizace poté, co se jeho pokusný tábor na Brownsea Island v srpnu 1907 plně osvědčil. Seton je příručkou šokován. Nejen proto, že zde vidí své *Woodcrafterské Indiány* vpravené do vojenského stejno kroje a v organizaci zcela se lišící od jeho představ, ale především proto, že myšlenky a texty, které považoval za své původní, jsou zde podepsány někým jiným a jeho podíl je zcela opominut. Přitom Baden-Powell předtím opakovaně Setona ujišťoval, že jeho autorství nebude opomenuto. Například v dopise ze 17.6.1907:

"Jsem Vám nejvíce vděčný za Váš dopis a Vaše rady, s kterými se plně ztotožňuji. Jakoukoli pasáž, kterou ze *Svítku březové kůry* použiji, budu řádně označovat Vaším jménem a na příslušné části knihy budete mít autorská práva (copyright)."⁴⁾

Podle svých slov⁴⁾ je Seton v knize *Scouting for Boys* sám autorem těchto kapitol (některých doslovně, u některých byly provedeny nevýznamné formální úpravy): Honors, Patrol Signs, Despatch Runner, Follow the Trail, Tracking, Catch the Thief, Stalking, Trees, Knots, Camp Gear, Whale Hunt, Pathfinding, Judging Distance, How to Make a Tent, How to Make a Bed, Camp Fires, Finding the North, Signal Fires, Spotty Face atd.

Seton okamžitě, ale zatím mírně protestoval

Baden-Powell mu 14.3.1908 odpovídal. Zdvírořile se omlouval, že omylem zapomněl uvést jeho autorství "u několika her převzatých ze *Svítku březové kůry*" a slibuje, že v dalším vydání vše napraví. Následují další dopisy, v nichž Seton stále ostřeji protestuje, Baden-Powell ho uklidňuje a slibuje nápravu, ale v dalších vydáních knihy se opět nic neobjeví. Neuspěje ani zásah Setonova britského nakladatele. Mezi oběma muži roste napětí, zvláště když Seton nakonec požaduje, aby byl uveden na titulní straně jako spoluautor.

Co však nejvíce Setona na tomto plagiátorství popuzuje, je skutečnost, že Baden-Powell jeho hry a aktivity podřídil vojenským cílům. Jak později napsal: "Mým cílem bylo vytvořit člověka, cílem Baden-Powella bylo vytvořit vojáka."³⁾

Seton se stává nervóznějším, když vidí obrovský úspěch *Boy Scouts* a pokusy zavést Baden-Powellův skauting do Ameriky. Navíc, protože počáteční členský vzestup a ohlas *Woodcrafterských Indiánů* nyní stagnuje, vydavatelé Setonových knih ho nutí, aby opustil vzor indiána, protože "Existuje příliš mnoho Američanů, kteří považují indiány za špinavé degenerující povaleče nebo za divochy, což - uvažují-li o výchově svých dětí - brání popularizaci woodcrafterské myšlenky." A i když Seton hlásal zásadu "to nejlepši od nejlepších indiánů", musel v roce 1910 uznat, že "mnoho lidí bylo jménem indiána odrazeno, protože si představovali, že učíme chlapce napodobovat indiány".³⁾

Seton podniká ještě marný pokus "rozdělit si gentleman-skou dohodu teritoria" a v dopise ze dne 10.1.1910 navrhuje Baden-Powellovi, že by souhlasil s použitím svých textů v příručce *Scouting for Boys*, pokud bude pouze poznamenáno "přetisknuto z *Birch Bark Roll*" a pokud Baden-Powell tuto příručku nevydá v Americe. Na oplátku slibuje, že ve *Svítku březové kůry* uvede Baden-Powella jako spoluautora a že stáhne své woodcrafterské příručky z anglického a irského trhu.

Protože odpověď Baden-Powella je opět zdvořilostně vyhýbavá, zbývá Setonovi již poslední alternativa obrany: nepřipustit, aby se skauting v Baden-Powellově podobě uplatnil v Americe - a to tak, že ho nechá splynout s existujícími americkými chlapeckými organizacemi (včetně *Woodcraft Indians*) a bude ho reformovat k svému obrazu.

Přestože Baden-Powellovi *Boy Scouts* budili v USA zájem už od roku 1908 a na jaře 1910 zde existovaly už nejméně tři menší skautské organizace, založené z vlastní iniciativy většinou armádními důstojníky, teprve od května se připravovalo formální zavedení *Boy Scouts* do USA. V červnu 1910 se v newyorské YMce sešli zástupci 33 organizací, pracujících s mládeží, včetně zástupců britských *Boy Scouts*, a rozhodli o založení národní skautské organizace, pro kterou zvolili název *Boy Scouts of America (BSA)*. Seton zde nechyběl a jako nejpopulárnější osobnost byl zvolen do čela výkonného výboru. Vrhá se do práce vtisknout BSA svou podobu. Hned na jaře připravuje k tisku deváté vydání *Svítku březové kůry*, které tentokrát vychází pod názvem *The American Boy Scout* a je určeno jako společná příručka jak woodcrafterům, tak novým americkým skautům. Tato kniha však nikdy za oficiální příručku BSA přijata nebyla, ač podle ní pracovalo mnoho oddílů.

V srpnu pořádají BSA v Silver Bay první ukázkový skautský tábor spojený se školením vůdců. Seton má na starosti organizaci a 150 účastníků (ne)nechává na pochybách o tom, co to je skauting. Staví se tábor se stany týpí, všichni si musí sami vařit na ohni a večer u ohně se vyučují obřady *Woodcrafter-*

ských Indiánů. W.B.Wakefield z Baden-Powellova hlavního stanu *Boy Scouts*, který má školit vůdce, se nestačí divit a hned po návratu podává hlášení o heretickém počínání "rudošského reakcionáře" (red tory), jak britští skautští oficiři s despektem Setonovi přezdívali. Začíná se tím Setonův konflikt s vedením BSA.

V reakci na tuto událost většina vedení BSA hned na počátku září rozhodla, že jejich organizace preferuje model britských *Boy Scouts* před modelem *Woodcrafterských Indiánů* a to údajně proto, že woodcrafterský systém je příliš decentralizovaný a nevhodný pro rozvoj celonárodní organizace. V skutečnosti byl woodcraft odmítnut proto, že jen málo dovozoval dospělým vnucovat dětem své pojetí programu a že stavěl indiána jako vzor. Na podporu britského modelu byly přijaty nové stanovy a ustaven nový výkonný výbor, do něhož se dostali především politikové, bankéři a vojáci místo lidí, kteří skutečně s mládeží pracovali. Na Setona již místo nezbylo, ale protože ho nebylo možné zcela odstranit, byla pro něho zřízena funkce "Chief Scout", funkce sice nejvyšší, ale zcela bez pravomoci a možnosti zasahovat do řízení organizace. Nastrčená figurka, jak Seton záhy poznal.

Novým výkonným sekretářem, tedy reálně nejmocnější osobou BSA se stal právník James E. West, blízký přítel bývalého prezidenta Theodora Roosevelta, který stále patřil k nejvlivnějším mužům v Americe. West se zcela ztotožnil s Baden-Powellovým pojetím skautingu a nijak se netajil tím, že BSA by měli být prvotním tréninkovým zázemím pro armádu, v čemž měl jednoznačnou podporu T. Roosevelta. Co se týče Setona, zastával West názor, že je ho nutné sice pro BSA zachovat - jednak jako reklamu pro táborové prvky programu a jednak pro jeho popularitu - ale zároveň je ho nutné držet co nejdál od zasahování do činnosti organizace.

Na podzim 1910 zavítal do USA Baden-Powell a na jeho počest uspořádali BSA slavnostní večeři. Při svém zahajovacím proslovu pak pronesl slova, která později Seton často citoval: "Vy, Setone, jste skutečný otec skautingu, nebo Dan Beard je otec; já jsem jen jeden z jeho strýců." Zároveň však Seton popisuje, jak při následujícím fotografování slavné trojice dal "strýc" (Baden-Powell) najevo, jak to ve skutečnosti myslí, když zabral jediné místo k sezení a Setona s Beardem nechal stát po stranách jako své pobočníky. To lze skutečně vidět na dochované fotografii.

Seton jezdil po celých Spojených státech a na přednáškách propagoval BSA, i když samozřejmě ve svém pojetí. Vedení BSA bylo sice znepokojeno, ale nemohlo tomu zabránit, zvláště když to přispívalo k nárůstu členstva. Další konflikt nastal, když Seton v roce 1911 napsal první oficiální příručku BSA, ale vedení BSA ji zcela přepracovalo, mnoho textů vypustilo, jiné změnilo ke svému obrazu, takže výsledek byl pro Setona nepřijatelný. Ve snaze zmírnit jeho hněv mu vedení nabídlo místo v redakční radě oficiálního časopisu BSA *Boy's Life*. To Seton sice přijal, ale s novou podobou příručky se smířit nechtěl.

Již delší dobu pomýšlel na rezignaci ze svého nejvyššího postu, ale přátelé ho zrazovali. Nakonec se v roce 1914 rozhodl k ráznému kroku. V domnění, že je pro BSA nepostradatelný, pohrozil, že bude rezignovat na svou funkci "Chief Scouta", pokud nebude příručka upravena podle jeho představ a pokud nebude mít větší možnost ovlivňovat politiku BSA.

I když West a ostatní členové vedení si již nepřáli nic jiného, než aby Seton BSA opustil, nechtěli přijmout jeho re-

zignaci, aby to veřejné mínění nevzal jako nevědek vůči zakladateli a neobrátilo se proti nim. Věnovat mu větší prostor v řízení BSA bylo rovněž nemyslitelné a proto byla zvolena jiná taktika: diskreditovat nejprve Setona, aby pak jeho odstranění nepoškodilo image BSA. Seton, ač žil v USA již 18 let, měl stále britské občanství a po vstupu Británie do první světové války se nabídl britské vládě plně k službám při obraně vlasti. Nyní mu bylo naznačeno, že je nemyslitelné, aby v čele tak vlastenecké organizace jako je BSA stál cizinec, navíc tak loyální k cizí zemi. Seton slíbil vyříditi si americké občanství tak brzo, jak jen to bude možné, ale do výročního sněmu BSA v únoru 1915 to jednak nestačil, jednak se díky cestě do Anglie nemohl sněmu zúčastnit. V nepřítomnosti nebyl na sněmu opětovně potvrzen do funkce "Chief Scouta" a tak funkce zůstala neobsazena. Po návratu nabídl formální a oficiální rezignaci, ale zachoval si ostatní funkce v BSA.

Na podzim ho vedení BSA, také za pomoci T. Roosevelta, obvinilo, že je pacifista, anarchista a socialista. Seton se vzdal všech funkcí a když vedení BSA stále oficiálně nepřijímalo jeho rezignaci, svolal tiskovou konferenci, na které zveřejnil svůj spor s Westem. Rezignace byla okamžitě přijata a první stránky novin na počátku prosince 1915 přinášely po několik dní vzájemné obviňování Setona s Westem. Jednání BSA bylo nyní "bez rizika": očistili přece svou organizaci od pochybného živlu; navíc Setonův význam pro BSA všemožně zlehčili, takže žádná škoda jeho odchodem nevzniká, příznivci skautingu mohou být klidní...

Seton svůj boj o reformu amerického skautingu prohrál a rozhodl se věnovat budování woodcrafterské organizace. Vůči vedení BSA choval jistě zášť, ale k řadovým členům cítil náklonnost, stejně jako oni k němu. Často byl zván mnoha oddíly na přednášky nebo na různé slavnosti oddílové příležitosti. A často vyhověl. Protože byl přesvědčen, že přijatý model skautingu bez woodcrafterského základu musí časem zkrachovat, věřil, že ještě přijde jeho doba. Proto, aby si navždy neuzavřel dveře zpět, veřejně proti BSA nevystupoval a nabídky renomovaných novin k zveřejnění svých názorů na skauting odmítal. Své kritické mínění sděloval jen v okruhu woodcraftersů (českých nevyjímaje) a blízkých přátel. S vedením BSA až do roku 1926 zřejmě vůbec nekomunikoval.

Tehdy, na počátku dubna 1926, si přečetl poslední vydání *Handbook for Scoutmasters* (Příručka pro skautské vůdce) a dotčen hrubě zkreslenou Baden-Powellovou interpretací vzniku americké skautské organizace napsal vedení BSA, že uvedená verze je zcela v rozporu se skutečností a že se cítí povinen sám sepsat a zveřejnit, jak to skutečně bylo. Aby zchladilo Setonův hněv, rozhodlo se vedení BSA udělit Setonovi nové vyznamenání - Cenu Stříbrného bizona. Oznamují to hned Setonovi s prosbou, aby nic nezveřejňoval do té doby, než si budou moci v klidu zasednout a společně spornou záležitost probrat (šlo především o to, ničím nepokazit blížící se oslavu s předáním cen a návštěvu Baden-Powella).

Seton cenu přijímá a chápe to jako výzvu ke sblížení, jako signál k rehabilitaci jeho osoby i jeho woodcraftu a navrácení oběho do skautingu. Provádí podrobnou analýzu činnosti skautské organizace.⁴⁾ Opět podrobuje ostré kritice militaristický trend skautingu, také sepisuje vlastní verzi vzniku skautingu.

Na svou podporu se obrací na desítky osob, kteří pamatují počátky skautingu, a vyžaduje si jejich svědectví, kdo je sku-

tejným tvůrcem. Zároveň se opět obrací na Baden-Powella s dotazem, proč neuvedl jedinou zmínku o jeho spoluautorství, a Baden-Powell mu odpovídá (v dopise z 23.10.1927): "Jestliže se, Setone, snažíte o uznání svého autorství skautského hnutí, klidně to všemi prostředky udělejte. Nemám žádné námitky."⁶⁾ Jiný názor však měli v Americe.

J. West a M. Schiff, viceprezident BSA, se pokoušejí si Setona koupit a nabízejí mu financování woodcrafterské ligy, která je právě v tísni, výměnou za jeho mlčení. Neuspějí a Seton jde dál: v roce 1930 navrhuje sloučení *Boy Scouts of America* a *Woodcraft League of America*, ovšem za řady podmínek (například: opětné uvedení do funkce "Chief Scout", přijetí jeho původní woodcrafterské příručky jako oficiální pro skauty, naprostá samostatnost woodcraftersů uvnitř BSA, přijetí woodcrafterského programu pro chlapce mladší 12 a starší 18 let - naopak pro woodcraftery 12 až 18 let Seton navrhoval jako vhodnější skautský model; zajímavé je, že tímto krokem chtěl Seton "obětovat" woodcrafterské ženy a dívky, protože ty samozřejmě do chlapecké skautské organizace vstoupit nemohly). Setonovy podmínky byly pro vedení BSA nepřijatelné. Následuje definitivní rozchod a mrazivé vztahy přetrvávají.

(Ještě předtím ale dochází k jedné významné události. V roce 1928 zakládají BSA svá "vlčata" (*Cub Scouts of America*), jejichž program byl založen převážně na Setonově programu. K urovnání vztahů nevedl ani tento vstřícný krok. Seton v něm zřejmě viděl především další důkaz správnosti svých názorů.)

Nové a poslední kolo "bitvy" vypuklo v roce 1937 po vydání knihy W.D. Murraye *History of the Boy Scouts of America*, oficiální historie ze strany BSA. Přestože Seton nabízel předem autorovi, že mu dá k dispozici veškerou svou korespondenci s Baden-Powellem, Murray odmítl a zůstal u známé oficiální verze, která zamlčovala Setonův skutečný podíl. Seton nyní sepsal svou definitivní verzi⁶⁾ historie skautské organizace a odhodlal se konečně ji zveřejnit ve svém chystaném životopise. Na přání své ženy Julie, která si nepřála veřejnou roztržku s BSA, však tuto kapitolu nakonec z knihy vypustil a nikdy již publikována nebyla. K rozhodnutí přispělo také to, že během redakce knihy zemřel (8.1.1941) Baden-Powell a nebylo by považováno za slušné hovořit o mrtvém nedobře.

K oficiálnímu, i když už jen symbolickému sblížení došlo až 20 let po Setonově smrti, kdy vdova Julie M. Setonová darovala větší část jeho pozůstalosti (3250 kreseb a maleb, přes 2000 ptačích a savčích preparovaných kůží - včetně kůže legendárního vlka Loba, 30000 knižních svazků a stovky indiánských předmětů) právě americkým skautům, kteří na svém philmontském ranči v Novém Mexiku vybudovali a v roce 1968 otevřeli pamětní muzeum (*Seton Memorial Library and Museum*).⁸⁾

K nejvýraznějším "woodcrafterským stopám" uvnitř BSA dodnes patří tzv. *Order of the Arrow* (*Řád šípu*); což je vlastně společenství těch, kteří splnili stejnojmennou odbornou zkoušku. Ta obnáší dobré znalosti o indiánech a přírodě, umění tábořit za každých podmínek a aktivně pomáhat mladším. Odznak *Řádu šípu* patří mezi americkými skautskými odborkami k nejceněnějším. Není možné se o něj sám ucházet; na tuto poctu musí být skaut navržen svým oddílem. Protože *Order of the Arrow* založila skupina skautů ve Filadelfii už v roce 1915, je možné, že to byla právě reakce vděčných skautů na nucený odchod Setona z BSA.

Navzdory téměř čtyřicetiletému pocitu křivdy a nedobrych

vztahů k Baden-Powellovi a BSA, Seton si na skautingu cenil některých prvků podle něho vhodných pro chlapce. Vě věku 12 až 18 let, vážil si nakonec i výchovného přínosu skautingu a především se cítil blízko všem malým skautům a skautkám. A oni ho na oplátku nikdy nepřestali považovat za svého "Chief Scouta" (tato funkce již v BSA nebyla nikdy později obsazena), nepřestali se těšit z jeho knih a táborových podnětů.

Uplatnění myšlenky woodcraftu ve skautingu

Vratislav Hanzík

Když se Seton snažil proniknout se svým hnutím do Anglie, sledoval jeho činnost se zájmem generál R. Baden-Powell. Seznámili se a Seton pozval Baden-Powella do poradního sboru *Woodcraft Indians*¹⁾ a Baden-Powell pak revidoval stať o skautingu pro vydání Setonova *Svítku březové kůry* z r. 1906. V té době Baden-Powell pracoval již na schématu skautské výchovy pro hochy. Ve své základní knize *Scouting for Boys* poznamenává v předmluvě, že "vděčí p. Setonovi za některé cenné podněty a hry"²⁾. Pátou kapitolu knihy věnuje woodcraftu; členi ji na statí o sledování, stopování zvíře, o zvíři a o rostlinách. Družinám skautů dává jména totemových zvířat. Mezi čotbou doporučenou skautům jsou Setonova díla *Svítek březové kůry* a *Dva divoši*³⁾. Baden-Powellovy osobní zkušenosti od chlapectví obsahují mnoho ze života v divočině, z lovů v Africe a v Indii a nepostrádají vnímavého vztahu k přírodě, chápané jako dílo Boha-Tvůrce.

Sbližení Baden-Powellovo se Setonem bylo potvrzeno v roce 1910, kdy byla zakládána skautská organizace v Americe, jejímž základem byli Setonovi *Woodcraft Indians* a pionýři D. C. Beara. Baden-Powell tehdy skromně poznamenal, že nepřišel do Ameriky mistrovat a respektovat domácí, převážně woodcrafterské zaměření amerického skautingu. Seton se stal náčelníkem amerických skautů, kde vedl své hochy dále směrem woodcraftu, ale pro celou organizaci své metody neprosadil. Pozorujeme-li dobře obsah Setonovy *Book of Woodcraft* z r. 1912,⁴⁾ tedy z období Setonova náčelnictví, poznáme jasně, že tu zapůsobil vliv Baden-Powellovy soustavy. Kniha jeví smysl pro pevnější organizaci výchovy, samozřejmě při zachování vnějších, malebných forem. Zákonem hnutí nejsou již zákazy z původního *Svítku*, nýbrž pozitivní hesla.

Po pěti letech náčelnictví, r. 1915 opouští Seton americkou skautskou organizaci. Vadilo mu, že obě hnutí se příliš lišila v metodách, zejména vojenské prvky, jeví se nepřiznivě pacifistům v době, kdy USA ještě nebyly ve válečném stavu. Výtku Setonovu, že skauting Baden-Powellův vyloučil ve výchově oblast ducha, je skautům těžko přijmout, vždyť B-P postavil své hnutí na náboženský základ a tím duchovní náplň vyřešil. Seton pak založil vlastní organizaci, *Woodcrafterskou ligu* (1917), a obě hnutí v Americe pracovala od té doby vedle sebe. Nicméně po rozchodu Seton a B-P nepostupovali proti sobě nikdy příkře, což se bohužel nedalo říci vždy o jejich stoupencích mimo Ameriku. Seton později přiznal, že B-P vykonal svými skauty "skvělé dílo".¹⁾ Mnozí američtí hoši byli současně členy obou organizací. V americkém skautingu byl Seton dále kladně hodnocen, což bylo r. 1926 vyjádřeno udělením vyznamenání Stříbrného bizona současně Baden-Pellowi i Setonovi.

V Anglii po 1. světové válce ve skautském hnutí proběhla vlna lesní moudrosti v indiánském rouše, což bylo zásluhou především Johna Hargavea, který podle svého vyjádření "infiko-

val skautské hnutí woodcraftem" 5)

Baden-Powell ve skautském hnutí nechával působit woodcraft pěstovaný zejména v gilwellských vůdcovských kurzech, kde byl udílen wood badge. Setonovy woodcrafterské formy se v anglickém skautingu značně překrývají s *Knihami džunglí* Rudyarda Kiplinga z let 1894-95, uvádějícími chlapeckého hrdinu Maugliho a pestrý život indické přírody.

* * *

Uvedení Setona do českého skautingu (junáctví) předcházelo vydání několika Setonových povídek o zvířatech od r. 1909 (překlady J.F.Khuna). Do skautingu v samém jeho počátku uvedl Setona zakladatel českého skautingu A.B.Svojsík článkem v *Základech junáctví* r. 1912.⁶⁾ Tam podává zprávu "o vůdci amerických skautů" jako hlasateli přirozené výchovy a zakladateli *Woodcraft Indians*, od něhož Baden-Powell "mnoho přejal". Propagovat Setona jako skauta bylo tehdy běžné, neboť Seton byl v té době náčelníkem amerických skautů a tedy jaksi oficiálně skautský. Svojsíkova teze o tom, že "ona romantičnost, poetičnost a láska k přírodě jsou především zásluhou Setonovou, kdežto pořádek, kázeň, organizace jsou dílem Powellovým" postupuje pak celou českou skautskou literaturou a přejímají ji všichni teoretikové skautingu českého a pak i československého.

Brzy po tomto startu českého skautingu mezi mladými skautskými vůdci, kteří se přihlásili Svojsíkovi, vystupuje suplent berounského gymnázia Miloš Seifert (1912 založil *Děti živěny*) a ve své Kapesní knížce českých junáků, vydané 1913 za spolupráce Miloše Maixnera, se otevřeně přiznává k Setonovi, ke kterému hledí jako k pravému iniciátoru skautství.⁷⁾ Ve Svojsíkově časopise *Junák* byl od r. 1915 propagován Seton zdůrazňovaný vedle Baden-Powella, jako nikde v skautských organizacích jiných národů.

Po 1. světové válce Svojsík připomínal Setona všude, kde o skautingu psal (*Výchova občana republiky skautováním* z r. 1919-20,⁸⁾ *Základové skautingu* (s Janem Novákem) z r. 1920⁹⁾). Tehdy byla známa v Čechách již i Setonova *Book of Woodcraft* a znalost Setona se projevuje v *Základech* všude, kde se mluví o vztahu k přírodě, primitivismu a táborové praxi.

Naž po válce v samostatném českém státě za třídění duchů a krystalizace idejí dochází k prudké roztržce mezi Seifertem (a Maixnerem) a mezi "oficiálním" svojsíkovským Svazem junáků skautů, který brzy opustili odpůrci B-P skautingu vytykající mu militarismus a sepětí se státem. Příkrá, bezohledná kritika Baden-Powella tu vrcholí v Seifertově knize *Přírodou a životem k čistému lidství* z r. 1920¹⁰⁾, která měla být vyřešením českého skautingu na základě Setonové. Je to počátek bojů v českém skautingu, v němž Svaz čelil Seifertovi, ne však pro Setona, nýbrž pro anarchistické směřování Seifertovo, jehož setonovství se nejevilo jako zcela autentické.¹¹⁾ Ve Svazu žilo setonovství volně, Seton nebyl skautům vnucován, nýbrž spontánně přijímán a volně diskutován. Jeho táborová symbolika, idea "stoupání na horu", kult táborového ohně, indiánská jména, robení předmětů z přírodního materiálu a mnohé jiné projevy byly realitou v táborech českých skautů a setonovsky ozdobený život v přírodě zůstával daleko od sporů. Dávno oblíbená "indiánština" chlapeckých her žila tu zúšlechtěna setonovým podáním indiánských hrdinů z *Písní o Hiawatovi*. Woodcraftersky laděná zkouška o tři orlí pera se stala oblíbenou skauty

a mnohá studánka v blízkosti tábora nesla nápis "Protože jsem poznal trýzeň žízne...". Skauty byly horlivě čteny Setonovy spisy z knihovny Walden a ve skautských oddílech bylo dost Rolfů, Quonabů, Vlků, Lišáků a jiných indiánských a lesních jmen. Nebylo snad klubovny, v níž by nevisel vedle Baden-Powella také Setonův portrét. Woodcraft citelně ovlivnil učení táborovému životu v lesních školách Svazu pro vůdce pořádaných od r. 1923.

Organizace Svazu z r. 1921 nechávala otevřené dveře pro vstup skupin setonovský zaměřených. R. 1926 v Programovém prohlášení Svazu v bodu, věnovaném náboženství se vzpomíná výslovně Setonovy teze o "úctě ke každému uctívání Velkého ducha"; náboženské smýšlení mnohých skautů se vyjadřovalo právě tímto pojetím.

Stále výrazněji se pro český skauting prosazovala idea syntézy mezi skautingem Baden-Powellovým, jeho nesporným základem, a prvky Setonova woodcraftu, podporovanými domácími, slovanskými prvky. Tímto směrem, zdůrazňovaným pak všemi skautskými teoretiky českými, šli pak i jiní skauti mimo Svaz. Nezdášené však bylo Seifertovo prosazování Setonových ideí mezi skautskými skupinami socialisticky orientovanými ve Federaci konkurující Svazu.

Naprosto kladně v českém skautingu hodnotili Setona Jan Novák¹²⁾, Josef Šimánek¹³⁾, J.S.Procházka¹⁴⁾, Jan Podzimnek¹⁵⁾, Bohuslav Řehák¹⁶⁾, Rudolf Plajner¹⁷⁾. Avšak i ti, kdo měli výhradu k přílišnému zdůrazňování primitivismu a přenášení indiánských prvků k nám¹⁸⁾, byli obdivovateli Setonova pojetí života v přírodě jako zušlechťujícího činitele.

Všude v dětské literatuře české, kde vystupuje chlapec hledající ušlechtilé naplnění života ve styku s přírodou, můžeme vysledovat odraz Setonova vzoru. Tak je i u skautského spisovatele Jaroslava Foglara.

A když hlasatel ideje woodcraftu E.T.Seton navštívil o vánocích 1936 Československo, byli i skauti jeho nadšenými posluchači a Seton také jejich hostem.

Kdy a kdo už konečně jednou uspokojivě odpoví na otázku, proč právě malá země v srdci Evropy, tak kulturně i geograficky vzdálená od Setonova rodiště i pozdější domoviny, se stala zaslíbeným místem jeho díla? Ani zde se odpověď neobjeví. Je-nom půjdeme po Setonových stopách, abychom o zaslíbeném místě podali malé svědectví.

Povězte, v jaké jiné zemi je Seton tak znám a uznáván ja-ko u nás?

Nebo který jiný národ se může pochlubit, že do jeho jazy-ka byla přeložena většina Setonova díla? - Řada do češtiny přeložených Setonových děl představuje okolo padesáti různých titulů a kdybychom počítali i různá vydání jednotlivých titu-lů, dalo by to téměř stovku u nás vydaných Setonových knih.¹⁾ Celkový náklad jen po druhé světové válce překročil milión vý-tisků.

Nebo zda některý jiný stát (včetně USA !) může své stou-pence woodcraftu počítat na tisíce? A to přes (nebo právě pro-to ?) různé nepříznivé doby a persekuce.

Hádejte, hledejte - nenajdete. Taková druhá země není.

Počátky: 1912 - 1922

Do českých zemí se woodcraft dostává prakticky současně se skautingem a jejich počátky se do určité míry prolínají. Snad by bylo i přesnější a vhodnější mluvit v tomto období (a samozřejmě i později) o junáctví, jako specifické české syntéze obou výchovných směrů. Konečně vždyť i tehdejší (pra)skauti a (pra)woodcrafteri sami sebe "junáky" s hrdostí nazývali a zásadní ideové rozdíly mezi sebou ještě nehledali.

Přestože první intuitivní pokusy se zaváděním nových fo-rem přirozené dětské výchovy ve volné přírodě byly u nás čině-ny už před rokem 1910, a ještě před Svojsíkem skauting propa-goval a skautskou kolonii založil Ing. František Hofmeister²⁾, rozhodující obrát nastává na podzim roku 1911 poté, kdy v létě středoškolský profesor A.B.Svojsík poznává a studuje v Anglii skauting osobně. Po návratu se stává jeho horlivým propagátorem a počátkem roku 1912 vydává první české skautské příručky. V roce 1912 jsou tedy - pod vlivem Svojsí-ka, ale i nezávisle na něm - zakládány první skautské oddíly, v létě pořádány první tábory. Tato doba je silně poznamenána (a platí to i pro léta následující, pro skauting i woodcraft) hledáním, nevyhraněností a sbíráním zkušeností. Neexistuje do-sud žádná organizace, a tak oddíly pracují "na vlastní pěst", vše záleží hlavně na osobnosti vedoucích.

Seton je v této době u nás již několik let znám, ale pou-ze jako spisovatel povídek o zvířatech. Nyní, díky Svojsíkovi³⁾, je představován i jako pedagog, tvůrce americké-ho skautingu (byl v tu dobu zároveň náčelníkem *Boy Scouts of*

America), který se zdál odlišný od anglického. Zájemci brzy přicházejí na to, že odlišnost spočívá právě v metodách woodcraftu. Hned v letech 1912 - 1913 tak dochází i u nás k určité názorové diferenciaci, neboť od počátku existují družiny a jednotlivci, kterým se - přes všechnu přitažlivost a výchovný přínos - zdá Baden-Powellův skauting příliš povrchní a přitahuje je Setonovo původního hnutí. Patří k nim i středoškolský profesor Miloš Seifert (1887-1941), který zasvětil myšlence woodcraftu celý svůj život, vykonal obrovské dílo a je právem považován za zakladatele českého (i slovenského) woodcrafterského hnutí. 29), 30), 31), 32)

M.Seifert zakládá na jaře 1912 na gymnáziu v Berouně, kde tehdy učil, "kroužek přátel přírody", s kterým pěstuje táboření a studium přírody. Počátkem roku 1913 pak získává Setonovy knihy *Svítek březové kůry* a *Dva divoši* a může své dosavadní pokusy postavit na pevný základ. V květnu 1913 s kolegou M.Maixnerem píše a vydává *Kapesní knížku českých junáků*, kde se v úvodu píše:

"Co se nás týče, hledíme jako k pravému iniciátoru skautství k E.T.Setonovi... Američti "Woodcraft Indians" ...jsou přitažlivější nám svou láskou k přírodě a svým primitivním, volným stanoviskem."

Letní tábor berounských junáků v červenci 1913 pod Plešivcem u Lochovic, organizovaný "po způsobu Setonových amerických skautů na způsob divokého indiánského kmene"⁴⁾, je památný hned z několika důvodů. Bylo zde například postaveno první typy v Čechách⁵⁾ a založen první kmen lesní moudrosti v Čechách, o čemž se v kronice píše:

"V úterý 15.července... Po večeři jest velké shromáždění, aby stanoven byl řád a zákony našeho táborového života. Vzali jsme za základ našeho sdružení Thompsona Setona "Birch Bark Roll" a přijali stanovy jeho organizace s některými změnami a vymezeními. Budeme si říkati, poněvadž chceme pěstovat v sobě hlavně smysl pro přírodu a přirozený život: zálesáčti junáci. To budou někdy junáci čeští, kteří si osvojí americkou svobodu a indiánské cnosti. My pak budeme jen jedním kmenem, berounským - "Děti živěny". Indiánské vzory amerických skautů nahradíme si pohanskými předky svými..."⁴⁾

Ve stejnou dobu zakládají Jan Hořejší a Bořivoj Müller v Praze oddíly *Psohlavců*. Díky známosti Seiferta s Hořejším (znali se přes A.S.Bařka, významnou postavu počátků českého junáctví) navazují *Děti živěny* s *Psohlavci* brzy užší spolupráci. Záhy se také *Psohlavci*, nebo s nimi spřátelené junácké skupiny objevují i v dalších místech. Vedle Prahy je to především Příbram a Plzeň.

V roce 1915 se na sněmu ve Zbirohu scházejí psohlavecké a setonovsky orientované skupiny z Plzně, Prahy, Berouna a Příbrami (přítomni byli ale i hosté z jiných měst) a zakládají *Obec Psohlavců*, první zárodek české woodcrafterské organizace. Náčelníkem je zvolen J.Hořejší z Příbrami. Již o rok dříve získali Psohlavci "právní krytí", když se ustavili jako skautské odbory humanitárního spolku *Záchrana*. *Obec Psohlavců* měla sice společný výbor vůdců, ale neměla zřejmě žádný závazný společný program, šlo o volné spojení samostatných skupin (jednot). Vyhraněný setonovský směr představoval Miloš Seifert se svým kmenem. Za svůj oficiální znak přijala obec chodskou psi hlavu v Alšově provedení (je to počátek slavné tradice chodské legendy a psohlavecké symboliky v českém junáctví; po Psohlavcích převzal "štafetu" Svaz junáků-skautů a skautek RČS, jehož emblém, skautská lilie s vkomponovaným erbem s psi

hlavou přetrvala do dnes).

Válka, zvláště ve své druhé polovině, pochopitelně junáckou činnost omezila, ale ne úplně. Každé léto se pořádají tábory, dokonce i společné sjezdy. Významná byla velká propagační akce Psohlavců z celých Čech před prázdninami 1918 v Praze na Žižkově.

Říjen 1918 - konec války. Vznik ČSR. Obec Psohlavců přijímá dočasně název *Děti svobody*, na jaře 1919 začíná vydávat stejnojmenný časopis, rozrůstá se o skupiny v dalších městech (Klatovy, Domažlice, Rakovník, Tábor, již dříve Jindřichův Hradec atd.) a v rámci pokusů spojit množství existujících skautských spolků do jednotné organizace vstupuje v červnu 1919 do Svazu skautů RČS. Názorové, osobní a postupně pak i programové rozdíly jsou však příliš zřetelné a tak hned po prázdninách téhož roku se Psohlavci (nebo všechny organizace sdružené do *Děti svobody*) opět osamostatňují a vystupují ze Svazu. Zároveň je však opouštějí někteří z předních vůdců (Maixner, Müller, Batěk) a Seifert s Hořejším odcházejí učít na Slovensko.

Činnosti Psohlavců sice nyní chybí výraznější koordinace, ale práce neochabuje. V kmenech (jednotách) se pracuje pilně dále, přibývá nových členů. Skautské odbory spolku *Záchrana* se rozšiřují o "Chodky" čili dívčí odbor. Koncem roku 1919 pracují mimo Svaz skautů samostatně 4 větších junácké organizace - *Obec Psohlavců*, *Obec čsl. Baden-Powellových skautů*, *Skauti besídek a Sdružení socialistických skautů a skatek* - "ideové sice různé, ale zato svorné v nedůvěře ke Svazu...", jak výstižně napsal R. Plajner³⁶). Ve snaze o vytvoření silné protiváhy ke Svojsíkovu Svazu skautů zakládají tyto organizace v prosinci 1919 *Federaci československých skautů*. Bylo to zcela volné, neformální společenství, zpočátku i bez právní subjektivity, početné přý převyšující Svaz. Důležité je, že na popud Psohlavců se Federace oficiálně přihlásila k "zálesáckému programu E.T.Setona" a že její členské organizace byly zcela autonomní.

V dubnu 1920 obnovuje pražská a lounská jednota Psohlavců vydávání ručně psaného časopisu *Psohlavec*. Po návratu ze Slovenska (únor 1920) se M. Seifert snaží o sjednocení roztráštěných psohlaveckých skupin a přijetí vyhraněného programu. Začíná pracovat na monumentální základní příručce *Přírodou a životem k čistému lidství*, oběobě *Základů junáctví* A.B.Svojsíka, B.Powellova *Scouting for Boys* i Setonovy *The Book of Woodcraft*. Kniha vychází počátkem ledna 1921 (nakladatelství Dědictví Komenského, Praha) a stává se, a to i do budoucna, opravdovou biblí československých woodcrafterů. Tvrdé a programové odsouzení Baden-Powellova a Svojsíkova skautingu v úvodu knihy však zároveň znamenalo počátek dlouhé etapy sporů a útoků v českých skautsko-woodcrafterských vztazích. Pro Psohlavce to ale znamenalo nevratitelné vykročení Setonovým směrem a tak není divu, že v létě 1921 navazují s E.T.Setonem přátelský styk a hlásí se za členy *The Woodcraft League of America*.

Pracovní sjezd Psohlavců v Berouně 1.11.1921 schvaluje nové stanovy (po vzoru americké Ligy), zavádí systém činů (Setonovo "stoupání na horu") a dokonce hned uděluje první titul "Bojovník". Stal se jím Pravdomil Svoboda - šedý vlk z Příbrami. Po připojení skupiny chlapců ze Slovenska zní nyní celý název: *Československá obec junácká Psohlavců - Horních Chlapců*.

Uvnitř Pschlavců probíhá ostrá diferenciacce názorů. Část, vedená starostou N. Pokorným a náčelníkem J. Hořejším, uvažuje opět o spojení se Svazem skautů, druhá část pod vedením vzdělavatele (strážce totému) Miloše Seiferta je zásadně proti. Do toho v lednu 1922 přichází dopis od E.T. Setona, v kterém vybízí k založení vlastní woodcrafterské organizace - The Woodcraft League of Czechoslovakia. Dochází k rozštěpení a posléze zániku Pschlavců (část vedená M. Seifertem zakládá *Zálesáckou ligu čsl.*, druhá polovina vstupuje do Svazu skautů a zanedlouho pozbývá názvu i ideové samostatnosti). Průkopnické období prvních deseti let českého woodcraftu je podrobně popsáno ve studii "Dějiny Pschlavců".⁶⁾

Založení Ligy

Zálesácká liga československá - The Woodcraft League of Czechoslovakia byla založena na sněmu v Praze 12. února 1922. Náčelníkem se stává Miloš Seifert. Liga začíná vydávat vzorový časopis *Vatra*, který je brzy považován za jeden z nejlepších výchovných časopisů pro mládež, a pro vnitřní potřebu zpravodaj *Hlasatel*. Stává se také kolektivním členem *Federace čsl. skautů*.

Liga se rychle rozvíjí, zvláště zásluhou náčelníka M. Seiferta, jehož aktivita v letech 1922-24 je nevidaná. A to přes útoky ze strany skautů (které však bojovně opětoval a i vyvolával) a posléze i krajně levicové zaměřených členů Ligy, přes nepřízeň školských úřadů, jež ho překládají z místa na místo (Kladno, Most, Užhorod, Mukachevo, Příbram) a zakazují jeho knihu *Přírodou a životem k čistému lidství* používat ve školách. Seifert, jenž měl v tu dobu junáckou přezdívku Balů, zakládá nové kmény, organizuje Ligu, píše články, překládá knihy Setona, Hargreavea, van Eedena. Cestuje do zahraničí, aby navázal styk s polskými a anglickými woodcraftery, pobývá u holandského sociálního reformátora a spisovatele Frederika van Eedena.

Hned v roce 1922 se zástupce čsl. Ligy, bratr Grunwald, zúčastnil kursu pro vůdce Americké woodcrafterské ligy v New Yorku. Po návratu začíná organizovat podobné kursy (lesní školy - podle amerického vzoru jsou zvané *Chautauqua*) i čsl. Ligy.

Od roku 1923 vydává B. Z. Nekovarík za pomoci Seiferta slavnou knihovnu Walden, ve které v krásné úpravě vyšla většina beletristického díla E.T. Setona i knihy jiných autorů. V druhé polovině 20. let přebírá vydávání nakladatel J. Otto.

V létě 1922 woodcraftaři poprvé táboří ve Svatojanské dolině v Nizkých Tatrách. Kde v letech 1927-1938 vzniklo významné centrum čs. woodcraftu.

Na jarním sněmu v Berouně 31.3.-2.4.1923 je přijat nový název organizace: *Liga lesní moudrosti - The Woodcraft League of Czechoslovakia*. Je také předložen program Johna Hargreavea (více o něm viz samostatná kapitola). Svým zájmem o "všední" sociální problémy a svým důrazem na potřebu radikální změny celé společnosti byl Hargreave českým woodcraftařům blízký a v mnohém předčil i Setona.

"Má-li woodcrafterské hnutí v Evropě mít nějaký účinný vliv buďto nyní nebo v budoucnosti, nemůže woodcrafterská výchova vynechat nebo zanedbávat hluboké a složité problémy evropského vývoje... Jestliže naši vůdci nemají být pohlceni okolní civilizací, musí dělati více než chodit tábořit do pří-

rody. Musí začít s změnou těch politických směrů, které vlád-
nou ve státě a které tvoří reakci v celé Evropě a celém svě-
tě." (J.Hargrave v dopise z 13.7.1927) Vskutku prorocká slova,
platná tehdy i dnes.

V Lize jsou však patrný dva ideové směry. Jeden - zacho-
vávající původní psohlaveckou tradici a uznávající Setona jako
neomezenou nejvyšší autoritu (představitel Seifert), druhý
- proniknutý ideou šifíciho se socialismu (Fišer, Šimsa, Kou-
dela, Vavřda a další). Tento druhý, levicově orientovaný směr,
nabývá postupně v Lize početní převahu, odmítá Setonovu ne-
otřesitelnou autoritu ("nesmíme hlásat neomezenou víru v člově-
ka"), ač ho stále uznává jako hlavního svého učitele lesní
moudrosti.

Protože dnes, po čtyřicetileté neblahé zkušenosti, je ob-
vyklé hledět na všechno levicové podezřívavě až opovržlivě, je
dobré si pro přiblížení levicové orientace Ligy 20.let připom-
enout slova Jaroslava Šimsy, náčelníka LLM 1926-28 a blízkého
Masarykova spolupracovníka:

"Dvě věci nejen u nás, ale v Evropě působily na myslivěj-
ší vůdce mládeže. Světová válka 1914-18 otřásla strašlivě ce-
lým světem a svět se ke konci války rozpadl na dvě polovice.
Jedna zachraňovala svět starý, druhá toužila po novém, lepším,
spravedlivějším životě. Je divné, že se část skautských vůdců
postavila rozhodně do té polovice socialistické? Ne, naopak,
je divné, že byli vůdcové mládeže, kteří nepochopili vlastního
svého poslání a toho kvašení, které prošlo i naší mládeží. Ja-
ko všechna hnutí, i skauting se rozdělil válečným otřesem
a pro ty ideály, které se označují jako "ideály konce války",
na dva proudy. Socialismus byl tedy jedním dělidlím."⁸⁾

Poté, co M.Seifert stále více zdůrazňuje duchovní rozměr
woodcraftu a veřejně odmítá socialismus, dochází nutně ke kon-
fliktu a Seifert s malým okruhem blízkých přátel opouští po
prázdninách 1924 LLM, aby se pokusil založit novou woodcra-
fterskou organizaci podle svých představ. Přestože rozhod ne-
prošel zcela v dobrém, LLM nadále pracovala podle Seifertem
přeložených příruček (například *Svítek březové kůry*, 1925). Ve
vedení Ligy se postupně vystřídal F.Kupka, K.Bukovanský,
P.Koudela a nakonec Jaroslav Šimsa, jinak nadšený hlasatel Ma-
sarykových myšlenek.

I když v Lize převládla levicová orientace, přesto ji to
neuchránilo před odchodem dalších nespokojených členů, tento-
krát těch, kterým se levicové zaměření zdálo ještě málo radi-
kální. A tak se v říjnu 1926 odděluje necelá stovka členů, aby
později založila novou "pokrokovou" (extrémně levicovou) orga-
nizaci: ISAW - *Internacionální socialistickou asociaci wood-
crafterskou*. Isawané byli inspirováni myšlenkami Prokopa Kou-
dely, kdysi berounského Seifertova žáka a člena *Dětí živěny*,
a jeho příručkou *Cesta*²⁵⁾. Koudela se však založení ISAW ne-
dočkal, zemřel na tuberkulózu ve věku 23 let (1904-1927)^{9,10)}.

A jak byla v tu dobu LLM rozšířená? Na jaře 1924, kdy se
zdá být LLM na svém vrcholu, se na valné hromadě konstatuje:
"...jsme zakotveni v 65 místech republiky, máme 44 kmenů, ved-
le nich 7 samostatných družin, 10 jednot a řadu stráží; zapsá-
no je 985 členů...". I když se lze v literatuře dočíst, že
nejvyšší počet členů dosáhl čísla 3000, pravdou je maximum
okolo 1000 členů v polovině 20.let; později počet klesal, nej-
méně měla Liga asi necelých 200 členů.

Výjma odchodu budoucích Isawanů je pro období 1924-28
v Lize typická klidná, tvořivá práce v kmenech. Pravidelné tá-

bory, pinění orlich per, vigilie. Řada kmenů vydávala vlastní kmenové časopisy, z nichž nejvíce vynikla Stopa pražského Setonova kmene. Učitelé činní v Lize zavádějí prvky woodcraftu ve svých školách a dalších výchovných zařízeních. Jsou udržovány čilé kontakty se zahraničím, včetně Setona a Americké Ligy. Pravidelně vychází *Vatra* i *Vlasatel*. O tomto období více hovoří další citované práce^{8), 12), 13), 14), 15)}.

V roce 1928 představitelé LLM i mezitím M.Seifertem založená *Liga pro výchovu přírodou* dospěli k názoru, že je nesmyslné, aby v ČSR existovaly dvě organizace s podobným názvem a totožným cílem. 21.10.1928 na radě důvěrníků v Praze došlo ke sloučení obou organizací v jednu s novým názvem: *Liga československých woodcrafterů* (LČSW). Náčelníkem byl opět zvolen Miloš Seifert.

Liga pro výchovu přírodou

Po odchodu z LLM a nástupu na reálné gymnázium v Příbrami na podzim 1924 usiluje profesor Seifert o založení nové organizace, která by lépe naplňovala jeho ideální představy o Setonově woodcraftu. Z LLM odchází jen pár nejvěrnějších členů a tak se Seifert obrací k novým zájemcům. Vydává první vzorové číslo časopisu *Lesní moudrost* (zůstává ale jen u jednoho tištěného čísla), ale především oslovuje některé spřízněné a tehdy již význačné spisovatele (G.Jaroš - Gamma, J.Uzel), přírodovědce (J.S.Procházka), redaktory a učitele, aby pro vznikající organizaci vytvořil silné intelektuální a mravní zázemí.

8.11.1925 je v Praze skutečně založen *Klub Woodcrafterů*, záhy přejmenovaný na *Ligu pro výchovu přírodou* - *Moudrost lesa* (LPVP). Předsedou se stal přírodovědec, pracovník Národního muzea Jan S. Procházka, jednatelem a hlavním organizátorem však zůstává Miloš Seifert. S Karlem Langrem - Jurajem na jaře 1927 obnovují tábořiště Walden ve Svatojánské dolině v Nízkých Tatrách, kde vzniká významné woodcrafterské centrum. Letní tábor 1927 navštíví dokonce spolupracovník M.Gándiho, dr. Jesudason z Indie, což byl důsledek Seifertových aktivit na poli pacifistickém.

Táborový program ve Waldenu je veden ve snaze o prohloubení duchovního přístupu k woodcraftu: jsou zavedeny duchovní promluvy a četba, meditace v přírodě, vigilie apod. Po vigilích v roce 1928 získává M.Seifert sněmovní jméno Woowotanna.

Na jaře 1927 se konečně podaří zdárně dovést do konce řízení o úřední registraci LPVP. Začíná vycházet cyklostylovaný časopis *Moudrost lesa*. Před spojením s LLM má LPVP kmeny asi v deseti místech ČSR, celkem 200-300 členů.

Nejvýznamnější je kmen *Deti Slanka* v Bratislavě, jehož členy jsou V.Valovič - Manoki, F.Dvořák - Wajikani a další budoucí velké postavy čs. woodcraftu. Všechno, co jejich náčelník Ligy M.Seifert říká a píše, přijímají s vážností a bezvýhradnou oddaností svého mládí. Zvláště libě jim zní, že oni jsou u nás jediní praví následovníci Setona, jediná pravá Liga v ČSR. U prof. Seiferta studují veškerou tehdejší junáckou literaturu a stále častěji kladou otázku po "skutečném Setonovi", po pravém Setonově woodcraftu, který v Seifertových překladech není zcela zřetelný. Nabývají přesvědčení, že jedině ve stoprocentním přiklonění k Setonovi je budoucnost Ligy a čs. woodcraftu; nechápou ještě, že Setonovo dílo je jen základem, na kterém je nutno tvůrčím způsobem stavět podle místních podmínek a podle založení každého jedince.

Tedy je Valovič s přáteli odhodlán nekompromisně prosa-
vat fotografování woodcraft a být jeho obhájcem. Na táboře 1928
v Krasné Lípě se sešel s přáteli a rozhodl se, že bude
v Praze založit woodcrafterský klub.

0. a 30. léta - woodcrafterský "vedlejší proud"

Sledovat vývoj a historii českého (i světového) woodcraftu lze z různých hledisek. Dvě jsou základní: Buď lze pojímat woodcraft pouze jako stroze definovaný systém, reprezentovaný jednou organizací. Nebo jako obecnější, hlouběji výchovně založený směr s některými specifickými prvky a metodami, který se může v praxi projevovat různorodými formami a nalézt různorodé uplatnění - takže lépe hovořit o hnutí.

Prvé hledisko znamená zaměřit se na jednu organizaci, která většinou přijala termín "woodcraft" i do svého názvu a programově se k Setonově modelu hlásila, i když nelze vždy ovořit o přesně definovaném výchovném systému - přístup se v průběhu doby měnil podle povahy a zaměření vůdců, podle společenské situace a dalších podmínek a v neposlední řadě i podle dostupnosti původních Setonových pramenů. Za představitele tohoto směru u nás nutno označit právě LLM (později LČSW).

Vedle Ligy se však k Setonovi a jeho zálesáckému výchovnému programu hlásila řada dalších organizací a spolků, a to o různé hloubky a po různé dlouhou dobu. Přesto tento, můžeme o nazvat "vedlejší", proud u nás zvláště ve 20. a 30. letech mohutněl natolik, že ho nelze opominout a aspoň stručně se hlavních představitelích zmínit.

Metody woodcraftu totiž našly u nás nejen uplatnění, ale v různé míře, ale v některých případech doznaly i svébytného a přínosného prohloubení. Na druhou stranu nutno připomenout, že jindy šlo jen o přístup povrchní, ba i deformující úvodní ušlechtilé záměry, a přihlášení se k Setonově programu bylo více proklamativní než skutečné a uplatněné v praxi. Následující výčet organizací nečiní si nárok na úplnost a pořadí vyjadřuje jejich význam.

Federace československých skautů. Na jejím ustavení jako volném sdružení, které mělo tvořit protiváhu ke Svazu skautů RČS, se koncem roku 1919 dohodli zástupci hlavních junáckých organizací, stojících mimo Svaz. Ustavující valná hromada se konala 2.6.1920 v Praze. Předsedou byl zvolen Ing. Jaroslav Štych. Po roce 1925 ho postupně vystřídal J. Hladík, R. Vrbenský (K. Kredvík). Od roku 1921 vydávala Federace vlastní časopis *Růkopisník*. Od roku 1925 (do roku 1932) pokračovalo v jeho vydávání, pod názvem *Skaut-Průkopník, Sdružení socialistických skautů a skautek*, které bylo v tu dobu, díky Ing. Štychovi, důležitou složkou Federace. Koncem roku 1923 sdružovala Federace tyto organizace: *Sdružení skautů socialistů, Skauti práce, Obec Psohlavců (LLM), Sdružení zálesáků*. V roce 1930 pak např. *Sdružovala: Spojené sbory junáků skautů RČS, Čsl. obec skautů psohlavců, Sdružení socialistických skautů a skautek v ČSR, SAW, Techelet-Lawan (sdružení židovských skautů); v kooperaci: Liga čs. woodcrafterů, Čsl. obec junáků volnosti, Skauti TJ (Svazu Dělnických tělocvičných jednot československých), Sdružení skautů "Svornost", Prager Pfadfinder*. V prvních stanovách Federace byl její účel definován následovně:

"Federace čsl. skautů má za účel spojití v jedinou organizaci, podporovati a podněcovati v práci různá sdružení

spolky, které si obrazy za úkol tělesnou, mravní a duševní výchovu mládeže v zásadách a metodě skautingu. Při naprostém šetření samosprávy těchto sdružení a spolků, jakož i ponechání jich zvl. rázu bude Federace usilovat o sjednání společných forem vnějších, zásad programových i vnitřního složení organizačního. Výsledkem této snahy má být vytvoření jednotného typu československého skautingu cestou vývojovou a volnou dohodou všech účastnických organizací. Federace neslouží zájmům žádné politické strany ani konfese."

Skutečností však bylo, že Federace měla silné levicovou, prokomunistickou politickou orientaci (i když oficiálně bez vazby na určitou politickou stranu), což se zvláště projevilo ve 30. letech, kdy se jí noby státu nepřátelskému sdružení dostalo pečlivého policejního dozoru a některým představitelům i trestního stíhání. Vůči Svazu skautů existovalo vzájemně opětované nepřátelství.

Federace se rozpadla (oficiálně ukončila činnost) 1.11.1940. Po válce v roce 1947 se skupina bývalých činovníků pokusila o obnovu a podala žádost o registraci, která však byla úřady zamítnuta ("spolek by svou činností znesnadnil společný postup dosud existujících skautských organizací a způsoboval by nežádoucí duplicitu...", jak se tehdy vyjádřilo jedno z ministerstev, která Zemský národní výbor požádal o vyjádření).

Z hlediska zaměření této knihy je významné nejen členství několika woodcrafterských organizací, ale především skutečnost, že na podnět *Obce Psohlavců* přijala Federace v roce 1922 zálesácký program E.T.Setona jako svůj oficiální a za znak zvolila bílý štít s modrými rohy ("zubří hlavu"). V roce 1922 také vydala důležitý Setonův spis *Duch lesů*, přeložený H.Seifertem.

Děti přírody - malé junácké sdružení v Praze, orientované na lesní moudrost; vzniklo asi v roce 1920. Náčelník J.Josef. V roce 1923 se sloučilo se *Setonovými skauty*, čímž vzniklo *Sdružení zálesáků v RČS*.

Sdružení skautů Setonovců (Setonovi skauti) - základem bylo několik pražských junáckých oddílů, které vznikly v letech 1918 - 1919 a z různých důvodů se nestaly členy anebo později vystoupily ze Svazu skautů a *Spojených sborů junáků skautů*.²²⁾ Společně vytvořily *Sdružení skautů Setonovců*, později přejmenované na *Sdružení E.T.Setonových skautů*, které v roce 1923 vstupuje do Federace čsl. skautů. Náčelník J.Mágr. Po sloučení s *Děti přírody* (1923) vzniká *Sdružení zálesáků v RČS*.

Sdružení zálesáků v RČS - vzniklo 28.3.1923 spojením dvou výše uvedených organizací. Vedle ligy druhá organizace, programově zaměřená na Setonův woodcraft, v mnohém dokonce pokrokovější než Liga - přístup ke slibu, kvedukace kmenů, odmítání zbytečných odznaků a hodností apod.²²⁾ Kmeny vynikaly sportovní činností. V zahraničí byli zálesáci považováni za rovnocennou druhou čs. woodcrafterskou organizaci, i když není prokázáno, že by měli přímý (ani písemný) kontakt s E.T.Setonem. Sdružení vydávalo časopis *Totem* (vyšel jeden ročník). Používalo hesla "za právo mládí" a odmítalo vojenské způsoby řízení organizace. Svou cestu "od skautingu k zálesáctví" definovalo nakonec takto (citováno z propagačního letáku Sdružení): "Co jest *Zálesáctví*? - zdokonalený, vnitřně prohloubený a na nejširším

základě, pomocí poznatků přírodovědeckých a moderně výchovatelských budovaný systém sebevýchovy mládeže."

Ač bylo členem *Federace čsl. skautů*, bylo sdružení na-prosto nepolitické. Mělo vlastní desatero, kde jeho 9.bod například zněl: "žij ve skromnosti, zdrženlivosti a jednoduchosti." Náčelníkem byl L.Relich, starostou J.Josef.

Ve druhé polovině 20.let sdružení zaniklo. Část pod vedením L.Relicha přešla v roce 1928 ke *Skautům DTJ*, část v roce 1927 splynula se *Spojenými sbory junáků skautů*.

Junácká obec Setonova - tuto organizaci, která působila v Brně, zaznamenáváme poprvé roku 1923. Snad šlo o bývalé členy *Sdružení zálesáků*. Náčelníkem byl M.Ress. Znakem byl Setonův znak woodcraftu, ale v kruhovém štítě byl symbol ohně. V listopadu 1925 vstoupila obec do *Svazu skautů*.²³⁾

Setonovi skauti - organizaci s tímto názvem známe jen z roku 1938 v Duchcově.

Spojené sbory junáků skautů (SSJS) - vznikly v letech 1918 - 1919 z tzv. učňovských besídek čili besídkových skautů (původně Besídek živnostenských škol pražských). Zakladatelem a prvním náčelníkem byl známý junácký pracovník B.Halaburda. SSJS byly členy *Federace čsl. skautů* (v letech 1922 až 1925 však byly členy - samostatnou složkou *Svazu skautů*!). V roce 1927 přijaly SSJS za svůj program "ideu junáckou, hlásanou zakladatelem světového hnutí woodcraftu, americkým přírodopiscem a spisovatelem E.T.Setonem" a obrátily se na některé členy LLM s žádostí o pomoc při zavádění nového směru. Bylo přijetí Setonova programu důsledkem splnutí s částí *Sdružení zálesáků*? Poslední zmínka o existenci SSJS je z roku 1934. V polovině 30.let organizace, zřejmě z důvodu nedostatku členů, zanikla.

Pokusné školství - pod tímto označením zde rozumíme různé typy škol a ústavů, které ve své práci uplatňovaly na svou dobu netradiční, dnes bychom řekli moderní, alternativní způsob výchovy dětí. Velký důraz na školu hrou, samosprávu, poznávání přírody, tvořivou práci dětí apod. Skutečné naplňování a rozvíjení odkazu Komenského.

Bylo zcela přirozené, že řada pokrokových učitelů se obracela ke skautingu a woodcraftu, čerpala z nich podněty či zároveň přímo pracovala v nějaké junácké organizaci. K nejznámějším z woodcrafterů patřili Ferdinand Krch²⁴⁾ a F.Kupka, a samozřejmě M.Seifert, který sice nepracoval přímo v experimentálních školách, ale spolupracoval s nimi, uplatňoval nové prvky ve své výuce a svými knihami^{11),19)} a články významně přispěl k teoretickému rozvoji pokusného školství té doby. Prvky lesní moudrosti se ve 20.letech významně uplatňovaly např. v *Domě dětství* v Krnsku, ve *Volné škole práce* na Kladně, v *Legii malých* v Praze (ústav, který se věnoval sirotkům po padlých legionářích a dětem z chudého prostředí; F.Kupka zde počátkem 20.let založil kmen, který patřil k neaktivnějším v LLM), v Lysolajích a jinde.

ISAW čili **Internacionální socialistická asociace woodcrafterů** (později esperantsky ISAV = Internacia socialista asocio vivo) byla založena 31.8.1927 v Praze radikálně levicově zaměřenými (t.j. komunistickými) členy, kteří na podzim 1926 vystoupili z LLM. Woodcraft měl být pomocným prostředkem ("výchovnou for-

"mou") k nastolení nového společenského řádu ("cíl - socialistická společnost").

Základní programovou příručkou byla knížka Prokopa Koudele *Cesta socialistické lesní moudrosti*²⁵⁾, ve které byly stanoveny nejen ideové zásady a nový zákon ISAW, ale také systém činností podle věkového rozdělení (žlutý věk dětský 6-10 let, rudý věk chlapců a děvčat 10-14, modrý věk jinochů a dívek 14-18, zelený věk mužů a žen 18-22 let), systém hodnot (stupňů) uvnitř věků apod.

Založení ISAW se Koudele nadočkal, zemřel 11.4.1927. Předsedou se stal A.Veselý; ve 30. letech byl předsedou Rudar Noha, tramp a pozdější autor knihy *Odlesky táborových ohňů*. Isawané vydávali *Hlasatel ISAW*, později do r. 1934 časopis *Slunce*, který byl psán "novím českým pravopisem", a jiné politické a osvětové publikace.

Isawané kritizovali pojetí woodcraftu jako pouhou výchovu přírodou: "...woodcraft je jen vliv přírody na člověka, příroda jako ideální prostředí...Ale protože dnes nežijeme mezi stromy nebo na stromech, je čistý woodcraft sám o sobě hlouposti..."

"Nežijeme v lesích, ale v městech a továrnách a máme raději svůj výtvar - civilizaci, než svého stvořitele - přírodu. Táborák je krásný, ale parní radiátor je krásný neméně...Nestačí nám jenom woodcraft, budeme provozovat i machiningraft, moudrost lesa rozšiřujeme o moudrost strojů."²⁶⁾

Jakkoli se tyto myšlenky dnes zdají pošetilé, je dobré si uvědomit, že podobnou cestou se o několik let dříve ubíral i E.T.Seton, když ve *Svítku březové kůry* (1922) je řada mistrovství věnována speciálně technice a strojům (později byla většina vyřazena). Isawané propagovali avantgardní malířství a film, surrealismus, moderní architekturu a hudbu. Programové bourali konvence a tím si získávali sympatie mladých.^{26), 14)} Když v roce 1931 zasahují úřady proti trampským osadám, staví se ISAW do jejich čela, propůjčuje jim svůj časopis *Slunce* a část trampů získává pro svůj politický program.

ISAW, která byla také členem *Federace čsl. skautů*, zanikla na podzim 1938.

Miličův dům. Na pomoc dětem "z ulice" ze žižkovské periferie založil ve 30. letech laický evangelický kazatel, pedagog, filosof a humanista Přemysl Pitter (1895-1976) v Praze dětský útulek, zvaný Miličův dům.²⁴⁾ Navázal tím na dávný odkaz otce české reformace Jana Miliče z Kroměříže, který kdysi v Praze na Starém Městě založil záchytný dům pro "uražené a ponižené" a nazval ho "Jeruzalém". Dům byl postaven z dobrovolných příspěvků na Žižkově v roce 1933. Útulek měl sloužit pro děti zaměstnaných matek ze Žižkova, děti ze sociálně slabých vrstev, často zanedbaných či dokonce opuštěných. V průběhu let jich sem docházelo na dvě stě. Děti byly rozděleny do družin po 10 - 12 členech, chlapci a dívky zvlášť. Družiny nesly často názvy zvířat, například divčič: Srnky, Vlaštovky, chlapecké: Bobři atd. Mimo to, podobně jako v Ynce, existovalo označení podle věkových skupin. U chlapců: Skřítkové, Vlčkové, starší nad 10 let pak Průkopníci a Junáci. Dívky tvořily Včelky, Samaritánky a Hospodyňky. Byly zde dílny, klubovny, záhony a možnost rekreace v ozdravovně, kterou spolek postavil těsně před válkou v Mýtě u Rokycan. Za války skrýval Přemysl Pitter v Miličově domě židovské děti před nacisty, přes veřejný zákaz navštěvoval doma židovské rodiny a všemožně jim pomáhal. Těsné po

skončení války se Pittroví podařila ojedinelá akce, kterou zachránil život stovkám židovských a německých dětí (viz dále).

V čele práce v Miličově domě stál význačný učitel Ferdinand Krch, dávný přítel Miloše Seiferta, který spolupracoval už s Pschlavci, stál u zrodu LLM a jeden čas stál jako starosta symbolicky i v jejím čele. Jemu pomáhala řada dalších woodcrafterů - Z. Teichman, M. Vavřda, E. Vogl a další - a tak se Setonův program významně uplatnil ve výchovné práci Miličova domu. Není proto divu, že při pobytu v Praze poctil E.T. Seton svou návštěvou také Miličův dům. Než byla postavena vlastní ozdravovna, zúčastňovaly se děti táborů pražských woodcrafterů.

Spolupráce P. Pittra s woodcraftery však nebyla jednostranná. Pitter svým aktivním pacifismem a duchovním komunismem silně ovlivnil M. Seiferta a tím také i Ligu, po válce spolupracoval s pražskými kmeny a dokonce přednášel i na Čotokvě 1947. Hned po únoru 1948 byl Miličův dům komunisty zabrán a výchovná práce znemožněna. Aby unikl zatčení, byl Pitter v roce 1951 nucen emigrovat do Německa, později se usadil ve Švýcarsku se stal se aktivní a uznávanou osobností čs. emigrace. Je osobností, na kterou pamatuje u příležitosti životních výročí UNESCO (100 let od narození 1895-1995).

Městské družiny v Praze. Ojedinelý pokus K. Bukovanského - Buka uplatnit woodcrafterský program mezi dětmi v masovém měřítku mimo woodcrafterskou organizaci. Po jedné z veřejných besed pražských kmenů *Slunovratu* a *Živěny* v roce 1932 se na Buka obrátili zástupci *Družin pro školní mládež hl. m. Prahy* (které zahrnovaly na 70 organizovaných družin přibližně po 40 dětech), aby jim pomohl zavést novou programovou náplň, zaměřenou na rekreaci, život v přírodě a rukodělnou činnost. Nabízelo se ideální uplatnění pro lesní moudrost, čehož Buk po nuceném rozchodu s Ligou v roce 1932 využil a plně se této činnosti věnoval.^{13), 18)} Přestože nešlo o "čistý woodcraft" podle *Svitku březové kůry*, povedlo se během 30. let nabídnout smysluplný městský i táborový program tisícům pražských dětí, což 23.12.1936 E.T. Seton při své návštěvě a sněmu u městských družin také náležitě ocenil.

Bylo by možné psát ještě o řadě dalších organizací, skupin či hnutí mládeže, ve kterých se woodcrafterský program a myšlenky mezi válkami více či méně uplatnily, ale pro stručnost zmíníme ještě aspoň ty nejdůležitější: YMCA, *Česká obec junáků volnosti*, *Camp Allen*, *Jack London Club*, a samozřejmě *Svaz junáků - skautů* a *skautek* a některé trampské osady.^{13), 18), 27), 28)}

Liga československých woodcrafterů

Na jaře a v létě 1928 dospívají představitelé LLM a LPVP k názoru, že je neúčelné, aby v ČSR existovaly dvě organizace s blízkým názvem a shodným cílem. Je dohodnuto spojení v jednu organizaci, k čemuž došlo na schůzi rady důvěrníků 21.10.1928 v Praze. Nový název organizace zněl: *Liga československých woodcrafterů* (LČSW). Slavnostní ustavující sněm se konal v květnu 1929 na Samechově. Náčelníkem byl zvolen Miloš Seifert.

Nové náčelnictvo uskutečňuje program podle dvou základních požadavků: větší příklon k E.T. Setonovi a tzv. "orthodox-

nímu woodcraftu (zvláště od jara 1931, kdy náčelnictví přebírá V.Valovič, který zdůrazňuje filosofický a náboženský rozměr woodcraftu) a důsledná apolitičnost. Ta v praxi znamená ústup z levicových pozic, což s sebou nese nejen vystoupení LČSW z *Federace čsl. skautů*, ale též odchod pražských Pfadfinderů a dalších jednotlivců z Ligy.

Roste napětí mezi okruhem pražského kmene *Bílého Slunovratu* (náčelník Míla Vavřda) a bratislavsko-brněnskou "waldenskou školou" (představiteli jsou V.Valovič a další).

V dubnu 1932 otiskl časopis *Slunovrat*, vydávaný kmenem *Bílého Slunovratu* v Praze za Vavřdovy redakce a představující alternativu ligového *Hlasatele* a zároveň tiskový orgán pražských woodcrafterů, polemický článek někdejšího náčelníka LLM Jaroslava Šimsy - Súvy, nazvaný "O budoucnost Ligy", v němž se pochybuje o Setonově bezmezné autoritě. Tím konflikt vyvrcholí - M.Vavřda je vyloučen z Ligy, další solidárně odcházejí sami. Z LČSW vystupují téměř všichni pražští členové i mnozí další. Mezi těmi, kdož odešli, jsou všichni významnější členové bývalé LLM.

Moravští woodcrafteri činí ještě pokus o smír: Na táboře u Samechova v létě 1932 zakládají Z.Teichman - Atahualpa a J.Retka - Segwun woodcrafterské družstvo *WALDEN*, které si bere za úkol postavit někde na Moravě chatu, kde by se mohli setkávat (a blíže poznávat a vzájemným poznáním svých názorů odstraňovat difference a z nich pramenící nevraživost) zástupci odlišných směrů v Lize. Jakýsi most mezi pražským směrem a waldenskou školou. V Javorníkách u Nového Hrozenkova byla chata skutečně již v létě 1933 postavena (stojí dodnes)¹⁷⁾, konaly se tam pak tábory i školy vůdců, ale touženým mostem či místem sblížení se nestala.

Woodcrafteri, opustivši LČSW, nezakládají novou organizaci, ale jsou nadále činní: vydávají časopis *Slunovrat* (1932 - 1936), spolupracují s Miličovým domem, školní mládeží, skauty, Ymkou atd. A právě oni se v roce 1936 zaslouhují o to, že do Československa přijel E.T.Seton.

Ústředí LČSW bylo nejprve v Praze, později krátce v Brně a nakonec je roku 1934 přeloženo do Bratislavy, když se jednatelem stává A.Jávor - Sagaweesi.

"Přihlásit se k E.T.Setonovi, jako k velkému náčelníku a duchovnímu vůdci: - k woodcraftu jako k světovému názoru, to stálo úsilí. Myšleno na hnutí, na Ligu, byla to těžká operace. "Pozadí" nás obklopovalo, objímalo. Starosti. Tíha. A přece radostná zpráva:

Ernest Thompson Seton, zakladatel woodcrafterského hnutí, náčelník *The Woodcraft League of America*, přijal z přátelské oddanosti čestné náčelnictví naší Ligy. Prohlašujeme to s vděčností a věříme, že konečně nadešel Nový Rok v našem středu a že Liga se stane nekompromisní tlumočnicí jeho poselství mládeži celého světa. (*Hlasatel LČSW*, prosinec 1932)

Jestliže měl již dříve dr. Valovič osobní vztah k E.Th. Setonovi, nyní tím výraznější. To byl náš čestný náčelník - to byl jeho náčelník. S tím spojoval přesvědčení, naději, že Lize bude tehdy dobře, když si to vezme k srdci a její členové budou Setonovým světovým názorem žít." (J.Niebauer - U hasnoucího ohničku¹⁸⁾, str. 74)

Po celá třicátá léta se v tatranském Waldenu pořádají tradiční ligové letní tábory, které rok od roku mohutní a pro jejich účastníky znamenají skutečně vysokou školu lesní moud-

rostiti. Nejlépe o tom vypovídají tehdejší ligové časopisy (*Hlasatel LČSW, Vatra - ročenka 1934*), dochované táborové kroniky a vzpomínky Jana Niebauera - Mo¹⁴),¹⁶).

V polovině 30. let má LČSW kmeny asi v 10 městech, v dalších místech stráže, necelých 200 členů.

Návštěva E.T.Setona

Jednou z největších událostí historie čs. woodcraftu byla bezesporu osobní návštěva E.T.Setona a jeho manželky Julie M. Buttree - Setonové v Praze o vánocích 1936. Pozoruhodné je, že to nebylo zásluhou LČSW, ale pražské Ymky, v které tehdy pracovali bývalý náčelník LLM J. Šimsa a vedoucí chlapeckého oddělení Josef (Joe) First, který se znal osobně se Setonem od roku 1927, kdy ho navštívil na jeho usedlosti u Greenwichu ve státě Connecticut. Hlavním iniciátorem a organizátorem návštěvy byl však Míla Vavrda.

Návštěva E.T.Setona se uskutečnila v rámci velkého turné po Anglii. Do Prahy si na týden "odskočil", cestu využil také k návštěvě Německa. Do Prahy Seton přijel v neděli 20.12.1936 večer a odjel před polednem v sobotu 26. prosince. Nutno zdůraznit, že návštěva byla organizována "spravedlivě" ke všem zájemcům a Seton vyšel všem vstříc, neboť se zajímal o všechny formy výchovy mládeže.

A tak navštívil vzornou školu v Lysolajích u Prahy, kterou vedl bývalý náčelník LLM F. Kupka, měl velkou přednášku pro veřejnost v Městské knihovně (21.12.). V úterý 22.12. zavítal do Miličova domu na Žižkově a do Ymky, kde navštívil chlapecké oddělení (jedna ze skupin nesla název "Seton") a na večírku měl opět přednášku pro veřejnost a představitele různých organizací, pracujících s dětmi. Ve středu 23.12. navštívil dvě skautské klubovny, měl další přednášku v kině Skaut a osobně poznal a ocenil woodcrafterské zaměření činnosti pražských městských družin pod vedením K. Bukovanského. Večer se konala beseda s woodcraftery. Ve čtvrtek 24.12. si Seton prohlédl Národní muzeum, pátek byl celý věnován besedě a sněmu se členy LČSW.

Nadto se během pobytu setkal s novináři a řadou dalších lidí, měl rozhlasový projev, ochotně podepsal stovky svých knih. Návštěva je detailně popsána ve studii *Seton v Praze*¹⁸).

Přestože Setonovu návštěvu v Praze provázela nebyvalý zájem a ohlas, na další vývoj woodcrafterského hnutí výrazný vliv nepozorujeme. A nejen proto, že brzy přišla válka. Jednotliví účastníci hledali především potvrzení svých myšlenek a své práce. Setonova výzva k toleranci většinou ještě nic neříkala... Teprve válka vedla k přehodnocení starých sporů a názorů. Teprve po ní nastal smír.

Za války a po válce

Po vzniku protektorátu a po začátku války je Liga rozdělena. V Čechách je koncem roku 1939 ustavena *Liga českých woodcraftérů*, v čele s Ing. Felixem Dvořákem. Díky tomu, že je evidována jako sportovní klub, je nacisty zrušena až v lednu 1944, ale veškerá veřejná činnost byla za války stejně znemožněna. Činnost je soustředěna do kmenů a úzkých skupin¹⁹). Pracuje se na překladech woodcrafterské literatury, na nových příručkách, Liga se připravuje na poválečné svobodné působení.

Na Slovensku Liga za války ustavena nebyla, ale činnost byla obdobná jako v Čechách a na Moravě. V Bratislavě bylo například aktivní Bratrstvo Bílého bobra.

Život mnohých woodcrafterů bohužel končí na popravištích, v koncentračních táborech či v boji proti okupantům. Na konci války je zničeno tábořiště Walden ve Svatojánské dolině.

Na počátku války, odloučen od dění a přátel, po dlouhé nemoci umírá 3.12.1941 v jihočeské Bechyni zakladatel československého woodcraftu Miloš Seifert - Woowotanna. Do konce života zůstal členem LČSW v symbolické funkci strážce totému. Osobní setkání se Setonem v Praze v roce 1936 pro něho sice na jedné straně znamenalo zklamání z poznání, že Seton nechápe woodcraft přesně jako on, ale na druhé straně pro něho bylo velkým impulsem. Přeložil a v letech 1937-38 vydal pětisvazkové Setonovo dílo *Ze života severních zvířat*, zamýšlel vydat velkou sérii knih o lesní moudrosti, v Kněžici u Sušice koupil zámeček s velkým parkem, kde hodlal zřídit woodcrafterskou základnu... - ale válka a zákeřná nemoc mu většinu jeho velkých plánů nedovolily uskutečnit.

Záhy po skončení války je činnost Ligy československých woodcrafterů obnovena. Náčelníkem a později starostou je opět zvolen V.Valovič, ale pro zaneprázdnění se aktivně práce již příliš nezúčastňuje. V létě 1945 se koná společný tábor ve Štíříně, který je součástí woodcrafterské pomoci v ojedinelé "akci zámky", v jejímž rámci které se P.Pittrovi a jeho přátelům z Miličova domu podařilo zachránit život stovkám osiřelých židovských a německých dětí. Pittrovi se zde podařilo něco, co nedokázal nikdo na světě: posadit k jednomu stolu židovské děti z koncentráků a německé výrostky z Hitlerjugend... Vyskočení vůdci zakládají nové kmeny. Pokusy o sblížení s Junákem v tomto období končí neúspěšně. Liga získává základnu na Klímových boudách v Krkonoších. V roce 1947 se pořádají letní a zimní lesní školy "Čotokvy". V letech 1945-1948 vychází opět pravidelně časopis Hlasatel.

Po únoru 1948 je slibně se rozvíjející činnost znovu znemožněna. V roce 1950 sílí tlak na rozpuštění Ligy a v lednu 1951 se zástupci LČSW dohodli na "dobrovolném rozpuštění spolku".

Nepřející doba (1948 - 1989)

Po převzetí moci komunisty roku 1948 byla činnost LČSW nejprve silně omezena, poté donucena "dobrovolně se rozejit" (r.1951) jako jiné nekomunistické organizace, pracující s mládeží. Liga však nezaniká, šíří se dál formou hnutí, nejsilněji snad mezi trampskou veřejností. Vliv woodcraftu na rozvoj českého trampingu také dosud čeká na zásadní zhodnocení.

Bývalí členové Ligy se podle možností nadále scházejí, někteří vedou kmeny v legálních turistických organizacích. V letech 1950-54 táboří na Hřmici řece pod Krivánem, díky "papíru a razítku" neexistujícího družstva Walden.

26.října 1957 se sešli na tajném setkání skalní woodcrafteri v údolí Javornice pod Krakovcem na Kladensku. Jeden z účastníků V.Kysilka-Los²¹⁾ založil o několik let později ve Svratce v rámci místního odboru turistiky woodcrafterský kmen *Musketařid*, který po léta spolupracoval s kmeny z Havlíčkova Brodu, Ledče nad Sázavou, Prahy a Brna (kmény *Wapiti*, *Lesní hoši*, *Černého vlka*, *Omaha*). V 60.letech pak, s postupným uvol-

novinám poměry, šíří bývalí členové LČSW (například M. Stárek - Mahykan) myšlenky a praxi woodcraftu v rámci tábořových škol ČSM, později v *České tábornické unii*.

V roce 1959 vznikl v Praze nezávisle na historické woodcrafterské organizaci roverský kmen *Dakota*, který vzešel ze skautského a tramského prostředí. Stal se časem jednou z kolébek ekumenicky chápaného Setonova junáctví své doby. Kmen přispěl zásadní měrou ke vzniku tábornického střediska *Psohlavci* v roce 1965. Právě v jejich 3. oddílu - *Neskenonu*, nalezl v letech 1965-70 woodcraft své nejsilnější uplatnění. V období pražského jara v roce 1968 se kolem Neskenonu soustředilo široké skautsko-woodcrafterské společenství, známé pod označením 3. středisko *Tekumtha*. Sem patřily kmeny *Venedů*, *Šavanů*, *Dívek táborového ohně*, *Dakoty* a další. Toto středisko vydalo vlastním nákladem publikace: *Kult ohně*, *Stezkou Neskenonu* a *Službu* (příručka praktického woodcraftu pro rovery).

V té době byli neskenonským woodcraftem povzbuzeni k činnosti junáci na Moravě především v Olomouci, Zlíně a Opavě, seskupení kolem olomoucké lesní školy, kterou tehdy vedl Jaroslav Kalivoda - Drvo.

V roce 1968 po změně politických poměrů lze opět pomýšlet na obnovu *Ligy lesní moudrosti* a konkrétně jednat. Na jaře 1968 se na Sluneční pasece pod Křemešníkem po dlouhé době znovu schází bývalí členové LČSW na velkém sněmu a rozhodují o obnovení LLM. Na ministerstvo vnitra jsou podány stanovy se žádostí o registraci, přípravný výbor LLM pracuje na aktualizaci Setonova programu. Vzniká nový *Svítek březové kůry* - *Kniha orlích per*, nové definování široce a otevřeně pojatého woodcrafterského programu (moderní pojetí předčilo i program o dvacet let později obnovené LLM). Toto programové prohlášení najdete na jiném místě této knihy.

Po okupaci Československa v srpnu 1968 se však schválení registrace *Ligy lesní moudrosti* protahuje a oddaluje; reprezentanti LLM jsou přinuceni žádost o registraci vzít zpět. Woodcrafterům ještě svítne možnost působit legálně aspoň formou klubů lesní moudrosti v rámci *České tábornické unie*, ale během roku 1969 je i tato organizace zakázána a naděje jsou na dlouhou dobu opět zmařeny. Stejně jako před 20 lety i nyní emigrují další woodcrafteri.

Koncem 60. let vychází však již dost knih E.T. Setona, které pomáhají získávat mladou generaci pro woodcraft. V roce 1970, kdy budoucnost nevypadala příliš růžově, se ještě podařila nadmíru významná věc: v poměrně vysokém nákladu byla v překladu Miloše Zapletala vydána *Kniha lesní moudrosti* (výbor z knih *The Book of Woodcraft* a *The Birch Bark Roll*) - základní Setonova příručka. Na jejím základě vzniklo nezávisle na sobě v následujících 20 letech množství kmenů lesní moudrosti po celém Československu. Z knihy čerpaly desítky, snad i stovky tramských osad a tábornických oddílů, působících pod hlavičkou nejrozličnějších povolených organizací. I když část z těchto kmenů a oddílů po čase opět zanikla, jeví se toto hnutí, z části "živé" i zminěnou neskenonskou tradicí, jako rozhodující pro zachování kontinuity čs. woodcraftu.

V roce 1972 vznikl podle neskenonské předlohy v Praze kmen *Tuscarora*, který dosáhl velkého rozmachu a proto musel být po 3 letech na zásah StB zrušen. Ještě předtím, v březnu 1974, jednaly kmeny *Neskenon*, *Tuscarora* a *Bílý Orel* (*Wyandoti*) o založení společné *Ligy HODENOSAUNEE - Lidé Dlouhých domů*, která měla být jakousi obdobou *Ligy lesní moudrosti*. K dohodě

nedošlo a tak alespoň spolu s některými ilegálními skautskými oddíly pokračovaly v pořádání brdské ligy lakrosu, která během dalších let přešla postupně do povědomí sportovní veřejnosti a její příznivci ji prosadili do činnosti tělovýchovných jednot.

V roce 1973 začal vycházet jako kmenový časopis *Wampum Neskenonu*, jehož prvních 8 ročníků mělo spolu s almanachy *Stezkou Neskenonu* inspirující vliv mezi sympatizující mládeží v různých organizacích. Přispěly i ke vzniku kmenů *Mawaden* (1974), *Netnokwa* (1974), *Huroní* (1978), *Alcatraz*, *Konestoga* (1980), *Santeken* (1982), *Oswego* (1984), *Tussilago* (1984), *Sihasapa* (1985) a dalších.

Významná je spolupráce kmenů a oddílů s organizacemi na ochranu přírody - nejdříve, do roku 1980 se *Svazem pro ochranu přírody a krajiny TIS*, později s *Českým svazem ochránců přírody* - v jejichž rámci bylo vykonáno velké množství poctivé práce na pomoc přírodě a uskutečněny zajímavé programy (například Akce Aqua na Brdech).

Ve druhé polovině 70. let je v Praze učiněn pokus obnovit ilegálně vydávání časopisu *Vatra lesní moudrosti*, který by přispěl k oživení českého woodcrafterského hnutí. Autor projektu, Vladimír Oborský - Wabimatto, však nenašel širší autororské zájem, ani se nedočkal výraznějšího ohlasu a tak vzhledem k hroící perzekuci je vydávání ukončeno. Vyšlo celkem pět čísel.

Ke konci 70. let se zase začínají scházet bývalí členové LČSW, pořádají pravidelná setkání a letní rodinné tábory, ke kterým se přidávají i woodcrafterski nastupující generace (kmeny *Mawaden*, *Huascaran*, *Kamzici*, *Sinawa* a další). Objevují se pravidelné akce, které přesahují rámec jednoho kmene, jako memorie E.T. Setona "Kiwendotha" pro dětské kmeny. Významným impulsem byly i společné akce ke 100. výročí narození Miloše Seiferta v roce 1987.

Ve druhé polovině 80. let se aktivity, směřující k obnově woodcrafterské organizace, soustřeďují kolem pražského kmene *Bílý wampum*. (Je zajímavé, že v létě 1983, po splnutí kmenů *Bílý wampum* a *Santeken*, si členové stanovují za cíl obnovit nejpozději do pěti let ilegální *Ligu lesní moudrosti*.) Specifickým rysem kmene *Bílý wampum* byla důsledná indiánská orientace, která později měla hlavní podíl na vzniku a rozšíření euroindiánství v Československu, stejně jako na indiánském zaměření obnovené LLM. Koncem 80. let se nejaktivnější kmeny scházejí na sněmech a cílevědomě plánují obnovení Ligy. Jsou navázány první kontakty se zahraničím, například Setonovým muzeem ve Philmontu v USA.

Obnovená Liga lesní moudrosti

Události listopadu 1989 umožnily, aby byla opět v Československu obnovena legální woodcrafterská organizace. Hned počátkem prosince 1989 je založen přípravný výbor LLM ze zástupců kmenů *Bílý wampum*, *Lenapa* a *Čej-Ka-Leška*, které brzy doplňují členové bývalé LČSW. V březnu 1990 jsou seznámeni zájemci o členství v Lize do Prahy u příležitosti semináře na počest 130. výročí narození E.T. Setona. V květnu je LLM zaregistrována ministerstvem vnitra a vychází první číslo čtvrtletníku *Bisoní vítr* a vnitřního zpravodaje *Totémová deska*. Dne 2. června 1990 je na sněmu u Skleného nad Oslavou slavnostně obnovena *Liga lesní moudrosti - The Woodcraft League of Czechoslovakia*.

více než stovka zástupců kmenů i jednotlivců zvolila náčelníkem Martina Kupku - Logana.

Je navázán kontakt se zahraničními woodcrafterskými a podobnými organizacemi, s rodinou E.T.Setona i s institucemi, které udržují jeho odkaz. V létě 1990 jsou pod hlavičkou LLM pořádány první tábory. Pro zájemce - náčelníky nových kmenů jsou pořádány lesní školy, je zahájena publikační činnost.

Vzhledem k rozdělení Československa je koncem roku 1992 na Slovensku ustavena *Liga lesnej múdrosti - The Woodcraft League of Slovakia*; k oficiálnímu rozdělení Ligy a vzniku české *Ligy lesní moudrosti* dochází na sněmu v červnu 1993.

Zástupci české LLM se vždy v červnu setkávají na výročním sněmu, který se, stejně jako obnovená Kiwendotha, koná na Českomoravské vysočině nedaleko Skleného nad Oslavou. Vedle letních táborů pořádá stále více kmenů také své zimní tábory v týpích. O početných kmenových i mezikmenových akcích informují časopisy *Bizoni*, *vítr* a *Totemová deska*. V období 1992 až 1993 dosahuje Liga po obnovení početné svého vrcholu: má okolo 1000 členů a přes 50 registrovaných kmenů. Od té doby počet registrovaných členů i kmenů klesá, LLM však stále zůstává daleko nejpočetnější ze všech woodcrafterských organizací ve světě.

Poměrně úzké a indiánsky jednostranné zaměření české LLM a jeho ne vždy zcela demokratické prosazování vede v letech 1991 až 1993 některé členy i kmeny k vystoupení z Ligy a je započato s vydáváním na náčelnictvu LLM nezávislých časopisů *Messenger*, *Wampum Neskenonu* a některých kmenových časopisů.

Podle údajů jednatele LLM M.Stárka - Mahykana z března 1995 sdružuje v současné době česká *Liga lesní moudrosti* 53 registrovaných kmenů, dále rody a stráže. Počet (asi 800) členů se nezdá oproti některým jiným organizacím příliš významný, ale časopisem a dalšími publikacemi o woodcraftu ovlivňuje Liga širší okruh zájemců.

Ostravský WOODCRAFTER a novodobý "vedlejší proud"

Podle Setonova programu se však pracuje nejen v LLM, ale v rámci některých oddílů a skupin i v *Junáku*, *České tábornické unii* a dalších organizacích - takže i v současné době lze stále hovořit o početném a širokém českém hnutí lesní moudrosti - woodcraftu. Za zvláštní zmínku pak stojí ještě druhá organizace, která si slovo "woodcraft" ("lesní moudrost") vložila do svého názvu.

Podnět k obnově woodcrafterské organizace v Československu v roce 1990 nevzešel jenom z Prahy a od členů bývalé LČSW, ale také z Ostravy. Ve stejnou dobu jako LLM je na jaře 1990 zaregistrována *Moravsko-slezská liga woodcraftu* (MSLW) se sídlem v Ostravě. Náčelníkem byl zvolen František Vyhnáček. Na obnovujícím sněmu LLM v červnu 1990 něcošlo mezi zástupci obou organizací k dohodě o sloučení a tak obě existují samostatně.

MSLW (též *Liga Moravskoslezského woodcraftu*) byla zaregistrována jako regionální sdružení, ale již od ledna 1991 je organizací celorepublikovou. Přestože MSLW má členy ve více než 10 okresech, naprostá většina kmenů, klubů a individuálních členů (strážů) je z ostravského regionu. Celkový počet členů se pohybuje mezi jedním a dvěma tisíci. Více než 70% členské základny tvoří děti do patnácti let, dalších 20% mládež do 18 let. Snad také z tohoto důvodu přijala MSLW po čase jiný název: *WOODCRAFTER ČR - Liga lesní moudrosti dětí a mládeže*.

WOODCRAFTER nepřijal za základ své činnosti model woodcraftu E.T.Setona. Přes počáteční pokusy o vytvoření vlastního ideového programu neexistuje v současné době žádné ideové vedení a pevně definovaný program. Kmenům je ponechána naprostá svoboda ve volbě zaměření a činnosti. Vedení WOODCRAFTERA (Rada náčelníků), které sídlí v Ostravě, zajišťuje členům organizace informace a podněty ve formě materiálů (časopisů, příruček) od jiných organizací. Nekonají se letní školy v podobě, jak jsou známy například z LLM nebo z Junáka, ale kmemy i jednotlivci mají možnost využívat nabídky ostravské Agentury lesní moudrosti (která je s WOODCRAFTEREM personálně i hospodářsky úzce spjatá) a účastnit se výukových kursů, zaměřených na extrémní sporty - horolezectví, rafting, paragliding atp.

Přestože některé kmemy, inspiřující se ve své činnosti příručkami LLM a knihami E.T.Setona, je možné alespoň částečně za woodcrafterské považovat, celkový charakter organizace nese stopy spíše trampingu a podobných nevyhraněných (táborových, turistických či oddílových) hnutí.

Vedle ostravského Woodcraftera se prvky lesní moudrosti uplatňují v tradičních organizacích jako je Junák a Česká tábornická unie, dále samozřejmě v tramském hnutí a v menší míře snad ve všech organizacích, které ve svém programu využívají prvky táboření a pobytu v přírodě.

Projevy lesní moudrosti v české literatuře

Ladislav Rusek

Rozvoj hnutí Lesní moudrosti i osobní cesta kteréhokoliv jedince k pochopení a realizaci "cesty k vyššímu a čistšímu lidství" (M.Seifert) jsou téměř nemyslitelné bez přispění patřičné literatury. Zvláště v dnešní době, která z nejružnějších důvodů už nedovoluje trávit většinu lidí v přírodě veškerý čas, ani dobrat se drahocenných zkušeností a poznatků jen trpělivým pozorováním přírodních dějů po celý rok, může a musí vhodná kniha nahradit tyto nesnadno dosažitelné hodnoty těm žákům lesní moudrosti, kteří chtějí zkušenosti, sporadicky získané přímo v přírodě, doplnit i rozšířit četbou a studiem.

Řekněme také hned, že v mnoha případech je to právě četba vhodných knih, která člověka přivede do přírody, nasměruje jeho pozornost i vnímavost správným směrem, urychlí jeho pokrok v chápání přírodních dějů i zákonů, vysvětlí podrobně i názorně to, co by jinak musel žák lesní moudrosti dlouho a pracně objevovat. Obogatí takto jeho duševní obzor způsobem, který je nezastupitelný.

Namítne-li někdo, že například přírodní člověk, pračlověk, starý Slovan nebo Indián (zdráhám se zde použít slova "divoch") nikdy nečetl, alespoň ne v tom smyslu a rozsahu, jaký umožňuje abeceda, písmo, kniha a nesmírně rozsáhlá literatura naší civilizace, pak odpovím hned, že tito dávní lidé také nepokročili příliš dál a výš za hranice své dovednosti (praktickým schopnostem a dovednostem odpovídá spíš anglické slovo "craft" v Setonově woodcraft, než naše "moudrost" v pojetí Seifertovy české Lesní moudrosti!), tedy sebezáchovné dovednosti žít a přežít v neúprosné divoké přírodě, jak jim to vnutily okolnosti jejich vývojového stupně a úrovně.

Moderní člověk se vrací do přírody už jiný; přibližuje se Matce Přírodě uvědoměle, se snahou pochopit její zákonitosti a odhalit její skryté děje i podněty a poučení. Nebude už nikdy primitivem, na kterého si může občas jen hrát. Chce vyzkoušet a případně přijmout za své všechno dobré, účelné, zdravé, zdokonalující a podněcující, co příroda - už také změněná a mnohde "civilizovaná" i poškozená - mu může dát.

Nemůže-li dnešní člověk už trávit celé dny činností člověka - lovce nebo zálesáka, tedy trpělivým celoročním pozorováním zvířete a jejich zvyklostí - a už vůbec ne lovem, plížením se za kořisti, kladením pastí atd., může přesto v přírodě, poučen právě knihami a radami zkušenějších, alespoň ve zkratce, ale velmi pozorně hledat svou Lesní moudrost. Poučen i podněcen literaturou, může objevovat jedinečné pravdy Lesní moudrosti už intenzivněji a s plnějším pochopením, než kdykoliv dříve. Ostatně, už sám fakt, že cestě Lesní moudrosti byly dány solidní základy právě literární formou - knihami E.T.Setona a u nás překlady téhož autora i vlastními knihami Miloše Seiferta, dokazuje, že moderní hledání Lesní moudrosti je bez literatury prakticky nemožné.

Česká literatura sama obsahuje velké množství podnětných knih řady autorů, kteří, i když většinou slova "Lesní moudrost" ani nevyslovují, mohou svým zkušeným pohledem, svou životní moudrostí a znalostí přírody velmi inspirovat a poučit všechny hledače krásné životní cesty, stezky Lesní moudrosti.

Vypočítávat zde všechny odborněji pojaté přírodovědecké, ekologické a jiné knihy a časopisy, jakých je v knihovných studijního charakteru přemnoho, zde není možné ani nutné. Zájemce si může opatřit nebo vypůjčit množství titulů pod heslem "Příroda", "Přírodověda" atd., kde najde dostatek prací biologických, zoologických, botanických, geologických i geografických - až po moderní studie ekologické, ekofilosofické i ekoetické. Nám zde půjde hlavně o knihy beletristické nebo o literaturu populárně-naučnou, přístupnou běžnému i dětskému čtenáři. Takových knih je v české literatuře rovněž dlouhá řada, přičemž lze vybírat z knih vhodných pro děti, pro mládež i pro náročnější dospělé zájemce.

Ty nejmenší může přivést k prvnímu chápání živé přírody i k úctě k ní třeba i pohádkově pojatá knížka; příkladem může být spisovatel Jan Karafiát (1846-1929), jehož pohádkové *Broučci* spojují v sobě laskavý pohled na drobný hmyzí svět, přioděný pro snažší pochopení do lidských šatů, obydlí i zvyklostí, s etickým, nabádavým podtextem, když Jan Karafiát nezapře v *Broučcích* evangelického kněze.

O půlstoletí později získal si Ondřej Sekora (1899-1967), ilustrátor, novinář a spisovatel, nespočetné malé (ale i větší) čtenáře svými knížkami o nezbednostech Ferdý Mravence a osudech celé plejády dalších hmyzích hrdinů. Také Sekora svůj hmyzí svět zcela antropomorfizuje - polidštjuje, aby ho učinil srozumitelným nejmenšímu čtenáři. Nicméně vede tímto způsobem k zájmu o mikrosvět v trávě pod našima nohama, i k úctě k těmto maličkým tvorům - nelze se zde nezmínit o existenci dětské krutosti, vyplývající z jakéhosi barbarského ničivého pudu - kolik je malých mučitelů zvířat, brouků, hubitelů ptáků apod.!

Těchto spisů eticky než přírodovědně působících autorů knih pro děti a mládež je ovšem daleko víc. Poněkud složitě fabuloval své knihy například Josef Hais-Týnecký (1885-1964), který spisů přetížil své naučné pohádky přemírou vědeckých podrobností, ale i častými protináboženskými útoky.

Povíme-li si nyní alespoň několika autorů knih pro starší mládež a pro dospělé, které mohou být podnětné pro žáky Lesní moudrosti.

Náš krátký výčet začneme u Josefa Thomayera (1853-1927), významného profesora lékařství Karlovy university a vynikající osobnosti českého vědeckého světa. Psal často pod průhledným pseudonymem R.E.Jamot a jeho literární tvorba byla ve své době vysoce oceňována především Janem Nerudou. Josef Václav Sládek ocenil Thomayerovu knihu *Příroda a lidé* a uvedl, že z cizích literatur se jí vyrovnají jen spisy Henryho Davida Thoreaua, autora slavné knihy *Walden, aneb život v lesích*. Thomayer byl vnímavým pozorovatelem přírody. Otiskoval své svěží prózy v časopise *Luňák* a vášal si českého venkova s jeho rázovitými figurkami. Vzbudil velkou pozornost, když vydal další svazky *Vedle cesty, Po různých stezkách, Žlutné listí, Studie a vzpomínky, Z poutí životní, Dojmy pceestné*. Leccos z toho lze opravdu se ctí srovnávat s americkým Thoreauem. Z častých cest po Evropě, jež souvisely s jeho vskutku mimořádným postavením v čele české lékařské vědy, a z pravidelných pobytů na českém venkově, odkud také pocházel (byl trhanovským rodákem),

čerpá rozličné náměty pro své mnohotvárné různěné povídky, žánrové obrázky, črty a fejetony. Tyto prózy svérázně spojují autorem zachycený a uměreně prokreslený detail, vybavující bez sentimentality ovzduší a ráz krajiny či tématu, s koncepčně tvárnou fabulací. V roce 1975 byl vydán výbor jeho próz *Život v trávě*, kde v souboru pod titulem "2 přírody" jsou lyricky laděná pozorování v přírodě "od jara do jara". Překvapí čtenáře svou nelíčenou prostotou, odkazující na mužný zjev českého lékaře, milovníka přírody, fejetonisty a zajímavého beletristy...trvale zapsaný do naší kulturní historie.

Jan Vrbha (1889-1961), prozaik a básník, měl k lesu a přírodě blízko už svou původní profesi. Studoval lesnickou školu a poté vysokou zemědělskou školu ve Vídni. Profesi lesního úředníka, v níž častěji ho bylo lze vidět na potulkách v lesích, než v úřadovně, záhy opustil a od roku 1919 žil v Domažlicích, kde už se celé věnoval literatuře. V řadě poutavých knih zachytil přírodu, hlavně lesní, v celoročních proměnách i v její spjatosti s lidskými osudy (*Les* - 1917, *Dražinova hora* - 1923, *Borovice* - 1925, *Kniha z přírody* - 1920 atd.). Poučený pohled vzdělaného lesníka je zde povznesen lyrickým obdivem k přírodě, ke stromům, zvířatům i člověku, žijícímu prostým venkovským životem.

Jaroslav Spírhanzl (1887-1960), pišící pod pseudonymem Jaspis a častěji J. Spírhanzl-Duriš, byl zemědělským odborníkem, spisovatelem a překladatelem z ruštiny. Výborně také kreslil a své knihy a články o přírodě doprovázel vlastními citlivými kresbami stromů, krajiny i venkovských obydlí. Vedle své odborné práce v laboratořích a vysokých funkcích při ministerstvu zemědělství našel čas k sepsání řady odborných knih o zemědělství, ale i beletristických knih o přírodě. Pro nás účel jsou zvláště cenné jeho knihy *Dvanáct měsíců na srdci přírody* (1946), *Polen a hájem* (1957) a *Kalendář přírody* (1961). Poslední dva tituly vyzdobil skvělými akvarely Antonín Pospíšil, dříve hodně pověřovaný ilustrováním knih o přírodě.

Jaroslav Tomeček (narozen 1906), původně právník, je snad nejznámější z našich prozatím přírody. Srovnání jeho románů, povídek a črt například s E.T. Setonem, není dobře možné - Setonův a Tomečkův pohled se značně různí. Seton bývá snad odbornější, někde uvádí až vědecké podrobnosti a statistická data (*Ze života severních zvířat* aj.), někdy je jaksi praktičtější. Náš Tomeček je všude hluboce lidský; píše lyricky, někdy názně až dojatě, projevuje více okouzlení a také více starosti o přírodu. Je pozorným i pokorným poutníkem v přírodě - jihomoravské zvláště. Vrací do naší prózy nový rozměr, plný altruistické úcty ke všemu živému. Není divu, že Tomečka čtou zájemci o ekologii stejně jako turisté, skauti jako woodcraftaři, mládež i dospělí. Z dlouhé řady Tomečkových knih jmenujme zde aspoň několik: *Vůl se směje* (1942), *Stříbrný lipan* (1944), *Dotoky ticha* (1977), *Závaží času* (1972), *Živý a osudy* (1985).

Ke knihám, inspirovaným naše hledání lesní moudrosti, patří samozřejmě i cestopisy a knihy dobrodružné, z nichž lze vyčíst mnohá poučení o tom, jak žít i přežít v neznámých a katastrofických situacích.

Zde má zvláštní místo František Běhounek (1898-1973), známý vědec-radiolog, polární badatel a spisovatel. V roce 1926 se zúčastnil polární výpravy spolu s Amundsonem, Ellsworthem a Nobilem; roku 1928 známého pokusu generála Nobila dostat se k severnímu pólu vzducholodí. Let ztroskotal, Běhou-

nek se s dalšími zachránil a své jedinečné zkušenosti troše-
níka ukládal postupně do napínavých knih pro mládež i dospělé.
Jmenujme aspoň *Trošečníci na kře ledové* z roku 1928, (později
pod názvem *Trošečníci polárního moře*, 1955). Dále je to *Kroni-
ka robinsonů* (1944) a *Na sever od Zambesi* (1946).

Česká historie cestovatelství a příslušná literární zpra-
cování této tematiky by tvořily celou rozsáhlou kapitolu. Jed-
no jméno však musíme ohlášet vyzdvihnout, byt je to autor ná-
mětu z pouště, nikoliv z lesa! Les však nemůže být jediným
zdrojem poučení, ač by to snad naznačoval sám název naší ideje
- "Lesní" moudrost! Také hory, moře, stepi a pouště vytvářejí
rámec přirozeného života a nabízejí mnohá poučení. Náš
cestovatel-bibliista, ThDr. Alois Musil (1868-1944), který na
koně a velbloudu procestoval dosud nezmapovaná území pouštních
oblastí Palestiny, Syrie a dalších částí Arabského poloostro-
va, je dosud jediným cestovatelem českého původu, který dostal
nejvyšší ocenění geografických společností v USA. Psal také
dobrodružné cestopisné knihy pro mládež, které si zaslouží na-
ši pozornost pro vyličení náročného života v poušti (sám pro-
žil dohromady několik let na výpravách mezi beduíny, jejichž
způsob života důvěrně poznal): *Vlastní cestou*, *Mstitel*, *Ve
stínu křížáckého hradu* a jiné romány vycházely hlavně ve tři-
cátých letech, některé v roedicích i v šedesátých a sedmdesá-
tých v edici Karavana.

Není možné v tomto krátkém příspěvku podat vyčerpávající
přehled autorů a titulů i když jména jako Jindřich Uzel (*Pří-
roda evangeliem*, 1926), Gustav Jaroš - Gamma, Stanislav Vodič-
ka, Miloslav Nevrlý či Mirko Vosátka bychom opominout neměli.
Smyslem je upozornit na bohatství domácích pramenů a hodnot
lesní moudrosti, napomoci k jejich (znovu)objevování, k oživo-
vání naší vlastní tradice.

K literatuře patří neodmyslitelně ilustrace a také zde má
česká kniha mimořádné štěstí na skvělé umělce. Už byl jmenován
prof. Antonín Pospíšil, který vyzdobil svými obrázky mnoho čas-
sopisů i knih. Ilustroval známé *Lesní noviny* V. Biankího, dvě
knihy Spirhanzla-Duriše a jiné. Zdeňka Buriana zde nemusím
zvlášť představovat - jeho ilustrace dobrodružných knih s vý-
stižným líčením přírody, zvířat i dějů každý zná. Vynikají ma-
liřským nebo kresliřským zaujetím, jistotou rukopisu i přesně
odporovaným detailem. Jeho pravěké rekonstrukce nesou rys
vědecké přesnosti. - Naproti tomu Mirko Hanák kreslil a malo-
val svá zvířata, ptáky, ryby i motýly a strony lehkým, takřka
čínským způsobem. Jeho kouzelné kvaše a akvarely mají i v se-
běmenším formátu ilustrace punc svrchovaného umění, omilostně-
ného básnivým pohledem.

Nezapomínejme tedy, že i ilustrace pomáhají inspirovat
a formovat naše postoje k přírodě - a tím i vést na jedinečnou
stezku Lesní moudrosti.

Pojednat samostatně o historii hnutí lesní moudrosti na Slovensku nebo v Čechách je, přes dostatek informací, kupodivu méně snadné, než třeba o historii belgické či jugoslávské. Od-
dělít od sebe něco, co prakticky po celou dobu svého trvání
(přesně 72 let) tvořilo jeden celek, fungovalo a žilo jako je-
den celek, je obtížné a nikdy ne dokonalé. Ale protože wood-
craft na Slovensku a v Čechách má jednu z nejstarších tradicí
a začínat rokem 1992 nebo 1993 není možné, je tato kapitola
zcela na místě. Vzájemně se doplňuje s kapitolou o woodcraftu
v Čechách.

Přestože existuje několik nejasných zmínek o existenci
slovenských Hôrnych chlapcov (coby obdoby českých Pschlavců,
přímých předchůdců *Ligy lesní moudrosti*) už před rokem 1920,
nejde zřejmě o pravdivé a podložené informace. Knihy o wood-
craftu tehdy ještě ve slovenštině, v češtině ani v němčině,
natožpak v maďarštině nebyly. První Setonova kniha (o zvířa-
tech) vyšla slovensky až koncem 20. let. A během první světové
války se woodcrafterská misie na Slovensku nedá předpokládat.

Proto za skutečný, doložený počátek nutno považovat "se-
mínko Setonových myšlenek", zaseté mezi studenty gymnázia
v Dolním Kubíně na počátku 20. let - kým jiným, než profesorem
Milošem Seifertem - Woowotannou (1887-1941), který je právem
považován za zakladatele woodcrafterského hnutí v Českosloven-
sku. Stál totiž skutečně u zrodu a nejvíce se zasloužil
o vznik woodcrafterského hnutí nejen v Čechách, ale i na Slo-
vensku.

Woowotanna byl člověkem, který neváhal jít, třeba osamo-
ceně, za svým ideálem - a to i "proti proudu" doby. Nejenom že
se propagací myšlenek E.T. Setona a woodcraftu věnoval celý
svůj život (přesně řečeno: celý svůj život po 25. roce, kdy
Setonovo dílo poznal), ale on tomu i celý svůj život cele
přizpůsobil a podřídil. Jeho práce literární, překladatelská
i vlastní, pedagogická, organizátorská a další aktivity na poli
woodcraftu těžko najdou ve světě obdobu. Byl skutečně neú-
navným "hlasatelem nového poselství" (jak někdy říkal), o čemž
nejlépe svědčí například skutečnost, že ve všech místech svého
učitelského působení dokázal pro woodcraft získat řadu chlapců
a děvčat a podnítil je k založení kmene nebo alespoň družiny
(rodu): Beroun, Dolní Kubín, Kladno, Most, Užhorod, Příbram...
Bez ohledu, zda jeho pobyt byl dlouhý 8 let nebo 5 měsíců.

V létě 1919, jednak pod vlivem svého švagra, který už na
Slovensku krátce učil, jednak nadšen ideálem česko-slovenské
vzájemnosti, odchází v září 1919 učit na reálné gymnázium
v Dolním Kubíně. Nic nevadí, že zde vydržel jen 5 měsíců (do
ledna 1920), protože těžce snášel odloučení od blízkých a zná-
mých lidí jakož i nepřízeň školské byrokracie, která pro jeho
ideály neměla žádné pochopení (zvláště když ji Seifert nemilo-
srdně kritizoval). Krajinu a lid si však zamiloval a pravidel-

se se na Slovensko vracel. Na Oravu zajíždí na dovolenou už v létě 1921.

Skutečností zůstává, že zde zasel semínko woodcraftu a podnítil vznik prvního doloženého kmene lesní moudrosti. Tento kmen byl tvořen studenty dolnokubínského gymnázia a snad jejich kamarády a vedl je Jan Čaplovič z Jasenové u Dolního Kubína.

A ještě jedna zajímavost ze zdejšího pobytu M.Seiferta: V Dolním Kubíně intenzivně pracuje na své monumentální základní příručce čs. woodcraftu *Přírodou a životem k čistému lidství* (vyšla 1920), obdobě Setonovy *The Book of Woodcraft* (s jejíž použitím je také příručka psána), Baden-Powellova *Scouting for Boys* a Svojsíkových *Základů junáctví*.

První doložená zmínka o kmeni v Dolním Kubíně je z 1.11.1921, kdy "Horní Chlapci z Dolního Kubína" zaslali pozdrav (a omluvu, že se nezúčastní) sjezdu *Obce Psohlavců* v Beřouně. (Zde je namístě zastavit se u názvu "Horních chlapců". Ve všech dobových woodcrafterských písemnostech se uvádí počestný tvar "Horní chlapci", ač správně slovensky by mělo být "Hôrni chlapci". "Hôrny" je odvozeno od slova "hora" = les; význam slova "horný" (opak "dolního") je zcela jiný. Pokud je však dále použita dobová citace nebo oficiální název, je ponechán i nepřesný český název.)

V zápise ze sjezdu (sněmu) se doslova praví:

"Jméno naše doplněno. Poněvadž vzrůstáme na Slovensku, kde není jméno "Psohlavec" vhodné, a kde hoši se nazývají "Horní Chlapci", ustanoveno, abychom pro příště měli jméno: *Československá Obec Junácká Psohlavci - Horní Chlapci*".

Protože na sněmu *Obce Psohlavců* v roce 1920 (říjen) se mezi výčtem jednot a členů žádní "Horní Chlapci" nevyskytují, lze oprávněně předpokládat, že se ustavili až v roce 1921. Lze se domnívat se, že k tomu došlo takto: v srpnu 1921 pobýval M.Seifert na letním bytě "v nejkrásnějším koutě Oravy" v Dolní Lehote u pana Duky. Jistě se sešel s bývalými oblíbenými studenty a završil svou woodcrafterskou misi v tomto kraji - inicioval založení Hôrnych chlapcov na Slovensku (poznámka: dodatek "na Slovensku" proto, protože se lze setkat s oddílem Horní Chlapci v Plzni, který byl založen - nezávisle na Psohlavcích - v roce 1919 a existoval asi 3 roky).

A jak šly události po sněmu *Psohlavců - Horních Chlapců* v listopadu 1921? Vše už směřovalo k rozkolu, anebo, chcete-li, k završení snah dvou odlišně se profilujících směrů. V únoru 1922 se část, vedená M.Seifertem, od *Obce Psohlavců* (skautského odboru spolku *Záchrana*) odděluje a zakládá *Sálašskou ligu československou - The Woodcraft League of Czechoslovakia*, po roce přejmenovanou na *Ligu lesní moudrosti* (LLM). Chlapci z Dolního Kubína se k tomuto směru na dálku hlásí a stávají se tak spoluzakladateli Ligy. V březnovém oběžníku je mezi 10 jednotami Ligy jmenován i Dolní Kubín.

Další historie woodcraftu na Slovensku v rámci LLM je v podstatě založena na historii činnosti jednotlivých kmenů, které tehdy na Slovensku působily. Kmeny žily asi dost odloučeně od pražského ústředí, styk byl zprostředkován oběžníkem *Hlasatel* a časopisem *Vatra*, a také korespondencí. O nějakých snahách sdružovat se do "vyšších celků" není žádných zpráv, což je ale při existenci jednoho, dvou kmenů celkem pochopitelné.

V seznamu kmenů a jednot (příloha k oběžníku Ligy č.19 z 16.12.1922) na konci roku 1922 se již Dolní Kubín neuvádí, ani později. Horní Chlapci z Dolního Kubína se tedy udrželi při životě necelý rok. Ale byli tou první vlaštovkou - a to jim už nikdo nevezme.

Nacpák se ale v tomto seznamu uvádí kmen v Radvani (Zvolenská župa), s náčelníkem (?) L.Markovičem. Jiné zprávy o tomto kmeni ale nemáme a později se již neuvádí.

V roce 1925 se náčelnictvo LLM pokoušelo rozdělit kmeny do žup a z Hlasatele (září 1925) se dozvídáme, že vzniká župa bratislavská - v Bratislavě tedy již existuje kmen (první zmínka o něm je už v Hlasateli o rok dříve). Jméno kmene se neuvádí, ale - v létě 1926 referuje jednatel LLM M.Vavřda o své návštěvě v Bratislavě u aktivního kmene "Wolf und Fuchs". Myslím, že kmen "Vlk a liška" je totožný s předchozím (1924-1925). Z oběžníku Ligy (17.5.1926) se dozvídáme, že tento bratislavský kmen si vydává vlastní časopis. Z kusých zmínek můžeme soudit, že kmen vznikl asi v roce 1924 a že v druhé polovině 20.let zanikl.

Počátkem roku 1927 je ve Zvolení založen kmen Priateľov prírody, později (počátkem 30.let) přejmenován na kmen Ranného svítania, nejdéle trvající a největší kmen na Slovensku (ve 30.letech mívál prý přes 60 členů). V létě 1927 už pořádal dvoutýdenní tábor na Velké Fatře a ve zprávě Výboru pro ponty (23.10.1927) se říká, že v kmeni bylo dosud uděleno 8 orlích per.

Na podzim 1928 se v Hlasateli o tomto kmeni píše: "Zvolen. Bratři konají toulky Slovenskem. Jejich sněmy jsou naplněny živým idealismem mládeže. Oblíbenými místy jejich jsou romantická údolí Teplého potoka, Podzámčok, Slatinovská dolina, Pustý hrad, Bienská dol. V dubnu postavili si chlapci chatu pod Pustým hradem a nazvali ji Wigwam. Žel, že jim brání v táboření nedostatek peněz, neb jsou to chlapci chudí. Věříme však, že najdou se pokrokoví rodiče, kteří jim pomohou v práci a prolápu cestičku k veřejnosti."

Prvním, nadšeným a nadějným náčelníkem tohoto kmene byl Julo Kozmačuk - Hnědý vlk (1910-1929). Ještě v srpnu 1929 byl na návštěvě na táboře pražských woodcrafterů na Samechově, 26.9. onemocněl zápallem slepého střeva, operaci však podlehl (4.10.). Woodcrafterské kmeny Stříbrné luny a Živý v Praze vydaly na jeho počest krásný pamětní tisk. V Hlasateli z podzimu 1929 je krátký nekrolog, v němž se mimo jiné píše, že v junáctví pracoval od roku 1923.

Novým náčelníkem byl zvolen bratr Katina, po něm Mato Hronec, kterého nakonec (někdy v letech 1933-34) vystřídal Ludovít Klibáni.

Vznik slavného tábořiště

Vzpomíná Karel Langer - Juraj, tehdy adept učitelství a blízký spolupracovník M.Seiferta:

"V roce 1920 dohodli jsme se se skauty - studenty učitelského ústavu v Banské Bystrici, kteří navštívili Hradec Králové, že najdou tábořiště, v němž budeme v roce 1921 společně tábořit. Našli jedinečné místo v Nízkých Tatrách pod Smrekovicou nedaleko Liptovského Sv. Mikuláše. Toto tábořiště jsme navrhli M.Seifertovi pro jím plánovaný společný tábor i jeho

společně ze středních Čech a Jindřichova Hradce. Cílem bylo vybudovat podle Setonova návrhu tábořiště s totemem, ohništěm a kruhem sedátek, hlavně pak naplnit táborový život průmyslnými akcemi, jež harmonicky rozvíjejí osobnost. Záměr se plně zdařil a tábořiště se s poblíž stojícím nepoužívaným srubem, který M.Seifert později koupil a pojmenoval Walden, stalo na řadu let střediskem woodcrafterského života" (K.Langer: Vzpomínky na spolupráci s Milošem Seifertem. Kapitola ze sborníku "Hrůzka vzpomínek na prof. Miloše Seiferta", samizdat 1987).

Miloš Seifert tábořil na tomto místě poprvé v červenci 1922, hnoř po svém návratu z Holandska od Frederika van Eedena. Zúčastnili se chlapci z Prahy, Jindřichova Hradce a Hradce Králové, a také Dolního Kubína a skauti z Banské Bystrice. Na tomto táboře bylo postaveno zřejmě první typy na Slovensku. Nejspíš šlo i o první woodcrafterský tábor na Slovensku: udelevala se orlí pera, tři chlapci zde prožili své vigilie a dva z nich dostali lesní jméno.

Tak Seifert položil základ k nejslavnějšímu slovenskému, ne-li československému woodcrafterskému tábořišti. Nacházelo se poblíž Liptovského Sv. Jána, ve Svatojánské dolině, u soutoku potoků Štiavnica a Bielého. Nedaleko stála horárna "Pred Bielym".

Nejsou doklady o tom, že by woodcrafteri na tomto místě tábořili v následujících letech. Myšlenku vybudovat zde "ohnisko čs. woodcraftérů" oživuje a realizuje M.Seifert až o 5 let později. V roce 1927 zakoupil ve Svatojánské dolině srub - starou sýrárnu, kterou nazval Walden. V dubnu téhož roku ji jedou s K.Langrem obhlédnout a několik dní zde táboří. A v létě se už zde konají dva tábory!

V tu dobu již Seifert nebyl tři roky členem LLM, když ji v roce 1924 zklamán opustil, aby založil "pravou", na Setonůvíc zaměřenou woodcrafterskou organizaci. To se mu daří v listopadu 1925, kdy vzniká *Liga pro výchovu přírodou - Moudrost Lesa* (LPVP-ML). Je nevelká a nemůže co do počtu LLM konkurovat, ale co do kvality členů rozhodně ano.

V létě 1927 navštívil tábor ve Waldenu i dr. Jesudason z Indie, blízký spolupracovník M.Gándhiho.

Po prázdninách 1927 se mezi devíti kmeny LPVP-ML uvádí též Bratislava. U zrodu bratislavského kmene "Deti Slnka" stáli Viliam Valovič, psal se též Vallovitch (1908-1981), a Felix Dvořák (1909-1979), přátelé ze školy, kterým se dostala do rukou Seifertova kniha "Přírodou a životem k čistému lidství" a nadchla je pro woodcraft. Brzy navázali se Seifertem kontakt, stali se členy jeho organizace a V.Valovič (koncem 20.let dostal woodcrafterské jméno Manokí) nejvěrnějším Seifertovým žákem té doby. Více a lépe o tom píše bratr Jan Niebauer - Wo ve své knize o V.Valovičovi.

Liga československých woodcraftérů a 30.léta

V roce 1928 dochází k dohodě představitelů LLM a LPVP-ML o sloučení obou organizací. Na sněmu v Praze 21.10.1928 dochází k dohodě o vzniku jediné *Ligy čs. woodcraftérů* (LČSW). Slavnostního slučovacího sněmu 19.-20.5.1929 u Samechova se zúčastnili i zástupci kmenů z Bratislavy a Zvolenu.

Kolem roku 1930 se V.Valovič s přáteli (hlavně z Brna a Bratislavy) plně hlásí k Setonovu poselství. Za tímto cílem jsou rozhodnutí nekompromisně jít. V únoru 1930 je V.Valovič zvolen místonáčelníkem LČSW, o rok později pak náčelníkem.

Nastává nová etapa, nastupuje "waldenská škola": "...My chápeme vudkraft jako životní názor, jako Setonův filosofický a pedagogický terminus technicus. Jako technický výraz pedagogický znamená vudkraft souhrn výchovatelských metod E.T.Setona. Ve smyslu filosofickém znamená vudkraft životní moudrost, životní sílu a umění (lifecraft - Seton), čerpané "z velké učebny přírody"; volně přeloženo znamená moudrost lesa (Seifertův termín)..." (Manoki). Pokusem formulovat, k čemu waldenská škola došla, a předložit tuto ideu nejen Lize, ale i československé veřejnosti byla později knížka Vudkraft, která vyšla roku 1939.

Chybí však tolerance k jiným pojetím woodcraftu, což má za následek v roce 1932 opět rozdělení Ligy (lépe řečeno: k rozdělení obce woodcrafterů, protože nyní žádná druhá liga nevznikla - pokud za ni nepočítáme v roce 1932 založené moravské družstvo Walden nebo okruh okolo pražského kmene Bílého Sluncovratu).

Výstižná jsou slova D.Řičana: "Je nutné přičíst V.Valovičovi a jeho přátelům jako klad to, na jakou úroveň woodcraft pozvedli, je nutné mu přičíst jako klad to, že představil českým woodcrafterům woodcraft v původní a čisté setonovské podobě. Rubem mince bylo to, že z Ligy vytvořili organizaci společensky naprosto bezvýznamnou a izolovanou."

Bratislavští (a woodcrafteri z dalších měst: Brno, Zvolen, Praha...) táboří ve Waldenu od roku 1927 pravidelně až do roku 1938. Každoroční ligové tábory ve svatojánském Waldenu (není totožný s Waldenem v Javorníkách, který v roce 1933 vybudovali pražští a moravští woodcrafteri) jsou pro všechny skutečným zážitkem. Rok od roku zde také vzrůstá počet týpí: 1932 - 4, 1934 - 7, 1935 - 8, 1936 - 10 týpí a v letech 1937 a 1938 po 13 týpí! Tábory většinou vedl Sagaweesi (Arpád Jávor), také Manoki a Wajikani (F.Dvořák). Ranní meditace na Rysí skále, pow-wow, výpravy do hor, nové hry, věrní přátelé, vigilie. Velká škola, na tu se nezapomíná. Věrná svědectví lze nalézt v dochovaných táborových kronikách i v knihách J.Niebauera.

Počátkem 30.let se ústředí LČSW stěhuje do Brna, v roce 1934 pak, když je jednatelem zvolen Arpád Jávor - Sagaweesi (1912-1974), do Bratislavy.

V polovině 30.let se přirostává vztah mezi pražskými woodcraftery okolo M.Vavrdy a náčelnictvem LČSW. Přesto se však všichni svorně schází v Praze o vánocích 1936. To když M.Vavřda díky přátelům z pražské YMKY mohl pozvat do Československa E.T.Setona a ten pozvání přijal. Bratislavští a zvolenští woodcrafteri tehdy patřili v Praze k nejvěrnějším průvodcům Setona a když nemuseli, nehnuli se od něho na krok. Více o tom studie Seton v Praze.

Na podzim 1936 je v Hlasateli LČSW zmínka, že se v Bratislavě chystá založení druhého kmene. K tomu v roce 1937 skutečně došlo, a tak vzniká kmen Ojibway. Zpráva v Hlasateli z ledna 1938 dokládá:

"Bratislava - "Ojibway": Kmeň mal svoj prvý snem dňa 23. mesiaca dlhých nocí. Na sneme, ktorého sa účastnil ako host Wajikani, bolo rozhodnuté o mene kmeňa. Kmeň má dva rody. Náčelníkom kmeňa je Sagaweesi, náčelníkom rodu Medveďov Ivan zvaný Šešula, náč. druhého rodu (zatiaľ bez mena) je Ali. Najvyšším fórom je rada starších, ktorú tvoria Manoki, Očko a Sagaweesi. Kmeň má t.č. 12 členov. Schôdzky sa konajú pravidelne každú sobotu. Veľkým handicapom je, že kmeň nemá vlastnú klubovňu a že sa schôdzky musia konať v súkr. byte. Výlety sa ko-

najú pravidlene každú nedeľu, keď to počasie a P.T. rodičia dovoľia."

V tomtež čísle Hlasateľa je také podrobnejšia správa o činnosti kmene "Ranné Svitanie". Kmen mal tehdy 4 rody chlapčiek a 2 dievčat, okrem toho 3 strážu v B.Bystrici a jednu v Leviciach. Od počiatku roku 1936 vydával zvolenský kmen vlastný časopis *Brezový háj*. Náčelníkom bol tehdy Ľudovít Klibáni - Wapiton, ďalší výrazná postava slovenského woodcraftu.

Na jare 1938 sa do Ligy prihlásil nový rod z Budči (Jura) István, Oskar Beer, Jan Halát, Kornel Halát).

V roku 1939 bola vydaná príručka Vudkraft (ze Setona preložili Šip a Veverka, upravili Manoki a Sagaweesi), ktorá je výsledkom krystalizácie všetkých snáh "waldenských" školy. Manoki bol v tej dobe presvedčený, že bude-li mať Liga pevné stanovy a orientáciu, nebude dochádzať ke krízam a Liga sa upoví. Pracoval na stanovách (ústavě) Ligy, ktoré mali byť predložené veľkému snemu Ligy v červnu 1939. Ale snem sa již nesešiel.

Za války

Po vyhlásení samostatného Slovenského štátu je činnosť LČSW zakázaná. Na území protektorátu sa 24.3.1940 ustavuje Liga českých woodcrafterů, ktorá bola zakázaná až v ledu 1944. Náčelníkom je zvolen F.Dvořák - Wajikani. V.Valovičovi je udeleno čestné členství.

Na Slovensku sa liga už neustavila. O woodcrafterské činnosti zde za války je veľmi málo správ. V Bratislave sa v roku 1941 utvorilo Bratrstvo Bílého bobra. Tvorili ho mladší woodcrafteri, ktorým pomáhal Sagaweesi. Vydávali si ručne psaný časopis o 35 stranách *Zálesák*. Po válce sa Bratrstvo rozštiepilo a vznikli čisté woodcrafterské kmene Ojibway, ktorý mal počátkem roku 1946 sedm členů, hochů od 15 do 20 let. Na Slovensku dále existoval (ač nevíme kde) - určitě na počátku války - rod Nisaki. Činnosť kmene Ranné Svitanie prakticky ustala - šířil se strach (brutální zavraždění bývalého náčelníka Maťa Hronce atd.).

Za války sa někteří woodcrafteri na Slovensku zapojují do odbojové činnosti. Manoki o tom píše:

"Odchovanci vúdcrafterskej školy sú medzi prvými! a nielen pri zelenom stole! Od septembra 1943 organizuje jeden z našich bojovníkov Jánošíkove družiny na východnom Slovensku. V októbri tohože roku zakladá prvý partizánsky oddiel v našej vlasti. (*Jde o samotného Manokiho.*) Druhý z našich bojovníkov vykonáva hospodársku sabotáž. Naši junáci a bojovníci vedú spravodlivý boj za víťazstvo dobra a pravdy, za blaho celku, za ideály Masarykove, za silnú jednotnú čs. republiku. Bojujú za všeľudské práva a ideály!" (M.Vavrda - Dejiny Ligy. Str. 27 strojopisu.)

Koncom války lehl popelem waldenský srub ve Svatojánské dolině.

Po válce

Ihned po válce je činnosť LČSW obnovena (22.5.1945). Na snemu v Praze (28.-30.9.1945) je náčelníkom (od roku 1947 starostou) opět zvolen V.Valovič. Ale je to již víceméně čestná funkce, protože nyní se již Manoki neangažuje na poli woodcrafterském. Těžiště činnosti a ústředí LČSW se opět přesouvá

do Prahy. V letech 1947 - 1948 je však náčelníkem ligy zvolen L. Klibáň.

V krátkém poválečném období LČSW působily na Slovensku aktivně dva kmene: Ojibway v Bratislavě a Venedi v Žilíně.

O činnosti kmene Ojibway je v poválečném Hlasateli často referováno. Za zmínku stojí skutečnost, že v létě 1947 uspořádal kmen svůj tábor opět u Waldenu, aby tak navázal na slavnou tradici. Kmen vydával svůj časopis *Karibú*. Náčelníkem kmene byl J. Pacl - Migisi.

Koncem roku 1946 přináší Hlasatel zprávu, že na Slovensku se vytvořil nový kmen - kmen Venedov v Žilíně. Kmen tvořili 24-letí chlápci a doslova se o něm praví: kmen Venedů užívá vudcrafterské organizace a slovenského folkloru.

A konečně v Hlasateli z 31.5.1947 je zpráva, že "v Bratislavě se zakládá divčí kmen". Nic víc.

Zvolenský kmen Ranné Svitanie nebyl po válce obnoven.

Po rozpuštění Ligy

Po únoru 1948 byla činnost LČSW omezována, v r. 1950 pak byla Liga donucena "dobrovolně se rozestít" (oficiálně se tak stalo v lednu 1951). Je však málo známo, že například ve Zvolenu byla situace pro woodcraft (i pro skauting) nepříznivá už hned po válce - zůstali zde totiž Rusové a pomalu už nastolovali vizi nové, socialistické společnosti, kde pro podobné "výstřelky" jako skauting či woodcraft těžko bude místo...

O dalších osudech woodcraftu na Slovensku po roce 1950 je málo známo, ale je jisté, že ani zde se během dlouhých desetiletí nesvoloby woodcrafterské ideály nevytratily, i když dlouhým odloučením a absencí jednotlivých organizací docházelo k zamířování původního smyslu pojmu "woodcraft". Myšlenka snad byla udržována bývalými členy Ligy, v některých tábornicky zaměřených oddílech a především mezi trampy. O slovenském trampingu, zvláště o trampech z východního a středního Slovenska, se v Čechách obdivně říkalo, že to je "vysoká škola trampingu". Činnost mnohých osedlých a samotářů lze bez rozpaků nazvat woodcrafterskou, ať už byla vědomá či nevědomá. O existenci a činnosti těchto mnohých drobných skupin nemáme dodnes přesné informace.

Byly však i woodcrafterské kmene, které čerpaly ze starých Setonových knih nebo z *Knihy lesní moudrosti*, vydané roku 1970. Jedním z nich byl například kmen "Woodcraft Indians" (později jen "Woodcraft"), který existoval v letech 1980-86 a sdružoval zájemce z Košic a Prešova. Na společných výpravách se pilně plnily činy, velké činy i mistrovství, prováděl se průzkum propasti a vyvěraček, sjížděly se řeky, přecházela se pohorí (i v zimě), pěstovalo se karate, fotografování, znalost přírody, vyráběly se předměty ze dřeva (sněžnice), korálků (výšivky), kůže a plátna...

Do slovenských hor hojně zájžděli na letní tábory i čeští woodcraftaři.

Obnovená Liga lesní moudrosti

17. března 1990 se v Praze na Albertově po dlouhých letech poprvé zase veřejně scházejí zájemci o činnost obnovené LLM z celého Česko-Slovenska. Jsou mezi nimi i zájemci ze Slovenska: J. Pacl - Migisi z bývalého kmene Ojibway a po dvou zás-

tupcích z budoucích kmenů lesní moudrosti Wappacomo Minal a Daleká cesta.

V létě 1990 se konal ustavující sněm kmene Daleká cesta, který sdružoval woodcraftery z Martina, Žiliny a Popradu a který se hlásil k indiánsko-zálesáckému směru LLM. V říjnu 1990 založili bratislavští příznivci lesní moudrosti na sněmu v Malých Karpatech kmen Wappacomo Minal (Zrození v krajine bielych hmiel). Tento kmen vznikl postupným přerodem ochránářského oddílu s dlouholetou tradicí, zaměřeného na poznávání a ochranu přírody a na táboření.

V létě 1991 zorganizovaly kmeny Daleká cesta a Wappacomo Minal společný tábor v Ľubovnianské vrchovině, který po dlouholeté přestávce byl zřejmě prvním větším woodcrafterským tábořením v typi na Slovensku. V témže roku se do LLM přihlásil košický kmen Wakaš, ten se však po necelém roce rozpadl.

V roce 1992 vzrostl počet řádných, náčelnictvem LLM uznávaných a na Slovensku působících kmenů na tři, když na jarní Čotokvě dostal zakládací listinu náčelník kmene Crow Creek, sdružujícího woodcraftery z okolí Prešova a Košic.

tlak směřující k rozdělení česko-slovenské federace na dva samostatné státy a různá administrativní opatření, jakož i snaha získat na Slovensku finanční podporu, vedly zástupce tří kmenů k založení zastřešujícího orgánu s ohledem na existenci slovenských správních orgánů - 5.2.1992 vzniklo v Martine "Sdružení kmenů lesní moudrosti" a dostalo název *Manoki*, podle přezdívky Viliama Valoviče. Sdružení *Manoki* začalo vydávat vlastní zpravodaj "*Modrá obloha!*". Náčelníkem sdružení byl zvolen Eduard Stloukal.

Kmeny byly v tomto roku více zaměřené na rozvoj vlastní činnosti, přesto kmen Wappacomo Minal uspořádal v létě poprvé "Letní lesní tábor" pro děti z celého Slovenska s cílem poskytnout jim možnost regenerace duševních a fyzických sil a především jim ukázat lepší životní alternativu. Prvního ročníku se zúčastnilo asi 45 dětí, na kterých určitě pro celý život zanechaly dojmy nocování v typi, woodcrafterské hry, ale také ranní pow-wow. "Letní lesní tábor" byl v následujících letech opakován. Díky dotaci z ministerstva školství SR, kterou se sdružení *Manoki* podařilo v roce 1992 získat, bylo mimo jiné umožněno v nákladu 500 výtisků vydat první slovenský překlad anglického originálu *The Birch Bark Roll of Woodcraft* o názvu *Zvitek brezovej kôry* (část Činy a majstrovství).

Na podzim 1992 zorganizovalo sdružení společné táboření v Bílých Karpatech, kterého se mimo existujících kmenů účastnili i zástupci dalších tvořících se kmenů z Bratislavy a Trnavy, jakož i zájemci z Považské Bystrice. Chyběl však kmen Crow Creek, jehož členové se rozhodli pro euroindiánskou a trampskou cestu a vystoupili z LLM.

Liga lesnej múdrosti - The Woodcraft League of Slovakia

Jelikož snaha některých politických kruhů o rozdělení Česko-Slovenska byla úspěšná, vyvstala také před členy LLM nutnost přizpůsobit se nové situaci a rozdělit organizaci 30 měsíců po obnovení její činnosti.

V třeskutých mrazech na konci roku 1992 se na tábořišti nedaleko vsi Sklené pri Handľovej sešli zástupci woodcraftérů z celého Slovenska, aby sněmovním ohněm posvětili vznik nového sdružení: *Ligy lesnej múdrosti - The Woodcraft League of Slovakia* (LLM-WLS). Dnem 29.12.1992 tak přibyla další woodcraft-

terská organizace. Prvním náčelníkem slovenské LLM byl sněmovně zvolen Eduard Stloukal, strážcem ohně se stal Ivan Václavěk - Tulipán, hospodářem Ján Dulla - Modok a písmákem Monika Buzalková.

Těžiště činnosti slovenské LLM v roce 1993 leželo hlavně v kmenové práci. Společnými akcemi byla především lesní škola - Čotokva, kterou (stejně jako v následujícím roce) organizačně zabezpečovala martinská část kmene Daleká cesta.

Otázky práce se Svitkem březové kůry a hlavně forem jeho dalšího rozvoje byly naplní rozsáhlé diskuse výročních sněmů LLM v roce 1993 a zvláště 1994, které se konaly na sněmovišti v Bílých Karpatech nedaleko Červeného Kamene. Někteří členové kmene Daleká cesta během několika let připravili "Knihu alternativních činů", které jsou zaměřeny na oblasti nezahrnuté do Svitku březové kůry z roku 1930. Tato kniha obsahuje také alternativní podmínky k činům, jejichž plnění je v našich geografických podmínkách nereálné. Kniha je spolu s prací komisi, které pracují na doplnění a přepracování Svitku v rámci české LLM, pravděpodobně dnes jednou z mála činností, rozvíjející woodcraft po jeho obsahové stránce.

Spolu s německou organizací, věnující se indiánské problematice (*The Working Circle for Indian Today*) a prošovským sdružením Wigmunke Oyate se LLM v roce 1994 zapojila do organizování mezinárodního běhu sblížení, jehož trasa končila ve Velké Fatře. Důležitou částí činnosti LLM na Slovensku je také aktivita jejich členů v oblasti ochrany přírody a životního prostředí. Nejvýznamnější je spolupráce se "Správou CHKO Biele Karpaty" a účast na hlídání hnízd orla skalního. Kmen Wappacomo Minal získal v roce 1994 v rámci mezinárodního programu ochrany biodiverzity přírody grant na realizaci projektu ochrany přírodní rezervace Brezovská dolina v Bílých Karpatech. Vedle těchto dlouhodobých akcí se členové LLM zapojili do několika krátkodobých akcí, například kopání lihníšť pro obojživelníky, odstraňování náletových dřevin ze suchomilných biotopů, sečení a hrabání luk s výskytem vstavačovitých rostlin, strážních služeb v Tatranském národním parku a pod.

V létě 1994 uskutečnili členové kmene Wappacomo Minal přírodovědnou expedici na Nordkapp - nejsevernější bod Evropy, během níž kromě norských fjordů a ledovců a národních parků tří skandinávských zemí navštívili i muzea pravěké civilizace, jejichž expozice, dokumentující způsob života původních obyvatel před 5000 až 7000 roky, staly se pro některé členy kmene inspirací do další činnosti.

Důležitým mezníkem v činnosti LLM na Slovensku je vytvoření samostatné Ústřední rady orlích per. Vznikla na podzim 1994, kdy byl třetímu woodcrafteru přiznán titul sachem. Členové ÚROP tedy jsou: Dušan Blášák - Dodo, Ján Dulla - Modok a Dušan Kubička - Mladý panter.

Za krátkou dobu své existence připravila LLM-WLS a její kmeny několik akcí, které přesahují svým významem běžnou činnost woodcraftu. Snahou náčelnictva Ligy bude vytvořit z nich dlouholetou tradici a neustále je zkvalitňovat. Patří k nim především lesní škola - Čotokva, která má nerastupitelné místo při přípravě a zdokonalování kvalitních náčelníků kmenů i podněcování a rozvoji vědomostí ostatních členů LLM.

K tradicím, které si získaly u dětí a mladých lidí velkou oblibu, patří už i "Letní lesní tábor" organizovaný kmenem Wappacomo Minal. Tento tábor seznamuje formou her a aktivního odpočinku děti různých věkových kategorií s přírodou a životem

v ní, vede je k aktivní ochraně životního prostředí i změně hodnotového systému konzumní společnosti.

Pokud jde o aktualizaci a rozšiřování obsahu *Svítku bře-zové kůry*, bude potřeba přistupovat velmi uvážlivě k zvolené formě a způsobu případných změn (doplňků, úprav), aby se udržela náročnost i atraktivní činnost woodcrafterských sdružení a zároveň aby se LLM dokázala vyjádřit i k naléhavým problémům, sužujícím dnešní generaci, degradujícím přirozené struktury společnosti a ohrožujícím samotnou existenci člověka.

Formy činnosti woodcrafterů by se měly zaměřit nejen na ideální vzor, který Seton postavil před severoamerickou mládež, tedy na kulturu indiánů pláň, ale pokračovat i v tom, čeho dosáhly předcházející generace woodcrafterů působící na Slovensku, a navázat na úspěšné rozvíjení staroslovanských tradic a hledání dalších vzorů v kulturách starověkých národů, především těch, které svým životem byly vázané na hluboké lesy střední a severní Evropy.

Na konci roku 1994 měla LLM-WLS oficiálně registrovaných 79 členů. Nadějně se formují tři nové kmeny - v Popradě, Bratislavě a Považské Bystrici (kmen Tanšnapila, založený v lednu 1995). K úkolům budoucnosti patří i rozšíření členské základny a rozvoj práce s mládeží. LLM-WLS však nebude mít snahu získat nadměrně velký počet členů za každou cenu, ale lidi, kterým se příroda a lesní moudrost stane náplní, součástí a smyslem života.

Anglický rád lesního rytířstva (Order of Woodcraft Chivalry)

Tadeusz Wyrwalski, Milan Klimánek, Charlotte Jones

Dříve, než začneme popisovat vznik a dějiny anglického Řádu lesního rytířstva (*Order of Woodcraft Chivalry* - OWC), pohlédneme do doby, kdy v Anglii vznikaly od roku 1908 první skautské družiny a oddíly. Rozvoj anglického skautingu, iniciovaný plukovníkem a pozdějším generálem Robertem Baden-Powellem, který dal skautingu pevnou organizační soustavu, byl poznamenán zkušenostmi tohoto vojáka z burské války, kdy bylo dostatečně jasné rozpoznáno, jaké neocenitelné služby dovedli angličtí hoši prokázat britskému koloniálnímu vojenství a jaké vlastnosti lze cílevědomou výchovou vypěstovat v člověku již v raném mládí. Baden-Powellem založený skauting se od počátku vyznačoval velikým smyslem pro přehlednost, pořádek a disciplínu v organizaci a soustavě stejně jako z něho dýchaly potřebné a účelné vlastnosti kolonizačního ducha, vrozené tehdy každému čistokrevnému Britovi. Pronikavá síla a důslednost, stejně jako jistá uspořádanost ducha, uvyklého vždy logickému a ukázněnému myšlení, byly spolu s komplexně promyšlenou individuální výchovou, směřující k pěstování pocitu služby pro národní celek a občanské odpovědnosti hlavními rysy Baden-Powellova díla, přizpůsobeného naturelu mladého hochy. Skauting, organizovaný od počátku dospělými, byl charakteristický svoji stálostí a jednoduší, jež usnadňovaly jeho pronikání do jiných zemí. Postrádal však téměř úplně fantastické zasnění, skryté v řádech lesních táborů amerického woodcraftu, když ve skautingu bylo všechno přišito do posledního knoflíku důsledným domyšlením a přizpůsobením praktickému životu, v němž všechno má svoje přesné a vhodné určené místo.

Stranou výchovného programu, podrobně určeného hlavním stanem anglické skautské organizace, vznikaly v Anglii samostatné ideové proudy, usilující vymknout se ze ztuhlého schématu činnosti skautských oddílů. Pronikání těchto snah bylo ztěžováno dobře zorganizovanou a obratnou činností oficiálního svazu, který sice neomezoval individuální iniciativu v svobodné interpretaci řádů a předpisů svazové činnosti, avšak tuto činnost oddílových vůdců ohraničoval do nepodstatných podrobností, jež nemohly ohrozit pevnou myšlenkovou a metodickou strukturu Baden-Powellova skautingu. Ten sice dokázal ovládnout masy anglické mládeže, když soustředil do svých řad vedle měšťanské mládeže též hochy a dívky z nuzných a zanedbaných čtvrtí anglických měst, avšak stál se tak stále více nositelem ideových a sociálních problémů.

Angličanovi, žijícímu v silně zprůmyslovaném prostředí počátku dvacátého století, nepostačovaly časem sebelepší skautské zákony, které nevedly k souladu se životem zdegenerovaným technickou civilizací a citelně poznamenaných procesem morálního a fyzického úpadku. Začínalo být jasné, že skautská praxe nezlepšila a nezocelila ducha a tělo současné generace a že v generaci další bude nutno začít od základu. Teorie o postupném zdokonalování duševního a fyzického života v organizacích

vyhovovatelského typu, vytvořených pro mládež (k nimž náleželi rovněž skautská organizace), musí se jevit jako pouhý utopistický klam.

Skauting podlehl technické civilizaci a vlivům soudobých poměrů, do nichž byl vtažen. Touha po pohodlí a usnadňování života, jež přineslo období začátku dvacátého století, zapříčinila, že skautské oddíly se mohly vybavit potřebami z obchodů a skladů ústředí skautského svazu. Skautské časopisy a příručky se staly součástí civilizační literatury. Určitý životní styl, projevující se navenek, nelze ztotožňovat s kulturou.

Všechno, co jsme zde uvedli, se týká nejen anglického skautingu. Těmi ideami a problémy jsou naplněny také všechny skautské organizace a organizace tohoto typu v jiných zemích, kde byl zaveden anglický systém, aniž by se projevila vůle dosáhnout jeho rozhodných změn. Baden-Powell zdůrazňuje ve svých spisech, že jeho výchovný systém nevyžadoval od svého vzniku nikdy jakékoliv větší změny v jeho pedagogických předpokladech. Důsledkem vlivu tohoto v průběhu let zkonstatěného systému stal se odvrát od skautingu faktem a učinili tak často lidé, svým duchem nejcennější. Tak již v letech 1915 a 1916 se oddělila od skautingu skupina studentů, když nebyla spokojena se skutečností, že skauting postrádá mnoho ze zálesáckého charakteru činnosti a téměř všechno z daleko jdoucího idealismu. Tato skupina prohlásila, že se zcela separuje od "divokého vlastenectví válečnického národa".

Byl to všestranný vědec Ernest Westlake (1855-1922) - přírodovědec, geolog, antropolog - který záhy nato zorganizoval v roce 1916 na základě dosavadních výsledků činnosti této studentské skupiny "Řád lesního rytířstva" (*Order of Woodcraft Chivalry* - OWC). Činnost této organizace opřel o knihy Ernesta Thompsona Setona *The Birch Bark Roll of Woodcraft* a *The Book of Woodcraft*. V nich obsažené ideály spojil s tehdy nejnovějšími poznatky o duchovním životě dítěte. Z toho vznikla tak zvaná teorie rekapitulace, s níž, bez chledu na její hodnotu, se musíme seznámit, protože vira v tuto teorii se stala podstatou výchovy v OWC. Je dalším rozvinutím tzv. biogenetického zákona Ernsta Haeckela (1834-1919), podle něhož člověk v prvních devíti měsících svého života v matčině lůně prochází všemi etapami svého evolučního vývoje od prvoka po člověka. Westlake šel shodně s názory amerického psychologa Stanleje Halla dále ve svých badáních a stvrdil, že "dítě po svém narození prochází rovněž při svém chování vůči svému okolí vývojovými stupni, jež se z kulturně-historického hlediska shodují s někdejšími ranými kulturními stupni lidského druhu". Z toho vyplývá podle Westlakea, že jedním z hlavních výchovných cílů OWC je pravidelný rozvoj lidských instinktů, jež jsou považovány za nezbytné síly, nutné k řízení a ochraně života. Tyto instinkty procházejí proměnou ve formy, odpovídající vyšším a ušlechtlejším snahám lidského ducha. Jako nejvhodnější cestu výchovy považuje Westlake život, shodný se způsobem života prvotních lidí v jejich přirozeném prostředí, příznivém pravidelnému rozvoji instinktů.

Podle svého zakladatele, OWC se snaží umístit dítě v prostředí, jež napomáhá vytvářet podmínky co nejvíce podobné podmínkám života prvotních lidí. Vůdčí ideou OWC je zásada nutnosti výběru vhodného prostředí pro každý určitý věk. Ideální výchova probíhá po fázích, odpovídajících fázím rozvoje lidské kultury. Protože lidská kultura se začala rozvíjet ve volném prostředí (*out of doors*), je rovněž nutno začít s výchovou ve volné přírodě. Odtud pramení snaha OWC zakládat

táborové školy (Camp of Schools) v přírodě. Potřebám vzdárlého tělesného a duševního vývoje vyhovuje nejlépe vesnický život - pobyt na svěžím vzduchu, chov domácích zvířat, jako králíků a rybolov spolu s táborovými pracemi a výlety do okolí napodobují podle hledisek OWC rané stupně kultury, jimiž byl lov, pastevectví a rolnictví.

Výchovné předpoklady OWC a cesta k jejich realizaci jsou příbuzné s výchovnými předpoklady Setonova woodcraftu. Jejich podstatou je v obou případech vlastní prožitek a vlastní zkušenost. Základem systému OWC je sedm primitivních oborů činnosti, dovedností a znalostí (crafts), a to lov, hornictví, lesnictví, pastevectví, zahradnictví, rolnictví a rybolov. Tři z nich jsou uznávány za typicky prvotní: lov, pastevectví a zahradnictví, a jsou v OWC pěstovány ve zmodernizované formě jako scoutcraft neboli backwoodsmanship, lifecraft a hand- and homecraft. V úvahu přichází tu ještě instinkt hravosti, který má značný význam ve výchově dětí, když svým emocionálním obsahem rozvíjí duševní síly, nezbytné pro budoucí zaměstnání člověka. Doplňkem výchovy jsou školní předměty, jako přírodopis, zeměpis, astronomie, meteorologie a folkloristika. Woodcrafterská výchova v OWC nejen napomáhá fyzickému a intelektuálnímu rozvoji, ale vede rovněž k jistému druhu rytířského chování. Obraz odchovance woodcraftem v rytířském duchu, připraveného k ochotné poskytování službě, odovídá zcela Setonovu výchovnému ideálu, vyjádřenému v knize *The Birch Bark Roll of Woodcraft*. Probuzení tohoto rytířského ducha závisí na sociálním okolí, jež v organizaci OWC zajišťuje život v určité skupině (kindred).

Teorie rekapitulace říká, že vývoj dítěte (babe) ve věku do 5 let odpovídá rané éře kamenné, skřítky (elf) ve věku 5 až 8 let období střední doby kamenné a lesního šotka (woodling) ve věku 8 až 12 let období pozdní éry kamenné. Mentalita průkopníka (pathfinder) ve věku 12 až 15 let odpovídá mentalitě člověka rané doby železné, strážce cest (waywarden) ve věku 15 až 18 let dosáhli prahu novodobého, individualistického světa. Obdobně stopařům (tracker) ve věku 18 až 25 let a poutníkům (wayfarer) ve věku nad 25 let odpovídají určitá raná kulturní období. Když už jsme u rozdělení věkových skupin (které sice platí v OWC dodnes, ale nedostatek členů neumožňuje naplnit všechny věkové skupiny), připomeňme, že ještě existuje nejvyšší kategorie - členové poctění titulem Witana (moudrý).

Jedna z čelných představitelk OWC, Dorothy Revel, věnuje ve své knize *Prostředky woodcrafterské výchovy (Woodcraft Discipline, 1930)* zvrubnou pozornost průkopníkům (pathfinders) ve věku 12 až 15 let. Naši předkové v rané době železné žili v kmenech, zabývající se obděláváním polí, chovem dobytka a domácími pracemi, přičemž vykazovali emocionální vztah k lovu a válce. Oceňovali vysoko dobré vlastnosti zdatných lovců a odvážných bojovníků. Podobně jako Seton, Baden-Powell a teoretici woodcraftu, autorka soudí, že školy příliš málo pečují o uspokojování dětské touhy po dobrodružství.

Prázdninové příhody a kolektivní hry jsou nedostatečnou náhražkou a nijak neuspokojují hlad po dobrodružných prožitcích. Východisko z této situace našly školy, vedené činovníky OWC, kde vznikaly první skupiny organizace. Tak například ve škole Priory Gate žáci uvedeného věku zabalili počátkem léta své batohy a vyráželi do světa, aby se přesvědčili, jak tento svět vlastně vypadá. Provázející je dospělí sloužili jako "druhové v dobrodružství" a "chodící encyklopedie". Během

putování zavazovala kmenová ukázněnost, kde všichni byli rovnoprávními členy a vedli je nejschopnější, nejlépe pracující hoši s obzvláštním smyslem pro dobrodružné příhody.

Ve srovnání s baden-powellovským skautingem mají výchovné metody OWC mnohem výraznější individuální a psychologický základ, uskutečňovaný na zásadě koedukace. Kromě demokratické struktury kmene, složeného z různých věkových skupin, existuje v nich skutečné vůdcovství, nenafizované dospělými, založené na respektu hrdinů (hero-worship), na zdatnosti (fitness) a odbornosti (qualification). Úspěch metodických předpokladů se projevuje rostoucí samostatostí, jistotou sama sebe a pocitem důstojnosti členů kmene.

Zakladatel OWC, pacifista Ernest Westlake, dochází ve své knize *Dionýzovo místo* (*The Place of Dionysos*, 2. vyd., 1927) k závěru, že lidstvo ztratilo úctu k opravdové radosti, neboť ta je závislá na ukojení instinktů. Přirozený a božský instinkt, ztělesněný v Dionýzovi a Afrodítě, byl zničen Římany a křesťanskou církví, která odstranila staré pohanské rituály. Opětné oživení Dionýzova kultu má být prostředkem k odpoutání se od jařma tradice, zpřetrhání ztuhlých zvyků a umožnění silám lidskosti dojít ke svým zdrojům. Podle Westlakea je Dionýzos obrazem všech nezničitelných elementů lidskosti, exaltace a přeměry života, odvrazení od tradic a k návratu do přírody, je zosobněním úniku z našeho normálního stavu vědomí, pudové snahy překonat sám sebe.

Proto je pochopitelné, že Westlake nazval své hnutí dionýzovským, když uvádí, že OWC náleží více ke starému, poučnému náboženství, než intelektuálnímu, jež se objevuje později. Vytá, že idea OWC nalozne podporu především v náboženských kruzích a považuje sebe a své spolupracovníky za kněze v neautoritativním starořeckém významu, za interpretátory přírody. OWC klade proto důraz na "probuzení poezie v jejím původním významu a života, shodného s poezií".

K pravdivému rozvoji organizace došlo, když Ernest Westlake zakoupil v roce 1920 v Sandy Balls v jižní Anglii rolnickou usedlost, kde utvořil stálé tábořiště OWC. Tam se pořádaly první letní tábory a nedělní setkání členstva. První vlastní škola OWC povstala v krásném prostředí nedaleko stálého tábořiště na okraji lesa New Forest. Pracovní metody této školy popsal Ernest Westlake v knize "Lesní škola čili evoluční výchova" (*The Forest School or Evolutionary Education*).

Hierarchie stupňů v OWC je obdobná jako v Setonově woodcrafterské organizaci. Pečlivě vypracovaný systém činů byl popsán v knize *Systém činů - soustava všestranného vývoje pro všechny věkové skupiny od lesních šotků po poutníky* (*The Deed System - A Scheme of all-round Development for all Ages from Woodlings to Wayfarers*, 1947). Systém zahrnuje rozličné oblasti činnosti, jež odpovídají zájmům hochů a dívek. Umožňuje probouzení jejich instinktů a současně zachycuje plynulost a opravdovost jejich zájmů. Jsou dva druhy činů: dosažené způsobilosti (*Deeds earned*), získané vlastní vědomou prací, například k dosažení určitého postavení v organizaci, a udělené způsobilosti (*Deeds given*), především jako kolektivní uznání nějaké zvláštní práce, vykonané bez úmyslu získat způsobilost. K uděleným způsobilostem náleží pocty (tituly) a lesní jména. Pocty se udělují za činy, hodné uznání a jsou udílány obřadným způsobem podobně jako lesní jména, jež jsou udílána nikoliv za konkrétní čin, ale jako vyznamenání v uznání celkové činnosti. Lesní jména se udělují na návrh členů kmene, nikoliv na přání zainteresovaného. Lesní jméno je nejvyšším vyznamená-

nim a postou a jeho udílení náleží rodinám (families) nebo bratrstvům (kindreds). Udíli se jednou ročně na regionálním sněmu (Guild Council) za účasti vůdců (Leaders) a představitelů kmene.

OWC svolává každoročně valný sněm (Folkmoot), obvykle dvoudenní. Na něm podávají účet ze své činnosti dosavadní představitelé OWC a volí se výkonný výbor (Executive Committee members) a tzv. Rada vůdců (Council of Leaders). Podle stávající organizace (1993) jsou členy Rady tyto činovníci: náčelník (Chieftain), ohnivěc (Keeper of the Fire), maršálek (Marshal), zapisovatel (Recorder), strážce pokladu (Keeper of the Purse), hlasatel a velký šatný (Herald and Keeper of the Wardrobe), ceremoniář (Mister of Ceremonies), strážce činů a poct (Keeper of the Honours Tally), mistr zábavy (Gleeman), písmák a archivář (Reader and archivist) a velký táborník a umělec (Camps Chief and Craftsman). Některé anglické názvy těchto funkcí jsou vzaty ze středověkého jazyka. Představitelé kmenů a Rady vůdců užívají na sněmech malebná obřadní roucha.

Přijetí nováčka do kmene a kandidatura na funkci jsou podmíněny složením příslušných zkoušek. Poradní oheň je tabu a nelze ho užít ke kuchyňským účelům.

Znakem OWC je heraldický štít, umístěný na dvou skřížených, dolů obrácených sekerách. Štít je symbolem rytířství, sekery jsou znamením woodcraftu. Štít pro Anglii je bílý s červeným svatojiřským křížem, štít skotský nese kosý svatoondřejský kříž (bílý na modrém poli) a štít irský kosý kříž sv. Patrika (červený na bílém poli). Členové OWC užívají pozdrav "Blue sky" (Modrá obloha).

Ernest Thompson Seton byl v roce 1921 jmenován čestným náčelníkem OWC a v roce 1926 navštívil organizaci osobně po svém příjezdu do Anglie. Proslovil tehdy na shromáždění v londýnské Whitechapel Road přednášku o ideách woodcraftu. Po ní věnoval svůj čas rozmluvě se zástupci OWC a Woodcraft Folku. Aby překonal počáteční rozpačitost přítomných woodcraftů, navrhl jim společný indiánský tanec. Měl s sebou indiánský bubínek, jímž udával rytmus tance a angličtí woodcraftéři se tak od staršího již muže naučili pěknému indiánskému tanci.

V roce 1926 okolo tří set zástupců z jednotlivých skupin OWC bylo přítomno na Folkmootu, který se konal v Sandy Balls. Později došlo k údobím ideových otřesů, provázených odchodem jistého počtu členstva, ale byl nadále zachován woodcrafterský charakter organizace.

Když v Anglii došlo v důsledku rychlého rozvoje civilizace k hospodářským problémům a vzrostla nezaměstnanost, zorganizoval OWC tzv. "Grith Fyrð Camps" (Pozitivní mírové tábory), aby se zamezilo demoralizaci nezaměstnané mládeže. Tábory měly po 50 účastníků ve věku 18 do 25 let, pobyt v nich trval 18 měsíců a v této době účastníci žili ze státní podpory pro nezaměstnané. Ti, kteří nepobírali podporu, platili za výživu v táboře symbolickou jednu libru šterlinků týdně. Účastníci byli vedeni k tomu, aby se naučili některému řemeslu či pracovní dovednosti, byly konány polní práce, pěstována zelenina, budovány komunikace a vodovodní síť. Po vybavení turistickou výstrojí a lehkými stany odcházeli mladí lidé v druhé etapě pobytu do terénu, aby získali vlastní zkušenosti ve vztahu ke společnosti a průmyslovým závodům v kraji. Nakonec mohli dobrovolně a nezištně pracovat ve sdruženích, nezbytných pro regionální potřeby, pro něž chyběly fondy, jako v lesním hospodářství, při využití zemědělských úhorů, hašení požárů. Tak byla překonávána demoralizace, způsobená nezaměstnaností, od-

strahovaný obavy z ní, vylučování zjevnosti ze společnosti a pocitu zbytečnosti. Byl umožňován odchod mladých lidí z přelidněných průmyslových aglomerací na venkov. Kdo z účastníků těchto táborů našel práci, věnoval obvykle svůj výdělek do společné pokladny. Z doby této hospodářské krize se dodnes zachoval zvyk stolovat před sněmem a po sněmu organizace (Folkmoottu) u jednoho stolu, aby se ušetřily shromážděné finanční prostředky. K tomuto stolování patří též country tance, jež jsou mezi členy OWC v oblibě.

V době druhé světové války, kdy Londýn byl těžce zasažen při bitvách s nacistickými leteckými eskadrami, členové OWC spolupracovali na evakuaci tisíců Londýňanů na anglický venkov rovněž do míst, kde bývaly konány předválečné lesní školy OWC.

Hospodářský rozmach po druhé světové válce přinesl Anglii kromě blahobytu a materiálního dostatku též jistý duchovní úpadek, který mimo jiné způsobil odliv členstva z OWC. Průměrný Angličan nepovažuje za potřebné tábořit pod vlastním stanem a připravovat si jídlo na venkovních ohništích - on je plně uspokojován nocováním v hotelích a bungalovech či jede do přírody s karavanovým přívěsem a pokrm si připravuje na propanbutanovém vařiči.

V roce 1990 měla organizace OWC jen 300 členů. Jsou to lidé, kteří jsou si pevně vědomi motivace své činnosti.

V programovém prohlášení (1993) se mimo jiné píše: Jsme malou, ale ideově dobře fundovanou organizací s výchovným a sociálním programem pro obě pohlaví, nepolitickou a bezkonfesií. Naši členové získávají na woodcrafterské cestě zkušenosti první ruky (first hand experience) a rytířského ducha pro pomoc bližním a učí se mít úctu a porozumění ke všem lidem. Cíl OWC lze spatřovat v slavnostním prohlášení, jež skládají naši členové:

"Odpovědět na hlas světa přírody, vyhledávat v něm prostotu, zdravý úsudek a odvahu. Brát statečně a s radostí životní dobrodružství, pěstovat cokoliv, co přináší krásu a romantiku, a vnášet rytířského ducha do každodenního života".

Členové OWC vítají každého, kdo cítí sympatie k jejich slavnostnímu prohlášení. Organizace sestává z rodinných skupin, jednotlivých společenství a individuálních členů nebo samotářů. Činnost v průběhu roku zahrnuje weekendové tábory, společná shromáždění a výlety, jakož i dobrodružné výpravy. Každý rok je na různých místech pořádán společný letní tábor.

Organizace vydala v rámci vlastní knihovny *The Woodcraft Way Series* od roku 1918 na 30 různých ideových a metodických knih a příruček. Některé z nich jsou uvedeny v bibliografickém přehledu na konci této knihy. Kromě toho je členstvo informováno pravidelně vycházejícím čtvrtletníkem *Pine Cone*.

Styky československých a českých woodcrafterů s OWC se datují od dvacátých let tohoto století. V roce 1926 za pobytu Setona v Anglii účastnil se setkání zástupců woodcrafterských organizací zahraniční zpravodaj Ligy čsl. woodcrafterů Mila Vavrda, který byl také jmenován čestným členem OWC. Po obnově práce Ligy lesní moudrost v roce 1990 došlo k živému písemnému styku, spojenému s výměnou publikací. Byla uskutečněna setkání představitelů obou organizací a realizuje se dohodnutá vzájemná výměna mladých táborníků.

K aktuální situaci v OWC sdělila v únoru 1994 současná náčelní Charlotte Jones následující:

"V současné době máme asi 160 dospělých členů a asi 40 dětí do 18 let věku. Asi polovina dospělých a téměř všechny děti se pravidelně zúčastňuje společných akcí, zbytek je

v kontaktu prostřednictvím *Pine Cone*. Během roku pořádáme šest společných akcí - táboření: na Velikonoce, svátek prvního května (May Day), jarní prázdniny (Spring bank holiday), letní tábor (2 týdny v srpnu), výroční sněm (Folkmoor) a v předvečer svátku Všech svatých (Halloween).

Většina členů žije v jižní Anglii, hlavně v oblasti Londýna a Bristolu. Tito členové jsou sdruženi do regionálních skupin (Guilds) - London Guild a Wessex Guild. Řada dalších členů náleží k loži Phoenix (Phoenix Lodge), která nesdružuje na regionálním základě. Vedle zmíněných šesti společných táboření si regionální skupiny organizují další program (výpravy na vodu, country tance, rukodělné práce atd.).

Mezi nové plány patří rozšíření spektra aktivit, inovace systému činů a především nalezení nového stálého tábořiště (OWC nedávno přišel o své jediné centrální tábořiště v Hampshire, které vlastnil a využíval přes 60 let)."

Forest School Camps - anglické táborové lesní školy

Milan Klimánek

V kapitole o anglickém Řádu lesního rytířstva (Order of Woodcraft Chivalry - OWC) jsme uvedli, že podstatou výchovy v této organizaci byly táborové školy (Camp Schools) v přírodě. Po roce 1920, kdy díky zakladateli OWC Ernestu Westlakeovi bylo získáno v Sandy Balls v jižní Anglii stálé tábořiště, rozvinula se práce lesních škol (Forest Schools) na základě pracovní metody, popsané Westlakeem v knize "Lesní škola čili evoluční výchova". Zmínili jsme se v této souvislosti o tom, jak se toto tábořiště stalo Mekkou členů organizace, postižených nezaměstnaností během hospodářské krize, jež vládla tehdy v Anglii. Stejně tak stala se tábořiště lesních škol OWC oázami pokoje a bezpečí v dobách evakuace obyvatelstva za letecké bitvy o Londýn za druhé světové války.

Na základě zkušeností, nabytých při konání lesních škol, došlo v roce 1948 k založení dobrovolné charitativní a výchovné organizace o názvu Forest School Camps - FSC (Táborové lesní školy). U zrodu této organizace stáli vychovatelé a absolventi dřívějších Forest Schools OWC, kteří spojili své síly k předávání a dalšímu rozvoji cenných poznatků a způsobů práce lesních škol OWC. Naprostá většina dospělých, řídících chod těchto táborových škol, jsou dobrovolní funkcionáři.

Ideová náplň FSC je založena na zásadách woodcrafterského hnutí a lesní moudrosti severoamerických Indiánů, na myšlenkách moderní pedagogiky, na pacifismu, na charitativní službě kvakerského "Společenství přátel" a na jiných pokrokových výchovných proudech. Je kladen důraz na to, aby se chlapci a děvčata učili společně pracovat a žít jako táborníci v živém spojení s přírodou. Závažným rysem výchovy v táborech lesních škol je snaha umožnit dětem, aby samy rozhodovaly o určitých vlastních záležitostech a braly též na sebe odpovědnost jako jednotlivci nebo kolektiv za taková rozhodnutí. Pobyt v přírodě napomáhá takovému rozvíjení iniciativy při řešení různých situací a vedoucí táborů dbají o to, aby děti trávily dny, naplněné soběstačností, pocitem sounáležitosti se svými druhy, vzájemným respektováním a tolerancí.

Podle zprávy tajemnice FSC Lorny Englishové, zveřejněné v americkém sborníku "Woodcraft is Lifecraft 1993" (str.34-35), tábořilo v roce 1993 v 35 táborech FSC celkem 1200 dětí ve věku od 6 do 17 let. V těchto akcích se zaangažovalo na 400 vychovatelů. Na rozdíl od života v organizaci OWC neúčastní se v táborech lesních škol FSC rodiny, i když se rodiče podílejí na výchovné práci v FSC. Některé rodiny s dětmi, které přesáhly věk 17 let, jsou činné v FSC jako mimořádní členové (Associate Members), zúčastňují se letních rodinných táborů.

V době trvání pořádaných pracovních táborů (Work Camps) a během víkendů pracují táborníci na venkově při klestění lesních podrostů a mlázi, opravují kamenné polní ohrady a vesnické budovy a pomáhají na farmách. Každoročně je pro zahraniční

účastníky pořádán mezinárodní pracovní tábor, o který je trvalý zájem, nejnověji mezi mládeží ze zemí střední a východní Evropy i ze zámoří.

Činnost v lesních táborových školách, založená na metodice, praktikované v organizaci OWC, byla v průběhu let doplněna o některé aktivity. Byly zachovány tradiční práce na primitivní bázi a zavedeny novinky, jako výroba dřevěného uhlí v mlířích, stavba polních pecí, tkání, výroba keramických předmětů, ruční stloukání másla v máselnici a výroba svíček. Zhotovují se užité a ozdobné předměty ze dřeva, vyřezávají se a barví totemové kůly. Pořádají se noční výpravy a hry, pěstují se oblíbené country tance a připravují se pokrmy v prostých lesních podmínkách. Na putovních táborech se táborníci věnují jachtařství, kanoistice, výpravám na kolech a konají se vycházky a výlety s různou tematikou. V roce 1993 jeden z táborů uspořádal mírové shromáždění na jezeře, kde po západu slunce plynula skupina táborníků se svícemi na lodích k uctění mírových myšlenek a snah.

Táborníci lesních škol se též vypravují na zahraniční putovní cesty s bohatým programem. Všechny tyto aktivity jsou uskutečňovány s vědomím, že je třeba učit se čelit a překonávat nesnáze, jež přináší nepříznivé počasí a být tak v důvěrném styku se čtyřmi živly anglického léta, jimiž jsou země, voda, vzduch a oheň.

Anglická organizace FSC rozvíjí díky vhodné uplatňovaným prvkům woodcrafterské výchovy svoji činnost slibným způsobem do příštích let.

Kibbo Kift Kindred

Milan Klimánek, František Kožíšek

Junácké organizace, ať už samy mateřské *Woodcraft Indians* a *Boy Scouts* nebo navazující nové, postupně vznikající v různých zemích světa, mají jedno společné. U jejich "kolébky" vždy stála výrazná, nepřehlédnutelná osobnost. Byla by to důstojná, ale i velmi různorodá galerie těchto "zakladatelů", kdyby mohli stát v jedné řadě.

Dnes téměř zapomenuto - a přece mezi nimi vyniká jméno a pozoruhodná postava Johna Hargravea, anglického spisovatele, kreslíře, zakladatele a vůdce organizace *Kibbo Kift Kindred*. Jeho stopa v historii meziválečného evropského junáckého hnutí je nepřehlédnutelná a jeho vliv v tehdejší Střední Evropě stále nedoceněný. Ať už v Československu, Polsku nebo například v Německu, kde byl Hargrave (Bílá liška) - jako představitel hnutí *woodcraftu* - vždy daleko známější než E.T.Seton a v podstatě ho zde zcela nahradil.

Kdo tedy byl John Hargrave? Z útržkovitých zmínek o něm vyvstává obraz podivuhodné, trochu ztřeštěné, leč přitažlivé pověsti o mimořádném zjevu ve skautském a *woodcrafterském* hnutí. Hargrave se tu projevuje částečně jako člověk, řízený svým nepokojným, ba chaotickým uzpůsobením, a stejným dílem jako lidský duch, proniknutý a vyzařující mohutnou silou geniálnosti. Stal se celým svým dílem částí historie moderního anglického kulturního a politického života.

Co předcházelo

Organizace *Kibbo Kift*, která vznikla ve dvacátých letech našeho století jako pacifistická protiváha baden-powellovského skautingu, nalezla uznání díky svému zakladateli a duchovnímu vůdci, tvůrci zákonů a rituálů, obestřených tajemstvími a díky pozoruhodným krojům, které Hargrave projektoval pro své stoupence. Hnutí *Kibbo Kift* mělo ve svých počátcích charakter nevážného provinciálního pokusu, vzbuzujícího ve velkoměstském pozorovateli úsměv, aby se nakonec stalo populárním politickým směrem, známým v celé Anglii. V roce 1920 od Baden-Powelloy všemocné organizace *Boy Scouts* odštěpený kmen *Kibbo Kift* přijímal do svých řad každého bez rozdílu věku a pohlaví a nazýval své členy bratry a sestrami, čímž se odlišoval od skautingu. Samo označení *Kibbo Kift* znamenalo "zkoušku velké síly" a pocházelo údajně ze starého dialektologického úsloví z Kentu nebo Cheshire, což jsou hrabství v jihozápadní Anglii, a svůj původ odvozovalo též ze starého norského jazyka. Přesný původ tohoto označení nebyl nikdy vědecky ustálen.

"Hnutí je určeno pro muže a ženy a odmítá jakékoliv rozdíly mezi těmito pohlavími", stálo v prohlášení o názvu "Vyznání *Kibbo Kiftu*" (*The Confession of the Kibbo Kift*). Hnutí usilovalo sjednocovat ve svých řadách "zdravé, půvabné, spani-

lé ženy a v přirozeném opaku k tomu silné muže o pevném posto-
ji". Lidé neestetického vzhledu byli považováni za "nemorál-
ní". Tato část ideologie *Kibbo Kiftu* ukazovala na snahu prosa-
zovat v hnutí kult těla. Pravdou je, že hnutí *Kibbo Kift* neby-
lo čistě mládežnickým hnutím, avšak dovedlo pohnout ke vstupu
do svých řad četné mladé lidi.

Hnutí vzešlo ze skautingu

Hargrave charakterizuje sám *Kibbo Kift* jako "nezvratitel-
ný, přímočarý, oplodňující princip, který dosáhne svého vrcho-
lu, když vnikne do lenivosti a propůjčí beztvárnosti náležitou
formu".

Členové *Kibbo Kiftu* byli něco jako hippies, kteří předeš-
li svou dobu o padesát let. Ve sbírce reálií o *Kibbo Kiftu*
v londýnském muzeu nácházejí se barevné vlajky s hesly jako
"Gladstonbury - smrt nebo život" a "Válka nepřináší ničeho".
Příslušníci hnutí nosili kroje ve všech odstínech zeleně, po-
važované za "uzdravující barvu"; červená byla považována za
"barvu násilí, krve a války" a byla proto opomíjena v krojo-
vých návrzích.

Kmen čítal jen několik set členů, měl však dosti význam-
ných příznivců. Tak například členem kmenové rady byl Havelock
Ellis, dalšími příznivci byli Julian Huxley, Rabindranath Ta-
gore a H.G.Wells, zčkoliv žádný z nich, pokud to bylo možno
zjistit, nikdy neoblékl tuniku, obřadní kroj herolda a jiné
části krojů *Kibbo Kiftu*. To, co je přitahovalo, bylo fascin-
ující vyzářování, vycházející ze zakladatele a "hetmana" hnutí
Johna Hargravea - "Bílé lišky", jak sám vůdce *Kibbo Kiftu* se
rád označoval a dal se oslovovat v dřívějších letech, proží-
tých ve skautingu.

Historie "Bílé lišky"

Když Hargrave zemřel v listopadu 1982 ve věku 88 let, je-
ho smrt zůstala ve veřejnosti bez odezvy. Jen v deníku "Daily
Telegraph" ukázala se noticka, v níž Michael Wharton označil
Johna Hargravea za "významného Angličana. Přejde čas, kdy to-
muto výjimečnému muži bude navrácen věhlas a dojde k ocenění,
jež mu náleží".

John Gaston Hargrave se narodil v roce 1894 v Midhurstu
v hrabství Sussex jako syn nuzného kvakera. Ačkoliv sotva zís-
kal pravidelnou výchovu a vzdělání, stal se již v chlapeckém
věku čímsi jako zázračným dítětem v kreslení a malování. Ve
svých patnácti letech ilustroval již knihy, například romány
Johna Buchana a tímto způsobem si vydělával na živobytí.
V sedmácti letech byl zaměstnán v listě *London Evening Times*
jako hlavní karikaturista.

Ve svém dětském věku se stěhoval se svými rodiči ze Sus-
sexu do Lake District a opět do Buckinghamshire. Tehdy se
v mladém Hargraveovi zformovala vášnivá obliba přírody: cesto-
val, rozpoznával stromy a rostliny a učil se žít ve volné pří-
rodě. Obdivoval Ernesta Thompsona Setona, spisovatele, který
dokázal svými knihami o zvířatech a Indiánech vzbudit v mno-
žství mladých lidí sen o způsobu života, obdobného Indiánům,
a který se za krátký čas stal prvním mužem v organizaci *Boy
Scouts of America*. Hargrave vstoupil v roce 1908 do skautského
hnutí Baden-Powellova a záhy upoutal na sebe pozornost svými

znalostmi a zkušenostmi při životě v lesích a v přírodě.

Hargrave a Baden-Powell se setkávali s pocitem vzájemného respektu. Ale bylo zřejmo, že se mladý činovník vzhledem k odlišným názorům na způsob direktivního vedení organizace dříve nebo později odvrátí od svého náčelníka. První zjevná znamení názorové odlišnosti se vynořila po vydání Hargraveovy knihy *Osamělosti* (*Lonecraft*), která byla zveřejněna v roce 1913 a v níž se Hargrave obrátil na skauty, kteří nenáleželi do určitého oddílu či družiny. Hargrave napsal současně sérii článků pro časopis *The Scout* a v nich navrhl zavedení nové kategorie skautů, tzv. lovců, kteří by nosili kroj v podobě tuniky s koženými trásněmi a mokasíny. V té době byly v Německu vydány překlady Hargraveových knih v nakladatelství *Der Weisse Ritter*. Tyto překlady byly později jedním z popudů vzniku *Svazu nových německých skautů* (*Bund deutscher Neupfadfinder*).

Ještě než mohl Baden-Powell jakkoliv zakročit vůči prostotořkému Hargraveovi, vypukla první světová válka. Hargrave jako kvaker a pacifista se přihlásil do sanitního oddílu královské britské armády, a když rozhodně odmítl pracovat v klinice pro pohlavní choroby, byl odvelen jako nosič raněných do tureckých Dardanel. V roce 1916 byl jako válečný invalida propuštěn z vojska.

Po návratu do Anglie jmenoval ho Baden-Powell "pověřencem pro woodcraft a tábornictví". Skauti sice spatřovali v Hargraveovi nepopíratelného nástupce po Baden-Powellovi, ale bylo zřejmé, že konfrontace mezi těmito dvěma muži je neodvratná. Zatímco byl Hargrave mocně posílen ve svém pacifismu utrpením ve válečných prožitcích v Gallipoli a v zátoce Suvla, vyvíjel Baden-Powell jasnou snahu vnést do skautingu co nejvíce militaristických prvků. Pod pseudonymem "Bílá liška" (*White Fox*) Hargrave poprvé napadl Baden-Powella v roce 1919 v oficiálním orgánu *Trail* londýnské skautské rady a kromě toho založil se svými stoupenci několik tajných skupin, jimiž byly například *Ndemo*, *Bratrstvo sedmi eremitů* a *Klub lovců skalpů*, který se scházel každou středu v jedné restauraci v londýnské čtvrti St. Martin s Lane ke společnému posilku, přičemž bylo diskutováno o "životě v přírodě a v táboře, jakož i o podpoře antimilitaristické propagandy".

Baden-Powell byl stále více znepokojen, jak se vyslovoval, "přehnanými názory jeho pověřence a nebezpečím možnosti změny jeho ideového kursu". Hargrave již tušil, že bude ze skautského svazu vyloučen a proto se setkal 18. srpna 1920 s několika soupeřníky, aby podle zachovaného protokolu vyslovili následující rozhodnutí: "Zakládá se Kibbo Kift Kindred (rodina Kibbo Kift). Přijímá se návrh "Bílé lišky", týkající se ustavujících tezí hnutí. "Bílá liška" je zvolena hejtmanem (Hetman)". V protokolu se ještě ironicky uvádí, že "opětovná snaha jednoho z členů setkání založit výbor pro kontrolu činnosti hejtmana, byla rozhodně zamítnuta".

Čas rozkvětu i rozlamu

Když v lednu 1921 Hargrave a jeho pacifističtí stoupenci byli skutečně vyloučeni ze skautského svazu, měl již Hargrave k dispozici opravdové hnutí, jehož byl neporaženým a neporazitelným náčelníkem. Postaral se vypracovat zásady a obyčeje hnutí. Jednou ročně měla se shromáždit rada *Kibbo Kift Kindred* k takzvanému thingu (sněmu). Lista příslušníků hnutí nesla označení Kinlog. Každému z členů bylo uděleno lovecké či lesní

jméno (Lesní dušek, Vlk Seecree, Wap-O atd.), mající obvykle indiánský nádech a kromě toho byla též udělována jména keltského původu. Členovi, který zastával některou z funkcí, byl udělen titul, jako "obřadník", "strážce tábora" apod. Každodenní kroj byl převážně barvy zelené a hnědé a sestával z krátkých kalhot, kamizoly, přehození a kapuce, jak ji známe z historických filmů a knižních ilustrací s tematikou anglosaského středověku. Při slavnostních příležitostech se nosilo skvěle vypracované hedvábné roucho.

Přesto, že organizace *Kibbo Kift* nečítala nikdy více než několik set členů, byla v Anglii dobře známa. Například D. H. Lawrence píše o Hargraveovi, že je "domyšlivý a chladný. Ale přes to všechno má v podstatě pravdu a proto si ho vážím. Obdivuji jeho odvahu a jeho výlučnost. Kádyby nebyl tak ctižádostivý, zkusil bych s ním pracovat v *Kibbo Kiftu*". Jiní příznivci měli podobné připomínky. To také bylo příčinou, že se celý jeden kmen *Kibbo Kiftu* z jihozápadní části Londýna odtrhl v roce 1924 od hlavního kmene na znamení protestu proti samovládnému počínání Hargravea. Tato frakce *Kibbo Kiftu* o názvu *Woodcraft Folk* přežila existenci *Kibbo Kiftu* a je dodnes levicovou alternativou anglického skautského hnutí.

Nástup Velké Ideje

Protože Hargrave pokládal své chlapce a děvčata za svým způsobem vyvolené, nestal se po vině výstupů z *Kibbo Kiftu* přes příliš nejistým. Holá skutečnost, že ten či onen vystoupil z jeho organizace, potvrdila jen to, že nebyl hoden náležet do jejich řad. Daleko více ho znepokojovalo, že nemůže svým stoupencům ukázat žádný velký cíl a pozdvihnout pouhé stanování a toulky přírodou za opravdové náboženství. Kde tedy zůstala Hargraveem zpočátku hnutí *Kibbo Kift* proklamovaná Velká Idea?

Hargrave vytáhl proto v polovině dvacátých let se svou verzí *Občanské charty* (*Citizen Charter*), která byla analogická s tzv. *People's Charter*, programem prvního dělnického hnutí v Anglii v roce 1839. Zcela znenadání a bez jakéhokoliv předchozího vysvětlení nařídil prostřednictvím proklamace v časopise organizace *Kibbo Kift* "*Nomad*" svým věrným stoupencům, aby četli a studovali dílo C. H. Douglase, anglického inženýra, který rozvinul teorii tzv. sociálního úvěru.

Douglas je dnes zcela zapomenut, vyjma Kanady, kde dodnes existuje strana pro sociální úvěr (*Social Credit Party*). Douglasova teorie byla však ve dvacetiletí mezi oběma světovými válkami podivuhodně populární, a to zejména mezi nezaměstnanými, kteří se velmi často shromažďovali na londýnské Trafalgar Square a zpívali zcela zvláštní texty: "Declare the National Dividend now!", což značí tolik, jako "Vyplatte lidu jeho podíl na zisku!"

Přitažlivost této teorie tak zvaného sociálního úvěru lze snadno objasnit. Douglas žádal, aby každý občan dostával od státu určitý peněžní obnos ve výši, která by dovolovala pokrýt životní potřeby - čili tak zvanou lidovou dividendu. Tato dividendy byla povzbuzením pro obyvatelstvo, aby více nakupovalo. Dalším popudem měly být maloobchodní ceny, stanovené na "vědeckém podkladě", čili měly být minimální.

Několik škarohlídů se tázalo, zda tato vize země blahobytu není příliš krásná, než aby byla pravdivá. V bojovném prohlášení pod názvem "*Co je sociální úvěr - 101 odpověď na otázku*" je uvedena jedna z otázek tohoto znění: "Což nejde o ilu-

normální projekt, podle něhož se všechny věci obdrží zdarma?" Na to odpovídá Hargrave s typickým temperamentem: "Co má být na tom falešného? Když svítí slunce, také nemusíme platit poplatky za sluneční energii. Zde se dostává něco zadarmo. Sluneční energie je dar Boží pro lidi. A sociální úvěr je metoda, která dovolí každému užívat božích darů v podobě zboží a služeb".

Hnutí zelených košil

Někteří z mladých stoupenců Hargravea nebyli stále ještě zcela přesvědčeni, zvláště když Hargraveovo nadšení pro sociální úvěr náhle a podstatně změnilo tvářnost kmene *Kibbo Kift*. Lidová dividendy se zdála být tak naléhavě potřebná, že se Hargrave rozhodl pro změnu charakteru hnutí. Z malé skupiny středněstavovských milovníků přírody mělo povstát masové hnutí ve městech. Toulky anglickou přírodou musely ustoupit pochoďm, organizovaným v městských centrech. Původní přehozy a kamizoly kmenových krojů byly nahrazeny jednoduššími uniformami, sestávajícími ze zelených košil a kalhot. Kroj *Kibbo Kiftu* bylo tehdy možné pořídit přibližně za 4 libry šterlinků, což rozhodně překračovalo finanční možnosti nových stoupenců, rekrutujících se převážně z dělnických řad. Zelenou košili namísto tomu bylo možno zakoupit již za deset šilinků. Hargrave nyní verboval lidi z londýnského East Endu, čtvrti, kterou dříve při své činnosti s odporem míjel.

Mnoho starých, věrných členů opustilo hnutí, ale na jejich místo přišli jiní lidé zvučných jmen. Nové hnutí zelených košil za sociální úvěr (*Green Shirts Movement for Social Credit*) bylo podporováno takovými osobnostmi, jako Compton Mackenzie, Augustus John ("...zaznívá jediný hlas, jemuž chceme věnovat naši důvěru, a tím hlasem je John Hargrave...") a arcibiskup z Canterbury, William Temple.

Vzhledem k nápadné podobnosti s hnutím černých košil anglického fašisty Oswalda Mosleye, v té době v Anglii druhého charismatického vůdce, sdružujícího kolem sebe lidi v absurdně vyhlížejících uniformách, povstalo všeobecné podezření, že zelené košile jsou antisemitsky orientovány, zejména když se mezi nimi objevili básník Ezra Pound a autor knihy Vydra Tarka Henry Williamson, oba známí fašisté. Leč Hargrave se rozhodným způsobem distancoval od antisemitismu. Napsal: "Celá staletí byli židé obětními beránky, ale společenská a hospodářská nouze v této zemi a ve světě nemají dnes nic společného s určitou lidskou rasou". Hargrave slyšel dokonce jako přívrženec feminismu, když jeho ústy hlásaly zelené košile "rovnou mzdu za rovnou práci", protože podle utopistických cílů usilovaly o to, aby každý člověk mohl zastávat práci libovolného druhu. A zelené košile slibovaly po přidělení lidové dividendy "osvobodit ženy od závislosti na mužích, kteří s nimi špatně zacházejí".

Zánik hnutí

Fakt, že existoval jemný rozdíl mezi křížovým tažením Hargravea a Mosleyovými stoupenci, naprosto nebrala v úvahu britská vláda, která byla zděšena násilím fašistických bojůvek v Londýně. Vyдалa proto v roce 1937 nařízení o veřejném pořádku (*Public Order Act*), podle něhož bylo mimo jiné zakázáno nošení politických stejnokrojů. Hnutí zelených košil se sice ob-

ratné snažilo obejít tento zákaz, když jeho příslušníci nosili ve svých pochodech před sebou své košile, pověšené na věšácích. Bylo to však pouhé beznadějně gesto. Hnutí upadalo a v době, kdy válečné střetnutí s Německem v roce 1939 jevílo se jako nevyhnutelné, Hargrave se pokoušel povzbuzovat zbylou hrstku svých stoupenců, aby dobrovolně vstupovali do armády. Nic mu nepřekážela jeho dřívější dlouholetá činnost rozhodného pacifisty. A tak došlo nakonec k typicky beznadějněmu, i když pozornost vzbuzujícímu gestu: zelené oděný lučištník vystřelil zelený šíp do otevřených dveří oficiálního sídla předsedy britské vlády na londýnské Downing Street 10.

A to byl konec zelených košil. Těch několik skalních členů staré organizace *Kibbo Kift*, kteří byli ještě stále poslušni svého "hetmana", se stáhlo s povzdechem do soukromí.

John Hargrave a jeho české ohlasy

Těžko říci, jakou cestou pronikly poprvé informace o svérázném Angličanovi do Československa, zda přes německá vydání jeho knih anebo díky anglickému skautskému tisku. Nebo úplně jinak? Jisté však je, že čerstvě založené (12.2.1922) *Zálesácké liže československé* (později LLM), přišla tato informace náramně vhod. Jednak hledala v zahraničí spojence, jednak argumenty proti *Svazu skautů RČS*, vůči kterému byla díky svému náčelníkovi M.Seifertovi ve velice ostré opozici. Každé zpochybnění Baden-Powellova skautingu bylo proto velice vítané. Objevil-li se tedy najednou jeho tvrdý kritik, jakým John Hargrave nepochybně byl, navíc hlásící se k myšlence Woodcraftu, byl zájem o spolupráci nasnadě. A to zájem oboustranný!

K prvnímu kontaktu dochází asi v roce 1922, nejpozději počátkem roku 1923. Již v prvním čísle ligového časopisu *Vatra* (podzim 1922) vychází článek podle Hargravea *Zkouška kamenného věku* a pak v dalších číslech následují další. Nejen věci překládané z jeho knih, ale i jeho poselství, dopisy a úvahy.

Stojí za zmínku, že John Hargrave nehledal pro lesní moudrost inspiraci u indiánů jako Seton, ale v evropském pravěku, čímž se řadí k průkopníkům dnešní experimentální archeologie v LLM.

Evropská orientace táborové praxe se spoustou nových podnětů a relativní "fyzická" blízkost (Hargrave hned zve k sobě na návštěvu) nebyly však tím hlavním, čím si získal srdce většiny našich setonovsky orientovaných junáků.

Blízký byl především jeho sociální a politický radikalismus, navíc podaný energickým, podmanivým způsobem, který nacházel vnitřní odezvu u lidí, kteří nemohli a ani nechtěli utéct ze své středoevropské země do dalekých zemí, kteří žili zdejšími problémy a chtěli je pomáhat řešit, kteří chtěli žít smysluplně po sedm dní v týdnu, nejen o víkend v lese...

"Věříme, že *Lesní Moudrost* jest studium *Přírody* vůbec - i s *Člověčenstvem* - a že *všecko* to *táboření*, *cestování* a *studium přírody* nic není, *nevede-li* k *uskutečnění lepšího bytí Lidského Plemene* dnes; *lepšímu pochopení problémů*, které se *dotýkají Lidstva* jako celku a není-li v něm *snaha podati ruku každému, kdo usiluje o Světový Mir a Bratrství...*"

"*Člověk může udělat prvotřídní totemový kůl; může umět stopovati stopu jako Rudokožec; může býti otužilým táborníkem a vůbec dobrým druhem - ale nemusí ještě mít jasné (třeba ani ne mlhavé) ponětí, že žije ve světě, který jest na smrt vykr-*

vácen; že jeho základy civilisace jsou chatrné, poněvadž milióny mužů a žen bylo přivedeno k tomu, že nemyslí.

Všechna práce Lesní Moudrosti venku jest nutná - ale životní otázka jest: "Proč to mám dělat?" Proč tábořit? Proč býti zdravým? Proč pomáhati druhým? Proč býti zručným rukama?... (J.Hargrave - Předmluva k českému vydání mých spisů.)

Na jarním sněmu LLM 1923 je předložen program Hargraveův, přistupuje se k jeho Lesní úmluvě, plánuje se s ním založení Evropské a Světové woodcrafterské federace. V červenci 1923 pak Miloš Seifert navštívuje v Anglii Bílou lišku osobně, o čemž podrobně píše ve Vatra (II.roč.,č.1). Do Anglie jedl přesto, že ho E.T.Seton před Bílou liškou varuje - o tom viz dále.

Seifert začíná hned překládat knihy J.Hargravea, připravuje jejich vydání a propaguje jeho program u spřátelených organizací (Federace čsl. skautů, čsl. obec junáků volnosti apod.), které se k němu ochotně hlásí, jak o tom například svědčí jejich dobové časopisy: Skaut-Průkopník a Oheň.

Naopak pochopitelně záporná je reakce u Svazu skautů, který je loajální k Baden-Powellovi. Můžeme se jen dohadovat, jak dalece Svaz reagoval na přímé i nepřímé Seifertovy útoky, vedené zbraní "Bílá liška". Víme však bezpečně, že ze tří přeložených a k tisku připravených knih J.Hargravea vyšla u nás jediná (Listy z wigwamu, vydal ČIN 1924). Již v roce 1924 a pak opět 1925 a 1929 ohlašuje nakladatelství Čin brzké vydání dalších dvou knih Civilisace se řítí a Kmenová výchova. Nikdy však nevyšly.

J.Niebauer o tom píše: "A přece, těsně před tiskem, byla sazba rozmetána - na vyšší zásah. Nepomohl protest Seifertův a Šimsův. Seifert dostal vyplacen honorár, aby nezvolil soudní cestu. Jedna z temných skutečností junácké historie. Trapné. Lépe obrátit list."

Až do roku 1928 se články a dopisy J.Hargravea objevují v časopise LLM, doloženy jsou i další osobní návštěvy v Anglii (br. Petzo v srpnu 1928, předtím údajně i M.Vavřda). Když v roce 1928 došlo ke spojení LLM s Ligou pro výchovu přírodou, bylo dohodnuto, že práce v kmenech bude vedena podle Hargravea. Je to však už "labutí píseň" a přímý vliv slábne. Jednak si za to Hargrave mohl sám svým nyní až extrémním radikalismem a opuštěním tradiční lesní moudrosti a větším zaujetím politikou. Jednak v LLM nové náclenictvo brzy nastolilo programově jedinou autoritu - E.T.Setona.

A přesto - proslavené ranní meditace v tatranském Waldenu 30.let byly vlastně inspirovány Hargraveem a M.Seifert se prý nejednou svěřil, že u Hargravea nachází víc duchovních podnětů než u Setona. To ovšem říkal jen "mezi čtyřma očima", nikde to však napsal, protože veřejně vždy obhajoval prvenství a dokonalost svého milovaného Setona. (O duchovním profilu Hargravea nebylo dosud zřejmě napsáno nic bližšího. Připomeňme aspoň, že druhá polovina jeho života byla údajně věnována oddanému studiu okultních věd.) Jediným rušivým momentem Seifertova vztahu k Bílé lišce vlastně bylo, že Seton jeho nadšení nesdílel.

Hargrave se od svého setkání se Setonem v roce 1912 snažil o propagaci jeho "původních skautských" myšlenek v Anglii, ovšem po své osobní zkušenosti z 1.světové války, kdy viděl, že skautské myšlenky byly zneužity pro válečné cíle, čekal od Setona konkrétní program, nebo aspoň jasné slovo, vyzývající k překonání omezeného nacionalismu a nastolení "Světového Míru a Bratrství". Toho se ovšem nedočkal, protože Seton od požá-

dávku loajality svému státu, včetně služby v armádě (je-li zákonem povinná), neustupoval. Hargrave v tom spatřoval vážný nedostatek jinak výtečného Setonova programu lesní moudrosti, protože tvrdil, že "nebude-li těchto zásad (politika světového míru), přijdou lidé s imperialistickými myšlenkami a řeknou: "Ha, to jest znamenitý výcvik chlapců, celá tato woodcraft a budeme mít zdatné a připravené muže, schopné hájit naše císařství..."

Ríkal dále: "Věřím naprosto, že k tomu dojde a tak se zarazí starý vojákům, aby zneužívali Setonových myšlenek pro své vlastní omezené nacionální cíle..."

Seifert, který u Setona četl mezi řádky, případně si domýšlel (a Setonovi podsouval) to, co mu tam chybělo, naproti tomu oponoval: "Škoda jen, že Hargrave ještě Setona nepochopil docela. Upozornil jsem jej znova na to, že by Setonovi křivdil, kdo by neměl jej za velkého a upřímného světového pracovníka pro mír... Jisto je, že Seton je jemný, tichý duch, jenž si nelibuje v hlučných heslech, ani ne v hřmotné práci organizační. Věř, že myšlenka vítězí teprve, bude-li úplně pochopena. Proto jde od člověka k člověku a nejraději sám svým osobním vlivem získává" (Vatra, březen 1923).

Myslel-li to Seton skutečně tak ideálně, jak píše Seifert, pak jde o věčný filosofický spor a věc názoru: pokusit se o revoluci a vytvoření nové lepší společnosti s lidmi, jací jsou teď - anebo se nejdříve pokusit o vnitřní proměnu člověka k lepšímu, a když bude takových lidí většina, dojde k vytvoření nové společnosti "automaticky"?

Pokud to Seton tak nemyslel nebo tyto úvahy mu byly cizí a programové se jím ve svých dílech vyhýbal, pak byl sice "nadčasový", ale nepatřil ani k žádné konkrétní době. Nemyslí-li člověk sobecky jen na sebe, musí řešit otázku "co tady a teď?". Jednoduché odpovědi neexistují, ale někdy lepší malá nápověda, než žádná. Proto Hargrave, který stále sledoval, co se děje ve světě, a reagoval na to, byl ve 20. letech - a nejen u nás - mnoha lidem bližší než Seton.

Když se M. Seifert poprvé dozvídá o díle Bílé lišky, nadšené píše Setonovi a ptá se ho na jeho názor. Setonova odpověď z 18. května 1923 je překvapivá, vždyť to bylo v době, kdy snad ještě nikdo nemohl pochybovat o upřímnosti Hargraveových myšlenek a činů a jeho přínos pro praxi lesní moudrosti byl evidentní. Seton píše:

"...V odpověď na váš dopis, týkající se Johna Hargravea, mohu uvést jen toto obecné prohlášení. Během 21 let, co existuje Liga lesní moudrosti, se našlo na tučet následovníků, kteří za nějaký čas pojali falešné myšlenky a začali si myslet, že jsou sami učitelé. Někteří z nich šli docela vojenskými metodami a ideály. Někteří nepochopili prostý život, hájící jej pouze pro jeho divoštví a zavádějící zvyky a ideály, které jsou ryze barbarské a ne prospěšné - nejméně pak duchovní. Mezi tyto nebezpečné falešné vůdce patří Hargrave. Myslím, že poznáte, že ačkoli píše obrátě o Americe, Africe apod., nikdy žádnou z těchto zemí nenavštívil - pouze získal povrchní a ne vždy nejspolehlivější znalosti z různých encyklopedií..."

Byl Seton o Johnu Hargraveovi mylně nebo nedostatečně (nebo snad příliš dobře) informován, že takto píše? Nebo se v něm zmýlil? Anebo to bylo prorocké tušení jeho budoucích činů a slov, v nichž se místy objevuje tón diktátora? Nevíme.

"Pravda není nikdy radostnou věcí, které nikdy netrápilo její hledání" (J. Hargrave).

Woodcraft Folk - woodcraft britský a socialistický

Milan Klimánek, Tadeusz Wyrwalski

The Woodcraft Folk - A co-operative voluntary children's and youth organisation, v češtině přibližně jako "Woodcrafter ský lid - dobrovolná svépomocná organizace dětí a mládeže", byla založena v roce 1925 skupinou londýnských socialistů, která odešla z organizace *Kibbo Kift* v době, kdy se John Hargrave rozhodl podporovat Douglasovu úvěrovou teorii za cenu údajně přechodného opuštění woodcrafterských ideálů. Zakladatelem *Woodcraft Folku* (W.F.) byl Leslie A. Paul, lesním jménem Little Otter (Malá vydra). Cíle a organizaci svého hnutí popisuje L.A. Paul ve své knize *The Folk Trail* (1929, Cesta Woodcraft Folku) takto:

The Woodcraft Folk je dobrovolnou lidovou organizací dětí a mládeže pro hochy a dívky od 6. roku věku. V činnosti organizace jsou zdůrazněny kooperace, rovnost, demokracie a mír. *Woodcraft Folk* je organizací politickou, socialistickým hnutím, úzce spjatým s hnutím kooperativním a finančně podporovanou britskou stranou práce (*Labour Party*). Staví na myšlenkách E.T. Setona a jeho organizace *Woodcraft Indians*. Prvořadými zájmy W.F. jsou cestování, táborový život, znalost přírody, řemesla a jiné činnosti, charakteristické pro woodcraft. Členstvo W.F. se kromě toho zabývá otázkami světových dějin v socialisticko-marxistickém pojetí. W.F. je formou sebeobranu dělnických organizací před vlivy imperialismu a církví. Výchovné metody vycházejí z teorie rekapitulace. Vedení W.F. je v rukou mladých lidí, nikoliv dospělých, jak je tomu v Baden-Powellově skautingu nebo též v organizaci *The Order of Woodcraft Chivalry* (O.W.C.).

W.F. sdružuje především mládež z dělnického prostředí. Jádro výchovné práce spočívá v koedukovaných místních skupinách. V činnosti dominuje demokratický systém, v němž jednotlivec rezignuje ze své osobní svobody ve prospěch celku. Přes značné zdůrazňování demokratického systému organizace se místní skupiny nemohou obejít bez rozhodující skupiny vůdců. W.F. akcentuje svůj revoluční postoj zvláště v boji s těžkými důsledky soudobé civilizace. Podobně jako v jiných woodcrafterských organizacích je uplatněno kmenové zřízení, obřadnictví a malebnost při všech příležitostech činnosti.

Ve čtvrtletníku *The Herald of the Folk* (1927) čteme: "Do našich ceremoniálů, uskutečňovaných při táborových ohních, zavádíme důstojnost, kolorit a poezii. Naše ideály a touhy vyjadřujeme vhodně vybranými slovy, která podobně jako píseň a poezie neztrácejí nic ze svého půvabu a tepla přesto, že jsou často opakována. Jsme si vědomi, že obřad je silou, jež přispívá k tvorbě tradice, a proto využíváme každý obřad jako hodnotný výraz duchovní jednoty".

Podle dnešního stavu je organizace rozdělena do místních městských nebo venkovských skupin, které sdružují: Elfins - skřítky (dětí ve věku 6 až 9 let),

Pioneers - průkopníky (dětí ve věku 10 až 12 let), rozdělené do klanů,

Ventures - odvážlivce (mládež ve věku 13 až 15 let) a

District Fellowship - místní bratrstva (věk 16 až 20 let).

V roce 1994 bylo ve W.F. registrováno 347 místních skupin skřítků, 218 skupin průkopníků, 91 skupin odvážlivců a jen 25 skupin místních bratrstev. Hnutí je rozšířeno po celé Anglii, Walesu i Skotsku (ojedinělé skupiny jsou dokonce i v Severním Irsku a na ostrově Man); největší koncentrace členů je však v oblasti Londýna a v severní a jihovýchodní Anglii.

Mnoho skupin má 20 až 30 členů, skupiny jsou vedeny dobrovolnými vychovateli, z toho ve velké míře rodiči. U místních bratrstev (věk 16 až 20 let) existuje samospráva.

Organizace čítá (rok 1994) asi 27 tisíc členů v téměř 700 místních skupinách a je ve Velké Británii nejpočetnějším hnutím, v němž jsou zakotveny některé woodcrafterské zásady a praktiky. W.F. je dnes podporován finančně státní a lokální správou, firmami a podniky a též prostředky, poskytovanými vlastním členstvem.

Jednotlivé členské skupiny se scházejí každý týden. Děti a mládež se zúčastňují různých činností, jako her, řemeslných prací, divadelnictví, zpěvu a tanci a dalších aktivit, které odpovídají jejich zálibám a zájmům. Skupiny pobývají pravidelně v přírodě, částečně na táborech a turistických výpravách a jsou povzbuzovány k účasti na společenských událostech. Zvláštní pozornost je věnována také programům na ochranu přírody a životního prostředí. Organizace udržuje styky s ideově příbuznými organizacemi z celého světa a její členové se účastní mezinárodních výměnných pobytů (dříve také s československou Pionýrskou organizací, dnes s českým Pionýrem), což přispívá k plnění myšlenky, obsažené v hesle "Spojme svět přátelstvem". Organizace má úzké styky s kooperačním hnutím, které jí poskytuje mnohostrannou podporu. W.F. vydává vlastní dvouměsíčník *Woodcraft World*. Mimo to vycházejí některé další specializované časopisy, zaměřené tematicky, regionálně nebo pro určitou věkovou skupinu. Pro místní bratrstva je například určen čtvrtletník *DF News*; vlastní zpravodaje si vydávají i všechna oblastní centra. Podobně jako u *Order of Woodcraft Chivalry*, také v čele *Woodcraft Folk* stojí žena: od roku 1994 zastává funkci předsedy teprve 26ti letá Eleanor Beckmanová.

V průběhu let však postupně vyvanula původní obřadnost a malebnost ze života dětí a mládeže na táborech a v přírodě a v organizaci došlo k jistému obratu ve výchovných metodách, které se staly více civilní a přiblížily se formám běžného prázdninového pobytu v přírodě, jak je znám a praktikován v jiných evropských zemích. Sám zakladatel *Woodcraft Folk* L.A. Paul si v knize *The Early Days of the Woodcraft Folk* (1980, *Počátky Woodcraft Folk*) posteskl, že mnoho ze starých "indiánských moudrostí", ovládajících v letech po založení život ve W.F., bylo již zapomenuto.

Děti a mládež, vstupující do místní skupiny W.F., skládají slib, podle něhož se zavazují činit všechno, aby

- se co nejaktivněji účastnili táborového života a zůstali zdraví na těle i duchu,
- pracovali pro světový mír a kooperaci,
- porozuměli tajemství přírody a světovým dějinám a stali se tak moudrými a užitečnými členy celého lidstva.

Dospělí, vstupující do řad W.F., podepisují prohlášení, zdůrazňující sociální a pedagogické ideové pojetí hnutí. Prohlášení zní:

"Prohlašuji, že mojí tužbou je

- posílit vlastní duchovní i fyzické zdraví pro službu lidu a umocnit v sobě pocit odpovědnosti vůči celku prostřednictvím táborového života a těsného sepětí s přírodou; používat k tomu cíli tvůrčí síly ducha a rukou a být čestný při jednání s jinými lidmi,
- seznámit se se světovými dějinami a pokrokem lidstva v jednotlivých údobích jeho rozvoje, což přispěje k poznání a k úctě k Velikému Duchu, jenž je činný ve všech věcech, jež mají dosáhnout dokonalosti,
- být přesvědčen, že blahobyť lidského společenství lze dosáhnout jen, budou-li výrobní prostředky náležet celému společenství a jestliže všechny věci, potřebné pro dobro lidstva, budou vyráběny společným úsilím pro společné účely, jestliže přestane výroba všech věcí, které přímo či nepřímo ničí lidský život, jestliže člověk bude pracovat místo soukromého prospěchu ve prospěch obecný, aby se zvětšilo štěstí lidstva, a jestliže se národy přestanou zanášet myšlenkami rasové nenávisti a spojí se ve společném přátelství."

V programových intencích W.F. byla od počátku hnutí zakotvena zásada spolupráce se zahraničními organizacemi dětí a mládeže, které měly a mají shodné nebo příbuzné ideové snahy jako W.F. L.A.Paul byl vyslán v roce 1926 britskou kooperativou k účasti na letní škole mezinárodního kooperativního svazu ve Vídni. Tam se seznámil s mladým učitelem Antonem Tesarkem, zakladatelem a vůdcem organizace *Rote Falken* (Rudí sokolové), socialistického skautského hnutí, oficiálně podporovaného sociálně demokratickými stranami v Rakousku a Německu, kde se hnutí úspěšně rozvíjelo. L.A.Paul navázal s *Rote Falken* úzkou spoluprací, jejímž výsledkem byla mimo jiné výměna táborníků, konání společných setkání a jiné významné akce ve prospěch demokracie a světového míru. Úzký styk W.F. s *Rote Falken* pokračoval i po nacistické okupaci Rakouska a po druhé světové válce zejména díky synovi Antona Tesarka, Dr. Tillovi Tesarkovi, který navštěvoval tábory a akce W.F. v Anglii. Spolupráce W.F. se zahraničím se osvědčila také ve stycích s německou mládežnickou organizací *Wandervogel* a s jinými svazy mládeže v Německu. Vedení W.F. však správně rozeznalo, že v německém mládežnickém hnutí začíná se místo zaujetí přírodou klást důraz na představy o německém nadčlověku a mystické rasové ideje, a sám L.A.Paul uveřejnil v časopise *The Adelphi* článek, varující před negativním vývojem ideové situace v německém mládežnickém hnutí, kde nabývaly vrchu protižidovské a reakční tendence, jež nakonec uvrhly německou mládež do drápů nacistického režimu.

Těsně před vypuknutím druhé světové války zúčastnilo se na 800 dětí - členů W.F. mezinárodního letního tábora mládeže v hornické obci Wandre u belgického Lutychu. Tábor pořádala organizace *Rote Falken* a mezi 3000 účastníky z Francie, Belgie, Německa, Švýcarska, Nizozemí, Polska a skandinávských států bylo též 200 dětí z rodin uprchlíků ze Sudet v roce 1938. V táboře byli též mladí z Tuniska a z demokratického Španělska. Vedoucím tábora byl bývalý poslanec Reichstagu (německého parlamentu) Kurt Löwenstein, který byl tehdy předsedou dětské socialistické internacionály. (Organizace, či spíše hnutí *International Falcon Movement* existuje dodnes a členové W.F. se pravidelně zúčastňují jeho mezinárodních táborů. V roce 1994 to byl například tábor u Reinwarzhofenu v Německu).

Nacistický režim v Německu nejen rozpustil hnutí *Rote*

Falken, ale též potlačil rakouskou a německou sociální demokracii. Byla rozbita i dětská socialistická internacionála. Po nacistické okupaci Rakouska a Československa bylo díky nabídnutému pohostinství přijato mnoho dětí politických uprchlíků v britských rodinách.

Stejně významná byla aktivita, rozvinutá členy W.F. při spolupráci s britským pacifistickým hnutím, nazvaným "Nikdy více válku" (No More War Movement). L.A.Paul vyzval v roce 1930 v mírovém svolání, nazvaném "Odvahe má novou tvář", valný sněm (Polk Althing) W.F. k práci pro mír a k odporu proti fašismu.

Zakladatel a dlouholetý vůdce Woodcraft Folku Leslie A.Paul (nar. 1905) byl barvitou postavou tohoto hnutí. Byl iniciátorem založení časopisů *Herald of the Folk* a *The Pioneer of the Folk*, byl organizační a ideovou duší života tohoto hnutí, které vedl do roku 1933 a byl čestným předsedou W.F. až do svého vstupu do řad britské armády v roce 1941. Věnoval se horlivě šíření pacifistických a antimilitaristických myšlenek a byl jedním z význačných činitelů těchto snah v předválečné Anglii. Jak jsme se již zmínili, L.A.Paul byl na základě udržovaných styků se sympatizujícím zahraničními organizacemi mládeže nejen ideovým spojencem a přítelem zakladatele organizace *Rote Falken* Antona Tesarka, ale i význačným členem vídeňského centra sociálně demokratického odporu proti vládám rakouského kancléře Dollfusse a později po anexi Rakouska proti hitlerovskému režimu.

L.A.Paul navštívil v roce 1931 sovětské Rusko, kde studoval poměry v sovětském družstevnictví. Jeho politický postoj vůči ruskému a světovému komunismu byl však zásadně negativní.

Po druhé světové válce se Paul exponoval jako sociolog, vrátil se aktivně do hnutí W.F. a pracoval ve prospěch mládeže zvláště svými přednáškami, veřejnými vystoupeními a vědeckou publikační činností.

Jeho hlavní knižní díla, týkající se ideového profilu W.F., jsou *The Child and the Race* (1926, Dítě a lidský rod), *The Folk Trail* (1929, Cesta Woodcraft Folku), *The Green Company* (Zelené společenství), *Pow-wows for Pioneers* (1931, Povídky pro průkopníky), *The Training of Pioneers* (1937, Školení průkopníků) a *The Republic of Children* (1938, Dětská republika). Napsal řadu autobiografických děl, poznamenaných jeho úzkým vztahem k hnutí W.F. Kromě toho byl úspěšným autorem dvou novel a dvou básnických sbírek. Byl též zdárným kreslířem.

Britská mládežnická organizace *The Woodcraft Folk*, vyrostlá na některých ideových a metodických prvcích původního Setonova a počátečního Hargraveova woodcraftu představuje do dnešního dne levicově orientovanou alternativu skautského hnutí. V roce 1995 si členové W.F. připomínají a oslavují 70 let od založení své organizace.

O tom, že i na "zeleném ostrově" zapustil woodcraft svého času kořeny a že zde vznikla i skutečná woodcrafterská organizace, není nejmenších pochyb. Avšak nedostatek podrobnějších informací, nám neznámá existence jakéhokoliv pamětníka i dosavadní marné pokusy přes irské instituce i média zjistit cokoli konkrétního, vedly k tomu, že irskému woodcraftu se přisoudil téměř enigmatický charakter. Že by podzemní řeka původní keltské a gralské tradice vystoupila i v tomto případě na čas na povrch?

Do Irska se myšlenka woodcraftu dostala v první polovině 20. let díky *Order of Woodcraft Chivalry* (O.W.C.). Lze se domnívat, že se tak nestalo záměrnou misí, ale že Irové, působící (studující?) v Anglii se seznámili s činností O.W.C., nadchli se programem a po návratu domů získávali další stoupence. Stali se seřádnými členy organizace O.W.C.

V polovině 20. let čítala irská větev O.W.C. několik desítek členů, možná počet přesáhl i stovku. V historii O.W.C.¹⁾ se pak můžeme dočíst o vzniku samostatné irské woodcrafterské organizace:

"Folkmoot (výroční sněm) O.W.C. v roce 1926 byl rekordním shromážděním 284 woodcrafterů... Mezi nimi bylo i 26 členů *Irish League of Woodcraft Chivalry*, vedených jejich náčelníkem Neilem Watsonem, kteří přijeli, aby - mimo jiné - žádali národní autonomii. Tato žádost byla příznivě přijata a později sněmem schválena."

Rok 1926 je tedy vznikem samostatné *Irské Ligy lesní moudrosti* (její ústředí sídlilo v Dublinu). Původní oficiální název tehdy zřejmě zněl: *The Irish League of Woodcraft*. Nicméně na přelomu 20. a 30. let se setkáváme též s názvem *The Woodcraft League of Ireland*: 29. a 30. vydání *Svítku březové kůry*, která vyšla v letech 1931 a 1932, obsahují na titulní straně výraznou informaci, že autor knihy - Ernest Thompson Seton - je čestným náčelníkem *British Woodcraft Chivalry* (čili O.W.C.), *Woodcraft League of Czechoslovakia* a také *Woodcraft League of Ireland*. Někdy v letech 1926 až 1931 tedy irští woodcrafteri nabídli Setonovi titul čestného náčelníka (Honorary Chief) své organizace a Seton tuto poctu přijal.

A pak už víme jen to, že - podle J. Myerse²⁾, bývalého náčelníka O.W.C. - irská Liga zanikla s největší pravděpodobností během druhé světové války a po ní už nebyla obnovena.

Belgická epizoda woodcraftu - francouzský Glandier a belgický Seraing

J.-L. Herrin, Milan Klímánek

Více než 600 belgických chlapců a děvčat z Lutychu a jeho okolí, evakuovaných před okupací německými vojsky v roce 1914, bylo umístěno s tisíci jiných dětí ve Francii a Švýcarsku. Před uzavřením francouzsko-švýcarských státních hranic německou armádou v listopadu 1917 byly děti převezeny do Paříže a odtud na jihozápad Francie do uprázdněného kartuziánského kláštera Glandier v departementu Corrèze.

Po ubytování a překonání prvotních sociálních a zdravotních obtíží byl do Glandier delegován americký kapitán Henry Stretton, který zavedl pro děti pořádání her a závodů v kopané, kriketu, baseballu, košíkové a jiných sportů, dosud pro belgickou mládež neznámých.

V červnu 1918 byla z dvanácti až sedmnáctiletých chlapců vytvořena 14 členná skautská družina. Vznikla z iniciativy jednoho z vychovatelů, který poznal baden-powellovský skauting v předválečné Belgii. Skautská práce v kolonii dětí se postupně upevnila a počet skautů se zvětšoval, až v září 1918 čítal již 56 členů.

V září 1918 vznikla na popud dvou amerických učitelek skupina 36 dívek, nazvaná "Rodinou Indiánek". Obě Američanky uplatnily přitom své zkušenosti z působení v americké organizaci *Camp Fire Girls* (Dívky táborového ohně). Výsledky práce této skupiny byly výrazně lepší než ve skupině skautů.

Nakonec byla založena smečka vlčat pro děti ve věku 8 až 12 let.

Září roku 1918 znamenal v Glandier zlepšení výchovné práce. Škola měla již deset učitelů a vychovatelů. Činnost oddílů skautů a skupiny "indiánských dívek" přispívala ke zvýšení disciplíny a pocitu odpovědnosti. V této situaci přicházejí do Glandier dva noví angličtí vychovatelé, z nichž Aubrey Thomas Westlake byl nadšeným interpretátorem výchovné teorie svého otce Ernesta Westlakea. O vyslání těchto dvou vychovatelů rozhodlo kvakersky orientované anglické *Sdružení přátel pomoci obětem války*.

Aubrey Westlake zavedl brzy do dětské kolonie v Glandier metody woodcrafterské práce podle *Rádu woodcrafterského rytířstva* (*Order of Woodcraft Chivalry - O.W.C.*), jehož byl členem. Postaral se o rozdělení dětí do věkových skupin: kroužek nejmenších (Babes) do 5 let, skřítkové (Elves) 5 až 8 let, lesáci (Bruyères de Bois) 12 až 15 let, zvědové (Éclaireurs) 15 až 18 let, strážci cest (Gardiens du Chemin) 18 až 25 let a poutníci (Routiers) od 25 let výše. Vznikl tak woodcrafterský kmen *Glandier*, který obohatil pobyt mladých Belgičanů ve Francii bohatým programem činnosti. Aubrey Westlake obětavě ručně vyšíval okolo 100 odznaků O.W.C. pro děti kmene a zorganizoval se svými spolupracovníky metodiku a praxi woodcrafterského života kmene. Ozýval se slavnostní woodcrafterský pokřik

Heslo: "Ciel bleu!" (Modrá obloha!), navržený a uplatněný E.T. Setonem v jeho *Woodcraft Indians*.

V městě Limoges byly opatřeny materiály pro ušití krojů, podobných belgickým skautům a americkým *Dívčím táborového ohně*. Stále byl upřesňován systém dovedností a činů a současně byly prohlubovány úvahy o významu skautského slibu a zákona.

V listopadu 1918 byl uspořádán druhý sněm kmene *Glandier*, který měl značně slavnostní ráz a svým průběhem velmi zapůsobil na jeho účastníky.

V polovině října 1918 došlo k výraznějšímu organizačnímu uspořádání smečky vlčat, která zachovala svá práva v rámci kmene.

Listopad 1918 proběhl v *Glandier* ve znamení turnaje v kopané. Herold kmene vyzval k boji zbytek členů kolonie v tomto turnaji. Aubrey Westlake postavil pro odpolední ceremonii mezi stromy dubový totemový kůl, na němž byl shora upevněn znak O.W.C. a pod ním umístěn erb, připomínající vlast kolonistů: červený lev ve skoku vpravo s otevřenou tlamou na zlatém poli, s blankytně modrou korunou, černými drápy a jazykem. Odpoledního velkého sněmu se zúčastnilo více než 600 osob na prostranství, obklopeném stromoradiem. Slavnostní část, připravená A. Westlakem, byla pak vystřídána různými vystoupeními mládeže, hudebními čísly, která provedli dospělí. Zvláště se zde vyznamenal učitel Frank Moreton, jehož lesní jméno znělo "Music maker" (Hudebník).

Když 11. listopadu 1918 bylo vyhlášeno příměří a na bojištích zavládl mír, mělo to radostný ohlas též v kolonii dětí v *Glandier*. Cesta k návratu do Belgie byla otevřena. Vychovatelé slíbili, že přijdou za dětmi a za kmenem *Glandier* do Belgie. Kolonie v *Glandier* byla rozpuštěna a děti nastoupily v lednu 1919 zpáteční cestu do vlasti, do Lutychu a okolí. Angličtí vychovatelé a učitelé - Moreton, Vickers a Theobald je při návratu doprovázeli. Westlake se vrátil již dříve do Anglie.

Angličané ze "*Sdružení přátel*" hledali cesty, jak obnovit a prodloužit nezapomenutelný výchovný experiment, uskutečněný v *Glandier*. Netušili ještě, jakou roli sehraje v organizaci belgických skautů.

V Lutychu záhy po návratu dětí z Francie byl vytvořen "Kmen *Glandier*" jako pokračování výchovatelských zkušeností z doby válečného exilu. Kmen, který tehdy vedl Angličan Frank Moreton, byl po čase včleněn do místní organizace belgických skautů B.S.B. - Boy Scouts de Belgique. Moreton se mimoto stal poradcem hlavního stanu belgické skautské organizace, která je nábožensky indiferentní. Tam vyvinul značné úsilí, aby přesvědčil o přednostech woodcrafterské výchovy mládeže podle Setona a Ernesta Westlakea. Některé skautské oddíly v Lutychu, v Seraingu, Bruselu a Antverpách přijaly ideje woodcraftu a uplatňovaly je ve skautské praxi.

V průmyslovém městě Seraingu, ležícím na řece Maase nedaleko Lutychu, řídil 1. oddíl belgických skautů Louis-Clément Picalausa, přítel Franka Moretona. Po návratu Moretona do Anglie převzal vedení kmene *Glandier*, přičemž ideově vedl v myšlenkách woodcraftu přibližně 5 skautských oddílů v lutyšské provincii. Kmen *Glandier* ponechal si svůj znak z Francie, tedy znak O.W.C. a užíval rovněž hesla - pokřiku "Modrá obloha".

V roce 1920 se do Anglie vypravila delegace kmene, aby tam získala uznání jako lože (Lodge) *Rádu woodcrafterského rytířstva* (O.W.C.). Od té doby měl kmen *Glandier* dvojí organizační příslušnost: k O.W.C. a k B.S.B.

O svatoúšních svátcích v roce 1922 byl v lutychu uspořádán mezinárodní sněm O.W.C., na němž byla zastoupena britská větev O.W.C. Britská reprezentace se skládala ze čtyř zástupců - poutníků (Wayfarers) a dvou stopařů (Trackers) woodcrafterské lóže v Beormundu. Stopaři, jimiž byl chlapec a dívka, byli vybráni jako oficiální představitelé O.W.C. a jejich cestovní výlohy byly uhrazeny lóží. Dále bylo z britské strany přítomno pět zástupců a různých skupin O.W.C. spolu s britským náčelníkem O.W.C. a tajemníkem pro mezinárodní styky, doprovázeného jeho manželkou. Bylo to velmi užitečné a zdařilé setkání lóže Glandier s britskými zástupci O.W.C.

V pozdějších letech věnil se kmen Glandier zcela do skautské organizace B.S.B. a i když neměl stálý kontakt na anglickou organizaci O.W.C., ponechal si znak kmene Glandier, tedy vlastně znak O.W.C. a heslo "Modrá obloha". Specifika woodcrafterského zaměření činnosti však postupně mizela a koncem 20. let se kmen svou činností již nelišil od ostatních skautských oddílů.

Když koncem prosince 1936, při svém návratu z Československa projížděl Belgií "otec woodcraftu" E.T.Seton a jako turista se zde (v Bruselu) s manželkou krátce zastavil a přivítal příchod nového roku, nevěděl již v této zemi o nikom, kdo by se v jeho stopách stezkou lesní moudrosti ubíral.

Po vypuknutí druhé světové války odešli někteří belgičtí skauti v roce 1940 do Anglie, kde navázali styk s O.W.C. Jedním z nich byl starý skautský pracovník ze Seraingu, Firvin Guiot.

V říjnu 1973 byli tehdejší náčelník O.W.C. Arthur Kenway s manželkou Emmie a s manžely Billeem a Janie Toftsovými oficiálními zástupci O.W.C. na oslavách 60.výročí založení lóže Glandier v Belgii, s níž O.W.C. obnovil styky. Bylo to významné setkání a bylo zřejmé, že lóže Glandier byla plna uznání co do britské návštěvy. Belgičané sice nevyužili pozvání na slavnosti O.W.C. v Greenwoodu, ale přijeli zakrátko potom do Anglie a byli srdečně přijati. Bylo vzpomenuáno návštěvy náčelníka O.W.C. na sněmu Glandier v roce 1922, jehož se kromě náčelníka O.W.C. zúčastnil též A.Westlake - Zlatý orel spolu s Apple Blossom a jednou dívkou ze skupiny stopařů lóže O.W.C. v Beormundu.

Snad už koncem 30.let nebo až v roce 1945 existovala v Belgii Federace skautů woodcraftů (*Fédération des Scouts Woodcraft - F.S.W.*). Dochoval se zpravodaj "SCOUTS WOODCRAFT", který byl vydán v Bruselu v září 1945 a v podtitulu má uvedeno, že se jedná o "oficiální tiskový orgán F.S.W.". Jednalo se zřejmě o aktivitu nevelké skupiny skautů, která asi navíc neměla dlouhého trvání. Podle informací národního belgického skautského archivu v Lovani není o F.S.W. nic podrobnějšího známo.

Belgická skautská organizace B.S.B. uplatňuje dodnes některé metody woodcraftu, včetně určité symboliky, ale nedá se říci, že by to bylo ve větší míře než u skautských organizací jiných západoevropských zemí.

Popsali jsme zhruba okolnosti, které byly pro Ernesta Thompsona Setona podnětem k tomu, že v roce 1925 napsal, že metoda woodcraftu byla uplatněna po první světové válce v Belgii.

Volné harcerstvo - polský pokus o woodcraft

Tadeusz Wyrwalski, Milan Klimánek

Volné harcerstvo v Polsku vzniklo z iniciativy Adama Ciołkosze (1901-1978), který byl v mládí význačným činitelem skautské organizace. V roce 1918 byl velitelem harcerů v Tarnově, po sjednocení harcerských organizací stal se harcmistrem a členem hlavního stanu chlapecké větve svazu *Związek harcerstwa Polskiego* (ZHP). Vystudoval práva a vysokou školu politických věd. V roce 1921, kdy byl již členem Polské socialistické strany (PPS), založil v Krakově hnutí volného harcerstva. Přitom redigoval časopis mládeže *Płomienie* (Plameny) a sborníky *Dopisy starsím harcerům*. Po roce 1924, kdy volné harcerstvo zaniklo, byl dále činným členem PPS, poslancem Sejmu (poslanecké sněmovny), vězněm v politickém tzv. brestském procesu, od roku 1939 v emigraci v Paříži a v Londýně, kde zaujímal čelné funkce v emigrační polské vládě a v zahraniční sekci PPS. Byl význačným prozaikem, publicistou a historikem.

Volné harcerstvo lze považovat za první hnutí woodcrafterského typu v Polsku pravděpodobně díky podobným vlastnostem, jež byly charakteristické pro jiná zahraniční hnutí, o nichž byla zmínka v předchozích kapitolách.

Volné harcerstvo vzniklo v rámci obrodného procesu v polském harcerstvu a to nezávisle na informacích o podobných hnutích v Evropě. Je pravděpodobné, že teprve časopis *Der Weisse Ritter*, který se dostal do Krakova přes Vídeň, seznámil polské volné harcery s podobným hnutím v Německu a bylo tak umožněno navázat styky se zahraničím.

Na nezbytnost obrody v polském harcerstvu bylo Ciołkoszem poukázáno ve zmíněných *Dopisech starsím harcerům* pod tituly *Potřeba přestavby*, *Nové harcerské obzory* a *Volné harcerstvo*.

V dopise pod titulem *Potřeba přestavby* Ciołkosz uvádí v několika bodech myšlenky o nových podmínkách, za nichž budou lépe realizovány harcerské ideje a metody. Harcerstvo musí nabýt charakteru hnutí, nikoliv organizace. Je nutno odstranit nadměrné rozvinutou byrokracii ve vedení ZHP a zkostratělé formy, jež zastiňují obsah, zbavit se šablonovitosti, dogmatismu a potlačování individuality. Je nutno dosáhnout úplné decentralizace hnutí. Ústředí se musí začít zabývat rozšiřováním tvůrčích myšlenek do všech skupin a útvarů harcerstva, jeho oživením a zvětšením osobního vlivu na každého člena hnutí. Harceři musí svým vlivem zasáhnout dělnické, řemeslnické a venkovské prostředí a přitáhnout do svých řad zanedbanou mládež. K práci s touto mládeží je nutno orientovat studující inteligenci. Harcerům je třeba usnadnit přechod na vyšší stupně zdatnosti. Dále je nutno zpřístupnit mládeži a přizpůsobit její úrovni mládežnické a harcerské časopisy a příručky.

V další části tohoto dopisu vyslovuje se Ciołkosz proti veškerým formám militarismu, uplatňovaném dosud v rozsáhlé míře v polském harcerstvu a žádá jeho naprostou apolitičnost, neangažovanost v otázkách společenských a politických. Žádá dalekosáhlou demokratizaci harcerstva a likvidaci "klik", při-

emě zdůrazňuje, že harcerstvo není organizací pro mládež, nýbrž hnutím a organizací samé mládeže. Harcerskou ideologii shrnuje do slov: "Přes Polsko k lidskosti". Skautské bratrství chápe jako mohutný krok k realizaci lidského bratrství. Za nejdůležitější část činnosti považuje poznávání přírody. V závěru se zasazuje za revizi harcerského zákona a slibu, za uskutečnění alespoň částečné koedukace a svobodné vytváření kruhů starších harcerů a harcerek tak, aby tito mohli dále pracovat v duchu harcerských ideálů.

Další Ciołkoszův dopis starším harcerům, nesoucí titul *Nové harcerské obzory* obsahuje formulaci čtyř vlastností, charakterizujících hnutí volného harcerstva: návrat do přírody a indianismus, ideologie harcerského zákona a mírový skauting, kult státnosti a činné vlastenectví, úsilí o zlidovění harcerského hnutí a přijetí ideologie světa práce.

Většinu místa v tomto dopise věnuje nutnosti návratu do přírody a soudí, že právě tím je třeba začít realizovat program přestavby a obrody harcerstva. Jasný a úspěšný výchovný ideál volného harcerstva lze uskutečnit nejsnadněji v lůně přírody, v níž je skryt nejlepší učitel pravdy, krásy a dobra. Když se pak krátce zmíní o historii indianismu, zavedeného do skautingu Setonem, Ciołkosz uvádí jeho dva hlavní znaky: návrat do přírody a vlastní prožívání woodcraftu. Usuzuje, že indianismus nahradí časem díky své atraktivnosti militarismus, ještě mocně zakořeněný v harcerství. Podle Ciołkosze lze indianismus plně nahradit staroslovanskými a staropolskými prvky. Poznání života dávných Polanů, Sienzanů, Kolasiců, Opolanů, Vislanů nebo Kujavanů by poskytlo mnoho zajímavé látky pro život harcerských oddílů, přičemž by nešlo jen o teoretické, pasivní chápání slovanství, ale - co je právě vlastností indianismu - o jeho aktivní, praktické uplatňování, opřené o stararé obyčeje, písně, zkazky, předměty denní potřeby apod. Ciołkosz v dopise nakonec soudí, že na poznávání a kult přírody je nutno klást větší důraz než na cokoli jiné, dokonce více než na harcerský zákon, protože on sám vzkvete na pozadí tohoto nového života.

Konečně v dopise starším harcerům pod titulem *Volné harcerstvo* nastiňuje Ciołkosz představu o volnoharcerském hnutí. V dopise říká: Mnozí starší harceri, ač upřímně oddaní skautským ideám, již po delší dobu nenacházejí své místo v harcerské organizaci. Jsou nuceni hledat východisko pro svoji snahu sloužit skautské myšlence s pominutím faktického stavu věci, ba dokonce proti němu.

Jde o uznání existence svobodných harcerských myšlenek a umožnění jejich vzájemné výměny, o šíření nových názorů. Nejde o vytvoření - neboť ono již existuje - ale o uznání a uvedení ve všeobecnou známost volného, nezávislého, svobodného harcerstva.

Volný harcer nebo volná harcerka jsou členy velkého skautského bratrství, stojícího mimo rámec harcerských organizací. Touží sloužit celým svým životem velkým harcerským ideálům Pravdy, Krásy a Dobra a to způsoby, které sami uznají za přiměřené a takové, které směřují k tomuto cíli. Volnými harcery mohou být teprve ti, vůči nimž harcerská organizace vlastně již ukončila svoji výchovnou úlohu. Jde tedy o starší harcery a harcerky, pro něž ve stávajících skupinách starších harcerů často není místa, protože tyto skupiny se podřizují bezvýhradně formulacím a interpretacím harcerské ideologie, jak je přijata oficiálním svazem, a to dokonce v nejmenších podrobnostech, a rovněž přijímají od tohoto svazu přesný orga-

nizační rámec. K tomu, aby se někdo mohl stát volným harcerem, nelze stanovit věkovou hranici: jediným měřítkem je dostatečný individuální rozvoj. Nejde tedy o dětské hnutí.

Volný harcer neuznává organizační svazky. *Volné harcerstvo* netvoří nové organizační sdružení nebo svaz a neuznává vnějších organizačních forem. Nemá žádné zákony ani předpisy. Všichni volní harceři náležejí do volného harcerstva na zásadě souřadnosti: není hierarchie nadřízenosti a podřízenosti ani vyšších organizačních složek. Je jen jeden druh odpovědnosti: vůči sobě samému.

Volné harcerstvo se nestaví proti existující organizaci a není vůči ní konkurenční institucí. Ve smyslu zásady "Pocho-
dovat odděleně - udeřit společně" cítí se být v jisté spoji-
tosti s ní, protože ideály a cíle jsou společné.

Příslušnost k volnému harcerstvu začíná okamžikem zjiště-
ní v sobě samém touhy pokračovat v službě harcerským ideálům
ve smyslu zde vysvětlených zásad a končí okamžikem uvědomění
si, že tyto zásady se již neshodují s vlastním přesvědčením.

Volné harcerstvo neomezuje volné harcery žádnou programo-
vou formulací harcerské ideologie, zvláště pak nevnučuje jim
oficiální znění harcerského zákona, i když nepřikazuje jej za-
vrhnout. Být volný harcerem, k tomu postačí samotný fakt cítit
se být ve spojení s harcerským hnutím, být příslušný ke světu
harcerské myšlenky.

Skupinky volných harcerů mohou utvořit družinu, kruh nebo
klub a to buď na zásadě rovnosti jeho členů nebo pod vedením
zvoleného harcera, který je však jenom "prvním mezi rovnými"
(primus inter pares).

Autor připouští, že jim uvedený styl v pojetí harcerstva
lze nazvat anarchistickým: podle něho se požadují co největší
práva jedince - harcerského individua při současné zásadě na-
prosté rovnosti a svobody. Neuznává vedení, nepotřebuje žád-
ných organizačních celků nebo sdružení mimo těch, které vznik-
nou a budou opřeny na dobrovolné dohodě - kterou však lze
v každé době zrušit. Autor již naznačil, že nemá v úmyslu
přetvářet tímto způsobem oficiální harcerskou organizaci, pro-
tože hodlá pro volné harcery nalézt místo vedle ní nebo mimo
ní. I zde je jistá analogie s anarchisty: ti si uvědomují, jak
má vypadat svět podle jejich přesvědčení, přičemž sami sebe
považují za dozrálé pro anarchistické zřízení; nevědí však
- a k tomu se přiznávají - jak dovést lidstvo k podobnému
přesvědčení a jakými cestami realizovat toto nové zřízení.
Užívají jen negativních pokynů a doporučení bez vědomí o pozi-
tivních prostředcích. Protože "není dovoleno činit jiné šťast-
nějšími proti jejich vůli", zůstává jen jedno: čekat a věřit.
Autor soudí, že nejvhodnější organizační formou harcerstva je
volné harcerstvo a tedy neexistence (a spíše libovolnost)
těchto forem.

Autor dále soudí, že počet volných harcerů a harcerek bu-
de v poměru k počtu členstva v ZHP neobyčejně malý, což však
nemůže odradit od plánu a záměrů, spojených s ideou volného
harcerstva. Uvádí dále, že většina "volných harcerů" nebude se
chtít hlásit ke své účasti ve volném harcerství proto, že je-
jich odpor ke vší formálnosti nedovolí jim dokonce ani přij-
mout tento název, který představuje osvobození od každé vněj-
ší organizační formy harcerstva. Budou tedy volnými harcery,
aniž by užívali tohoto označení nebo bez toho, že by si byli
vědomi jeho existence.

Prvkem dorozumění a pojátkem mezi volnými harcery by měl
být časopis, určený k ovlivňování existující harcerské organi-

zace, ke zpracovávání její ideologie tak, jak se bude utvářet a upevňovat ideologie *Volného harcerstva*. V závěru autor navrhuje projekt takového časopisu.

Ve skutečnosti takový časopis začal vycházet 1. listopadu 1921 s hlavičkou *Prómiennie* (Plameny) a podtitulem "časopis mládeže", od 8.-9. čísla (25.2.1922) ještě v záhlaví s heslem "Pravda - Krása - Dobro". Až do svého zániku v srpnu 1924 sdružoval časopis několik známých činovníků ZHP, jako Aloise Pawełka, Stanisława Gibbese, Z. Stiebera a další, kteří byli na hony vzdálení myšlenkám socialismu, avšak toužili po nápravě činnosti harcerského svazu ZHP. Pracovali ve volnoharcerském hnutí až do doby, kdy se vlivem radikální levice volné harcerstvo změnilo ve hnutí po výtoce politické, o čemž bude dále pojednáno.

Časopis *Prómiennie* uveřejňoval široký záběr zpráv o woodcrafterském, skautském a mládežnickém hnutí ve světě, nevylímal je činnost mírových organizací, práci esperantistů, radiotelegrafistů a filatelistů. Na stránkách časopisu objevovaly se kromě vlastních kreseb s harcerskou, indiánskou, slovanskou, mystickou a futuristickou tematikou kresby Setonovy a Hargraveovy. Byly uveřejněny překlady ze Setonových knih o woodcraftu a jeho povídek o zvířatech, Hargraveovy úvahy o hnutí *Kibbo Kift* a zejména diskusní články o poslání volného harcerstva. Odmyslíme-li si chudičkou grafickou úpravu časopisu, pochopitelnou pro neutěšené poválečné hospodářské poměry v Polsku, máme před sebou časopis, jehož záměr a obsah mohou být do dnešního dne vzorem publikace pro mládež.

Iniciátor volnoharcerského hnutí a vedoucí redaktor časopisu *Prómiennie* Adam Ciołkosz se vyznačoval neobyčejnou erudiicí na poli filozofie a etiky, měl nesporné vůdčí schopnosti, byl vybaven dobrými znalostmi cizích jazyků, které mu umožňovaly rozvětvený styk s mládežnickým hnutím v Evropě a Spojených státech a vykazoval bohatou invenci v otázkách tohoto hnutí. Jako redaktor a duše časopisu *Prómiennie* byl pozoruhodně pracovitý a vyznačoval se trvalou snahou po vyjasňování soudobých problémů harcerstva a mládeže. Jako publicista měl dar jasného formulování myšlenkové syntézy.

První sjezd *Volného harcerstva* se konal ve dnech 29. 30. června 1922 v Machocicích u města Kielce. Sjezdu se zúčastnilo na 80 vedoucích a starších činovníků harcerstva. Byli přítomni zástupci ZHP, židovské skautské organizace z Lodži *Harcers Polski*, židovského skautského svazu *Hashomer Hacair* a zástupci německého mládežnického hnutí v Polsku. Pozdravný dopis zaslali mimo jiné němečtí noví skauti, vedoucí ukrajinského skautingu v Polsku *Ukrajinskij Plastovyj Uząd* a John Hargrave, náčelník anglické organizace *Kibbo Kift*.

Na sjezdu byla přijata ideová deklarace, vyjadřující snahy *Volného harcerstva*. Současně se projevil ideový rozkol ve vedení *Volného harcerstva*, kde radikálně orientovanou varšavskou levicovou skupinu vedl Leon Jankowski. Radikálové směřovali k přeměně dosud nepochitického hnutí na organizaci výlučně politického charakteru, stojící v opozici a odmítající spolupráci s ZHP. Menšina vedení v čele s Adamem Ciołkoszem a Stanisławem Jerschinou žádala naproti tomu autonomii *Volného harcerstva* v rámci ZHP. V roce 1922 navázali volní harceři také písemný kontakt se *Zálesáckou ligou československou*, od které obdrželi různé materiály americké woodcrafterské ligy, včetně časopisu *Totem Board*.

Ještě před konáním druhého sjezdu ve dnech 1. a 2. června 1923 v Krakově (zúčastnil se ho m.j. jako host prof. Miloš Seifert za *Československou Ligu lesní moudrosti*) bylo rozhodnuto opustit oficiální harcerský svaz ZHP. Ve Varšavě, Lodži, Krakově, Lvově, Kališi, Tarnově a v několika dalších místech vznikly volnoharcerské oddíly. Pokračoval proces radikalizace názorů. V této situaci někteří dosavadní přívrženci *Volného harcerstva*, jako Pawelek a Gibbes, opustili jeho řady.

Na krakovském sjezdu se ještě výrazněji projevil ideový rozkol ve vedení *Volného harcerstva*. Leon Jankowski definoval ve svém vystoupení dosavadní volné harcery, seskupené kolem časopisu *Plomienie*, jako hrstku individualistů. Vyslovil se pro solidaritu s mezinárodním dělnickým hnutím, za třídní boj a přerod volného harcerstva ve hnutí proletářské mládeže, a dále za pacifismus a proti militarismu. Kritizoval rovněž woodcraft, prosazovaný Ciołkoszem a Jerschinou a tvrdil, že toto hnutí může snad vychovat schopné lidi, ale nezmění společenské zřízení. Přesto se na sjezdu podařilo prosadit dosavadní ideovou koncepci Ciołkosze a Jerschiny, která se zaměřovala na boj s militarismem a zdůrazňovala potřebu spojení se světem práce zejména získáváním do řad *volného harcerstva* dělnické mládeže. Koncepce dále vyzývala k zavádění světské morálky namísto církevní při výchově mládeže a současně označila woodcraft za hlavní výchovný prostředek hnutí. Na sjezdu bylo schváleno vytvoření *Sjednocení volného harcerstva (Zjednoczenie Wolnego Harcerstwa - ZWH)* na federativních zásadách. Do výkonného výboru byli zvoleni m.j. Ciołkosz, Jankowski a Jerschina.

V té době začala se projevovat ve vedení časopisu *Plomienie* jistá povolnost vůči požadavkům levého křídla činovníků *Volného harcerstva*. Woodcrafterské myšlenky a metodika stávaly se stále více doplňkem nové vůdčí linie časopisu: mládež byla uvědomována o cílech socialismu i za pomoci příkladů ze sovětského života, vzrůstal boj proti náboženství a církvi, glorifikováno internacionální bratrství proletariátu a podporován odpor proti buržoazii, propagována cesta ke komunistickému společenskému zřízení, podporovány akce proti militarismu, na podporu pacifismu a "nadnárodních" ideí. Došlo ke konfiskacím článků a lze říci, že Setonových myšlenek bylo zneužito ke zcela odlišným cílům. Důsledkem bylo, že v ZHP a oficiálních vládních a církevních kruzích sílil odpor k obrodnému hnutí, představovanému *Volným harcerstvem*, které se stále více ocitalo v izolaci.

Lze mít za to, že ideový rozkol ve volném harcerství zamrazil vydání v květnu 1922 ohlášeného knižního cyklu, který měl obsahovat překlad Setonova *Ducha lesů*, Hargraveovy *Listy z wigwamu*, knihu o životě německých nových skautů *Kibbo'Kift* a sborník diskusních článků o ideovém průlomu v harcerství *Velká cesta*, redigovaný Adamem Ciołkoszem.

Krátce před posledním sjezdem volného harcerstva v Helenówku u Varšavy ve dnech 1. až 3. srpna 1924 získala rozhodný vliv v ZWH varšavská organizace v čele s Leonem Jankowským. Na sjezdu bylo rozhodnuto o změně volnoharcerské organizace ZWH na organizaci pionýrskou. Sjezd byl ukončen zatčením jeho účastníků a sjezdové písemné materiály byly zabaveny policií. Zatčení převezli do Varšavy a po výsledcích propustili. *Sjednocení volného harcerstva* již neobnovilo svou činnost. Adam Ciołkosz a jeho stoupenci odešli pracovat v *Polské socialist-*

tické straně (PRS) a skupina Jankowského se začala podílet na vytvoření komunistické dětské organizace *Pionier*.

Snahy o obrodu polského harcerstva měly opačný výsledek, než jak to předpokládali tvůrci myšlenek *Volného harcerstva*. Ve veřejnosti se ustálil na dlouhou dobu zjednodušený odsudek *Volného harcerstva*, jež bylo později neprávem spojováno s ideově neblahou činností organizace *Pionier* (1925-1938), *Rudého harcerstva* (1926-1939) a podobných levicových organizací mládeže v Polsku.

Nikoliv myšlenkové dědictví *volného harcerstva*, nýbrž vývoj světových událostí zapůsobil na částečné odstranění militaristických prvků a opuštění nekritického nacionalismu v poválečné harcerské výchově.

Woodcraft je dnes v Polsku znám jen omezeně a povrchně a jeho rozšíření brání nechuť k volnoharcerské interpretaci jeho idejí z dvacátých let našeho století. Tato averze je dosud zakotvena zejména v myslích vedoucích činitelů harcerských organizací, existujících dnes v Polsku a ovládaných zcela baden-powellovským výchovným systémem.

Lesní škola ZHP ve Vigrách

Nelze však říci, že by myšlenky woodcraftu (polsky "puszczaństwo" od slova "puszcza", značícího v češtině prvotní les či hvozd, nedotknutý činností člověka) nepůsobily svým mystickým kouzlem na řadové polské harcery. Polská mládež byla a je ovlivňována Setonovými povídkami a knihami Cooperovými a Londonovými, polských autorů Adolfa Dygasińského, Jana Wiktora a jinými.

Zde se zastavíme na chvíli u přímého vlivu, jímž hluboce zapůsobila na polskou mládež a harcerstvo vynikající novela prozaičky Marie Rodziewiczówny (1863-1944) o názvu *Léto lesních lidí* (*Lato leśnych ludzi*, 1920, kupodivu dodnes do češtiny nepřeložená), pojednávající o prázdninovém pobytu skupiny hochů v přírodě. Toto vyprávění, uznané veřejností za autorčino literární arcidílo, stalo se předlohou pro filmové zpracování a nese všechny rysy krásné literatury, psané v duchu woodcraftu, i když není známo působení idejí lesní moudrosti na autorčinu tvorbu, v níž kromě vlastenecké noty nacházíme mocný hlas, usilující o harmonii lidského života s přírodou. V *Létě lesních lidí* setkáváme se nejen se záavěcovací stezkou s plněním činu a velkého činu, s podmínkami a ceremonií udělení lesního jména, s moudrou zkušeností náčelníka a popisy pobytu v lesích, prožívaném při vlastní práci, motivované myslící rukou, s očima, vidoucima tajemství přírody a srdcem, naplněným vysokými ideály čistého lidství.

Vliv této novely odrazil se plně v duchu a stylu tzv. vigerských táborů, pořádaných v letech 1926 až 1939 varšavskou korouhví (regionálním svazem) ZHP pro starší harcery a vůdcovské čekatele. Letnímu běhu obvykle předcházela teoretický kurs, diskusní kurs, praktické vedení oddílů a v závěru byl doplněn zimním táborem v horách. Celkem 11 letních táborových škol vychovávalo na 700 účastníků v prostředí hlubokých lesů u jezera Wigry v severovýchodním Polsku.

Táborové školy se vyznačovaly všemi atributy woodcrafterského tábora: nebylo vstupní brány, zmizelo oplocení, tabule s nápisy, dlážděné chodníky, v trávnicích utvořené emblémy z drčené cihly a jiné elementy civilizačního charakteru. Objevily se totemové kúly. Tábořiště zanikalo v obklopujícím ho

lesním komplexu, stany byly skryty v houštinách a splyvaly s lesním prostředím, pokryty mechem a listím. Táborníci se pohybovali bosí a odění jen v nejnútnejších úborech. Do důsledků byl zlikvidován vojensky organizovaný denní program. Nikdo netroubil budíček, nestály vyrovnané řady při nástupu, nebylo hlášení a rozkazů. Jejich místo plně zaujaly obřady, vycházející ze staroslovanských reálií. Byly spojením lidí s obklopující přírodou. Prostá ranní modlitba vzrušovala svoji hloubkou a opravdovostí. Celý den byl proniknut mocnými vlivy symboliky a byl jedinou velkou písní na počest Stvořitele. Slovo vůdce bylo vyslechnuto volně sedícími družinami a táborový oheň vracel všechny ke kořenům civilizace. Účastníci si tykali (což bylo velkou novinkou), nerozeznávali hodnosti ani tituly a zdravili se pozvednutím ruky se zavřenou dlaní a zdviženými palcem a malíčkem.

Program kursů, naplněný společnou prací, bez zvýhodnění kohokoliv, byl prodchnut spontánním zálesáckým duchem a obřadnictvím. Táborové stavby vznikaly díky všestranné dovednosti: tyčovina nahradila desky, kámen zastoupil cihly a v polním ohništi z kamene a hlíny byla připravována řada jednoduchých, avšak vydatných zálesáckých pokrmů. Z táborového života zmizel drill a pompéznost. Zálesácké zvyky, písně a obřady neměly nádech šablonovitosti. Jen ústně zveřejněný řád kursů byl stručným zákonem divočiny, který stanovil odpovědnost a práva táborníků. "Všichni za jednoho - jeden za všechny - Všichni přemýšlejí, jeden hovoří a všichni pracují - Co řekl Starý vlk, to řekl" - to byla duchovní deviza kursů. Nebylo nekázně a drobné příhody v průběhu několika let nemusely být kázeňsky řešeny.

Tradice vigerských lesních škol byla charakterizována v pozdějším všedním životě absolventů hlubokým pocitem občanské odpovědnosti a kázně.

Lesní harcerstvo ve Vratislavi

Uvedli jsme již, že myšlenky woodcraftu nezmizely zcela z mysli polské mládeže. Po ukončení druhé světové války napřála však rozšíření woodcrafterských ideálů tehdejší politická situace, kdy panovaly prosovětské tendence a byl uplatňován výchovný systém mládeže podle vzorů sovětské pionýrské organizace a *Komsomolu*.

V průběhu let se v Polsku objevily první signály, které v nesporném svědectví usilí mládeže a zvláště řadového harcerstva, uplatňovat ideje a metodiku woodcraftu. V té době se jako hodná vysokého uznání projevila iniciativa zkušeného harcerského vůdce Tadeáše Wyrwalského (lesní jméno Stopující vlk), který od roku 1965 vedl po několik let woodcrafterský kmen lesních harcerů "Vatra" ve Vratislavi. Tento kmen vyvíjí zdárně svoji činnost: vydává svůj kmenový časopis a pořádá letní tábory.

Další záslužnou činností Wyrwalského je publikační aktivita: v harcerských časopisech uveřejnil překlad Setonova *Stoupání na horu*, články o totemech, o obřadnictví v lesním skautingu, pojednání o významu indianismu pro mládež, články o indiánských tancích a jiné metodické publikace. Vydal dvě knížky o činnosti lesních harcerů v přírodě a v letech 1988 a 1990 dvě vydání studie *Rozvoj woodcrafterské ideje ve skautingu 1902-1939*. Kromě toho přeložil úplný text Setonova stěžejního díla *Poselství rudého muže* do polštiny.

Kruh woodcrafterů - lesních junáků v Polsku, seskupených kolem vydavatelství *Biblioteczka Walden* v Katovicích, položil si za úkol seznamovat čtenáře s cennými literárními díly E.T.Setona a jiných autorů - vyznavačů lesní vědy a moudrosti života v harmonii s přírodou a jejími neměnnými právy. V *Biblioteczce Walden*, kterou vydává Milan Klimánek, člen poradního sboru *Institutu E. T. Setona*, vycházejí tituly s woodcrafterskou tematikou, jež dosud nebyly v Polsku vydány a jež v situaci současného procesu všeobecného ničení přírody a životního prostředí představují cestu do života, existujícího ve shodě s přírodou, zejména z hlediska hodnot duchovních, etických a humanistických, které tak znepokojivě zanikají v dnešním světě. Polští lesní junáci jsou ideově napojeni na české junáky lesní moudrosti.

V současnosti se citelně postrádá odpovědné vedený a bohaté informující polský woodcrafterský čtvrtletník o celostátním významu a dosahu.

Woodcrafterské hnutí v Jugoslávii - ve Slovinsku

Dušan Vodeb

Konec první světové války a rozpad rakousko-uherské monarchie znamenal pro Slovinsko nový život ve znamení národního probuzení v kultuře, školství, vědě i též ve sportu, nevyjímaje novou metodu tělesné a duševní výchovy - junáctví. Slovinci tehdy poznali jen jednu formu junáctví a táboření - baden-powellovský skauting. Skauti ve Slovinsku byli proto prvními, kteří začali pracovat v rámci své vlastní organizace. Na podzim roku 1922 vznikla v hlavním městě Slovinska Lublani organizace jugoslávského skautského svazu. Baden-Powellovi skauti nebyli však jedinou tábornickou organizací, která tehdy vznikla ve Slovinsku. Život v přírodě a táboření měly ve svém programu rovněž některé politické strany, které přizpůsobily skautské metody svým vlastním potřebám.

Prvním, kdo ve Slovinsku upozornil na junáctví, byl ing. Hinko Pajer (8.7.1886 - 29.8.1966) z Lublaně. Poznal je v průběhu svých studií na vysoké škole v Praze. Již v roce 1913 seznámil slovinskou veřejnost se skautingem dvěma články s titulem "Scout" v měsíčníku "Naši zapiski". Setonovo junáctví tehdy ještě ve Slovinsku a v Jugoslávii známo nebylo.

Po ukončení studia strojíního inženýrství ve Vídni a v Praze se Hinko Pajer vrátil do Lublaně a vstoupil tam do skautské organizace. Přitom udržoval stále styky s českými přáteli ze studií a od nich se dověděl, že v Československu existuje organizace Setonových junáků pod názvem *Liga lesní moudrosti*. Navázal spojení s Ligou a jejím prostřednictvím se dostal do styku s anglickými a polskými woodcraftery a rovněž s Woodcrafterskou ligou Ameriky. Tak se seznámil se Setonovými myšlenkami a s jeho výchovnou metodou v přírodě - s woodcraftem. V pojmu "woodcraft" nespatořoval ing. Pajer pouhý život a pobyt v přírodě, ale též duševní a etickou výchovu člověka. Protože tyto hodnoty nenalézal v dostatečné míře v Baden-Powellově skautingu, začal hledat v Lublani nadšence pro Setonovo junáctví. Za tím účelem navázal styky s některými členy *Skautů svobody*, kteří byli organizováni jako národní socialistická mládež Jugoslávie. Malá skupina, v níž byli vůdčími osobnostmi ing. Hinko Pajer, Črtomir Zorec, Branimir Kozinc a Vladimir Kravos, počala zavádět nové směry a pravidla do junáckého života po vzoru Setonova woodcraftu. Tato skupina si zvolila název *Združenje slovenskih tabornikov* (ZST - Sdružení slovinských junáků). Ústavující sněm sdružení se konal v prosinci 1925.

Sdružení (ZST) již bylo organizací podle Setonových zásad a programu. Ukázala se potřeba nalézt vhodný výraz ve slovinské, který by odpovídal Setonovu pojmu "woodcraft". Stalo se jím slovo "gozdovništvo" a "gozdovnik" (woodcraft a woodcrafter). Za svůj znak - totem přijali slovínští woodcrafteri symbol woodcraftu, totiž bílý štít s modrými rohy. Od počátku propagovali junáctví jako nejvhodnější formu přírodní výchovy.

Po uplynutí čtyř let a po čtyřech uspořádaných táborech

došlo v roce 1929 ke změně názvu organizace na *Jugoslávská gozdovniška liga* - JGL (Jugoslávská woodcrafterská liga). Bylo zvoleno náčelnictvo, které po šest let mělo své sídlo v Lublani, od roku 1936 pak v Mariboru. Náčelnictvo řídilo ideově a organizačně činnost celé organizace, čítající tehdy 13 kmenů (slovinské označení kmene bylo "rod"), které se utvořily v různých místech Slovinska. Vůdcovství kmene bylo svěřováno nejzkušenějším woodcrafterům - předním slovinským kulturním, vědeckým a politickým pracovníkům. Slovinští woodcrafteri uspořádali v letech 1925 až 1940 celkem 33 táborů. Pokud jde o další území Jugoslávie, působila malá skupina woodcrafterů ještě v bosenském Sarajevu a poněkud větší skupina v hlavním městě Chorvatska Záhřebu. Záhřebští woodcrafteri tábořili v roce 1929 také u slovinské obce Kranjski Gori. Nemohu si již vzpomenout, jak se dostaly na tábor u obce Kranjski Gori dvě české učitelky. Jedna z nich se jmenovala Alena a obě nás naučily několika českým písním.

Jiní dva woodcrafteri z Československa se zúčastnili našeho tábora v roce 1935 v Martuljku. Z Bratislavy sem přijel MUDr. Arpád Jávör - Sagaweesi i se svým stanem, který postavil v táborovém kruhu. Druhým hostem byl Karel Bukovanský - Buk z Prahy. Z těchto návštěv se dochovaly fotografické snímky.

Pro sblížení a dobrou spolupráci mezi kmeny byla uspořádáno šest společných táborů. Lublaňští woodcrafteri vydali v roce 1938 brožuru pod názvem *Bratski bič*, mariborští vydávali v letech 1936 až 1938 měsíčník *Plamen*. Mariborský kmen vydal též v roce 1936 překlad Setonovy knihy *Rolf zálesák*.

Jugoslávská woodcrafterská liga čítala v roce 1936 přes 500 členů. Je známo, že řadami Ligy prošlo až 2000 členů a příznivců. Znakem JGL byl bílý kruh s modrými rohy, zasazený do rovnoramenného trojúhelníka v barvě červené. Tento znak, jehož autorem byl H. Pajer, byl používán už od roku 1925. V bílém kruhu byla umístěna písmena ZTS, od vzniku JGL byl pak už kruh bez těchto písmen.

Mariborský *Rod severnih vigwamov* (Kmen severních vigwamů) uspořádal v roce 1934 v Mariboru výstavu o své činnosti. Jako vzácnost byl zde vystaven Setonův dopis jugoslávským woodcrafterům, v němž Seton nabádá, aby se drželi ve své činnosti svých národních vzorů. Neméně aktivní byli rovněž bratři v Lublani, kteří v letech 1939 až 1940 postavili v lese u Iškem Vintgarju krásný velký srub. Ten však italští okupanti na podzim roku 1941 vypálili.

Pro rozvoj slovinské woodcrafterské organizace měla značný význam spolupráce s československými woodcraftery. Jak jsem se již zmínil, styk Hinko Pajera v době jeho studií v Praze s členy Ligy lesní moudrosti měl rozhodující vliv na ustavení slovinské woodcrafterské organizace. Slovinských woodcrafterů, kteří studovali ve 20. a 30. letech v Praze, bylo však více. Všichni přinášeli na Slovinsko Setonovy myšlenky. Vedle Hinko Pajera byli to ještě tito bratři: Črtomir Zorec, ing. Dušan Cejan, ing. Stanko Murko a prof. Gabrijel Kolbič. V Praze se zúčastňovali práce v kmenech, jezdili na letní tábory, Č. Zorec přispíval do ligového časopisu *Vatra*.

Dodávám, že ing. Stanko Murko (1911-1943) se účastnil jako zástupce JGL jednání při návštěvě E.T. Setona o vánocích 1936 v Praze. Byl pravděpodobně jediným členem JGL, který se setkal se Setonem osobně. Seton dal tehdy při besedě s woodcraftery v Praze jugoslávskou woodcrafterskou organizaci za vzor jako nejlepší a potom uvedl:

"... v Anglii se již příliš odchýlili od mého programu.

v Československu se hádají a nejsou jednou...".

Již dříve byl Seton zvolen čestným náčelníkem JGL.

Zmíněný bratr ing. Dušan Cejan navštívil v roce 1934 pokusný tábor pražských učňovských besídek v Praze-Hostivaři, který spolu s tábory městských školních družin organizoval Karel Bukovanský - Buk. Fotografie z tohoto táboření se nacházejí v Muzeu národního osvobození (*Muzej národne osvoboditve*) v Mariboru, kde jsou v archivu soustředěny dokumenty o historii slovinského woodcraftu.

Stálé styky s československými woodcraftery udržoval též dlouholetý náčelník mariborského kmene a před druhou světovou válkou rovněž náčelník JGL Franjo Klotčnik - Beli lisjak (Bílý lisák), který byl v roce 1935 u příležitosti 10. výročí založení jugoslávské woodcrafterské organizace vyznamenán *Ligou čsl. woodcrafterů*.

V neděli 23. února 1941 se konal v Mariboru poslední sněm JGL. Za měsíc pak napadli Jugoslávii němečtí a italští fašisté se svými vojsky. Slovinští jugoslávské woodcrafterské hnutí přestalo existovat, když okupanti zničili všechno, co bylo slovinské. Slovinští woodcrafteri se prakticky všichni zapojili do národního odboje a prodělali ve válečných letech všechno to, co prožíval slovinský národ: persekuci, vyhnanství, internační a koncentrační tábory a smrt. V národním partyzánském odboji prokázali slovinští gozdovniki své opravdové hrdinství.

Poválečná Titova socialistická Jugoslávie nedovolila skautským a woodcrafterským organizacím svobodné působení. V jejich duchu se tedy pracovalo pod hlavičkou povolené tábornické organizace a také v exilu. Zatímco po pádu komunistického systému v Jugoslávii byla skautská organizace ve Slovinsku záhy obnovena, na obnovu jugoslávské woodcrafterské ligy chyběly již starým woodcrafterům síly a hlavně mladí náčelníci. V Muzeu národního osvobození v Mariboru je dokumentačně doloženo, jak řady slovinských woodcrafterů byly během války zdecimovány. V žádné jiné zemi, okupované fašisty, nebyli woodcrafteri tak krutě postiženi.

V roce 1985 byla v Mariboru u příležitosti 60. výročí vzniku woodcrafterského hnutí ve Slovinsku uspořádána konference o jeho historii. V nákladu 200 výtisků byl vydán sborník pod názvem *Gozdovništvo na Slovenskem 1925-1941* (Woodcraft ve Slovinsku 1925-1941). Tento sborník vlastní například Slovanská knihovna v Praze.

Muzeum národního osvobození v Mariboru, které se zaměřuje na historii slovinského skautingu a woodcraftu, uspořádalo ve spolupráci s exilovými slovinskými skauty reprezentační výstavu o meziválečném (1920-1940) skautském a woodcrafterském hnutí ve Slovinsku. Výstava, kterou již v menším rozsahu shlédly tisíce návštěvníků v Mariboru a Lublani, byla v březnu 1993 otevřena také v italském Terstu. K výstavě v Terstu byly vydány série barevných plakátů a řada samolepek.

Vedle zmíněného Rolfa zálesáka, který pak v novém překladu byl po válce vydán ještě třikrát (1958, 1964 a 1973), vyšla slovinsky rovněž řada Setonových knih povídek o zvířatech. Zajímavé je, že většinu jich do slovinštiny přeložil Pavel Holeček. Rolf zálesák vyšel také srbsky, stejně jako povídky o zvířatech. Existují i hojné překlady do chorvatštiny a dokonce i makedonštiny. Vždy však jde o Setonovy "animal stories". Setonovy knihy o woodcraftu v Jugoslávii vydány nebyly a tak ani případní současní zájemci se nemají o co opřít.

Tadeusz Wyrwalski, Milan Klimánek

Úvaha o německých stěhovavých ptácích

Úvodem je účelné předeslat, že toto hnutí vzniklo na sklonku 19. století jako první výraz duchovního ruchu německé mládeže, známého všeobecně jako *Jugendbewegung*. Mládež se pokusila uplatnit svébytnost svého věku vůči poručníkovi dospělých, nepřihlízejících k podstatě mládí.

Ke skupině hnutí, označovaných společně jako *Jugendbewegung*, byly počítány jen ty organizace, které vznikly samy o sobě z iniciativy mládeže a které mládež sama vedla a spravovala bez toho, že by byla organizována a řízena dospělými "shora", jak tomu bylo u ostatních organizací (včetně zprvu jediné existující, později pak všech vzniklých německých skautských organizací), jež patřily do skupiny, označované jako *Jugendpflege* (péče o mládež). Toto rozlišení má zásadní význam pro pochopení charakteristiky, ideového a organizačního profilu nejružnějších mládežnických organizací a skupin.

Zatímco v českých zemích nebyly na sklonku 19. století ještě známy žádné organizace mládeže, v císařském Německu se v roce 1897 ustavilo sdružení mladých lidí při gymnáziu v městě Steglitz, náležejícím dnes do Velkého Berlína. Studující práv Karl Fischer soustředil první skupiny mládeže - své bývalé spolužáky ke společným nedělním toulkám a prázdninovým pobytům. Mládež toužila být sama sebou, bez stálého dozoru rodičů a učitelů, chtěla sama rozhodovat o tom, jak stráví svůj volný čas, tvořit svůj vlastní mladý svět, v němž by mladý člověk našel místo sám pro sebe. Tento svět nemohla dát mládeži ani městská ulice, ani zatuchlé prostředí školních škamen zrovna tak, jako společenský život dospělých, jenž příliš záhy odcizoval mladého člověka jeho vlastnímu světu představ a prožitků.

Hrstce zapálených hledačů nové cesty nepřipadal drsný písek německých vřesovišť a pláni jednotvárný a obraz jejich rodné krajiny chudobný a nudný - oni byli naplněni nadšením a upřímným obdivem své vlasti a její tiché krásy. Nový svět mladého člověka byl hledán a nalezen na nejméně dostupných místech přírody a v úzkém sepětí s ní.

Historicky bylo navázáno na tradici potulných středověkých vagantů - studentů, žáků a kleriků, kteří žili vandrovním životem, tvořili jakýsi druh amatérských souborů, hráli divadelní kusy s veselým, často satirickým obsahem, deklamovali verše a zpívali vervné a rozpustilé písně a popěvky. Z toho vznikala v novém hnutí označení členů jako "vagant", "nadvagant" apod.

Mladí lidé podnikali o nedělích a svátcích dlouhé cesty venkovskou přírodou, přičemž se vyhýbali veřejným komunikacím a navštěvovali i v noci opuštěná místa v lesích i doubravách. Byla osvojována stavba stanů, nejvhodnější zabalení tlumoku, užití stanového dílce jako pláště, dřevěného uhlí místo liho-

věho varíče. V zimě byly konány cesty na lyžích. Zpočátku nebylo kluboven ani vhodných prostor ke konání schůzek; půdní přepážka a podkrovní světnička sloužily jako "hnízd" a stačily ke shromáždění houfu.

Byl vytvořen svět prostých životních potřeb při putování a pocit bezstarostnosti o ně, svět splnutí s přírodou, svět družnosti a přátelství. V přátelském kruhu byl objeven rozený vůdce. Instituce vůdcovství probudila pojem sounáležitosti s houfem a vědomí vzájemné a osobní odpovědnosti. Styk s přírodou a oživení velkoměstem ujařmeného "já" vedlo k novému pojetí mladistvosti, k nově rozuměnému lidství. A to vše nikoliv z jakéhosi předem zformulovaného mínění nebo programu. Hnutí bylo vším jiným, než reformačním hnutím k nápravě škod podle plánovaného procesu ozdravení. Byl to útěk a odvrácení z dosahu civilizačního proudu, jenž opanoval na sklonku 19. století Německo, útěk tam, kde lze stavět začátky vlastního světa mladí.

S toužou silou, s jakou tehdejší německý student a žák strhával ze sebe krunýř starého životního stylu, utvářela se vlastní představa života, k němuž náleželo "hnízd", vůdce, cesta, putování, příroda, domov nebo útulna mládeže, táborák a výraz vlastní mladistvé životní tvářnosti.

Přiléhavý název pro hnutí, *Wandervogel*, byl vymyšlen v jednom malém berlínském kroužku mládeže v roce 1901 chlapcem, který se jmenoval Wolfgang Meyen. Za svůj znak si "stěhovaví ptáci" vybrali obraz gryfa, bájného zvířete se lvím tělem, orlí hlavou, křídly a drápy, užívaného ve starověku jako náboženský, v pozdějších epochách jako ornamentální motiv a heraldická figura.

Z počátku za vedení hnutí Karlem Fischerem nebylo místa ani chuti na filosofické dohady, na zdůvodňování, vyhlašování tézí a misionářské rozšiřování idejí. Když však Hans Breuer později vydal proslulou příručku *Zupfgeigenhansl* (asi jako "Zpíváme s kytarou"), stala se ona pokladnicí písní, představujících podstatu německé národní zpěvní kultury a obsahovala řadu nových umělých písní, jež se postupně staly repertoárem mládeže při táborových ohních a v jejich domovech. Píseň si tehdy dobyla mezi mládeží zcela významné postavení, s písní šly ruku v ruce národní pověsti a báje, hry a tanec. Z počáteční kratochvil se tanec, ochotnické či loutkové divadlo a zpěv výrazem vnitřního bytí mladých lidí a v národních pověstech prožíval se novým způsobem duch vlastního národa. Tento myšlenkový konglomerát byl často doprovázen náboženskou vroucností.

Ve své archaické podobě bylo hnutí ideově jednoznačné součástí německého tzv. Jugendstilu, jenž byl reakcí na dřívější historické slohy a měl podobu uměleckého, zejména umělecko řemeslného hnutí, působícího později v architektuře. Označení bylo vzato z názvu mnichovského secesionistického časopisu *Jugend*. Nový styl nalezl vyjádření též ve výrobě dřevěných, umělecko ztvárněných předmětů bytové kultury, ceněny byly předměty z keramiky, cínu a pestré zdobené nádobí. Tím vším byla mladá generace silně esteticky ovlivněna.

V hnízdech byl čítán *Zarathustra* Nietzscheho, Ibsenův *Peer Gynt*, *Wedekindovo Procitnutí jara*, obdivován ilustrátor Hugo Höppener-Fidus a sochař Rodin. Pravdivou biblí mladých lidí stala se novela Waltera Flexe *Der Wanderer zwischen beiden Welten* (*Poutník mezi oběma světy*), která vyšla v milionovém nákladu a byla všeobecně považována za duchovní výraz hnutí po první světové válce. V ní ztratilo hnutí ze 14 tisíc

členů přes polovinu.

Ještě před vypuknutím první světové války došlo k lavinovitému růstu počtu členstva a organizační změny, které doznal *Wandervogel*, přinesly rozdílný přístup k odpovědi na různé problémy, které hýbaly hnutím: otázky životní reformy, záležitost vůdcovství a věc společné výchovy obou pohlaví, striktní zákaz požívání alkoholu, společné výpravy hochů a děvčat, přijímání do řad hnutí žáků základních škol, problémy vůdcovství starších. Tyto otázky nenalezly jednoznačné odpovědi a nebyly vlastně nikdy jasné vyřešeny.

V průběhu postupného štěpení původně jednotného hnutí došlo k silnému zdůraznění jeho nacionální stránky, které se rozšířilo zejména ve wandervogelovských organizacích v Rakousku a v pohraničních oblastech českých zemí. Projevil se také německý militarismus, jímž byly poznamenány výchovné tendence mnohých dílčích organizací hnutí. Nechyběl ani scestný názor Hansa Blühera, který se snažil na základě freudovských myšlenek popsat a představit hnutí jako fenomén lásky jednoho pohlaví. Hnutí překonalo jen velmi obtížné krizi, způsobenou Blüherovými představami, které byly šířeny s mohutnou přesvědčivostí. Přes názorové a metodické rozdíly zůstaly však všechny organizace hnutí jednotny v názoru na důležitost prožitku při putování přírodou.

Sbližením organizací "Wandervogel" s německým skautským hnutím, k němuž došlo po první světové válce, vyrostlo v Německu hnutí tak zvané *svazové mládeže* (*Bündische Jugend*). To vytrvalo existenčně až do roku 1933, kdy v Německu uchopila moc nacistická strana, vedená Hitlerem. Ještě předtím byl Jugendstil zastoupen expresionismem a v hnutí mládeže byl zaznamenán ústup jeho prvotního ducha k expresionismu levému i pravému, až nabytí vrch nacionalismus, zaplavující Německo strhující silou.

Po ukončení druhé světové války bylo jasné, že duch hnutí ztratil v nových, zcela změněných podmínkách svůj smysl. Odezněl romantický výboj mezi německými žáky a studenty, zaniklo dobrodružné putování německou vlastí s jejími lesy, horami, vřesovišti a přímořskými pustinami, rozplynul se ruch, vyrostlý kdysi z nepatrného houfu nadšenců do tisícových zástupů, které žily pro vlastní radost bez závislosti na škole i dospělých lidech. Vysoká vlna civilizace se svým perfidním dokumentačním tlakem vymyla ze života dobrodružství. Jako náhražka byla nabídnuta politika a všechno se stalo sportem. A láska sexuální sportem. Uhynul jako citlivá mimóza modrý květ wandervogelovského putování. A mytologický gryf ze znaku hnutí se nestal nesmrtelným Fénixem, který by po druhé světové válce vzešel z popela statisíců obětí, spálených v krematoriích nacistických koncentračních táborů a ssutin zničených vesnic a měst tohoto světa.

Němečtí noví skauti - německá cesta k woodraftu

V předchozí části jsme uvedli rozdíl mezi organizacemi mládeže, které v Německu vznikaly na popud samé mládeže bez závislosti na dospělých (skupina organizací v tzv. *Jugendbewegung*, kde nejstarším představitelem bylo hnutí *Wandervogel*), a ostatními organizacemi, které byly zřízeny a tedy jakýmsi způsobem vnuceny mládeži shora, tj. dospělými, kteří po tom, co založili tyto organizace, dále je vedli a dozírali na jejich činnost. Do této druhé skupiny, označované pojmem *Jugend-*

plíže (péče o mládež) byly zařazovány německé skautské organizace. Je přirozené, že toto zcela schematické rozdělení podle charakteru mládežnických organizací bylo by možné dále specifikovat, protože do roku 1933 existovaly některé mládežnické organizace zvláštního původu a ideového profilu, jako organizace, zakládané státem, politickými stranami, církvemi, zaměstnavateli (podniky) a tělocvičnými spolky. Dále sem patřila například abstinentská sdružení mládeže a jiné organizace. Soustředíme se však na organizace skautské, ze kterých vzešlo později hnutí, jež lze do jisté míry označit jako směřující k woodcraftu.

Počátky tohoto hnutí v Německu jsou časově téměř souběžné s rozvojem hnutí skautského.

Podle vzoru anglické organizace *Boy Scouts* bylo v Německu založeno sdružení pro výchovu mládeže k samostatnosti, bystře- ní smyslů a ovládání instinktů. V roce 1908 anglickým generálem Baden-Powellem sepsaná kniha *Scouting for Boys*, čerpající ze zkušenosti burské války, byla impulsem k napsání knížky *Pfadfinderbuch*, která byla vydána v roce 1909 vojenským lékařem Alexandrem Lionem, továrníkem G. Blaschitzem a majorem císařské armády Maximilianem Bayerem. Lion i Bayer byli zprá- teleni z dob pobytu v německé armádě v tehdejší německé jiho- západní Africe (dnešní Namibie) a zatímco Bayer byl jakoby ro- zeným skautem, Lion stejně jako Baden-Powell objevil v sobě skautství právě v jižní Africe. Současně vznikl v Berlíně spo- lek o názvu *Jugendsport in Feld und Wald* (Sportování mládeže v poli a lese) k praktickému využití skautské metodiky, jako plížení, výzvědy v terénu, odhad vzdáleností, signalizace a táboření. V roce 1911 byl v Berlíně utvořen z místních sku- pin vojenského charakteru Svaz německých skautů (*Deutscher Pfadfinderbund*). Rok nato byl založen obdobný svaz pro dívky. Označení *Pfadfinder* (průkopník, objevitel, stopař), dodnes v Německu zásadně užívané pro pojem "skaut", bylo vzato z ná- zu známého románu Američana J.F.Coopera *The Pathfinder* (1840). Tyto okolnosti uvádíme proto, abychom zdůraznili sku- tečnost, že německý skautský svaz, později rozdrobený do znač- ného počtu následnických organizací, byl založen důstojníky císařské armády a až do roku 1933 byly jeho výchovné prvky prostoupeny militaristickými tendencemi a praktikami. Milita- ristická výchova v mnohých skautských organizacích šla tak da- leko, že tyto byly spíše brannými svazy; mezi nimi vynikl zvláště výrazně militaristický *Jungdeutschlandbund* (Svaz mláde- ho Německa).

A přece již v roce 1910 objevuje se v Německu skautské hnutí, jež neslo název *Neudeutsche Pfadfinderschaft* (Noví ně- mečtí skauti) s výrazným protimilitaristickým výchovným pro- gramem.

Vlastní cesta německé mládeže k woodcraftu, i když ve velmi specifické formě, byla dlouhá a složitá.

Rozhodující průkopnickou roli sehráli po roce 1919 skau- ti, organizovaní ve Svazu nových německých skautů (*Bund deu- tscher Neupfadfinder - B.D.N.*) Jejich zásluhou došlo ke sblí- žení hnutí *Wandervogel* s německým skautingem.

Němečtí noví skauti zavedli ve své organizaci již počát- kem dvacátých let kmenovou výchovu. Tento výchovný systém se opíral o ideje tzv. *lesního příbuzenství* (*Waldverwandtschaft*), převzaté z myšlenek o *Woodcraft Kindred* zakladatele a vůdce anglické organizace *Kibbo Kift* Johna Hargravea. Jeho zásady byly převzaty německými novými skauty díky překladům několika jeho knih do němčiny. Kmenový systém nahrazoval skautský dru-

živý systém (Patrol System) a nalezl živý ohlas jako reakce na příliš rafinovanou a nepřirozenou vlnu civilizace a jako bezprostřední výzva, směřovaná do duše německého chlapce.

Ještě před koncem první světové války začala skupina skautských vedoucích v Mnichově a Řezně vydávat měsíčník o názvu *Der Aufbau* (Výstavba), usilující o duchovní obnovu mládeže. Po roce byl název časopisu změněn na *Der Weisse Ritter* (Bílý rytíř). Reprezentoval reformátorské snahy v mládežnickém hnutí a zabýval se otázkami organizačních vztahů mezi svazem německých skautů a branným svazem mládeže *Jung Bayern* (Mladé Bavorsko). Postupem času se změnil v orgán obrodného hnutí, překračující svým významem hranice Bavorska.

Po ukončení první světové války na podzim roku 1918 objevují se v německém skautingu snahy zbavit se charakteru organizace s předvojenskou výchovou a vlivu důstojnictva německé armády. Místo vojenské organizační struktury byla přijímána organizace družin a oddílů a zavržen kroj, napodobující vojenskou uniformu. Vůdce si začala v mnohých případech volit sama mládež zpravidla ze svého středu, což bylo rozhodnou novinkou.

V kruhu pracovníků kolem měsíčníku *Der Aufbau* byli skautští činovníci, jako Franz Ludwig Habbel, Ernest Kemmer, Ludwig Voggenreiter a jiní. Oni poprvé definovali a docenili podstatu vůdcovství a poukázali na rozdíl mezi organizací společenskou, výchovným systémem a živým hnutím. Rozeznali bezmocnost organizace výchovatského typu (*Jugendpflege*) při řešení problému výchovy starších chlapců. Jsouce vedeni snahou po zúšlechťení skautské myšlenky, byli si vědomi nezbytnosti zásadní obrody a prohloubení celkového života mládeže. V průběhu tohoto boje docházelo k organizačním změnám, které pro jejich složitost a rozsah neuvádíme.

Měsíčník *Der Weisse Ritter* inspiroval nová hnutí k činům. Obroda se šířila mimo hranice Bavorska, brzy ovládla Sasko, Berlín a Postupim. Celý tradiční skauting byl zpochybněn a zrevidován, na místo zkonstatéleho systému byl postaven život.

Na setkáních vedoucích Svazu německých skautů D.P.B. s vedoucími obrodného hnutí v Pírně a v Eisenachu (1919) a dále v Naumburku (1920) došlo k prohloubení rozporů a skupina z Brandenburska navrhla základní změnu vnitřní struktury nového skautingu s heslem: "Osobnost vedoucího a znalost nejhlubších tajů psychiky národa". V čelo se postavili Martin Voelkel, F.L.Habbel a Johann Riedel.

Na podzim roku 1920 došlo na konferenci v Postupimi ke konečné roztržce se Svazem německých skautů D.P.B. po rozhodném vystoupení M.Voelkela. Bylo vydáno prohlášení, v němž se praví:

"My, novi skauti, usilujeme o obrodu našeho vnějšího i vnitřního života a věříme v nástup nové německé kultury, jež potřebuje nového člověka a vede do nového státu. Proto chceme čestně zápasit o opravdové lidství v osobním i společenském životě, jehož počátkem i koncem je láska, štítem čistota a výzbrojí vždy bdělá připravenost pomáhat jiným. Nový skauting staví na pilířích bratrského společenství, věrné oddanosti, poslušnosti a odpovědného vedení. Naš životní i pracovní styl je prostý a mocný. Nový člověk a nový stát jsou našim cílem". Chtěli připravit cestu pro nastávající nové lidství a věřili, že tak lze rovněž sloužit národu a Říši způsobem, který byl současně politický i apolitický a proto mohl být uskutečněn jen mezi mládeží. Pod poněkud mystickou rouškou myšlenky "nové Říše" skrýval se silně romantický obsah, umístěný

skutelná sněmání a skutečnost. Fakt, že německý skauting nevstoupil na bludnou cestu krajního nacionalismu jako většina tehdejší německé mládeže, nutno vysoko ocenit vzhledem k napjatosti vnitřní i vnější politické situace německé Říše po první světové válce, zejména když si uvědomíme, že podpora mezinárodní skautské asociace byla minimální.

V lednu 1920 byli ze Svazu německých skautů D.P.B. vyloučeni M.Voelkel a F.L.Habbel. Za rok, v lednu 1921 byl ustaven Svaz nových německých skautů (*Bund deutscher Neupfadfinder B.D.N.*) a založen celostátní kruh vedoucích. Vedoucím svazu se stal M.Voelkel.

Vznik Svazu nových německých skautů provázely dvě okolnosti. První byl rozpad původní organizace *Wandervogel* na množství malých organizací a dále všeobecné přijetí ideologie hnutí *Wandervogel* německou mládeží. Druhou skutečností byl příliv širokých kruhů mládeže do mládežnického hnutí (*Jugendbewegung*). V období masového přílivu mládeže, kdy mládežnické hnutí ztratilo svůj určitý druh elitní, aristokratický charakter, Svaz nových německých skautů ukázal mládeži nové životní ideály: oddanost, poslušnost, rytířskou šlechtnost a službu. Nový svaz hodlal takto se přizpůsobit myšlenkám duchovní obrody, myšlenk, která - po překonání nálad listopadové porážky roku 1918 - ovládla německé kruhy: "Stát se národem v kázni a věrnosti".

Ve svých počátcích přijal Svaz nových německých skautů vnější podobu, obdobnou pro prvotní organizaci *Wandervogel*. Zakrátko se však změnil na typický lesní skauting (*woodcraft*). Zavedení lesního skautingu v praxi bylo úzce spojeno s přijetím specifické teorie a praxe skupinového života, jak je v Anglii zavedl John Hargrave, inspirovaný americkým systémem Ernesta Thompsona Setona. Setonem zavedený kmenový systém oděný do indiánského koloritu, byl zvláště přitažlivý pro mládež.

Těchto vzorů se ujal F.L.Habbel, který v roce 1921 přeložil do němčiny nejdůležitější knihy Johna Hargravea a vydal je v nakladatelství *Der Weisse Ritter*. Habbel popsal Hargraveovo hnutí jako "přesnou dobu obrodného hnutí v Německu". Napsal též, že "kmenová výchova podle Hargravea je právě tím, co jsme hledali".

Spisy J.Hargravea a F.L.Habbela ukazují, že úvahy v nich obsažené byly ideami lesního příbuzenství (*Waldverwandtschaft*), jak tehdy byl nazýván *woodcraft*.

Po roce 1920 dozrávala nová organizace B.D.N. v organizaci lesního skautingu - *woodcraftu*. V roce 1921 byl zaveden kmenový systém, indiánské a zálesácké prvky spolu s obřadnictvím podle Johna Hargravea a dosud mechanické dělení mládeže na malé jednotky bylo nahrazeno organickým tvořením kmenů. Při výrazném rozpracování kmenového systému, kdy každý kmen byl rozdělen na klany, byl mimo to dělen horizontálně na tři věkové skupiny, zvané "stavy": nejmladší vlčky (*Wölflinge*), starší bojovníky (*Krieger*) a dospělejší, samostatné a vedoucí, "vůdce" (*Führer*). Tímto způsobem plnil kmenový systém funkci spojení malých skupin s velkými útvary mládeže v rámci obvodu celého svazu. Byly tak realizovány potřeby sdružování hochů stejného věku, kdy se z nich vytvářejí "party" - v klany (*rody*) a hochů starších - ve věkové skupiny. Cílem tohoto dvojího dělení bylo umožnit individuální výchovu současně s výchovou kolektivní. Byly zavedeny četné zálesácké zkoušky, stupně zdatnosti a síly, různé obřady, zálesácké zvyklosti a styl života v lesích, jehož vzorem byl život Indiánů. Kmenový systém nejen že přetrval až do roku 1933, ale udržel se rovněž ve

znetvořené podobě v organizaci *Jungvolk*, sdružující věkové nejmladší členy nacistické *Hitlerovy mládeže* (*Hitler Jugend*).

Korunou práce v rozvoji nového svazu stal se svazový sněm v lesích pohorí Smrčiny v srpnu 1921, kde se sešlo na 300 členů z celkového počtu 2000 členů svazu. Hlavní událostí sněmu byla slavnost s mytickým podtextem. Byl ohlášen projekt, opírající se o zásady, vyhlášené v Postupimí: uznáno kmenové zřízení a výchova k rytířství za základní vlastnosti svazu, odlišující se tak od jiných organizací. Projekt zavazoval členstvo k sebezdokonalování a ke spolupráci v hospodářském a kulturním životě národa. Byla požadována jistá fyzická zdatnost (různé zkoušky zdatnosti, účast na výpravách), v kalendářním roce nejmně dvojí pomoc v zemědělství a podle možnosti věnovat svazu a národu jeden rok práce. Jako nejvhodnější místo pro praktické školení, odpovídající ideové podstatě svazu, byl navržen stálý tábor, kde by bylo možné uskutečňovat život mládeže v nejvlastnější podobě. Kromě toho bylo rozhodnuto vybudovat lesní školu o názvu *Rosenhag* (*Růžový háj*), kde by nejšlachopnější členové formovali duchovní tvářnost svazu a rozvíjeli se v oblasti umění.

V dubnu 1922 na zámku Wartburg u Eisenachu sezvání zástupci různých mládežnických svazů a organizací odmítli vytvoření tzv. *Hochbundu* a dohodli se jen na jednotné vlajce, znaku černého kříže na bílém poli. Formy práce tzv. *Hochbundu* podle návrhu M.Voelkela se nekryly s formami působení jiných svazů. Zásady hnutí nových německých skautů byly uznány za správné, ale rovnocenné se zásadami a formami, uplatňovanými jinde.

Svaz nových německých skautů se zakrátko sjednotil se skupinou tzv. *skautů kruhu* (*Ringpfadfinder*) pod vedením M.Voelkela ve *Velkoněmecký svaz skautů* (*Großdeutscher Pfadfinderbund*). K tomuto novému svazu se připojilo několik spolků hnutí *Wandervogel* a nových skautů. Později se připojily ještě rakouské skupiny mládeže, *Svaz mladých Baltů* a evangelický *svaz Königer Bund*.

Ač se ještě nepodařilo ustálit jednotný výchovný systém mladšího členstva, byl vyřešen problém výchovy starší mládeže, stojící na prahu výdělečné činnosti. Byly organizovány třítydenní tábory, kde byl kladen důraz na všestrannou tělesnou a duševní výchovu, zavedeny polní práce, sport, pohybové hry, hudba, četba a pracovní kroužky. Vládla přísná disciplína, i když bylo pamatováno na zábavu.

Docházelo k dalším slučovacím změnám v postavení jednotlivých svazů, spolků a skupin, které zde nebudeme popisovat. Jen uvedeme, že přenesení těžiště práce s mladšími na práci se staršími členy se projevilo v roce 1927 ve změně názvu dosavadního svazu na tzv. *Německé volné sbory* (*Deutsche Freischar*).

Deutsche Freischar - Německé volné sbory

Výraz *Freischar* podle slovníku značí zástup, houf, dav lidí. V minulé německé válečné terminologii znamenal dobrovolnický sbor, podřízený vedení války, viditelně vyzbrojený a opatřený poznávacími znaky na rozdíl od franktirérů, což byli dobrovolní francouzští partyzáni, bojující skrytě v týlu pruských armád. Užili jsme volného překladu tohoto výrazu.

Tento svaz se sjednotil ke společné práci s částí *Svazu německých skautů* (*Deutscher Pfadfinderbund D.P.B.*) a *Svazem mladých nacionalistů* (*Jungnationaler Bund*). Jeho předsedou se

V organizaci *Deutsche Freischar (D.F.)* existovalo a nadále se rozvíjelo kménové zřízení a další formy práce, pocházející ze skautingu. Další vedení časopisu *Svazu nových německých skautů Der Weiße Ritter* (nový název *Deutsche Freischar*) a *Spur (Stopa)* spolu s trvalým spojením s vydavatelstvím Vöggendorferer způsobilo, že vlivy skautských prvků se týkaly nejen mladších skupin. Tyto okolnosti lze považovat za znak nového skautského modelu v tomto velkém svazu.

Na tomto místě nelze přejít k dalšímu líčení historie mládežnického hnutí v Německu, aniž bychom se nezmínili o dalších sjednocovacích tendencích. Zbytek starého *Svazu německých skautů D.P.B.* se v roce 1925 změnil na *mládežnické hnutí (Jugendbewegung)*. V tomto hnutí zůstalo silné zdůrazňování etického závazku, což se projevovalo již ve slibu vlčat. Staré skautské metody ustoupily poněkud do pozadí.

Ještě v první polovině dvacátých let se obraz německého skautingu zcela změnil. Vznikly náboženské skautské svazy a několik menších, málo významných frakcí jako vedlejší produkt reformního procesu. Výsledkem těchto změn bylo vytvoření v roce 1925 *Svazu říšských skautů (Bund der Reichspfadfinder B.R.P.)*.

Rozpory ve skautských otázkách a v poměru k mezinárodnímu skautingu vedly v roce 1927 k odloučení zemského svazu v Porýní, který byl více spjat s duchem dřívějšího skautingu. Tento svaz se osamostatnil a roku 1929 se sloučil s tehdy ještě samostatnými skupinami *Skautů kruhu (Ringpfadfinder)*.

Aby byly zachovány kontakty s cizinou, byla v roce 1928 zřízena společná kancelář pro zahraniční styky *Svazu německých skautů D.P.B.* a několika jiných skautských svazů.

V roce 1926 byl Kurt Gruberem založen nacistický svaz mládeže *Hitler Jugend (H.J.)*. Gruber byl Hitlerem jmenován prvním ústředním vedoucím *H.J.* V roce 1931 se stal vedoucím *H.J.* Baldur von Schirach.

Po předběžných jednáních od března 1930 došlo 4. května 1930 ke spojení organizace *Deutsche Freischar* s *Velkoněmeckým svazem mládeže (Großdeutscher Jugendbund)* pod vedením viceadmirála ve výslužbě Adolfa von Trotha, člověka vlivného a váženého v německých nacionálních kruzích. K novému svazu se připojil ještě *Svaz mladých nacionalistů (Jungnationaler Bund)*. Pod vedením "admirála" získalo toto seskupení tak krajně konzervativně nacionalistickou a staropruskou tvářnost, že zneemožnilo mezi partnery jakoukoliv další spolupráci. Po několika měsících se počátkem října 1930 tento nadřazený svaz rozpadl na starou (modrou) organizaci *Deutsche Freischar* a na novou (zelenou) *Volné sbory mladých národovců (Freischar Junger Nation)* jako trvalé spojení *Velkoněmeckého svazu mládeže (Großdeutscher Jugendbund)* a dřívějšího *Svazu mladých nacionalistů (Jungnationaler Bund)*.

Původní svaz *Deutsche Freischar* se vrátil pod vedením Helmuta Kittela do rámce politického a náboženského centra a tedy k nezávislosti. Uskutečňoval dále své vlastní výchovné cíle, otevřeně vůči světu a distancoval se od různých "uzdravujících učení" a politických ideologií. Mohutněl a získával stále větší podporu mezi mladým pokolením i mimo ně. Ke konci roku 1929 čítal 12 tisíc členů a 421 místních skupin. Oddaloval mládež od destruktivních a nebezpečných vlivů a radikálních proudů, zvláště od nacionálního socialismu a díky tomu se stal důležitým rezervoárem lidských sil, což bylo významnou, ač nepřímou politickou činností. Relativní odvrácení svazu od

každodenní politiky a jejího chaosu bylo v těch dobách a zvláště po roce 1933 prudce kritizováno jako "elitářský a nezodpovědný izolacionalismus".

Německé volné sbory se staly pro tehdejší mladé Němce jakýmsi druhem bezpečné oázy, v níž se mohla připravovat společenská, pedagogická a dokonce i politická řešení pro budoucí období.

Členové *Německých volných sborů* a jiní členové *svazové mládeže* (Bündische Jugend) nedoceňovali nebezpečí blízkého fašistického převratu, setrvávajice v mylném domnění, že se mu dovedou vzepřít vlastními progresivními silami a rozličnými styky se stejnými nebo podobně smýšlejícími. Z dnešního hlediska lze to označit za krátkozrakost vzhledem k nastávající politické situaci. Uchopení moci Hitlerem zaskočilo všechny členy "svazové mládeže" a mezi nimi též *Německé volné sbory*.

V písemné pozůstalosti Míly Vavrdy, umístěné v Archivu Pedagogického muzea J.A.Komenského v Praze, je mimo jiné uloženo několik dopisů Míly Vavrdy, který byl zahraničním zpravodajem Čsl. ligy lesní moudrosti, s Ehrenfriedem Schütte, činníkem organizace *Deutsche Freischar* v místním kmeni ve Vratislavi. Korespondence z let 1929 až 1933 umožňuje utvořit si částečné obraz o pokrokovém charakteru této organizace, která udržovala korespondenční styky a vzájemnou výměnu členstva se sympatizujícími zahraničními organizacemi, s nimiž byla spojena společnými ideami pokroku a pacifismu. Z dopisů vyplývá, že německá mládež učí se rusky a úspěšně táboří v létě i zimě zvláště v Krkonoších. Schütte, který tábořil s českými bratry na Samechově, se zajímá o krizi v československém woodcrafterském hnutí a je podrobněji zpraven o mezilidských vztazích v Lize.

Později se styk omezil na vzájemné zasílání spolkových časopisů, které patrně uvázly v drápech nacistické poštovní cenzury po roce 1933. Vavrdovy dopisy jsou ukázkou cílevědomého a politicky velmi citlivě orientovaného přístupu k německému příteli.

K navázání kontaktů mezi *Deutsche Freischar* a Čs. LLM došlo zřejmě v letech 1927 - 1928, jak tomu nasvědčuje zpráva zahraničního zpravodaje Ligy Míly Vavrdy v Hlasateli LLM z 21.10.1928:

"Deutsche Freischar - Její slezská odbočka navštívila v roce 1927 tábor Samechovský a Prahu a její dobré vůdce jsme osobně poznali jednak v zimě v Krkonoších, jednak v Praze. Byli to Dr. Hans Dehmel a Hans Raupach, pověřený vést oficiální styky *Deutsche Freischar* s námi."

Z německého časopisu *Scouting* (č.4/1994, str.35) se dovídáme o dnešní existenci organizace *Deutsche Freischar*, která se zúčastnila v říjnu 1994 společného táboření mládežnických svazů v Duryňsku. Z krátké zprávy tušíme, že jde dnes o mladou organizaci, hledající teprve svou svébytnost uprostřed mnoha podobných německých mládežnických svazů a spolků.

Soumrak německého mládežnického hnutí

Záhy po nacistickém uchopení moci v lednu 1933 byl učiněn pokus neutralizovat důsledky tohoto převratu dopisem, zaslaným 21. března 1933 říšskému prezidentovi von Hindenburgovi. Byla zorganizována masová účast v slavnostních přehlídkách mládeže a dokonce došlo i ke spěšnému vstupu významných svazových činníků do nacistické strany NSDAP. Ale především byly 5. dub-

na 1933 téměř všechny zbývající organizace mládeže připojeny k *Velkoněmeckému svazu mládeže* (*Großdeutscher Jugendbund*). Částečným výsledkem bylo opětné krátkodobé spojení téměř celého německého skautingu. *Německý svaz skautů D.P.B.* se tehdy pod vedením svého posledního náčelníka Otto Kameckeho rovněž připojil k *Velkoněmeckému svazu mládeže*. V prvním dnu svato-dušních svátků 1933 pronesl na posledním setkání *D.P.B.* později nacisty umučený O.Kamecke svou řeč na rozloučenou.

Sjednocenému *Velkoněmeckému svazu mládeže* se ještě podařilo zorganizovat 4. a 5. června na lüneburských vřesovištích obří tábor, na němž se shromáždilo okolo deseti tisíc členů. Mezi nimi bylo přítomno již v uniformách SA nebo SS mnoho starších členů, kteří se nechtěli odloučit od svých svazových přátel. Třebaže se setkávali s nevraživými pohledy, přece ještě věřili, že tak dokáží zvrátit tragickou situaci starých svazů. Byl to pochybený počín stejně jako úvahy na téma vstupu organizace do Hitlerovy mládeže, aby jí bylo možné změnit zevnitř. Již v průběhu druhého dne byl tábor rozpuštěn policií. Nově jmenovaný vůdce mládeže Třetí říše Baldur von Schirach vydal 17. června 1933 zákaz další existence *Velkoněmeckého svazu mládeže* se všemi k němu náležejícími organizacemi.

Úsilí o zavedení totalitních metod, vyvíjené nacisty, vedlo k neslýchanému násilí a brutálnímu teroru hitlerovců ve střediscích svazových skupin. Učiněný pokus viceadmirála von Trothy o intervenci na nejvyšších místech zůstal bezvýsledný a ztroskotal na Hitlerově kategorickém požadavku sjednocení mládeže v řadách jednoho státního nacistického svazu. Ze snadno průhledných i konkurenčních příčin byly volné mládežnické svazy odedávna trnem v oku organizátorů Hitlerovy mládeže. Čím více tyto mládežnické svazy dokazovaly po uchopení moci Hitlerem potvrdit a dokonce posílit svou životnost, tím více byly potírány jako "sobecké, zbabělé a reakční" za neustálého nadužívání donucovacích prostředků. Nejvíce byly pronásledovány *Německé volné sbory* (*Deutsche Freischar*) pro pokrokové postoje a styky se zahraničím. Tyto styky byly mimo jiné též příčinou persekuce vůči zbytku skautských svazů.

Mezi starými vůdci rozpuštěných svazů - kromě malé skupinky, která se v dobré víře odevzdala pod vládu nacistů, řídící se idealismem, utopismem nebo též jinými oportunistickými ohledy - se projevil tři názory. Většina soudila, že svěšenou mládež nelze vystavovat nebezpečí podzemního boje. Jiní usuzovali, že nezbyvá, než se poddat osudu, myslet na nepředvídanou budoucnost a přežít v režimu, který si určité sám uchystá vlastní záhubu. Menšina naproti tomu realizovala plány odporu a organizovala ojedinele v podzemí další zamaskovaný život skupin s tábory, výpravami a večerními besedami až do chvíle, kdy byla ztracena možnost meziměstských styků a kdy se zostřil policejní dozor nad význačnými vůdci hnutí.

Mnoho mladých vůdců spolu se svými skupinami přistoupilo na to, aby nadále přežívali v rámci hitlerovské *Jungvolk* (*Mladý lid*), která zahrnovala mladší ročníky *Hitlerovy mládeže*, a mohli tak působit uvnitř organizace podle vlastního životního postoje a podle "svazových" forem práce. To se skutečně dávalo, byť s problémy, až do začátku druhé světové války. Nakonec však převážila politická podezřívavost říšského vedení mládeže a všichni bývalí svazoví činovníci byli z řad *HJ* odstraněni. Nejedna z nich zaplatil svou činnost životem, jiné věznili v káznících a koncentračních táborech.

Hitlerovci v *HJ* (*Hitlerjugend*) a v dívčí *BDM* (*Bund deutscher Mädel*) se v technickém výcviku dosti blížili skautingu.

Nacionální socialismus se v anglické výchově shlédl, obdivoval se jí. Chtěli ji přizpůsobit pro své účely a proto se výslovně postavili zády ke staré wandervogelovské tradici. Třebaže jim však Baden-Powellův vynález imponoval, byli dalecí toho, aby mu porozuměli. Vybrali si z anglosaské výchovy jen některé praktiky technického výcviku, zejména branné prvky. Vzpomeňme zde, že Wandervogel branné výchovné prvky odsuzoval, protože vznikl reakcí na prusácký militarismus. Funkcionáři Hitlerovy mládeže tábořili s hochy, pořádali polní hry, učili signalizaci, pečovali ve velké míře o tělesnou výchovu a dokonce pěstovali "mravní výchovu", jak ji rozuměli podle hesla "Zucht und Sitte" (Kázeň a mrav).

Vedení Hitlerovy mládeže vyvinulo velké úsilí, aby získalo do svých řad německou mládež ze skautských a svazových organizací. Učinilo řadu pokusů vetřít se do mezinárodního skautského hnutí, podříditi si je a zneužít pro vlastní cíle. K tomu sloužila například kopie skautského kroje, nošená členy HJ a byla to též řada vnějších projevů v technice a metodice výchovy, které měly navodit zdání, že HJ je organizací, předchutou skautským duchem. S přispěním tehdejšího německého vyslance v Londýně Joachima von Ribbentropa mělo dojít k setkání samotného Baden-Powella s "říšským vůdcem mládeže" Baldurem von Schirachem. Tomuto úmyslu předcházela ze strany nacistů série lichotivých a zavádějících akcí, adresovaných světovému skautskému náčelníkovi. Avšak bystré smysly "Vlka, který nikdy nespi" správně rozeznaly podvodné úmysly nacistů a jejich záměr setkat se s Baden-Powellem a navázat styky s mezinárodním skautským hnutím žalostně ztroskotaly. Nicméně nacisté se až do roku 1945 zanašeli myšlenkami ovládnout a zfasizovat po "konečném vítězství" mezinárodní skautské hnutí a měli pro tento účel dokonce vypracován projekt odznaku - lilie v nacistickém grafickém pojetí.

V souvislosti s ostražitostí "Vlka, který nikdy nespi" (Baden-Powella) je zajímavé zmínit se o dobroserdečnosti "Černého vlka" (E.T.Setona), který se při své cestě do Československa v prosinci 1936 v Německu na několik dní zastavil, byl dojat vlídným přijetím a živě se zajímal o "nové formy výchovy" německé mládeže, dokonce prý ani neodmítl myšlenku setkat se s nejvyššími představiteli německé říše.

Součástí skautských a svazových krojů a odznaků byly nacisty zakázány. Sama okolnost, že mladý člověk vlastnil či nosil skautskou košili, byla v očích nacistů trestná a členové HJ organizovali na skauty a svazovou mládež opravdové hony. Vlivem výchovy stali se mladí hoši z HJ nástrojem nacistů k organizovanému bezpráví a násilí.

Rozeptání mládežnických organizací podle nařízení z roku 1933 minulou náboženskou skautské svazy a teprve v roce 1934 a 1938 došlo k jejich likvidaci. Název "Pfadfinder" (skaut) zmizel ze života v třetí říši.

O příčinách zániku německého mládežnického hnutí

Co bylo příčinou, že v Německu došlo v poměrně krátkém období k potlačení a úplné likvidaci rozvětveného mládežnického hnutí, bohatého tradicemi a naplněného vůlí tisíců mladých lidí bojovat o lepšího německého člověka, o čisté ideály lid-skosti?

I když nacistická strana NSDAP pečovala o získání stále většího vlivu na německou mládež jako snad žádná jiná strana

v době trvání výmarské republiky, využívala mládež jen jako nálepky a úderného oddílu v boji o moc ve státě. Glorifikace mládeže a heslo "být mladý" nebyly vynálezem nacionálních socialistů. Mládežnický styl, hnutí mládeže (*Jugendbewegung*), mýtus "nového národa", mládežnická ideologie italských fašistů, vědomí "misijní úlohy mladého pokolení" byly deformacemi tehdejšího obecného vědomí. Jenže žádnému hnutí se nepodařilo zapráhnout mládež do uskutečnění cílů politiky síly. Nacionální socialismus se angažoval proti všemu, co mělo údajně být překážkou na cestě mládeže. Svět měšťanského života, "výmarský systém", odpovědnost bývalých politiků za katastrofální stav národního bytí - to všechno bylo odmítáno jako staré a zpuchřelé.

Tato taktika slavila úspěch: v roce 1931 bylo v NSDAP až 31% členů mladších 30 let. Tato mládež byla nejaktivnější částí Hitlerových přívrženců.

Aby byl co nejdůkladněji zamezen vliv samostatného myšlení mládeže, nacisté vybudovali obrovský systém techniky klamání mládeže, nejprve poukazem na nutnost neustálé aktivity, což se projevovalo nejvíce demonstracemi politické zvůle. Nacistická propaganda se postarala, aby "bohatýrské činy" mladých hitlerčků byly dokonale rozpropagovány v denním tisku a časopisech. Mládež sloužila jako nástroj k zajišťování politických schůzí a apelů. Účastnila se zejména v akcích bojůvek, přičemž totální odpoutání mladých lidí od mravního kodexu nebylo by možné bez její neustále se zesilující aktivity bezohlednou propagandou pobuřování. Oblíbenou metodou bylo zesměšňování, pomlouvání osob a institucí, spojované s vyhrůžkami.

K prostředkům nacistické techniky klamání mládeže náleželo mimo jiné zjednodušování situace ve prospěch vlastního zájmu, zásadní negativní postoj, odvolávky na dějinné události, různé slogany a do nekonečna opakovaná vykonstruovaná falešná tvrzení.

Nacistická ideologie stala se pro mládežnické hnutí smrtelně nebezpečnou především proto, že nebyla vnucena shora, ale vytvářela se postupně v německém národě a zejména v mládeži tak, jak se Hitler krok za krokem chystal uchopit otěže vlády. Tato ideologie pronikala cestou infiltrace rovněž do organizací mládeže typu "svazového mládežnického hnutí" (*Jugendbewegung*) a to dokonce do takových, jakými byl Svaz nových německých skautů (*Bund deutscher Neupfadfinder B.D.N.*) a Německé volné sbory (*Deutsche Freischar D.F.*). Nelze se zde zbavit dojmu, že odpovědnost za uchopení moci Hitlerem a za všechno, co následovalo, padá rovněž na členy svazového hnutí, jimiž byli i noví němečtí skauti a jiní, sdružení v organizaci *Deutsche Freischar*, a to tím více, že viděli před sebou propast, do níž se řítí Německo a že byli z mnohých stran marně varováni.

Z druhé strany však hluboko zakořeněné ideje členů svazového hnutí, jako apolitičnost, pacifismus, rozhodná akceptace etických norem, kladení za vzor rytířů kruhového stolu krále Artuše, nekryly se naprosto se světovým názorem nacistů. Námitky profašistických postojů, sporadicky se objevující ve svazech a dedukované z ojedinělých a ohraničených zjevů, byly často neprávem zobecňovány.

Více věrohodný zdá se být závěr, že svazovi členové byli prostě nacisty "svedeni", za což ve značné míře vděčí vlastní lehkomyšlnosti a důvěřivosti, jakož i díky všeobecné politické a hospodářské situaci v tehdejší Německu. Přitom velkou roli

měla hrát neschopnost politicky myslet - čemuž se ve svazech neučilo.

Problém nelze jednoznačně rozřešit. Některé svazy byly blízké nacionálnímu socialismu, jiné jej rozhodně odmítaly. Zejména pak nedostatek duchovního základu nacionálního socialismu, vše zasahující propaganda a brutální činnost hitlerovských bojůvek vyvolaly kritiku těch svazových činitelů, kteří původně přáli nacismu.

Krátký nástin dějin vzniku a rozvoje německého lesního skautingu na pozadí stručné historie celého německého skautingu a začátku nacionálně socialistického hnutí ilustruje, jak organizace, ve svých základech nepolitické, pacifistické a mající šlechetné výchovné cíle, mění se vlivem přesné zaměřeného zpolitizování a vštěpování určitých doktrin širokým masám mládeže postupně v organizace zcela odlišného charakteru. Tyto organizace byly živnou půdou pro vytvoření v krátkém období všeobecné, výlučné státní organizace mládeže o krajně nacionalistické a šovinistické tvářnosti, jakou se stala v dalším vývoji organizace Hitlerovy mládeže. Ta přijala formy "mládežnického hnutí", přičemž jeho myšlenkový obsah nahradila "učení" Hitlera. Ideologie zůstala tak "obohacena" o "učení" o nadřazenosti německé a nordické rasy a o náhledy různých filozofů, jakým byl Friedrich Nietzsche, a ideologů, z nichž jmenujeme příkladně Paula de Lagarde a Alfreda Rosenberga. To ve svých výsledcích vyústilo v agresivní, dobytelskou politiku hitlerovského Německa a v její vrchol - hrůznou genocidu.

Zde uvedené skutečnosti, opřené o dokumenty, nemohou být podkladem pro vyslovení jednoznačné a nestranné odpovědi na vstupní otázku této kapitoly. Zůstává nezvratným faktem, že vinu na tom, co se stalo, nese nikoliv německá mládež, ale sám Hitler a lidé z jeho okolí, kteří zmanipulovali německou mládež a zneužili ji k uskutečnění svých absurdních a zločinných cílů.

Ostatní země

František Kožíšek

V předchozích kapitolách samostatné zmíněné země patřily z hlediska rozšíření woodcrafterského hnutí k nejvýznamnějším. Vznikly tam řádné organizace, které buď existují dodnes nebo zanechaly po sobě výraznější svědectví; často také vzájemně komunikovaly a tak povědomí o jejich existenci se neomezilo na případný kontakt s "mateřskou" americkou organizací.

Je však jisté, že tento výčet zemí není úplný. Víme o dalších koutech světa, kde Setonova idea alespoň na krátký čas našla příznivý ohlas a uplatnění. Že toho víme tak málo, může mít dvojí důvod. Jednak ohlas mohl být skutečně ojedinělý (co do počtu lidí) a velmi krátký. Jednak nemáme odevšad dostatek informací. Uvedme několik zemí, v nichž jsou "stopy woodcraftu" doloženy:

Francie

Vzhledem k tomu, že zde Seton na konci 19. století opakovaně pobýval, ovládal plynně jazyk, měl zde řadu přátel a při cestách do Evropy sem zajížděl, a dále že jeho žena Grace Galatinová tu působila delší dobu během první světové války, měla Francie dobré "vnější" předpoklady pro širší přijetí myšlenky woodcraftu. To se nestalo a důvody toho neznáme. Skutečností ale bylo, že i skautské hnutí bylo na počátku 20. let ve Francii roztržité a vzhledem k počtu obyvatel dosti slabě rozvinuté.

Existuje několik zmínek o existenci woodcraftu ve Francii. V září 1921 se zmiňuje Seton ve svém dopise M. Seifertovi, že podobní zájemci o woodcraft se ozvali také z Ruska, Francie, Belgie a Anglie. V roce 1925 v úvodu 20. vydání *Birch Bark Roll* píše Seton, že woodcrafterské organizace používající *Svítek březové kůry* byly v Evropě založeny v šesti zemích, mezi nimiž udává i Francii. A konečně při své návštěvě v Praze informoval Seton, že toho času jsou v Evropě činné organizace v Jugoslávii, Československu, Anglii a - Francii, o té se však uvádí, že jde pouze o malou skupinu dospělých mužů a žen v Paříži.

Časopis *Vatra* přinesl v dubnu 1923 zprávu, že John Hargrave vykonal v září 1922 propagační cestu do Francie, podařilo se mu získat nějaké stoupence myšlenek svého *Kibbo Kift* a založil s nimi novou organizaci pro woodcraft: *U. F. S. J.* - Zřejmě však neměla dlouhého trvání.

Také o kmeni Setonových stoupenců v Paříži není po roce 1936 již nic známo.

Rusko

Na rozdíl od Francie, o které jsme výše uvedli, že měla výborné vnější předpoklady pro přijetí woodcraftu, měla širá východní země pro woodcraft příznivé podmínky vnitřní - až do

doby, než ji ovládla nesmlouvavá rudá ideologie. Neporušená rozlehlá příroda a náklonnost k Setonově literárnímu dílu (první ruské překlady povídek o zvířatech vyšly hned na počátku století - určité 1902 a možná ještě dříve) přirozeně vyústily v zájem o woodcraft.

Okolo roku 1920 navazuje skupina Rusů z Moskvy korespondenční styk se Setonem. Seton v dopise M.Seifertovi z prosince 1921 uvádí výslovně woodcrafterskou organizaci v Moskvě. Také nově ustavená Čs.Liga lesní moudrosti se snaží navázat s Ruskem kontakt a tak v letech 1923-1925 se ve Votvě objevuje několik zmínek, z nichž nejdůležitější je z podzimu 1923:

"Ruští junáci Lesní Moudrosti v Petrohradě jsou nyní, díky br. Vavrdovi, s námi v pěkném spojení. Hnutí je v počátcích a nenalézá dosti porozumění u nynějších úřadů sovětských. Ani sněmování jim prý není dovoleno. Je ku podivu, jak komunistické vládě ruské hodil se městácký skauting Baden-Powellův. Zorganizovali si tam t.zv. "mladé pionýry" po vzoru skautů a vedou je čistě militaristicky..."

Dále již následují jenom zprávy o "mladých pionýrech" a je zřejmé, že oficiálně přestaly woodcrafterské skupiny v Rusku (SSSR) vyvíjet činnost nejpozději v roce 1924.

Seton se sice ještě v polovině 20.let ve Světku březové kůry zmiňuje o woodcrafterské organizaci v Rusku, ale to již bylo ze setrvačnosti a bez znalosti reálné situace. O dalším působení woodcrafterských skupin v Sovětském svazu není nic známo. V úvahu by připadala již jen přísná ilegalita, kterou však nelze vyloučit. Seton se během celé existence SSSR těšil tamní vydavatelské přízni, jeho knihy vycházely v milionových nákladech a on sám patřil a patří v Rusku k nejznámějším americkým spisovatelům, oceňovaným nejen prostými čtenáři, ale i předními přírodovědci. Ačkoliv byly překládány především povídky o zvířatech, vyšly také *Dva divoši* a *Rolf zálesák*, které nepochybně mohly inspirovat tisíce chlapců a děvčat ke "spontánní kmenové činnosti". Důležité je také, že první vydání Setonova životopisu v cizím jazyce bylo vydáno právě v ruštině už v roce 1947 a že například moskevské knihovny patřily - pokud jde o Setona - k nejlépe zásobeným evropským knihovnám, včetně volně přístupné původní americké woodcrafterské literatury.

Přestože v současné době není o woodcrafterských aktivitách z Ruska slyšet, je možné dočkat se v budoucnu překvapení.

Na závěr dvě zajímavosti. Mezi množstvím diplomů a cen, které Seton za své dílo obdržel a které jsou uchovávány v jeho muzeu ve Philmontu, je také diplom s medailí od ruského cara Mikuláše II, jako ocenění jeho povídek o vlčích a znalosti divoké přírody. A konečně jeden z druhů sobů, žijící v tundře severního Ruska, byl na Setonovu počest pojmenován *Rangifer setoni*.

Podkarpatská Rus

Podkarpatská Rus, náležející dnes jako Zakarpatská oblast k Ukrajině, byla mezi světovými válkami součástí Československa, čemuž mimo jiné vděčí i za svou woodcrafterskou minulost. Působení profesora Miloše Seiferta na gymnáziích v Užhorodě a Mukačevě v roce 1923 a jeho neúnavná propagace lesní moudrosti přinesly ovoce i v tomto případě. Přes krátký pobyt získal zde mezi svými žáky stoupence. V Užhorodě vznikl kmen a v Mukačevě byla registrována družina, jako součástí LLM. V druhé polovině 20.let česká učitelka a zároveň stráž LLM

sestra Robovská shromáždila kolem sebe v řádku (Tlačevu) kmen asi 25 dětí. řádek, ležící až na rumunských hranicích, bylo tak svého času nejvýchodnější "baštou" československého woodcraftu. Uvedené kmeny však neměly dlouhého trvání; ve 30. letech už nejsou o woodcraftu na Podkarpatské Rusi žádné zprávy. Za zmínku ještě stojí, že v polovině 20. let vyšlo v Užhorodě několik překladů Setonových povídek.

Bulharsko

Ve druhé polovině 20. let konal pravidelné cesty do Bulharska český zoolog, člen LLM a "velký přítel bulharského lidu" Stanislav Vohanka. V přednáškách s diapozitivy propagoval lesní moudrost a snažil se pro ni získat nejen bulharskou mládež, ale i české krajany - učitele. Ohlas to určité mělo, ale další pokrok zřejmě ztroskotat na nedostatku literatury, vůdců a reálného příkladu. V písemných materiálech slovinských woodcrafterů se sice objevuje informace o bulharské woodcrafterské organizaci mezi světovými válkami, ale náš přístup k její existenci bude spíše skeptický.

Ve 20. letech se v časopise *Vatra* objevují ojedinělé zmínky o woodcrafterech (jednotlivcích, maximálně malých skupinách) v Holandsku, Finsku, Rakousku a Srbsku.

Palestina

Přímé údaje o woodcrafterském hnutí v Palestině chybí, ale na existenci lze usuzovat z nepřímých zmínek. Do hebrejštiny byla přeložena řada Setonových knih, v roce 1924 vyšla v hebrejštině dokonce příručka o woodcraftu.

Pozoruhodný impuls mohl vzejít z Československa, kde mezi světovými válkami působila organizace židovských skautů *Techeleth Lawan*, založena v roce 1918. *Techeleth Lawan* byla členem *Federace čsl. skautů* a podle dochovaných svědectví byla její činnost woodcraftem významně ovlivněna. Hlavním posláním této organizace byla výchova chaluců - průkopníků pro židovskou kolonizaci Palestiny.

Nejdůležitější zmínka pak pochází od samotného E.T. Setona, který koncem 30. let ve výčtu světového woodcrafterského hnutí uvádí také skupinu v Jeruzalémě.

V jednom z rozhovorů, který poskytl v polovině 20. let a který byl věnován historii woodcrafterského hnutí, E.T. Seton uvádí, že knihy *Rolf z lesa* a *Svítek březové kůry* "používají jako své vůdčí příručky woodcrafterské ligy v Anglii, Irsku, Kanadě, Jižní Africe, Československu, Polsku a tvořící se skupiny v Rusku, Německu, Indii a Japonsku". Koncem 30. let pak mezi světovým woodcrafterským hnutím uvádí organizace (skupiny) z těchto zemí: Kanada, Československo, Anglie, Irsko, Indie, Arménie, Jeruzalém, Japonsko a Rusko.¹⁾

Těžko posoudit, nakolik šlo o údaj aktuální (viz Rusko, na druhou stranu zase opomenutí Jugoslávie), zda nešlo pouze o jednotlivce, kteří Setonovi ze zájmu napsali, nebo skutečně o početnější skupiny a jak dlouho zájem o woodcraft přetrvával...

I když první Setonovy povídky o zvířatech v japonštině

vyšly v roce 1915, z nedávné a současné doby je doložena jenom aktivita přírodovědce a spisovatele Eiji Fujiwary, který do japonštiny překládá Setonovy knihy, je autorem několika monografií a scénáře úspěšného filmu o Setonovi. Fujiwara, který je nyní členem poradního sboru Institutu E.T.Setona, však existenci woodcrafterského hnutí v Japonsku popírá.

O dalších zemích nám není nic známo. Co asi vedlo skauty z africké Ugandy, že přiměli svou národní poštu, aby v roce 1992 jako první na světě vydala známku na počest E.T.Setona? Či jaký ohlas bude mít osvěta Roberta Pendera, dalšího člena poradního sboru Institutu E.T.Setona, který žije v Argentině?

A konečně na závěr této kapitoly nelze se nezmínit o "diaspoře" českých woodcrafterů, které nepřízeň režimu donutila k emigraci do Kanady, Francie, Kostariky, na Nový Zéland...

Mezinárodní spolupráce ve woodcrafterském hnutí

František Kožíšek

Ve výmluvném nadpisu této kapitoly by snad pro přesnost měl termín "spolupráce" být nahrazen skromnějším slovem "styky" či "kontakty". A když už jsme začali v tak zahraničně-politickém duchu, je dobré úvodem předznamenat, že se vždy jednalo o kontakty toliko dvoustranné (nikoliv vícestranné) a hlavně spontánní, časově většinou dost omezené.

Nikdy totiž neexistovala žádná světová woodcrafterská organizace, která by sdružovala woodcrafterské organizace z různých zemí světa, podobně jako je tomu např. ve skautingu (WOSM, WAGGGS). Nikdy neexistovalo nějaké mezinárodní woodcrafterské ústředí, které by podporovalo a "koordinovalo" woodcrafterskou činnost ve světě, které by pořádalo mezinárodní setkání (například období skautského jamboree), sněmy či konference. Samozřejmě k důvodům patřil jednak nedostatek finančních a jiných prostředků, jakož i skutečnost, že woodcraft nebyl nikdy ve světě příliš rozšířen. Hlavním důvodem byla však podstata woodcraftu a záměr jeho tvůrce.

Seton nechtěl vytvářet žádné direktivní centrum, odkud by do světa proudily příkazy a doporučení, kde by se stanovovala "jednotná oficiální linie". Seton nepovažoval své knihy o woodcraftu za přesný návod, ale za podnět. Nabízel a nechával možnost volby, vybízel k tvůrčímu přístupu. Dokonce každého nového zájemce z jiné země výslovně upozorňoval, že pro úspěch hnutí je nezbytné respektovat národní specifika a místní podmínky. Ať už to bylo v případě Anglie v roce 1905 (při prvním pokusu proniknout s myšlenkou woodcraftu do zahraničí), nebo v případě Jugoslávie na počátku 30. let, a samozřejmě i v případě Československa:

"...nejlepší pro Vás by bylo...založit si Vaši vlastní (Československou) Woodcrafterskou ligu přijetím zásad, uvedených v posledním vydání naší příručky, ale v činnosti přizpůsobených do Vašich národních podmínek...To znamená, že musíte počítat s vydáním Vaší vlastní (woodcrafterské) příručky, ve které použijete činnosti a výkony, v Československu známé a prospěšné. Je samozřejmě, že mnoho věcí, které jsou životně a důležité pro nás v Americe, nemá pro Vás žádný význam..." (z dopisu E.T.Setona M.Seifertovi, "náčelníkovi woodcrafterských kmenů v Československu" ze dne 23.12.1921).

Potud byla a je neexistence světového řídicího centra zcela v pořádku a v duchu woodcrafterské myšlenky. Škoda však byla, že se Seton, jako nesporná autorita, ke které se ostatní organizace obracely, nikdy nepokusil vytvořit nějaké woodcrafterské světové informační centrum, odkud by bylo možné získat literaturu a kontakt na jiné podobné organizace, hnutí a jednotlivce. Jistě, za svého života tuto funkci částečně plnil v osobní korespondenci sám Seton nebo tajemník Americké Ligy, ale nebyla to vzhledem k Setonově zaneprázdnění a častému cestování služba ani systematická, ani zcela spolehlivá. Těžko

s odstupem tolika let říci, zda důvodem byl nedostatek času, pracovníků a peněz, nebo zájmu. Snad obojí. Jisté však je, že na evropské výzvy k vytvoření světové (nebo aspoň evropské) woodcrafterské federace s ústředím Seton žádnými konkrétními činy nereagoval, protože se mu evidentně nezdálo praktické.

Nebylo by však pravdou tvrdit, že Setonovi nezáleželo na rozšíření jeho myšlenek do zahraničí. Sice ještě na počátku první světové války, když se na něho obrátila skupina nespokojených anglických skautů, aby jim pomohl vytvořit anglickou woodcrafterskou organizaci, se stavěl velmi zdrženlivě, protože nechtěl činit nic, co by mohlo bránit v úspěšném rozvoji mladého skautingu, ale už o rok později, byv obratně odstraněn z nejvyššího postu amerických skautů, smýšlel zcela jinak a usiluje o vytvoření mezinárodního woodcrafterského hnutí, jehož prvním základem byla spolupráce s Ernestem Westlakem a založení *Order of Woodcraft Chivalry* (O.W.C.) v roce 1916.

Po skončení války došlo i na jiné země. Některé skupiny a organizace mohly Seton při svých cestách do Evropy (Anglie, Francie) podpořit osobně, s jinými byl ve styku jen písemně či nepřímo prostřednictvím svých knih. Českoslovenští woodcraftaři byli v písemném kontaktu se Setonem od roku 1921 až do jeho smrti v roce 1946, o 10 let dříve ho dokonce přivítali ve svém sněmovním kruhu v Praze.

Nepočítáme-li několik návštěv evropských woodcraftařů (jednotlivců) v Americe u tamní Ligy, je vzhledem ke geografické vzdálenosti pochopitelné, že mezi *Woodcraft League of America* a evropskými organizacemi nikdy k praktické spolupráci nedošlo. V Evropě už byly styky živější; aktivně si počínali zvláště českoslovenští woodcraftaři: korespondence a občasné návštěvy v Anglii (u všech tří organizací) a Polsku, úzké kontakty s jugoslávskými (slovinskými) woodcraftaři, umocněné studijním pobytem několika Slovinců v Praze, návštěvy na letních táborech. Spolupráce s *Deutsche Freischar*; na počátku 20. let krátký písemný kontakt s Ruskem.

Zajímavým prvkem "mezinárodní spolupráce" bylo členství pražských Němců (*Prager Neupfadfinder*) v *Lize lesní moudrosti*. Některé články ve *Vatře* v té době vycházely v němčině. Jinou, možno říci kuriozitou bylo, že O.W.C. své výroční sněmy na počátku 20. let označoval za "mezinárodní", protože se jich zúčastňovali členové nejen z Anglie, ale i Skotska a později i Irska.

O vzájemných kontaktech ostatních evropských organizací není u nás mnoho známo. O.W.C. spolupracoval s irskými a belgickými woodcraftaři; v Belgii se v roce 1922 dokonce uskutečnil společný mezinárodní sněm.

Woodcraft Folk měl mezi válkami styk s organizacemi *Rote Falken*, jejich zástupci se zúčastňovali i společných táborů. Po druhé světové válce rozvinula organizace *Woodcraft Folk* rozsáhlou mezinárodní spolupráci, spočívající ve výměnných táborech s ideově blízkými organizacemi v řadě evropských (včetně zemí bývalého "socialistického tábora") i některých mimo-evropských zemích. Účast na mezinárodních táborech je i dnes důležitou součástí programu této britské organizace.

Ve 20. a 30. letech se často uvažovalo o vytvoření evropské woodcrafterské federace. Podněty vycházely od Miloše Seiferta (1923), O.W.C. (opakovaně v polovině 20. let) i jugoslávských woodcraftařů (1936). Když na setkání se Setonem v Praze vyzval zástupce jugoslávské Ligy Ing. Murko opět k vytvoření evropské woodcrafterské unie, Seton údajně uvítal tuto myšlenku a řekl, že se postará o vznik "Svazu evropských lig". Ale opět

zůstalo vše na úrovni představ a velkých plánů. K realizaci oficiálního mezinárodního seskupení - unie, federace, svazu - nikdy nedošlo a druhá světová válka už jen definitivně uzavřela tuto utopickou kapitolu.

Po druhé světové válce a zvláště po roce 1950 dochází prakticky k zmrazení mezinárodních kontaktů - jak z důvodu ústupu hnutí ve světě, tak z důvodu nucené izolace východoevropských zemí.

Nový impuls nastává až s obnovením Československé Ligy lesní moudrosti v roce 1990, která navazuje kontakty s Anglií (O.W.C. - po návštěvách na českých táborech se dospělo až k výměnnému táboru v Anglii r. 1994), s Jugoslávií, USA (*Woodcraft Rangers*, kde čeští woodcrafteri opakovaně vypomáhali v letním campu) a posléze i s Kanadou. Nejdůležitější však je, že na impulsy reaguje i Setonova dcera, paní Dee Seton Barber v Novém Mexiku. Seton Village se tak stává (opět či poprvé?) opravdovým informačním centrem světového woodcraftu. Od roku 1992 zde vychází mezinárodní woodcrafterská ročenka, do které přispívají autoři z několika zemí. Od roku 1994 zde vychází bulletin *Greenleaves* pro USA a Kanadu, na kterém spolupracuje kanadský *Carberry Woodcraft Circle*. V roce 1993 založená *Nadace E.T.Setona*, v roce 1994 přejmenovaná na *E.T.Seton Institute*, má poradní sbor, tvořený zástupci ze Severní i Jižní Ameriky, Evropy a dokonce i Japonska.

Na rok 1996, rok 50.výročí úmrtí E.T.Setona, se připravuje mezinárodní woodcrafterský sněm. Měl by se konat v České republice.

Indianismus jako výchovný element ve woodcraftu

Libor Pecha

Woodcraft je postaven nejen na dobrém a bezprostředním pozorování přírody, ale i na poznatcích moderní přírodovědy. Základem jeho výchovného systému je teze, že ontogeneze je zkráceným opakováním fylogeneze, tedy česky, že vývoj jednotlivce opakuje ve zkrácené formě vývoj druhu.

Chlapec a dívka, dříve než dospějí a ujmou se své funkce v moderní společnosti dospělých, procházejí složitým vývojem, v němž mají daleko blíže ke hrám, v nichž ve svých představách rozehrávají divošské instinkty, rádi se podrobují zákonům tlupy vrstevníků, mají blízko k přírodě a ke zvířatům, k lovu a boji, chtějí si vyzkoušet základní sebezáchovné funkce - stavbu obydlí, přípravu stravy, péči o oděv, zacházení s jednoduchými nástroji, zdobení svých věcí a prostředí nejprostším způsobem, který je při ruce, sdružování se ke vzájemnému měření sil, ke spolupráci a slavnostním obřadům. Při tom všem poznávají mladí lidé praktickou působnost nejprostších mravních zákonů a pravidel soužití, tedy vlastně to nejdůležitější, co budou v pozdějším existenčním soupeření a politickém životě demokratické společnosti potřebovat. Tak se ze sobeckých, primitivních biologických tvorečků stávají společensky orientovaní lidé. Tím se naplňuje výchovný proces, jehož osou je socializace individua.

E.T.Seton, se živými vzpomínkami na svá chlapecká léta, jak nám je zachytil ve *Dvou divoších*, v *Rolfu zálesákově* i ve své autobiografii *Cesta životem a přírodou*, to všechno dobře chápal a vyvodil z toho praktické důsledky. Věděl dobře, že mládež potřebuje svůj plnokrevný a barevný, blízký a životem kypící, hrdinský a prostý vzor, který lze chápat a pak třeba napodobovat při táborovém životě. Sám Černý vlk se vyjadřuje o tom, jak hledal takovýto konkrétní živý vzor, ale všechny příslušníky bílé rasy, kteří se k tomu nabízeli, postupně zavrhoval, neboť je shledal málo vhodnými k tomuto účelu, až se rozhodl pro vzor indiána, toho původního, hrdinského a nezkaženého, žijícího prostě v přírodním prostředí a v souladu s ním. Celou civilizaci bílého muže považoval Seton za materiální (dnes bychom řekli konzumentskou), kdežto kulturu rudého muže za duchovní, založenou ne na hromadění majetku, nýbrž na službě soukmenovcům. U vědomí různorodosti indiánů, kdy ne všichni by nám mohli sloužit za vzor, si stanovil jako orientační programové heslo pro výběr prvků, hodných napodobení: "To nejlepší od nejlepších indiánů."

Připusťme, že měl Seton k indiánům nejblíže svými dávnými chlapeckými tužbami a ideály a také severoamerickým kontinentem, v němž strávil nejšťastnější léta svých svobodných toulek za poznáním přírody, tedy dlouhodobějším podvědomým osobním tíhnutím a prozkoumejme, v čem nám může být dodnes vzor indiá-

na zašlých hrdinských dob volnosti, jako prostého přírodního člověka, při woodcrafterské výchově užitečný.

Vztah k přírodnímu a životnímu prostředí (ekovýchova)

Žijeme ve světě, z něhož mizí jeden přírodní druh za druhým jako nevratná a nenahraditelná ztráta. Ti, kteří přírodu neznají do hloubky, to nedovedou správně zhodnotit a nedokáží si ani představit, co to vlastně znamená. Souvislost poznání přírody s úctou k ní je tak zřejmá, že jí plně vystihuje zřeknutí: "Poznej a chraň!" Indiáni, jakkoli se lesní a prérijní kmeny živily lovem, měli i ke své lovné zvěři uctivý vztah, považovali se za spřízněné se zvířaty a šetřili je před vyhubením. Dovedli je pozorovat a důvěrně se seznamovali s jejich životními zvyklostmi, s jejich životním cyklem. Toto citlivé naladění, zakotvené ve zkazkách, bájích, rituálech a symbolech (totemy se zvířecími "předky"), může od nich mladý člověk převzít a vtisknout si do duše pro celý život.

Myslicí ruka a prařemesla

Při táborovém a putovním pobytu v přírodě obtočí jen ten, kdo není zvyklý spoléhat se na technické vymoženosti civilizace a na služby druhých za úplaty, ten, kdo zvládl základy sebeobsluhy, které dával do vínku mladému gentlemanovi již pedagog John Locke a každému člověku aristokrat rodem i duchem Lev Nikolajevič Tolstoj, obdivovatel a následovník Jeana Jacquese Rousseaua. Pakliže si bereme vzor z indiánů, můžeme od nich převzít i mnohé praktické postupy při stavbě obydlí, při rozdělování ohně, přípravě potravy, hygieně těla i ducha, při výrobě nástrojů i pomůcek k výcviku a hrám. To je dobrý základ pro cestu životem a zvládání přírodních materiálů i sil, byt byla na konci tohoto procesu učení třeba i práce s počítačem.

Vybouření a kultivace pudových sil a instinktů

Nositel Nobelovy ceny Konrad Lorenz a jeho následovníci ukázali v jím rozvinutém vědním odvětví, zvaném etologie (srovnávací výzkum chování), jak nejenom naše tělesná stavba a funkce, ale i veškerá lidskost spočívá na pevném živočišném základu. Úkolem mládí pak je nepotlačovat v sobě živočišné impulzy, nýbrž nechat je odeznít v rozvíjející a neškodné formě hry a převést je do dospělosti v transformované, zduchovnělé podobě. V různých částech světa, ba i v Evropě dodnes vybuchující války s plnou hrůzou bestiální brutality ukazují, kolik v nás přebývá lovecké a bojovné agresivity, kterou ale lze vybit v terénních hrách v přírodě a ve sportovním zápolení a postupně zjemnit pod kontrolou intelektu, který si navykl dodržovat pravidla fair play.

Indiánské hry i hra na indiány jsou pro to jako stvořené. Jenom si všimněme, jak se zachívá srdce při zvuku bubnů a bubínků, jak rozproudí krev divoké tance, případně náročný a celé tělo všestranně rozehrávající lakros! A co teprve stopovací hry v rozlehlé členité krajině!

Prostřednictvím díla Lewise Henryho Morgana, amerického badatele minulého století, který byl přijat jako jeden z rovnoprávných členů do irokézského kmene Seneca a na studiu rodové společnosti Irokézů založil své zkoumání rodového zřízení v pravěké společnosti, můžeme vidět, jak promyšlené, organicky a s jakým demokratickým efektem byla organizována indiánská rodová společnost. Výsledkem tohoto řádu byli její hrdí, stateční, ukáznění, ale ve svém srdci svobodní indiáni, jejichž odolnost a morálku obdivujeme dodnes. I když tato zřízení již povětšinou patří minulosti. Kmen, dělený na rody, je základní organizační jednotkou woodcrafterského života, napodobuje v účelně přeměněné formě indiánské zřízení, má svá pravidla, vyjádřená v kmenovém zřízení, Svitku březové kůry a podobně. Dobrovolné podřizování se všem těmto řádům a kmenovým ustanovením je základní školou života v demokratické společnosti, kterou tato společnost potřebuje jako sůl.

Woodcrafterské tradice sněmů, rad, pohovorů a nejružnějších obřadů, dané Černým víkem podle indiánských vzorů organizací do vínku, jsou ucelujícím, zušlechťujícím a přitažlivým rámcem této zespolečenšťující demokratické výchovy.

Étos sebevědomého individua - úběžník pravé výchovy všech dob

Protipólem a zároveň logickým vyústěním společenské výchovy je všestranně rozvinutý jedinec. Kolektivismus a individualismus jsou vzájemně se potírající extrémy jenom v dogmatických politických systémech, kdežto v moudré výchovné koncepci se doplňují a těsně spolu souvisejí. Vychováváme ve skupině (kolektivu) a pro společnost, ale výsledkem naší výchovy je jedinec, případně soubor jedinců, kteří jsou všestranně vybavení, aby mohli v takové společenské formaci, do níž je život přivede, sehrát podle potřeb okolností svoji pozitivní tvořivou roli.

Mladý člověk se připravuje k životu tak, že zkusí a cvičí své síly, vybírá si v průběhu svých zatím proměnlivých zájmů pole své působnosti, sní o svém budoucím životě, má o sobě určitou představu, kterou upřesňuje a zdokonaluje, je soustředěn na svou vyhraňující se osobnost. Na to pamatuje woodcrafterský výchovný systém maximální měrou počínaje zasvěcovací stozkou, získáváním orlich per, mistrovství a odstupňovaných lesních hodností (titulů) konče. Všimněme si, jak důležitou pobídkou práce na sobě samém je proces, jímž se mladý "udatný" dobírá svého lesního jména, jeho podpisového symbolu indiánským obrázkovým písmem a případných dalších (totemových) výtvarných vyjádření charakteristiky svých vazeb, ideálů a typických vlastností.

Malebnost ve všem - estetický a citový rámeček ideálů woodcraftu

Étos, který se má stát stěžejní součástí osobnosti, musí v ní být zakotven a spojen v jednotu citu, rozumu a vůle. Zakotvení má v myšlenkovém systému, pojičko v citových vazbách a obojí se posiluje k praktické funkci v každodenním konání za všemožných okolností.

Malebné prostředí, vytvořené vlastníma rukama, případně ve spolupráci všech členů kmene, v klubovně i na táboře, ba

i v osobním koutku bytu, usnadňuje toto zakončení prožitky estetickými, které pak spájejí mravní zásady v duchovní celek na způsob životního a životného náboženství, po němž každý kultivovaný člověk podvědomě prahne, i když si to třeba nepřiznává.

"Woodcraft is lifecraft", říkal E.T.Seton - lesní moudrost je životní moudrostí (případně dovedností). Úpravně zabýdaná a vyzdobená klenba typí, oděv i s drobnými zkrášlujícími značkami, které mají osobní význam svou důvěrně známou symbolikou, a stopami vlastního úsilí ve volných chvílích, někdy potají kradených z koloběhu všedních pracovních dní, předměty táborové potřeby od sekery s vlastnoručně vyrobeným toporem, přes luk a šípy až po mokasíny, to jsou srdci drahé předměty, které nejsou pouhými nástroji k praktickému účelu, nýbrž i zástavami ideálů mládí, které nás budou provázet životem jako posvěcené relikvie, vždy znovu rozdmýchávající životodárný ohýnek našeho lepšího já.

Je tu teď závažná otázka, řešená v praxi už desítky let generacemi woodcrafterů různým způsobem, ne bez ostrých názorových střetů, vedoucích až ke štěpení organizace na zneprátené frakce: může tuto roli výchovného vzoru ve všech uvedených funkcích zastávat kultura přírodních lidí i jiné rasy, z jiné doby a jiného kontinentu? V zásadě je nutno zodpovídat tuto otázku kladně. Otázka se pak přesouvá spíše do polohy: jak dalece?

Na otázku smyslem shodnou, byť jinak postavenou, odpovídal ve stejném duchu sám Seton našim woodcrafterům v Praze roku 1936. Ptali se ho: "Čemu dát přednost: indiánským nebo slovanským prvkům?" Odpověděl jim takto: "U mladších chlapců je větší zájem o indiánské prvky, ale starším je snad vhodnější pozdější studium folkloru vlastního národa. Váš program musí být rozhodně pružný! Kde je víc smyslu pro slovanské prvky, nedělejte jim potíže, ale naopak."

Tímto výrokem není naše otázka vyřešena beze zbytku a jednou provždy, pakliže nejsme dogmatiky a nemyslíme si, že zakladatel již dávno zemřelý může dopředu vyřešit další vývoj, který se posouvá vpřed vlastní dialektikou stálých změn. Je nutno kriticky zhodnotit, které reálné okolnosti padají na váhu při praktickém řešení volby toho nebo onoho přírodního národa jako inspiračního momentu při vytváření tradice woodcrafterského soužití v kmeni, zejména pokud jde o vnější rámec - styl výtvarného zdobení, obřadnictví, hudbu, písně a tance, historické příklady, zázaky a báje.

Na první místo kladu skutečnost, že indiánská kultura byla v období svého plného květu sledována a zaznamenána rozvinutou evropskou historiografií, etnografií a dalšími společenskými vědami, takže máme bohatý materiál, z něhož bychom mohli čerpat. Tato příznivá okolnost chybí zejména u přírodních národů, které obývaly evropský kontinent, tedy i u našich slovanských předků. Chybí proto, že průběh věků překryl známost bohatství evropské a tedy i slovanské prvotní kultury, zatímco od roku 1492 byla celá kultura indiánských národů odkryta náhlým objevem amerického kontinentu bílou rasou.

Velkou imaginační hodnotu má zvláště ve svém působení na evropskou mládež právě exotičnost situace indiánů jako přírodních lidí z kontinentu "za velkou louží". Ta nechává dostatečný prostor romantickým představám, včetně idealizací a mýtů. Nebudme v tomto případě scientističtí suchaři a nepovažujme faktografii za absolutně nadřazenou imaginaci. Kdežto v samé Americe a v Kanadě není bezprostřední kontakt s dnešními indiány, kteří zčásti podlehlí degenerujícím vlivům bělošské civi-

lizace, myšlenke indianismu ve woodcraftu zdaleka tolik pří-
znivý.

V národě českém, slovenském a snad i v dalších slovan-
ských mají významný vliv i tradiční sympatie k indiánům jako
k utiskovaným, porobovaným a vybíjeným, vzhledem k obdobným
historickým zkušenostem národa vlastního, tištěného mocnými
sousedy.

Pokud bychom se dívali na indianismus očima nastupující
celoevropské integrace, má indianismus nespornou přednost, ne-
boť je pro všechny evropské národy kosmopolitním, sdružujícím
prvkem, prostým nacionalismu. Naopak, pokud bychom měli na
mysli nebezpečí odnárodňování a z něho plynoucího přezírání
tradic vlastního národa, přikloníme se jistě k prvkům slovan-
ským.

Po první světové válce, kdy jsme se čerstvě osamostatni-
li, zvučely ve woodcraftu silné tradice Psohlavců a Horních
chlupců, kdežto kosmopolitní současnost zažívá výbuch indián-
ské ortodoxie, nešťastně "řiznuté" euroindiánstvím, ale i dnes
zpestruje obraz kmen experimentální archeologie, navazující na
tradice našich pravěkých předků, a také několik středisek lon-
donovského zálesáctví.

Vzor pro primitivní život - užití prvků slovanských a staroslovanských reálií ve výchově woodcrafterů

Karel Langer

Motto: Z dopisu E.T.Setona: Myslím, že budete raději dělati to, co má vztah k vašim horám a divokému životu, než to, co je vlastní Americe. Nám, jak vidíte, je primitivní Indián vzorem prostého života v přírodě. Přirozeně nemůže býti pro vás tím, čím je nám. Předpokládám tudíž, že studujete prosté způsoby svých nejprimitivnějších předků a předchůdců.

Vatra, roč.VI., č.1, str.2.

Woodcraft jako výchovný systém má-li žít, musí se stále zdokonalovat. Proto nemůže být náhražkou víry v Ducha Vesmíru, v Boha, v Prozřetelnost (Masaryk) ap. - ale pouze prostředkem, uschopněním člověka dát smysl svému životu, který se neobejde bez duchovního splynutí s přírodou a vesmírem. Setonův jedinečný přínos do výchovy lidstva spočívá v bytostném přimknutí k přírodě a Vesmíru. Jedním z praktických prostředků, jak toho dosáhnout, je mu vyzkoušení některých prvků života lidí, úzce a existenčně spjatých s přírodou. To je pouze prostředek, nikoliv cíl. Tím, že poznáme, jak vývoj lidstva odstartoval, máme možnost nalézat jeho směr, jeho cestu. Naším úkolem tedy nemůže být ani návrat k primitivnosti ani pouhá hra na primitivy, ale jen zkušenosti a metodou, jak kráčet dál.

Než začneme hledat vhodný vzor pro naše poměry, měli bychom si zopakovat, k čemu je zkoušení primitivních způsobů života dobré. Napojením výchovy mládeže i dospělých osob na bytostný vztah člověka k přírodě a to cestou vyzkoušení životních způsobů minulých i současných přírodních národů nebo národů s přírodou úzce spjatých objevil E.T.Seton ideální prostředek výchovy, jehož postup a cíl nám trefně tlumočil Miloš Seifert názvem své knihy *Přírodou a životem k čistému lidství*. V současnosti vystihl smysl a poslání Lesní Moudrosti básník, spisovatel a grafik Ladislav Rusek - Šaman ve *Stezce a Hlasu Lesní Moudrosti*.

Lidstvo si musí uvědomit, že je dílem přírody a zcela na ní závislé. Nejen na ní, ale i na Slunci, veškerém kosmickém, elektromagnetickém záření a různých silových polí. Své tři nejzákladnější potřeby - stravu, oblečení a přístřeší - navíc vzduch k dýchání, vodu, světlo a teplo, též všechny zdroje energie a suroviny může uspokojovat čerpáním jen a jen z přírody. Opojen úspěchy v čerpání z přírodních zdrojů, zaujal postavení pána a vládce přírody, kterou má právo předělávat ke svým potřebám. Nadvýrobou často zbytečných a škodlivých předmětů zamořil přírodu jedovatým odpadem, otrávil vody i ovzduší tak, že ohrozil schopnost přírody starat se a zajišťovat jeho existenci. Tím naléhavěji vystupuje potřeba přesvědčit lidstvo, že má-li přežít, musí se s pokorou vrátit ke své roditelce a živitelce a podle toho se k ní chovat.

Návod, s nímž téměř před sto léty vystoupil E.T.Seton, doporučuje zopakovat si první etapu cesty záměrného čerpání hmotných potřeb z přírody. Nezapomíná přitom ani na s tím spojený rozvoj lidské duchovnosti.

Zkoušení životních způsobů primitivních národů a vůbec lidí, existenčně spjatých s přírodou, osvobozuje nás od otrocké závislosti na technice. Zažili jste někdy zastavení dodávky vody? A co když třeba při zemětřesení nebo za války selžou dodávky, elektřiny, plynu, tepla, potravin, úklid odpadků - katastrofa z bezmocnosti. Uspokojovat své základní potřeby jen holýma rukama, nejvýš se snadno dosažitelnými pomůckami - klackem, kamenem, nalezenou kostí či paroží, postavit si přístřeší z proutí, hlíny, drnů, rákosu neb kamenů, rozdělat oheň třením dřev, vyrobit z hlíny nádobu, z úštěpků pazourku řezací, dlabací a sekací nástroje atp. - to vše zvyšuje naši tělesnou zdatnost, ruční dovednost, zbystřuje smysly, zvyšuje naši sebedůvěru, tvůrčí vynalézavost, odvahu, vytrvalost, vědomosti a dovednosti, chápání a využívání přírodních zákonů. Navíc utužuje smysl pro kolektivní spolupráci, prohlubuje cit k přírodě a estetické vnímání. Vede i k rozjímání nad mysteriem vesmíru a otevírá cestu k otázce smyslu lidského života, víry a náboženství a dál k mystickému splynutí s přírodou a vesmírem.

Za vhodné prostředí pro zkoušení primitivního života považuje E.T.Seton divokou, člověkem téměř nedotčenou, přírodu. Takovou přírodu u nás, vyjma těžko přístupné rezervace, nenajdeme. Musíme vzít na vědomí, že ve světě existují obrovitá území (stepi, savany, pouště, pustý, náhorní planiny) kde nerostou žádné stromy, ba někdy ani keře. I tam však žijí lidé, převážně primitivnějším životem a uspokojují v něm nejen své potřeby hmotné, ale i duchovní. Jako způsob obživy převládá u nich pastevectví a zemědělství. Výjimku tvoří Eskymáci a někteří mořští ostrované, kteří jsou závislí pouze na lovu.

Nejen my, ale celá Evropa, jejíž osídlení se ustálilo po posledním stěhování národů, začala svůj vývoj ve stadiu pastýřském a ranně zemědělském. Tím je pro nás dán i náš základní vzor, na nějž můžeme navazovat poměrně snadno, protože se jeho mnohé formy udržely až do našeho století a jsou snadno a dost důkladně prozkoumány za poslední tři století. Navázání na domácí tradici znamená současně i navázání na tradice národní, jež jsou důležitou složkou výchovy. Dnes je musíme obzvlášť zdůrazňovat, protože vlivem prosazovaného socialistického internacionalismu byly národní citění, sebeuvědomění a hrdost záměrně potlačovány. Zde nejde o nějaké kříslení nacionalismu či šovinismu, pouze o respektování faktu, že pestrost a bohatost světové kultury je podmíněna pestrostí kultur národních. Příroda má ráda pestrost, ne uniformitu. Vše v ní má svoji živnou půdu. Národy lze přirovnat k nástrojům filharmonického orchestru. Čím více "barev" tónů, tím více výrazových prostředků. O významu podílu malých národů nemusíme pochybovat.

Docházíme tedy k závěru, že našim vzorem může být jediné naše pastevecko zemědělská kultura, bez níž by nebylo našeho národního obrození, a ku které se vždy uchylujeme v dobách ohrožení.

Zbývá zodpovídat otázku, jak se s domácí lidovou kulturou seznámíme. Pokud jde o hmotnou kulturu - stavby, interiéry, pracovní nástroje a pomůcky, nádoby, oblečení, užité umění - poslouží nám expozice a depozitáře národopisných muzeí. O výrobních technikách - lidových řemeslech a prařemeslech - se poučíme z odborné literatury a praxe žijících výrobců.

Mnohé techniky zpracovávalo a publikovalo Ústředí lidové a umělecké výroby. Další poučení najdeme v muzejních knihovnách a časopisech *Naše Valašsko*, *Český lid*, *Umění a řemesla*, *Tvar* a dalších. O způsobu života a práce pastýřů a zemědělců podávají poučení skanzeny (Valašské muzeum v přírodě, Veselý kopec na Vysočině, Strážnice na Moravě, Muzeum vesnice Kouřim, Polabské národopisné muzeum v Přerově nad Labem a řada dalších; na Slovensku například Muzeum slovenské dediny v Martine, Múzeum kysuckej, oravskej a líptovskej dediny, Šarišské muzeum a další). O lidové hudbě, zpěvu, tancích, zvycích, slovesné tvořivosti a divadle existuje řada odborných spisů, zvukových a obrazových záznamů. Hodně poučení získáme i z návštěv vystoupení národopisných souborů a jejich festivalů.

Po zvládnutí domácího vzoru přistoupíme k doplňování studií lidových kultur historicky spjatých s našim územím - Polskem, Slovenskem, Podkarpatskou Rusí, ale i Rumunskem a Jugoslávií. Neopomeneme lidovou kulturu severoamerických i jihoamerických Indiánů a kultury národů, žijících v extrémních podmínkách - Eskymáci, Tibetané, Peruánci, Indové, Australané a obyvatelé Polynézie. U všech najdeme důmyslné techniky a předměty i originální umělecká díla. Pokud budeme přebírat z cizích zdrojů, tak vždy s vědomím, že provádíme výběr, vhodný pro nás a uzpůsobitelný našemu citění a mentalitě. Nositele lidových kultur nebudeme idealizovat, jsme si vědomi, že v nich je i řada jevů, které musíme striktně odmítnout (kouření, alkohol, hyzdění těla, požívání opiátů, otupující monotónnost některých zvyků). Původní lidová kultura je podivuhodná, nápaditá, krásná, ale někdy i banální a krutá.

Pro primitivní život v přírodě je třeba řešit otázku, jak se oblékat. Stručně řečeno vkusně a prakticky. Z lidových oděvů a obutí lze ledacos upravit pro soudobé použití. Nikdy by to ale nemělo sklouznout v otroké přebírání původních forem oděvů a jejich materiálů. My se u primitivů poučujeme, ale nehrajeme si na ně. Zkušenosti, získané poznáváním primitivních kultur, nejsou našim konečným cílem, pouze výchozí základnou k dalším stádiím vývoje až po současnost. Tak získáme návod, jak docílit, aby technika nebyla našim pánem, ale jen nástrojem k moudřejšímu životu. Proto bychom neměli ustrnout v naplni své činnosti jen u táboření pod stany a primitivnosti, ale používat technických prostředků a vědeckých poznatků k hlubšímu proniknutí do přírodní a vesmírné zákonitosti. Mám na mysli "Waldeny" a Domy mládeže, kde nám jednoduchá i moderní zařízení umožní osvojit si vlastním pokusnictvím dokonaleji různá řemesla, pěstování rostlin, tvůrčí technické a umělecké tvořivosti ve všech oborech a tím tak vytvořit podmínky, jak pěstovat lesní moudrost od dětství po celý život. Nezapomeňme, že pastýřství a zemědělství svým pěstitelstvím a zušlechťováním rostlin a fauny představuje revoluční změnu ve vztahu člověka k přírodě - nejen kořistit, nýbrž i pěstovat. Kořistění nelze provádět do nekonečna, zato vývoj pěstění nemá hranic, vyžaduje však vysokou morální odpovědnost a všestranné vědění.

Zájem a vyzkoušení různých praktik ze života lidí, úzce spjatých s přírodou, má smysl jen tehdy, je-li prostředkem ke sebezdokonalení a k nalezení takového způsobu života, který se organicky prolíná se současným způsobem technického světa. Očišťuje ho od nepatřičností a ozdravuje prvky moudrosti lidí, žijících v úzkém kontaktu s přírodou.

Měnit se v sobotu a neděli a o dovolené v indiány a po většinu všedních dnů roku žít jako měšták je schizofrenií, útekem z civilizace, dezercí ze zápasu všelidského úsilí o u-

šlechtilejší a důstojnější život.

Žádné výchovné systémy nemají právo na existenci, nejsou-li kladubem návodů, jak lépe lidsky žít, návodů pro všechny lidi. Nikdy by neměly sklouznout do sektářství, do uzavřených společenství, kde se členové odreagují či vyžívají v různých zvláštnostech. Jediné, co by je opravňovalo být nebo stát se uzavřenou institucí, by byla výchova učitelů - misionářů, ochotných šířit nové názory.

Správný výchovný systém hledá podobu, přijatelnou pro celý svět. Jde o podobu, která ponechává zcela volný prostor pro volbu prostředků ke společnému cíli.

Perspektivy woodcrafterského hnutí na pozadí všestranného rozvoje člověka XXI. století

František Kožíšek, Ladislav Rusek, Errol Bredin

Nejen sami woodcraftaři, ale i mnozí lidé, sledující woodcraft se sympatiemi "zvenčí" - ať už z obav nebo ze zvědavosti - si kladou otázku po jeho budoucnosti. Přežije rok 2000 ?

Vždyť například už britský historik Brian Morris před čtvrtstoletím tvrdil¹⁾, že woodcraft byl od svého počátku anachronismem, a zase jiní proletáři prorokovali woodcraftu jako buržoaznímu přežitku brzký konec. Vždyť země, ve kterých jej dnes lze nalézt, byste spočítali na prstech jedné ruky a woodcraftaři by mohli být pomalu zaneseni do červené knihy ohrožených lidských druhů, kdyby existovala. A přece žije a to nejen v základech všech světových organizací, majících ve svém programu táboření a pobyt v přírodě.

Ano, je tu do budoucna jedno vážné "ale", které může být pro woodcraft osudné. Přežije vůbec lidstvo, které by mohlo woodcraft "provozovat", jako takové. - přežije pád z úspěšné podřezávané větve? A pokud ano, přežije vůbec příroda, ve které by bylo možné woodcraft "provozovat"? Nebude jí tak málo, že bude jen pro pár bohatých vyvolených a ti ostatní budou muset v totální industriální společnosti vzít zavděk "machine-craftem", jak o něm snili isawané již v roce 1930? Bez člověka a přírody by byl woodcraft poněkud zbytečný... Neopouštějme naději, že tomu tak nebude; ono "ale" je tu však stále nad námi jako varovný Damoklův meč.

Otázku po přežití lze pak odpovědět jednoznačně kladně. I kdyby byl woodcraft anachronismem, vždy se najde několik jedinců, ochotných se věnovat kdejaké výstřednosti. Ale woodcraft má větší ambice než přežít v "klubu sběratelů kuriozit". Proto ta správná otázka vlastně zní: v jaké podobě bude přežít, kam se bude ubírat, koho bude oslovovat a co může lidstvu přínést? Odpovědi budou různé, podle toho, co si lidé pod woodcraftem představují a co od něho očekávají. Podle toho bude, v různých rovinách, také přežít.

Může být nadále neškodnou kratochvílí, příjemným vyplněním volného času městského člověka.

Může být účinným prostředkem boje proti postupujícímu konzumnímu životnímu stylu společnosti tím, že umí poskytnout "zábavu", která nemusí být koupena za peníze.

Může být výchovnou pomůckou, která vede mládež k samostatnosti a odpovědnosti, která rozvíjí její tvořivé schopnosti a otužuje a posiluje tělo.

Netradiční formulaci mravního zákona může oslovit a pomáhat budovat charakter těm lidem, které zavedené výchovné instituce (rodina, škola, církev) oslovit nedokáží.

Podobně - i když sám není duchovní cestou - může na ni pomoci uvést upřímně hledajícího člověka, který přítomnost Boží cítí nebo zatím jen tuší nejsilněji v přírodě.

Svou všestranností může uprostřed éry úzké specializace napomoci k obnově "renesančního" člověka.

Může žít a rozvíjet se mimo jakoukoli organizaci.

Místo, aby jednotlivé členy posílal do různých "směrů" (organizací), může udržovat rodinu pohromadě - jak bylo Setonovým dávným, ale nenaplněným přáním.

Může být ještě tím číoným, ale to vše dnes již může poskytovat řada jiných aktivit a výchovně-duchovních směrů. Zbývá tedy dnes, v tak mnohostranném světě, woodcraftu ještě něco jedinečného? Co by ho nejen převedlo do příštího tisíciletí, ale zároveň dávalo jeho existenci oprávnění, naplňovalo ho zvláštním posláním? Věříme, že ano.

"Lidstvo dnes stojí před naléhavějším úkolem než snad kdykoliv ve svých dějinách. Až do velmi nedávna svět a příroda žili svým životem, zatímco lidstvo žilo na jejich okraji, zcela zaneprázdněné svým chamtěním a svými válkami. Příroda se zdála být věčná... ale v poslední generaci se drasticky změnil vztah mezi lidstvem a přírodou. Příroda se stala ohroženým druhem. A lidstvo, které se po staletí mohlo starat jen o sebe, má dnes úkol, který nestrpí odkladu a který by se měl stát smyslem lidského života a snažení: zachránit zemi a vyhledat způsob života, který by lidstvu umožnil udržitelné soužití s přirozeným světem."

Dvoji naději pro tento náš společný úkol dává woodcraft: - Pobytem v přírodě a jejím důkladným poznáním může dovést (zvláště mladého) člověka k uvědomění si tohoto úkolu. Může mu napomoci změnit systém hodnot, objevit přírodu jako zářný pramen života, ke kterému nutno přistupovat s nejvyšší úctou a dělat vše pro její záchranu.

- Může pomoci prakticky formovat onen vyhlížený harmonický způsob života budoucnosti tím, že nabízí různé osvědčené zkušenosti prostého života, blízkého přírodě. Nikoli však pro chvílkové primitivní táboření, ale pro každodenní život, jehož moudrost musí být i nejvyšší moudrostí woodcraftu.

K ožehavému tématu perspektivy woodcraftu uvádíme dva hlasy z různých koutů světa jako různé variace na základní téma. Dva hlasy, které se vzájemně doplňují a přece jedno jsou. Jiné hlasy by zněly možná jinak. Cesty mohou být různé, ale měly by vést ke společnému cíli.

* * *

Ladislav RUSEK :

Perspektivy woodcrafterského hnutí ve XXI. století

Dnes (psáno r.1995), prožíváme hlubokou krizi společenskou, krizi hodnot mravních, krizi jistot filosofických i krizi jistot existenčních. Nejen, že na mnoha místech světa trvají válečné spory se vši brutalitou a krutostí, ale i v řadě dalších oblastí dochází ke zřetelnému úpadku, zhoršení, poklesu. Lze to pozorovat například v umění a literatuře, ale i v etice denodenního chování a běžných mezilidských styků. Úpadek nejrůznějších norem, kodexů i celých mravních systémů je zřetelný a jen člověk, zaslepený a zahlušený "úspěšnou" technickou civilizací a jejím stále rychlejším rozvojem, toto nevidí a nechce ani vidět.

Sobectví a ekonomický cynismus, bezohledné drancování přírody i trvajících masové mučení zvířat, která jsou stále považována jen za "věc" nebo za "výrobní" statek, s nímž může

člověk jakkoliv zacházet bez ohledu na utrpení těchto živých tvorů, nemá ani ve starší historii lidstva obdoby a ušlechtilé iniciativy ochránců přírody a spolků pro ochranu zvířat jsou stále jen kapkou, byť nadějnou, v moři trvajících zločinných postojů - krutého, chladného, egoistického člověka, který sám sebe pasoval na "korunu" všeho tvorstva se všemi právy, která odnímá všemu ostatnímu živoucímu tvorstvu.

Sotva lze předpokládat, že se příchodem nového století a nového tisíciletí tato neblahá a v mnohém už i sebevražedná situace změní. V žádném případě se asi nezmění naráz a bude třeba mnoha činů altruistických osobností, spolků a hnutí, aby se navykly postoje i činy změnily - blíž ke staroindickému příkazu "AHIMSA" = neubližuj nikomu a ničemu!

Lze předpokládat, že budou existovat i nově vznikat některá hnutí, především hnutí mládeže, organizovaná v řadě kulturních zemí. Určité budou trvat například poměrně početné a rozšířené hnutí skautské, různé zaměřené spolky ekologické a hnutí ochránců přírody a také - a to je zde předmětem našeho zájmu - hnutí woodcrafterské, které však svoji ušlechtilou myšlenkou zakotvilo jen v několika málo zemích. Proč tomu zatím tak je, musí být předmětem jiných úvah - zde vyslovme své přesvědčení i naději, že by - při patřičném rozšíření a zakotvení ve více zemích - mohl woodcraft sehrát velmi pozitivní roli při tolik potřebné proměně člověka, jeho myšlení a citění, především etického a ekologického.

Budoucí situace woodcrafterských (ale i daleko početnějších skautských) hnutí, jakkoliv věříme v jejich potřebnost a nezastupitelnost, nebude však snadná a bezproblémová. Limitující nebo dokonce protikladné vlivy budou mít především následující okolnosti:

1) Dále pokračující technizace života, úbytek tělesných aktivit atd.

2) Rychle se zužující přírodní rámec, v němž (jedině!) lze realizovat základní a nejpodstatnější programy a činnosti woodcraftu.

3) Rychle narůstající devalvace většiny kulturních hodnot (není pravda, že vše se vyvíjí k lepšímu - jsme například svědky hlubokého úpadku výtvarného umění i jiných projevů kultury).

4) Všeobecný odklon od tradičních "jistot" i od tradičních kodexů mravních, odklon od různých náboženství, rozpad tradiční rodiny a celá řada nebezpečných jevů, jako narkomanie, kriminalita aj.

5) Další "egoisace" moderního člověka, případně i ztráta někdejších kladných lidských vlastností: pracovitosti, skromnosti, trpělivosti, poctivosti, statečnosti, zvědavosti, věrnosti atd.

Nebrat všechny tyto okolnosti v úvahu při promýšlení budoucích úkolů a výhledů woodcrafterského hnutí, znamenalo by jenom nezodpovědné snít, stavět hrad z písku, nalhávat si, zkrátka neuvažovat realisticky.

Uvedené nepřilís radostné a spíše tristní vyhlídky a starosti působící perspektivy lidstva vyžadují tím naléhavější řešení. Mnohé souvisí s budoucí situací politickou - u nás i ve světovém rozměru, mnohé s ne zcela předvídatelným vývojem společnosti. Jisté však je, že každá výchovná metoda, která by alespoň zčásti odvracela mládež od pouze egoistických, praktických a ziskových zájmů, je a bude cenná. Může však mít smysl a úspěch jen tehdy, zaujme-li vhodnými, zajímavými a přístupnými metodami co nejširší vrstvy. Malé skupinky woodcrafterů

mohou být v nejlépeším případě pouze vzorem, ukázkou možnosti, ale nedokáží ovlivnit širší společnost, jak by bylo žádoucí. A ještě horší by bylo, kdyby i tyto malé skupinky (Liga, kmen, stráž) praktikovaly činnost jen pro svou zábavu, činnost spíš bizarní, než výchovnou. Kdyby dokonce zaměňovaly vznešené cíle růstu a zdokonalování osobnosti, smysl onoho Setonova Stoupání na Horu, za možná atraktivní, ale přece jen povrchní a zavádějící program: namísto práce na sobě, na výchově vůle, charakteru a všech kladných vlastností by převládala zábava, povrchní kultivace těla, dekorativního povrchu, at už by se to projevovalo pomalováním vlastního těla a přemírou falešných ozdob nebo povrchní myšlenkou.

Pohled do budoucnosti musí tedy být pro nás i výzvou - imperativem vážnosti a opravdovosti všeho našeho konání. Nechtějí již bude v XXI. století existovat Lesní moudrost a její ideály v jakékoliv organizované podobě, bude mít právo na existenci jen tehdy, bude-li přínosem, t.j. povede-li její výchovná (nikoliv jen "zájmová") činnost opravdu k vyššímu a čistšímu lidství. Jákýkoliv jiný cíl byl by jen odklonem od jedinečných ideálů E. T. Setona i vznešených výchovných záměrů a hledisek našeho profesora Miloše Seiferta.

Jaký tedy bude program budoucího hnutí woodcraftu, či - lépe a přesněji - našeho hnutí Lesní moudrosti?

Zcela jistě zůstane většina toho, co se osvědčilo:

a) Přírodní rámec většiny činností a aktivit.

b) Příroda jako učitelka i jako předmět úcty, zájmu, ochrany.

c) Bratrské (sesterské) vztahy ke všem lidem dobré vůle i ke všemu živoucímu v přírodě.

d) Neodmyslitelné jsou aspekty etické, filosofické, duchovní.

e) Nekompromisní postoje vůči negativním faktorům nadměrné civilizace technické (elektronické, chemické, kybernetické atd.).

f) Altruistické postoje vůči všem potřebným, trpícím, utlačovaným atd.

Pro tyto narůstající úkoly, jejichž spektrum se od zakladatelských dob Setonových i Seifertových značně rozšířilo i změnilo, bude nadále nutno:

1) Posilovat, cvičit, kultivovat tělo, jeho sílu, odolnost, otužilost, houževnatost, vytrvalost i obratnost, a zvláště

2) kultivovat ducha i srdce, rozvíjet rozum, cit i smysl pro vše dobré a krásné.

Je samozřejmé, že tyto cíle se v mnohém shodují s programem bratrského hnutí skautského, vždyť i ono má v základech učení Setonovo. Své právo na samostatnou existenci musí woodcraft i nadále prokázat specifickým programem, romantičtější a lyrickější notou své činnosti v přírodě i literaturou, o níž se bude moci opřít. Všestrannost vzorů je nezbytná, nemá-li se hnutí woodcraftu stát jen zájmovým klubem.

* * *

Errol BREDIN:

Alchymie Woodcraftu

Ernest Thompson Seton byl skrytý mystik a prorok, muž, který daleko předešel svou dobu. Rozesl ve svém díle dobře maskované klíče ke stezce, která - pokud je rozpoznána a pak

aktivně sledována - vede hledače k osobní nesmrtnosti. Clony mraků, tajemství, námaha a zápasy, bouře, místa oddechu, nové výhledy a s unaveným a zase osvěženým tělem, se zhojenými ranami, stezka vzhůru pokračuje.

Zdá se mi, že poselství, které Seton zanechal, je plně rozpoznáno a pochopeno pouze několika málo lidmi. Nedomnívám se, že já bych zcela rozuměl tomuto Tajemství, jenom se pokouším rozluštit, co cítím a vidím. Woodcraft je cesta, ale bohužel mnoho lidí je schopno poukázat pouze na její začátek, pouze na základ, o kterém četli ve Svitku březové kůry. Tito lidé četli třeba celé Setonovo vydané dílo a vidí Setona jako velkého přírodovědce, vypravěče, umělce, jednoho z prvních bojovníků proti zvěrstvům, páchaným na severoamerických indiánech. Začínají si být dokonce vědomi, že Seton byl také jeden z prvních hlasatelů potřeby ochrany přírody, že byl otec dnešního environmentálního hnutí... ale on byl ještě něco víc.

To, co čteme ve Svitku březové kůry a Knize lesní moudrosti, je jen "základní výcvik", vodítko pro mladé woodcraftery, kteří se vydávají na cestu objevů a hledání Tajemství. Je to výchovná příručka, příprava na těžké zkoušky, kterým musí opravdový hledač čelit výše na stezce stoupání. Je to vůdce při rozvíjení obrovského množství fyzických a duševních dovedností, ale stránku duchovní a esoterní jenom naznačuje. Fyzické tělo vyžaduje sílu a výživu a potřebuje zdokonalovat schopnost přežít v náročných podmínkách, jestliže má úspěšně postupovat po úzké stezce k osvětlení, vnitřní alchymii, kde tělo začíná potkávat ducha.

Nikdy mi nebylo jasné, proč Seton nenapsal nějaké definitivní dílo o své celkové vizi. Vizi, která byla kombinací moudrosti a jen zasloucencům známého vědění starověkých civilizací, protkanou s poznáním přírodních sil a spiritualitou severoamerických indiánů. Myslím si, že Seton si byl vědom, že jenom málo lidí bude chápat woodcraft plně a do hloubky a také nikdy nepočítal, že by se z woodcraftu stala úspěšná a početná mezinárodní organizace.

Historie woodcraftu byla často bouřlivá a neklidná, vždyť ke vzrušení a neklidu často dochází tam, kde se sejde množství lidí, přívrženců myšlenky, kteří jsou přesvědčeni, že znají odpověď, že našli základní smysl bytí - cestu. Tato cesta neznamená násilné napodobování starého způsobu života severoamerických indiánů, neznamená ani řídít se do moderní podoby okleštěnými zásadami starých rytířských řádů. Ta cesta je alchymii proměňování surového kovu (což jsme my) ve zlato. Cesta legend, mýtů a pověstí.

Mnoho jsem o tom všem přemýšlel. Jsem jenom poutník na cestě, ale je to moje cesta; každý z nás musí projit svou vlastní cestu k poznání. Můžeme vzájemně komunikovat, každý z nás se může podělit o obecné zkušenosti ze své vlastní cesty, o osobní intenzivní hledání smyslu svého života.

Seton bojoval své osobní bitvy duchovní i fyzické a to na úrovních, kterých většina z nás v sobě snad nikdy nedosáhne. Byl velikánem svého věku a předvídal, kde budeme dnes my i kam půjde cesta woodcraftu. Takže, kde je a kam směřuje?

Myslím, že woodcraft nebude nikdy úplně spoután do nějaké organizace, nikdy nebude mít definitivní podobu. Nikdy neposadí celý svět kolem ohně ani nebude mít mohutnou členskou základnu. Je předurčen, aby byl využíván množstvím jedinců (individualit) - a nezáleží na tom, jak daleko po cestě již postoupili. Bude mít různou podobu, různou náplň, třeba i značně vzdálenou a nepodobnou tomu, co je uvedeno ve Svitku březové

kúry, V Severní Americe, a nejspíš i jinde, bude muset woodcraft bojovat o místo na slunci s nespočtým množstvím alternativních výchovných systémů, které se objevují po celé zemi a některé jsou také založeny na indiánské moudrosti. V Evropě vidím pokračující zájem o striktně indiánskou podobu woodcraftu - je to hledání něčeho prastarého a dávno zmizelého, je to projev touhy vnitřního hlasu po úzkém osobním kontaktu se světem přírody a základní rovinou lidského bytí. Nicméně se mi zdá, že tomuto poněkud násilnému spojení se světem neexistujících indiánů chybí duchovní rozměr. Ale on bohužel chybí i většině dnes existujících indiánských kmenů v Severní Americe.

Woodcraft v XXI. století, jaký bude? Předně je tu ještě jedna naléhavější otázka: bude vůbec náš lidský druh v XXI. století? A pokud ano, kolik z toho století se mu podaří spatřit? Ale zůstávám spíše optimistou. Jakou má tedy woodcraft budoucnost? Bude to řada pestrých, a snad i hlubokomyslných variací na základní téma. Kladu si jen otázku, do jaké míry jsou ti, kdo woodcraft skutečně do hloubky chápou, schopni obrátit pozornost veřejnosti k této hloubce, k jeho duchovní a esoterní stránce.

Snad co dnes nejvíce potřebujeme, není ani tak inovovaný Svitek březové kúry, ale třeba jen malá knížka o tom, co Seton viděl jako cestu k osobnímu osvícení. Ale možná ne, možná to necháme být a za všemi těmi rozmanitými experimentátory, skupinami a organizacemi, které cítí, že jenom oni mají pravdu, samo vyroste něco podobného Rudé lóži, mezinárodní společnosti, společenství těch, kteří jsou na cestě: "Stoupání na Horu".

* * *

Závěrečnými slovy volá autor po společenství ducha, nikoliv po novém spolku obřadníků. Podobně jako zakladatel československého woodcraftu Miloš Seifert snad i Errol Bredin přisuzuje Setonovu woodcraftu rozměr, který nikdy neměl, protože sám Seton nakonec poznal, že pokus o formální ustavení woodcraftu jako zvláštního duchovního směru cestou Rudé lóže ztroskotal a Rudou lóži zrušil.

Ale o to právě jde: nebudou-li woodcraft lidé rozvíjet, prohlubovat a posouvat dál a výš; nebudou-li novými formami reagovat na poměry a požadavky nového věku, nepomohou tím ani woodcraftu, ani Setonovi a vlastně ani sobě. Udržování starých forem při životě již dávno nestačí a woodcraft má pro příští století právě tolik naděje a perspektiv, kolik mají woodcraftští odvazy postupovat po nové cestě.

Obr. 1 + 2 - WOODCRAFT INDIANS. WOODCRAFT LEAGUE OF AMERICA. Za znak (totem) woodcraftu (*Woodcrafterských Indiánů*, později *Woodcrafterské ligy*) zvolil Seton hlavu Bílého bizona, stylizovanou bílým štítem s modrými rohy. Rohy znamenají "útok" a štít "obranu", což má vyjadřovat zdatnost a připravenost ke všem zkouškám na stezce. Modrá barva na znaku má připomínat "modrou oblohu", heslo *Woodcrafterské ligy*. Znak měl být používán především na totemech, ve woodcrafterských publikacích, později na šerpě poct. Pokud byl používán na vlajce, pak vždy na ohnivě rudém pozadí, které mělo připomínat, že sněmovní oheň (plameny Ducha) má být středem myšlenek woodcrafterů. Tvar rohů nebyl přesně definován, obě uvedené varianty (obrázek 1 a 2) jsou uvedeny jako rovnocenné v *Knize lesní moudrosti* v roce 1912. Později se však objevuje převážně forma z obrázku 2.

Obr. 3 - Znak VELKÉ LÓŽE woodcraftu. Vedle základní, univerzální varianty woodcrafterského znaku (obr.1+2), která byla společná všem členům (dětem i dospělým, mužům i ženám), zavádí Seton řadu dalších znaků, odvozených od základní varianty tím, že do štítu byl doplněn další symbol. Příkladem je znak velké lóže (bratrstva velkých - "Big Lodge" - členové starší 12 let), který má ve štítu modré typí s bílým vchodem.

Obr. 4 - Symbol ČTYRÁSROBNÉHO OHNĚ (původní grafické znázornění woodcrafterského zákona ze *Svítku březové kůry*).

Obr. 5 + 6 - Znak WOODCRAFTERSKÝCH DÍVEK A ŽEN (Velké lóže). Program *Woodcrafterských Indiánů* byl původně Setonem určen pouze pro chlapce. Teprve při vzniku *Woodcrafterské ligy* (1916) zavádí Seton oficiálně také program pro dívky formou samostatného vydání *Svítku březové kůry*. V něm se objevuje znak dívek woodcraftu (obr. 5). Nebyl však příliš používán, snad se později od něho vůbec ustoupilo. Poněkud zjednodušená a stylizovaná varianta se objevuje na podzim 1924 v časopise *Vatra* jako "odznak dívek lesní moudrosti" (obr. 6), ale ani v Československé LLM se jeho používání mezi dívkami neujalo.

Obr. 7 - Znak RUDÉ LÓŽE woodcraftu, 1912 - cca 1925. Symbolem Rudé lóže je Hromový pták purpurové barvy s červenými očima na tyrkysovém podkladě. Pod ním je červený stan, pravděpodobně s bílým vchodem.

Obr. 8 - Znak WOODCRAFTERSKÉ LIGY ERNESTA THOMPSONA SETONA V KANADĚ. Pouze stádium "přípravného výboru" (1991-1992), oficiálně nebyla liga založena. "Přípravný výbor" ukončil činnost na jaře 1992. (Zajímavost: stejný znak - symbol woodcraftu, uprostřed štítu hořící oheň - používala také organizace *Junácká obec Setonova*, jejíž činnost zaznamenáváme na Moravě (v Brně) v letech 1923 až 1925.)

Obr. 9 - Původní znak DÍVEK TÁBOROVÉHO OHNĚ (*Camp Fire Girls of America*) na známce vydané u příležitosti 50. výročí založení organizace. Znak má tvar průmětu sférického trojúhelníka. Na bílém podkladu tmavěmodrý obvodový pás s bílými písmeny názvu, skřížená polena v barvě černé, rudý plamen.

Obr. 10 - Znak CHLAPCŮ A DÍVEK TÁBOROVÉHO OHNĚ (*Camp Fire Boys and Girls*), od roku 1979 nástupnické organizace *Dívek táborového ohně*. Uvedená podoba znaku je z roku 1993. Barevné provedení: levá polovina modrá, pravá červená, silueta stylizovaného plamene bílá.

Obr. 11 + 12 - Znaky WOODCRAFT RANGERS (USA, Kalifornie). Na obrázku 11 je původní znak: bílý štít s modrými rohy, ve štítě červená postava bůžka. Od 60. let se na oficiálních dokumentech *Woodcraft Rangers* objevuje nové logo: indiánský piktogram - stylizované slunce (viz obrázek 12). Na dokumentech z let 1993-1994 se pak místo slunce objevuje ještě jiné logo: stylizovaná kompasová růžice.

Obr. 13 - Černá psi hlava čili znak ČESKOSLOVENSKÉ OBCE JUNÁKŮ PSHLAVCŮ - HORNÍCH CHLAPCŮ, předchůdců *Ligy lesní moudrosti*. Poté, co část *Pshlaveců* založila v roce 1922 *Zálesáckou ligu čs.* (od roku 1923 *Ligu lesní moudrosti*), byl po přechodnou dobu užíván jak samostatně znak psi hlavy nebo znak *woodcraftu*, tak i oba znaky v kombinaci (bílý štít s černou psi hlavou, modré rohy).

Obr. 14 - Od poloviny 20. let používala LIGA LESNÍ MOUDROSTI již výhradně univerzální formu *woodcrafterského* znaku (bílý štít s modrými rohy). Používá ho i dnes česká a slovenská *Liga lesní moudrosti*. Na obrázku 14 podoba znaku LLM, používaná od roku 1990.

Obr. 15 - Slunce, znak ISAW (*Internacionální socialistické asociace woodcrafterské*).

Obr. 16 - SPOJENÉ SBORY JUNÁKŮ-SKAUTŮ RČS (SSJS) - znak z druhé poloviny 20. let, kdy se SSJS rozhodly přijmout *woodcrafterský* program. Zajímavé spojení lilie a "rohateho štítu".

Obr. 17 - Znak ORDER OF WOODCRAFT CHIVALRY (*Rádu woodcrafterského rytířstva*). Štít je symbolem rytířství, sekery jsou znamením *woodcraftu*. Původně existovaly tři varianty znaku, lišící se štítem. Angličtí členové mají ve štítě kříž svatého Jiří (červený svislý štít v bílém nebo stříbrném poli). Skotští členové měli ve štítě kříž svatého Ondřeje (bílý, na koso postavený kříž v modrém poli). Irští členové měli ve štítě kříž svatého Patrika (červený, na koso postavený kříž v bílém poli) - viz obrázek 19. V současné době je již jako jediná používána varianta s anglickým štítem (viz obrázek 17), což také odpovídá převážnému zastoupení členů z Anglie. Barevné provedení: hnědá topírka a modré hlavy seker, červený kříž v bílém nebo stříbrném poli.

Obr. 18 - Symbolický znak ORDER OF WOODCRAFT CHIVALRY (*Rádu woodcrafterského rytířstva*). Zatímco znak na obrázku 17 sloužil jako vnější insignie *Rádu*, tento znak měl symbolicky vyjadřovat hlavní zásady vnitřní cesty *Rádu*. Znak je spojením

pětí různých symbolů:

- a) Oheň (od nejstarších dob střed společenského a duchovního života).
- b) Thyrsos* (symbol radosti ze života).
- c) Kříž (duchovní život, služba, obětování se).
- d) Slunce (zdroj života).
- e) Kruh spojení (láska).

(* Thyrsos = starořecký symbol Dionýzových orgiastických slavností; měl podobu třtinové hole ověšené posvátnými stuhami, na vrcholu se snítkem révy nebo břečtanu, později i piniovou šiškou; v ruce Dionýzových měl zázračnou moc.)

Obr. 19 - Pokus o rekonstrukci znaku IRSKÝCH WOODCRAFTÉRŮ. Zatímco všechny ostatní zde uvedené znaky jsou přesnými kopiemi z dobových materiálů, na obrázku 19 znázorněný znak byl podle původního popisu nakreslen jedním z autorů této knihy. Takto zřejmě vypadal znak irských woodcrafterů do roku 1926. Do té doby byli totiž Irové členy Order of Woodcraft Chivalry (viz popis k obrázku 17). Barevné provedení štítu: červený kříž v bílém poli. Podoba znaku po osamostatnění a vytvoření Woodcraft League of Ireland (Irské woodcrafterské ligy) není autorům této knihy známa. Není však vyloučeno, že si Irové i nadále zachovali svůj specifický znak z doby Order of Woodcraft Chivalry.

Obr. 20 - Emblém (logo) FOREST SCHOOL CAMPS (Velká Británie), používaný na písemných dokumentech (1995). Vzhledem k specifické činnosti této organizace (neexistenci členské základny) nelze hovořit o znaku.

Obr. 21 - Znak KIBBO KIFT KINDRED. Symbolika: Kruh představuje jednotu, celek, všehomíru, všakerenstvo, svět, lidstvo, život, věčnost. "K" je znamením pocty. Písmeno "K" povstalo ze staroegyptského znaku "Ka" a znamenalo uctívání ducha, cíle, vnitřního světa. Tento znak představuje rovněž člověka, který se vztaženými rukama vyjadřuje uctívání nebe. Oheň znamená život, sílu, tvořivost, rozvoj. Strom je stromem vědění, zkoumání a poznání, pochopení pro všechno dění a pro příčiny jeho zániku. Celek znamená: Jsouce vědomi, sloužíme v jednotě životu.

Obr. 22 - Znak WOODCRAFT FOLK (grafická podoba z roku 1995, námět je stejný od založení v roce 1925). Barevné provedení: zelené stromy a rudé slunce s paprsky na žlutém podkladě v zeleném kruhu.

Obr. 23 - Jeden z mnoha příležitostných znaků belgické skautské organizace BOY-SCOUTS DE BELGIQUE z počátku 20. let, ve kterém je použit symbol woodcraftu. Svědčí o významném Setonově vlivu mezi belgickými skauty na počátku 20. let.

Obr. 24 - Na rozdíl od belgických skautů (obrázek 23) nepoužívali BELGIČTÍ WOODCRAFTÉŘI z KMENE GLANDIER Setonův symbol woodcraftu. Pod vlivem britského Řádu woodcrafterského rytířstva (Order of Woodcraft Chivalry - OWC) používali na svém totemu znak OWC (viz obrázek 17), pod kterým byl umístěn belgický erb: červený lev ve skoku s otevřenou tlamou na zlatém poli, s blankytně modrou korunou, černými drápy a jazykem.

Obr. 25 - Znak VOLNÉHO HARCERSTVA (*Wolne Harcerstwo*, Polsko, 1921-1924). Tři v sobě mimostředně umístěné, postupně se zmenšující kruhy, které se stýkají v jednom bodu. Z tohoto bodu vyélehuji tři jazyky plamene. Symbolika: "Plamen je trojjedním symbolem Pravdy, Krávy a Dobry, tři navzájem shodných prvků lidského ducha, tvořících jeden celek. Ve znaku lze též spatřovat zobrazení harcerského slibu, sestávajícího ze tří částí (v různých jeho formulacích), tří hesel filomatských, tří zásad harcerské činnosti (čest - bratrství - povinnost) atd. Kruhy ve znaku jsou znamením dokonalosti, plamen značí horlivost ve službě ideálům vlastní duše, svatého nadšení a obětí. Rudá barva pozadí znaku symbolizuje svět práce jako jediné kritérium v hodnocení budoucího světového zřízení...Spolu se stříbrné bílou barvou vlastního znaku vyjadřuje jeho rudé pozadí, že v rámci velkého světového bratrství cítíme se být Poláky." (Adam Ciołkosz - *Wolne Harcerstwo*, Krakov 1921)

(* Filomati byli členové tajného spolku polské mládeže ve Vilně v letech 1817-1823, jehož cílem bylo sebevzdělání a šíření pokrokových zásad.)

Obr. 26 - Znak JUGOSLÁVSKÉ WOODCRAFTERSKÉ LIGY (*Jugoslovanska gozdovniška liga*). Původně znak mariborského kmene *Severních wigwamů*, později (asi v polovině 30.let) přijatý jako znak celé Ligy. Barevné provedení: bílý štít s modrými rohy, v pozadí červený stan (týp).

Obr. 27 - Bájný gryf ve znaku německých "stěhovavých ptáků" (BUND DER WANDERVÖGEL).

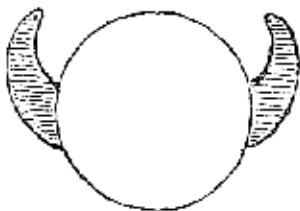
Obr. 28 - Znak BUND DEUTSCHER NEUPFADFINDER (*Svazu nových německých skautů*).

Obr. 29 + 30 - Dva různé způsoby umístění woodcrafterských poct a hodnotí navržené E.T.Setonem. Způsob na obrázku 29, při kterém se orlí pera, mistrovství a jiné odznaky našivaly přímo na "válečnickou" košili, je 2 roku 1915 (*Svítek březové kůry*, 14.vydání). Po založení Ligy se Seton přiklonil k variantě druhé (obrázek 30), kdy odznaky poct jsou našívány na šerpu, která se nosí při sněmch a jiných slavnostních příležitostech a je jednotícím "krojovým" prvkem woodcraftersů. Reprodukce šerpy je ze *Svítku březové kůry*, 17.vydání (1922).

Obr. 31 - E.T.Seton nikdy nezavedl ani nenavrhl pro woodcraftery jednotné oblečení (uniformu, kroj). Pouze po založení *Americké woodcrafterské ligy* zavedl jako jednotící prvek na sněmy a jiná slavnostní shromáždění tzv. "šerpu poct" (viz obrázek 30). Není však bez zajímavosti ukázat, jak si Seton ve své době představoval ideální (pracovní a vycházkový, nikoliv slavnostní sněmovní) oblek pro woodcraftery - chlapce. Ukázka, která pochází ze *Svítku březové kůry* 2 roku 1922, je právě na obrázku 31. Oblek měl být z látky khaki nebo vlněné směsi, barvy šedozeleň podobné uniformám *Forest Rangers* (lesních strážců) a měl být dostatečně pohodlný pro běžné denní nošení.

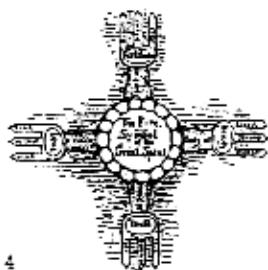
1

2

3

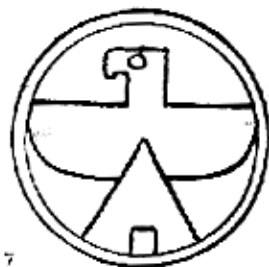
4

5

6

7

8

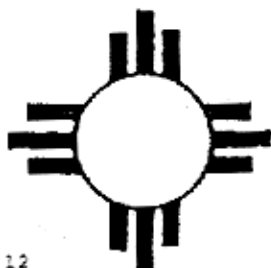
9

10

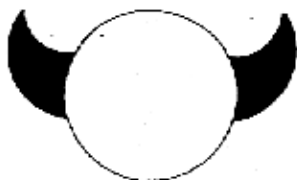
11

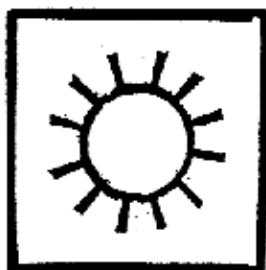
12

13

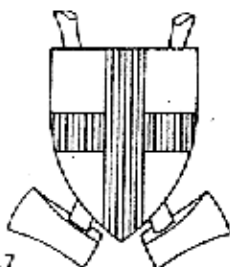
14

15

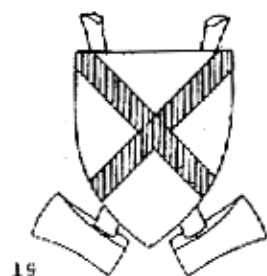
16

17

18

19

20

21

22

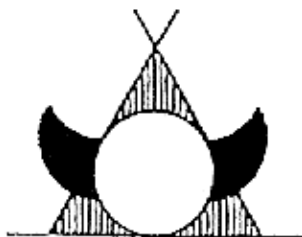
23

24

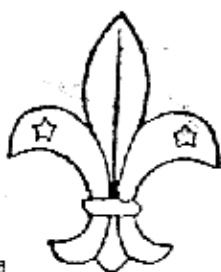
25

26

27

28

29

showing badges in place

30

STYLE OF SUIT FOR WOODCRAFT BOYS

Ke zdárnému ukončení prací, spojených s vydáním naší knihy, přispěla řada přátel a spolupracovníků, jimž všem náleží naše srdečné poděkování. Zvláště děkujeme Aleši Kapicovi za překlad některých částí studie Tadeaše Wyrwalského, o níž je opřena fabule této naší práce, Yvetě Kožíškové za přepis podstatné části textů, Josefu Bláhovi, Romanu Havránkovi, Václavu Noskovi, Johnu Myersovi, Charlottě Jonesové a dalším za pomoc při redakci některých kapitol a za poskytnutí potřebných údajů. Děkujeme též redakcím časopisů Wampum Neskenonu, Skauting, Modrá obloha!, Totemová deska a vydavatelství Biblioteczka Walden za uveřejnění vstupní informace o našem edičním záměru.

Za prokázanou pomoc patří náš zvláštní dík P. Rudolfu Bromovi, řediteli Archidiecézní tiskárny v Katovicích a jejímu vedoucímu výroby ing. Stanisławu Stąporkovi. Obzvláště pak děkujeme Jadwize Sosnowské-Klimánkové, která se přičinila významnou měrou o vydání této naší knihy.

M. Klimánek
F. Kožíšek

Přehled autorů

- Dee Seton Barber** (Seton Village - USA) - adoptivní dcera Ernesta Thompsona Setona; zakladatelka (1993) a členka předsednictva Institutu E.T.Setona (The Ernest Thompson Seton Institute, Inc.). Lesní jméno: Payo Pai (Letní květina).
- Errol Bredin** (Carberry - Kanada) - člen woodcrafterského kmene v Carberry (The Carberry Woodcraft Circle); předseda poradního sboru Institutu E.T.Setona.
- Vratislav Hanzík** (Hradec Králové, Česká republika) - člen Historické komise při ÚR Junáka.
- J.-L.Herrin** (Ivoz-Ramet, Belgie) - člen belgického národního skautského archivu (Archives Nationales du Scoutisme).
- Charlotte Jones** (Somerton, Velká Británie) - náčelní Řádu woodcrafterského rytířstva (The Order of Woodcraft Chivalry).
- Milan Klimánek** (Ostrava - Katowice, ČR - Polsko) - bývalý člen Svazu skautů a Junáka. Člen Ligy lesní moudrosti a kruhu lesních junáků v Polsku, člen poradního sboru Institutu E.T.Setona; vydavatel "Biblioteczky Walden" v Katovicích. Lesní jméno: Wayseeker.
- František Kožíšek** (Praha - Česká republika) - bývalý člen Ligy lesní moudrosti; člen poradního sboru Institutu E.T.Setona. Lesní jméno: Bimíniži.
- Karel Langer** (Brno - Česká republika) - bývalý člen Psohlavců a Ligy lesní moudrosti (od roku 1922). Lesní jméno: Juraj.
- Libor Pecha** (Olomouc - Česká republika) - v roce 1939 a 1945 krátce člen Junáka; člen Ligy čs. woodcrafterů (od r.1946) a Ligy lesní moudrosti (od r. 1990). Lesní jméno: Norek samotář.
- Ladislav Rusek** (Olomouc - Česká republika) - bývalý člen Junáka a Ligy lesní moudrosti. Lesní jméno: Šaman.
- Eduard Stloukal** (Bratislava - Slovensko) - náčelník slovenské Ligy lesnej múdrosti.
- Dušan Vodeb** (Maribor - Slovinsko) - bývalý člen Jugoslávské woodcrafterské ligy (Jugoslovanska gozdovniška liga).
- Tadeusz Wyrwalski** (Żywiec - Polsko) - bývalý člen Svazu polského harcerstva (Związek harcerstwa Polskiego), průkopník woodcraftu mezi harcery a zakladatel prvního polského poválečného a dodnes existujícího woodcrafterského kmene - kmene lesních harcerů "Watra" ve Vratislavi; člen kruhu lesních junáků v Polsku. Lesní jméno: Stopující vlk.

The Book on Woodcraft

(KNIHA O WOODCRAFTU)

Summary

This book is intended above all for Czech and Slovak woodcraft girls and boys, whether they are the members of the Woodcraft Leagues or other outdoor organizations, or they walk along Fourthfold path alone. However, and of course, the book is also intended for all sisters and brothers of world woodcraft and scout movements; for all forest pilgrims and solitaries who confess Nature mysteries under blue sky; for all interested pedagogues, historians and Woodcraft followers.

This book deals an origin, a development, a way, an importance, and some future perspectives of woodcraft movement. Included contributions and essays try to catch main historical and ideological motifs of all known world woodcraft organizations, of all woodcraft movement. The movement set in existence in the beginning of our century by sensitive Nature lover and prophet, traveller and backwoodsman, artist-naturalist, pedagogue, lecturer and writer: Ernest Thompson Seton (1860-1946). The movement that like long and wide river has spread into many various ways, assumed different forms, reached variable depths and levels - but what is essential: it has brought hope and important message; it has brought "good water" to the millions of "thirsty boys and girls from 4 to 94".

Except for prevailing woodcraft history this book discuss also some woodcraft connecting and important or interesting themes (see Contents on page 168).

There are a number of woodcraft publications in existence in the present time. However, this "Book on Woodcraft" is in its manner exceptional. It contains the views and opinions of several authors coming from various countries of the world. Altogether 13 authors from 8 countries (see the List of the authors on previous page) of various age, interests, occupation, etc., both woodcrafters and scouts. As example of modern international cooperation and brotherhood. The peculiarity of this book also consists in a circumstance of its "physical" origin: prepared for a print in Czech Prague, printed and published (in Czech language!) by Walden Library in Polish Katowice, and then send away from Prague again.

All the authors approached the realization of "The Book on Woodcraft" with firm belief in power and life of precious Seton's heritage and developing idea of woodcraft movement. BLUE SKY !

C o n t e n t s :

- Foreword	5
- Woodcraft idea	7
- Predecessors of Woodcraft	17
- Ernest Thompson Seton	25
- North America - a cradle of modern Woodcraft	27
- Woodcraft Indians	28
- The Woodcraft League of America	30
- Woodcraft movement in the USA 1952-1995	32
- Woodcraft Rangers	33
- Camp Fire Girls	35
- Canadian endeavour at Woodcraft organization ...	40
- Relation of E.T.Seton to Scouting	42
- Woodcraft influence on an origin and development of Scouting	49
- Woodcraft in the Czech lands	52
- Woodcraft manifestation in Czech literature	70
- Slovakia	74
- Great Britain and Ireland	84
- Order of Woodcraft Chivalry	84
- Forest School Camps	91
- Kibbo Kift Kindred	93
- Woodcraft Folk - British and socialist Woodcraft .	101
- The Woodcraft League of Ireland	105
- Belgian episode of Woodcraft: French Glandier and Belgian Seraing	106
- Wolne Harcerstwo - Polish attempt at Woodcraft	109
- Woodcraft movement in Yugoslavia (Slovenia)	117
- Germany	120
- Wandervogel movement	120
- Bund Deutscher Neupfadfinder - German way to Woodcraft	122
- Deutsche Freischar	126
- Decline and the causes of German youth movement doom	128
- Other countries (France, Russia, etc.)	133

- International cooperation in woodcraft movement	137
- Indian model as educational element in Woodcraft	140
- Model for primitive natural life: using of Old Slavic realia at woodcraft way	145
- The perspectives of woodcraft movement in the back- ground of universal advancement of man of the 21st century	149
- Picture supplement	155
- Acknowledgements	165
- List of the authors	166
- English summary	167
- Contents in English	168
- Bibliography	170

(citovaná a doporučená literatura)

Idea woodcraftu

- 1) M.Seifert: Woodcraft. Vlastním nákladem, Příbram 1929.
- 2) E.T.Seton: A History of the Woodcraft Movement and of the Boy Scouts. Rukopis, Seton Village 1942.
- 3) Manoki (V.Valovič): Woodcraft světovým názorom. Hlasatel LČSW, leden 1931.
- 4) Manoki: Evangelium Junáctví. Hlasatel LČSW, únor 1932.
- 5) Manoki: Pojem Vudkraftu. Vatra VIII (1934), str.4-6.
- 6) Manoki: Poslání woodcraftu? Hlasatel LČSW, říjen-listopad 1932.
- 7) L.Rusek: Vigílie s Woowotannou. Vyd. LLM, Praha 1991.
- 8) E.T.Seton, Manoki, Sagaweesi: Vudkraft. Vyd. LES, Brno 1939.
- 9) E.T.Seton: Ernest Thompson Seton s Boys, the New Department of "American Woodcraft" for Boys - část I.-VII. Ladies Home Journal, May-November 1902.
- 10) E.T.Seton: The Birch Bark Roll of Woodcraft. Různá vydání 1906 - 1932.
- 11) E.T.Seton: Woodcraft. 2.vydání, vyd. O.W.C, Londýn 1927.
- 12) E.T.Seton: Spiritual Thrift. The Touchstone, June 1917, str. 119-122.
- 13) V.Kysilka: O woodcraftu I, O woodcraftu II. Rukopisy, Havlíčkův Brod, 80.léta.

* * *

Předchůdci woodcraftu - lesní moudrosti

- 1) Woowotanna (M.Seifert): H.D.Thoreau. Vyd. Společnost čsl. červeného kříže, Praha 1934.
- 2) M.Seifert: Úvod k českému překladu knihy Walden. R.W.Emerson: Thoreau (překlad M.Seifert), v úvodu knihy H.D.Thoreaua "Walden", Knihovna Walden, Praha 1924.
- 3) H.D.Thoreau: Walden aneb život v lesích. (některý ze 2 překladů, zvláště M.Seiferta 1924 nebo J.Jaraba 1991)
- 4) L.Feuchtwanger: Bláznova moudrost čili Smrt a slavné zmrtvýchvstání J.J.Rousseaua. 4.vyd., Odeon, 1980.
- 5) F.Kožík: Anděl míru (Vyprávění o J.A.Komenském). Nakl. Albatros, Praha 1984.
- 6) D.Attwater: Slovník svatých. Nakl. Papyrus + Jeva, 1993.
- 7) Svatý František a příroda (Legends o lásce světové k tvorstvu). Vydal A.Šorm, Praha 1927.
- 8) R.Dilong: Světec z Assisi. Vydal Řád, Praha 1992.
- 9) W.Nigg: Muž z Assisi - František a jeho svět. Vyd. Cesta, Brno 1990.
- 10) S.Rougier: František z Assisi. Básník a prorok. Vyd. Petrov, Brno 1990.
- 11) J.Green: Bratr František. Vyd. Cesta, Brno 1992.
- 12) G.K.Chesterton: Sv.František z Assisi. Vyd. Alverna, 1993.

- 13) J. Timmermans: Prošláček boží. Vyd. R. Škeřík, Praha 1933 (2. vyd. 1942).
- 14) J. Šimáček: Skauting, jeho podstata, význam a ethika. 2. vyd., Rebovo nakl., Praha 1946.
- 15) M. Seifert: John Ruskin - apoštol pravdy a krásy. Myšlenky a dílo. Vyd. J. Svoboda, Praha 1937.

* * *

Ernest Thompson Seton

- 1) H. A. Anderson: The Chief (Ernest Thompson Seton and the Changing West). Vyd. Texas A&M University Press, College Station 1986.
- 2) B. Keller: Black Wolf. Vyd. Douglas & McIntyre, Vancouver 1986.
- 3) S. Garst, W. Garst: Ernest Thompson Seton. Vyd. Messner, New York 1959.
- 4) J. H. Wadland: E. T. Seton - Man in Nature and the Progressive Era, 1880-1915. Vyd. Arno, New York 1978.
- 5) J. G. Samson: The Worlds of Ernest Thompson Seton. Vyd. Knopf, New York 1976.
- 6) E. T. Seton: Cesta životem a přírodou. Vyd. Orbis, Praha 1977.
- 7) M. Vavřda: Vznik hnutí Woodcrafterských Indiánů. Samizdat, Praha 1979.
- 8) M. Kupka a kol.: Woodcraft. Vyd. LHM, Praha 1991.
- 9) J. Niebauer: E. T. Seton očima křesťana. Zvláštní otisk z Kostnických jisker č. 46/1946. Praha 1946.
- 10) J. Niebauer: Ernest Evan Thompson Seton (Vyprávění o životě a díle). Samizdat, 1971.
- 11) Manoki (V. Valovič): Ernest Thompson Seton - dílo a osobnost (studie). Vyd. LČSW, Praha 1946.

* * *

Severní Amerika - kolébka novodobého woodcraftu

- 1) E. T. Seton: Vznik hnutí Woodcrafterských Indiánů. Samizdat, Praha 1979.
- 2) E. T. Seton: A History of the Woodcraft Movement. Nedatovaný rukopis uložený v National Archives of Canada.
- 3) E. T. Seton: Organized Boyhood. Success Magazine, December 1910, str. 804-5, 843, 849.
- 4) H. A. Anderson: The Chief (Ernest Thompson Seton and the Changing West). Vyd. Texas A&M University Press, College Station 1986.
- 5) E. T. Seton: The Boy Scouts in America. Outlook, July 23, 1910, str. 630-635.
- 6) Woodcraft Is Lifecraft (Annual international woodcraft communication) - ročníky 1992, 1993, 1994.
- 7) Časopis TOTEM BOARD, 1917-1934.
- 8) Časopis GREEN LEAVES, 1994-1995.

* * *

Woodcraft Rangers

- 1) Woodcraft Rangers - Fact Sheet (1989).
- 2) Woodcraft Rangers Coup Book of the Little Lodge (1963).
- 3) Woodcraft Rangers - Chiefs Manual (nedatováno).
- 4) Woodcraft Is Lifecraft (Annual international woodcraft communication) - 1992, 1993, 1994.
- 5) Wašewin (R. Skoupilová): Pamětník Setona - Dale Trowbridge.

- 6) R.Skoupilová: Woodcraft Rangers camp. Bizoní vítr č.4/1991, str.4.
- 7) Biminiji (F.Kožíšek): Woodcraft Rangers. Bizoní vítr č.4/1991, str.5.

* * *

Dívky táborového ohně - naše sestry ze zámoří

- 1) H.Buckler et al.: Wo-He-Lo: The Story of Camp Fire Girls. New York 1961.
- 2) Časopisy CAMP FIRE DIGEST, TEENS IN ACTION.
- 3) Výroční zprávy Camp Fire - Annual Special Reports
- 4) Článek "Americké Dívky táborového ohně" (Junák, roč.III, č.2-3, s. 23-26, 1.1.1917)
- 5) E.T.Seton: Duch lesů. Vyd. Federace čsl. skautů, Praha 1922, str. 22-23.
- 6) H.A.Anderson: The Chief (Ernest Thompson Seton and the Changing West). Vyd. Texas A&M University Press, College Station 1986.

* * *

Kanadské snahy o woodcrafterskou organizaci

- 1) Woodcraft Bulletin "Woodcraft Canada" - č.1 (March 1991).
- 2) Dee S.Barber, W.Simmonds: The Founder's Manual of Woodcraft in Canada. Vyd. E.T.Seton Woodcraft League in Canada Founding Circle, Saskatoon 1991.
- 3) Woodcraft in British Columbia Newsletter - č.1 (January 1992).
- 4) The Seton Centre Newsletter, 1992-1994.
- 5) Kanadská liga lesní moudrosti. Bizoní vítr č.3/1991, str.4-5, 12.
- 6) M.Kupka - Kanada zvedá hlavu. Bizoní vítr č.1/1993, str.19.
- 7) Časopis WAMPUM NESKENONU (rubrika "Novinky ze Seton Village"), 1992-1994.

* * *

Vztah E.T.Setona ke skautingu

- 1) Časopis Vatra, roč.IV, č.6 (říjen 1926), 3.strana obálky.
- 2) H.A.Anderson: The Chief (Ernest Thompson Seton and the Changing West). Vyd. Texas A&M University Press, College Station 1986.
- 3) B.Keller: Black Wolf. Vyd.Douglas & McIntyre, Vancouver 1986.
- 4) E.T.Seton: A History of the Boy Scouts. Nedatovaný rukopis uložený v National Archives of Canada.
- 5) B.Morris: Ernest Thompson Seton and the origins of the Woodcraft movement. Journal of Contemporary History, č.2/1970, str. 183-194.
- 6) E.T.Seton: A History of the Woodcraft Movement and of the Boy Scouts. Rukopis (1942) uložený v National Archives of Canada.
- 7) E.T.Seton: BSA, WLA. Resolution of Amalgamation. Rukopis, (1930) uložený v National Archives of Canada.
- 8) F.Kožíšek: Skautský ráj - Philmont Scout Ranch. Wampum Neskenonu č.5/1993, str. 10-11.

* * *

Uplatnění myšlenky woodcraftu ve skautingu

- 1) E.T.Seton: Duch lesů. Vyd. Federace Čsl. skautů, Praha 1922.
- 2) 4.vydání z r. 1911 (ono, z něhož vycházel český skauting), s. VII.
- 3) tamtéž s. 12
- 4) Původní vydání, částečně interpretované Janem Novákem ve Vůdci IV (1924).
- 5) České vydání Listů z wigwamu, 1924, s.14.
- 6) s. 19-22
- 7) s. 5-6
- 8) s. 8
- 9) s. 26-27. Mottem díla Setonovo "Protože jsem poznal trýzeň žízňě...".
- 10) s. 12-19
- 11) Jan Novák: Glossy k Přírodou a životem k čistému lidství. Časopis Vůdce, 1922.
- 12) Nejvýrazněji v článku Skauting, Naše doba XXXII, 1925.
- 13) Skauting a zálesáctví, 1925, zejména s. 65-68.
- 14) Časopis Junák, I. roč., č.5: Thompson - Seton a ochrana přírody.
Předmluva ke knize Rolf zálesák (1927): Literatura o zvířatech a E. T. Seton.
- 15) Zálesáckou stopou, 1928.
- 16) Skauting, Encyklopedie čs. mládeže IV, 1932.
- 17) Radosti junáckého roku, 1946, s. 20.
Úsvit českého junáctví, 1992, s. 25-27.
- 18) Emanuel Chalupecký: Skauting a sokolstvo, 1921-1923, s. 11-16.
Karel Majšner: Ideovost v našem skautingu, Vůdce X, 1929, č.1.
J.O.Martinovský: Stručné dějiny skautingu, 1937, s. 10-17.
Radko Kadlec: Setonův primitivismus a kultura, Vůdce XVII, 1937, č 6-7; XVII, 1938, č. 4.
- 19) V.Hanzík: E.T.Seton v českém skautingu (studie), 1970, Ústřední skautský archiv.

* * *

Woodcraft v českých zemích

- 1) F.Kožíšek: Česká knižní bibliografie E.T.Setona. Vydala LLM, Praha 1990.
- 2) Z.Kraft: Rožmitálský pokus Inž.F.Hofmeistera. Archscout č.5, samizdat 1980.
- 3) A.B.Svojsík: Základy junáctví. Vydal J.Springer, Praha 1912. (Kapitola I - Vývoj skautingu).
- 4) Kroniky "Dětí Živěny" 1912-1917.
- 5) F.Kožíšek: Týpí v Čechách slaví 80 let! Wampum Neskenonu č. 6/1993, str.4.
- 6) F.Kožíšek: Dějiny Psohlavců, 1.-3.část. Wampum Neskenonu č. 3,4,5/1992, str. 9-11.
- 7) Časopisy VATRA, 1922-1929, 1934.
- 8) M.Vavřda: Dějiny Ligy. Vydal Šramizdat (B.Škaroupka), Brno, 80.léta.
- 9) F.Kožíšek: Prokop Koudela (galerie junáckých osobností). Wampum Neskenonu č. 3/1993, str.18.
- 10) V.Palivec: Prokop Koudela (medailón). Beroun 1984.
- 11) M.Seifert: Osvobozené mládí. Vydal Melantrich, Praha 1923.
- 12) A.Kapica: Z historie woodcraftu na Ostravsku. Wampum Neskenonu č. 3/1993, str. 9-10.

- 13) D.Říčan: Stručné dějiny československého woodcraftu. Rukopis, Suchbátka nad Odrou 1992.
- 14) J.Niebauer: U hasnoucího ohničku. Vydal Šrámizdat (B. Škaroupka), Brno 1992.
- 15) F.Kožíšek: Z dějin jihočeského woodcraftu. Občasník DRN - The Turf (vyd. kmen Otýčkůva Velešín), č. 2-4/1994.
- 16) J.Niebauer: MUDr. Viliam A.Valovič. Vydal Šrámizdat (B.Škaroupka), Brno 1990.
- 17) Z.Teichman: 60 let od postavení chaty Walden v Novém Hrozenkově. Wampum Neskenonu č. 6/1993, str. 5.
- 18) F.Kožíšek: Seton v Praze. Vlastním nákladem, Praha 1993.
- 19) M.Seifert: Radostná škola. Vydal R.Promberger, Olomouc 1929.
- 20) O.Pierzová: Dětské osudy z doby poválečné. Vydal Spolek přátel mládeže a družstva Miličův dům v Praze, 1992.
- 21) F.Kožíšek: Vladimír Kysilka (galerie junáckých osobností). Wampum Neskenonu č. 4/1994, str. 18.
- 22) I.Makásek: Není Zálesák jako zálesák. Wampum Neskenonu č. 5(8)/1992, str. 4.
- 23) Zpravodaj sběratelů mládežnických odznaků, č. 5 a 22. Samizdat, Praha, 80.léta.
- 24) Z.Teichman: Miličův dům a woodcraft (galerie junáckých osobností: P.Pitter, O.Pierzová, F.Krch). Wampum Neskenonu č. 1/1993, str. 18-19.
- 25) P.Koudela: Cesta socialistické lesní moudrosti. Vydal J.Pišer, Zdice 1927.
- 26) J.Heroldová - ISAW. Dějiny a současnost č. 11-12/1963, str. 68-69.
- 27) M.Vavřda: Kroniky (lesní moudrosti) I-III. Rukopis, 70.-80. léta.
- 28) B.Břečka: Woodcraft v českých zemích (kapitola z připravované knihy "Kronika českého skautského hnutí 1900-1990"). Rukopis, Brno 1994.
- 29) J.Niebauer: Prof. Miloš Seifert - Woowotanna. Rukopis, Lanškroun 1951.
- 30) J.Niebauer: Sušický básník Miloš Seifert. Rukopis, Holešov 1979.
- 31) Setkání s Woowotannou (sborník vzpomínek a vyznání pamětníků prof. M.Seiferta). Vydala LLM, Praha 1991.
- 32) L.Rusek, L.Pecha, F.Kožíšek: Miloš Seifert (galerie junáckých osobností). Wampum Neskenonu č. 6/1994, str. 18-19.
- 33) Hrstka vzpomínek na Miloše Seiferta - sborník ke 100. výročí narození. Samizdat, 1987.
- 34) I.Makásek: Stopou "novodobých" Psohlavců, 1.-2. část. Wampum Neskenonu č. 1,2/1993, str. 9-11.
- 35) Časopisy BIZONÍ VÍTR a TOTEMOVÁ DESKA, 1990-1995.
- 36) R.Plažner: Zavátou junáckou stezkou, část III.: Ve službách republiky. Rukopis, 1977.
- 37) ihm: Woodcrafter ČR - Liga lesní moudrosti dětí a mládeže. Wampum Neskenonu č. 5/1992, str. 8 a 11.
- 38) F.Vyhnáček + redakce: Ozval se místonáčelník (Woodcrafter ČR). Wampum Neskenonu č. 3/1993, str. 5.

* * *

Projevy lesní moudrosti v české literatuře

- 1) M.Seifert: Přírodou a životem k čistému lidství. Dědictví Komenského, Praha 1920.
- 2) M.Seifert: Rok v přírodě. Vyd.LES, Praha 1929.
- 3) Woowotanna (M.Seifert): Vidoucí oči. Vyd. Společnost ČSČK,

Praha, rok neuveden (asi 1931).

- 4) M.Seifert: Ahimsa (Kniha o ochraně zvířat). Vyd. Šrámizdat, Brno 1991.
- 5) M.Zapletal: Výpravy za dobrodružstvím. Albatros, Praha 1986.
- 6) L.Rusek: Stezkami Lesní Moudrosti. Vyd. Šrámizdat, Brno 1991.
- 7) L.Rusek: Česká Lesní Moudrost. Samizdat, Olomouc 1993.
- 8) J.Nauman: Duše stromu. Vyd. F.Topič, Praha 1925.
- 9-x) Různé tituly autorů, uvedených v této kapitole.

* * *

Slovensko

- 1) F.Kožíšek: Dějiny Pschlavců. Wampum Neskenonu č. 3-5/1992.
- 2) J.Niebauer: MUDr. Viliam Valovič - Obhájce Setonova vudkrafu. Rukopis, 1989. Samizdatové vydání Šrámizdat (B.Škaroupka), Brno 1990.
- 3) D.Řičan: Stručné dějiny čs. woodcraftu. Rukopis, Suchdol nad Odrou 1992.
- 4) F.Kožíšek: Seton v Praze. Vlastním nákladem, Praha 1993.
- 5) M.Vavřda: Dějiny ligy. Rukopis, nedatováno. Vydal Šrámizdat (B.Škaroupka), Brno, 80.léta.
- 6) Časopisy LLM (LČSW) "Vatra" a "Hlasatel", 1922 - 1948.
- 7) E.T.Seton: Vudkraft. Vyd. LES, Brno 1939.
- 8) V.Valovič: Ernest Thompson Seton. Dílo a osobnost (studie). Vydal LES, 1946.
- 9) "Modrá obloha!" (zpravodaj Ligy lesnej múdrosti), 1993 - 1995.
- 10) Táborové kroniky z Waldenu 1930-32, 1934.

* * *

Anglický řád lesního rytířstva (Order of Woodcraft Chivalry)

- 1) Wyrwalski T.: Rozwoj idei puszczanskiej w skautingu 1902-1939. Vyd. Harcerska Oficyna Wydawnicza, Kraków 1990.
- 2) Westlake A.T. et al.: An Outline History of the Order of Woodcraft Chivalry 1916-1976. Vyd. OWC, London 1979.
- 3) Egdell D.: The Order of Woodcraft Chivalry 1916-1949 As a New Age Alternative to the Boy Scouts (Vol. I+II). Vyd. Edwin Mellen Press, 1992.
- 4) How to Run Woodcraft Chivalry - Deeds, Trials and Adventures. Vyd. OWC, London 1922.
- 5) Časopis PINE CONE, ročníky 1923 až 1995.
- 6) Logan (M.Kupka): Order of Woodcraft Chivalry. Bizoni vitr č. 3-4/1990, str. 14-15.
- 7) Westlake E.: The Forest School. Vyd. Godshill 1930.
- 8) H.Reichling - Ernest Thompson Seton und die Woodcraft Bewegung in England. Vyd. Peter Hanstein Verlagsbuchhandlung, Bonn 1937.
- 9) English L.: Forest School Camps - Great Britain. In: Woodcraft Is Lifecraft, 2nd Annual (1993), str.34-35.

* * *

Forest School Camps - anglické táborové lesní školy
viz předchozí kapitola (Anglický řád lesního rytířstva)

* * *

Kibbo Kift Kindred

- 1) Paul-Thomas Hinkel: Die Grünhemden John Hargrave und das "Kibbo Kift". Scouting (SRN), č.1/1993, str. 12-17.
- 2) Časopisy VATRA, 1922-1929.
- 3) J.Hargrave: Listy z wigwamu. Vyd. Čin, Praha 1924.
- 4) M.Klimánek: John Hargrave a jeho Kibbo Kift aneb skautští hippies, kteří předešli dobu. Wampum Neskenonu, č.2,3/1994, str. 15-17.
- 5) T.Wyrwalski: Rozwój idei puszczańskiej w skautingu 1902-1939. 2.vydání, Harcerska Oficyna Wydawnicza, Krakov 1990.
- 6) H.Reichling - Ernest Thompson Seton und die Woodcraft Bewegung in England. Vyd. Peter Hanstein Verlagsbuchhandlung, Bonn 1937.

* * *

Woodcraft Folk - woodcraft britský a socialistický

- 1) T. Wyrwalski: Rozwój idei puszczańskiej w skautingu 1902-1939. 2. vydání, (str. 76-79). Vyd. Harcerska Oficyna Wydawnicza, Krakov 1990.
- 2) L.A.Paul: The Early Days of the Woodcraft Folk. Londýn 1980.
- 3) L.A.Paul: The Folk Trail. Londýn, 1929.
- 4) L.A.Paul: The Republic of Children. Londýn 1938.
- 5) Náborový leták "The Woodcraft Folk". Londýn 1993.
- 6) H.Reichling: Ernest Thompson Seton und die Woodcraft Bewegung in England. Kapitola VII. (str. 97-101). Vyd. Peter Hanstein Verlagsbuchhandlung, Bonn 1937.
- 7) The Woodcraft Folk - 70th Anniversary Annual Report. Londýn 1995.

* * *

Irako

- 1) A.T.Westlake a kol.: An Outline History of the Order of Woodcraft Chivalry 1916-1976. Vyd. O.W.C., Londýn 1979. Str.14.
- 2) E.T.Seton: The Birch Bark Roll of Woodcraft. 29.vydání (New York, 1931), 30.vydání (Albuquerque, 1932).
- 3) J.Myers v dopise F.Kožíškovi, 12.5.1990.

* * *

Belgická epizoda woodcraftu...

- 1) J.L.Herrin: La Piste Retrouvée (Histoire du scoutisme ouvert et pluraliste en Belgique et à Seraing). Tome 1: 1857-1914. 1.vydání. Vydal autor vlastním nákladem, Ivoz-Ramet (Belgie) 1988. 2.vydání 1993.
- 2) J.L.Herrin: La Piste Retrouvée (Histoire du scoutisme ouvert et pluraliste en Belgique et à Seraing). Tome 2: 1914-1920. 1.vydání. Vydal autor vlastním nákladem, Ivoz-Ramet (Belgie) 1991.
- 3) Časopisy RETROUVER LA PISTE (vydává J.L.Herrin ve spolupráci s belgickým národním skautským archivem), 1989-1995.
- 4) Westlake A.T. et al.: An Outline History of the Order of Woodcraft Chivalry 1916-1976. Vydal OWC, London 1979.

* * *

Volné harcerstvo - polský pokus o woodcraft

- 1) A.Ciołkosz: Volné harcerstvo. Dopis starším harcerům. Krakov 1921; překlad M.Klimánka 1992.
- 2) Czasopis PŁOMIENIE, Krakov, ročníky 1921-1924.
- 3) Mąchocice. Zjazd wolnego harcerstwa dnia 29-go i 30-go czerwca 1922 roku. Praca zbiorowa pod redakcją Adama Ciołkosza. Opracowała Lidja Kahan, Krakov 1922.
- 4) T.Wyrwalski: Rozwój idei puszczańskiej w skautingu 1902-1939. 2.vydání, Harcerska Oficyna Wydawnicza, Krakov 1990.
- 5) Klimaszewski a spol.: Mały słownik pisarzy na obczyźnie 1939 - 1980.
- 6) M.Klimánek: Polska bibliografia książkowa dzieł E.T.Setona. Vyd. Biblioteczka Walden, Katowice 1992.
- 7) E.T.Seton: Zwiłek kory brzozy woodcraftu. (Překlad M. Klimánka). Vyd. Biblioteczka Walden, Katowice 1992.
- 8) E.T.Seton: Poselstvo Indianina. (Překlad T.Wyrwalského.) Vyd. Biblioteczka Walden, Katowice 1994.
- 9) O harcerstwu k woodcraftu (rozmowa s polským woodcrafterem Dr.T.Wyrwalským), 1.-3.část. Wampum Noskenonu č.5,6/1994, č.1/1995, str. 24.

* * *

Woodcrafterské hnutí v Jugoslávii - ve Slovinsku

- 1) Grašič M. et al.(editoři): Gozdovništvo na Slovenskem 1925-1941. Vydal Marksističny center pri Univerzi v Mariboru, Maribor 1986.
- 2) Grašič M., Matjašič M.: Skavti in gozdovniki na Slovenskem. (Taborniška gibanja med Slovenci v domovini, zamejstvu, Argentini in Kanadi v 20.stoletju). Vydal Muzej narodne osvoboditve, Maribor 1990.
- 3) časopis PLAMEN (glasilo jugoslovanskih tabornikov), 1936-1938.
- 4) Bukovanský K.: Stará a nová cesta lesní moudrosti. Vlastním nákladem, Praha 1937.
- 5) Kožíšek F.: Seton v Praze. Vlastním nákladem, Praha 1993.

* * *

Německo

- 1) T.Wyrwalski: Rozwój idei puszczańskiej w skautingu 1902-1939. 2. vydání, str. 109-144. Vyd. Harcerska Oficyna Wydawnicza, Krakov 1990.
- 2) M. Klimánek: Studie o hnutí Wandervogel, rukopis, Katowice 1992.
- 3) Walter Flex: Der Wanderer zwischen beiden Welten. Vydal Orion-Heinreiter-Verlag, Kiel 1993.
- 4) F.L.Habbel: Die Waldpfadfinderbewegung. Vyd. Der Weisse Ritter 1922.
- 5) J. Hargrave: Die Stammeserziehung. Vyd. Der Weisse Ritter, Berlin 1922.
- 6) Kibbo Kift. Die Waldverwandtschaft. Autor neuveden. Vydal Der Weisse Ritter 1922.
- 7) K. Seidelmann: Die Pfadfinder in der Jugendgeschichte, Teil 1 - Darstellung. Vyd. H. Schroedel, Hannover 1977.
- 8) L.Voggenreiter: Bund deutscher Neupfadfinder. In: H.Siemering II: Die deutschen Jugendverbände, 1923.
- 9) časopis Der Weisse Ritter, ročníky 2, 3, 4 (1919 - 1924). Vyd. Der Weisse Ritter.
- 10) Beiblätter zum Weissen Ritter, ročník 3 (1920 - 1921).

Vyd. Der Weisse Ritter.

- 11) Časopis "Scouting", roč. 1993 - 1994, vyd. Deutscher Spurbuchverlag, Baumach.
- 12) A.Musil: Karl Fischers Werk. Sudetendeutscher Wandervogel, roč. 1921, str. 128-131, Praha 1921.

* * *

Ostatní země

- 1) E.T.Seton: A History of the Woodcraft Movement and of the Boy Scouts. Rukopis, Seton Village 1942.
- 2) Časopisy VATRA, 1922-1929.
- 3) Woodcraft Is Lifecraft (Annual international woodcraft communication) - 1992, 1993, 1994.

* * *

Mezinárodní spolupráce ve woodcrafterském hnutí

- 1) Časopis VATRA, ročníky 1922-1929.
- 2) F.Kožíšek: Woodcraft ve světě dnes. Bizoni vitr č.2/1990, str.8.
- 3) Woodcraft Is Lifecraft (Annual international woodcraft communication) - ročníky 1992, 1993, 1994.
- 4) D.Říčan: Stručné dějiny československého woodcraftu. Rukopis, Suchbátka nad Odrou, 1990.

* * *

Indianismus jako výchovný element ve woodcraftu

- 1) D.Brown: Mé srdce pohřbíte u Wounded Knee. Vyd. Odeon, Praha 1976.
- 2) Ch.A.Eastman: Duše indiánova. Praha 1923.
- 3) Ch.A.Eastman: Indián v mládí. Praha 1935.
- 4) H.Fast: Konec stopy. Vyd. Svoboda, Praha 1950.
- 5) A.C.Fletcher: Indiánské zkazky a písně. Vyd. Knihovna Walden, Praha 1925.
- 6) Ch.Hamilton: Pláč ptáka bouřliváka. Praha 1965.
- 7) L.H.Morgan: Společenské zřízení amerických indiánů. Vyd. Rovnost, Praha 1951.
- 8) J.Niebauer: Indiánství a jeho význam pro české junáctví. Rukopis, Praha 1932.
- 9) E.T.Seton: Poselství rudého muže. Vyd. Rout, Praha 1992.
- 10) E.T.Seton, M.Seifert: Indián. Rysy indiánova charakteru. Vyd. B.Kočí, Praha 1923.

* * *

Vzor pro primitivní život - užití prvků slovanských...

- 1) L.Rusek: Česká Lesní Moudrost. Samizdat, Olomouc 1993.
- 2) L.Rusek: Hlas Lesní Moudrosti. Samizdat, Nový Jičín 1992.
- 3) J.Červinka, H.Červinková, L.Tintěra: Výpravy do pravěku. Vyd. LLM, Praha 1990.
- 4) J.Červinka: Má pravěk budoucnost? Wampum Neskenonu 6/1994, str.4-5.
- 5) J.Červinka: Woodcraft a pravěk. Bizoni vitr 2/1993, str.2-3.
- 6) D.Říčan: Stručné dějiny československého woodcraftu. Rukopis, Suchbátka nad Odrou, 1990. (Kapitola 31.:Cizí prvky v Setonově woodcraftu).

- 7) M.Seifert: Přírodou a životem k čistému lidství. Vydalo Dědictví Komenského, Praha 1920.
- 8) Časopis VATRA, 1922-1929.
- 9) Československá muzea v přírodě. Vydala Osveta Martin + Profil Ostrava, 1989.
- 10) M.Janotka, K.Linhart: Řemesla našich předků. Vydala Svoboda, Praha 1987.

* * *

Perspektivy woodcrafterského hnutí...

- 1) B.Morris: Ernest Thompson Seton and the origins of the Woodcraft movement. Journal of Contemporary History, č.2/1970, str. 183-194.
- 2) E.Kohák: Post scriptum - Psavé. Vyd. Nadace ekologické výchovy EVA, Praha 1993.
- 3) J.Keller: Až na dno blahobytu. Vyd. Hnutí DUHA, Brno 1993.
- 4) E.Bredin: Woodcraft Perspective. Woodcraft Is Lifecraft 1902-1992, str. 25-26.

